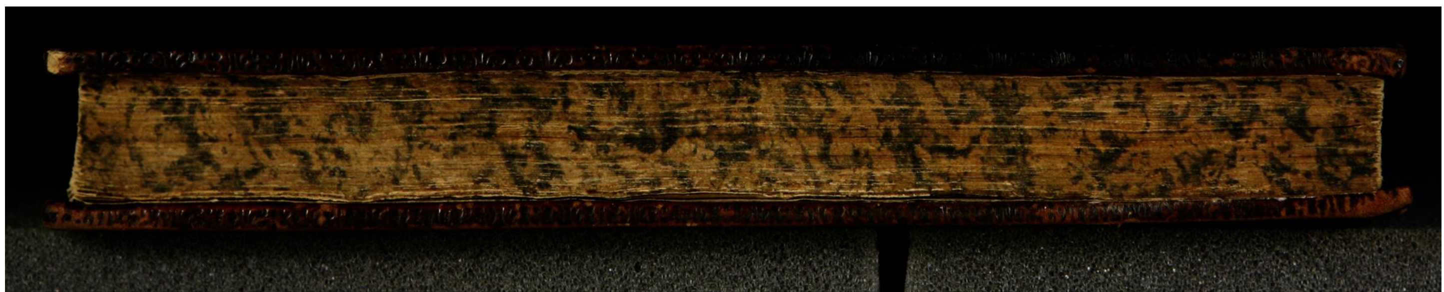

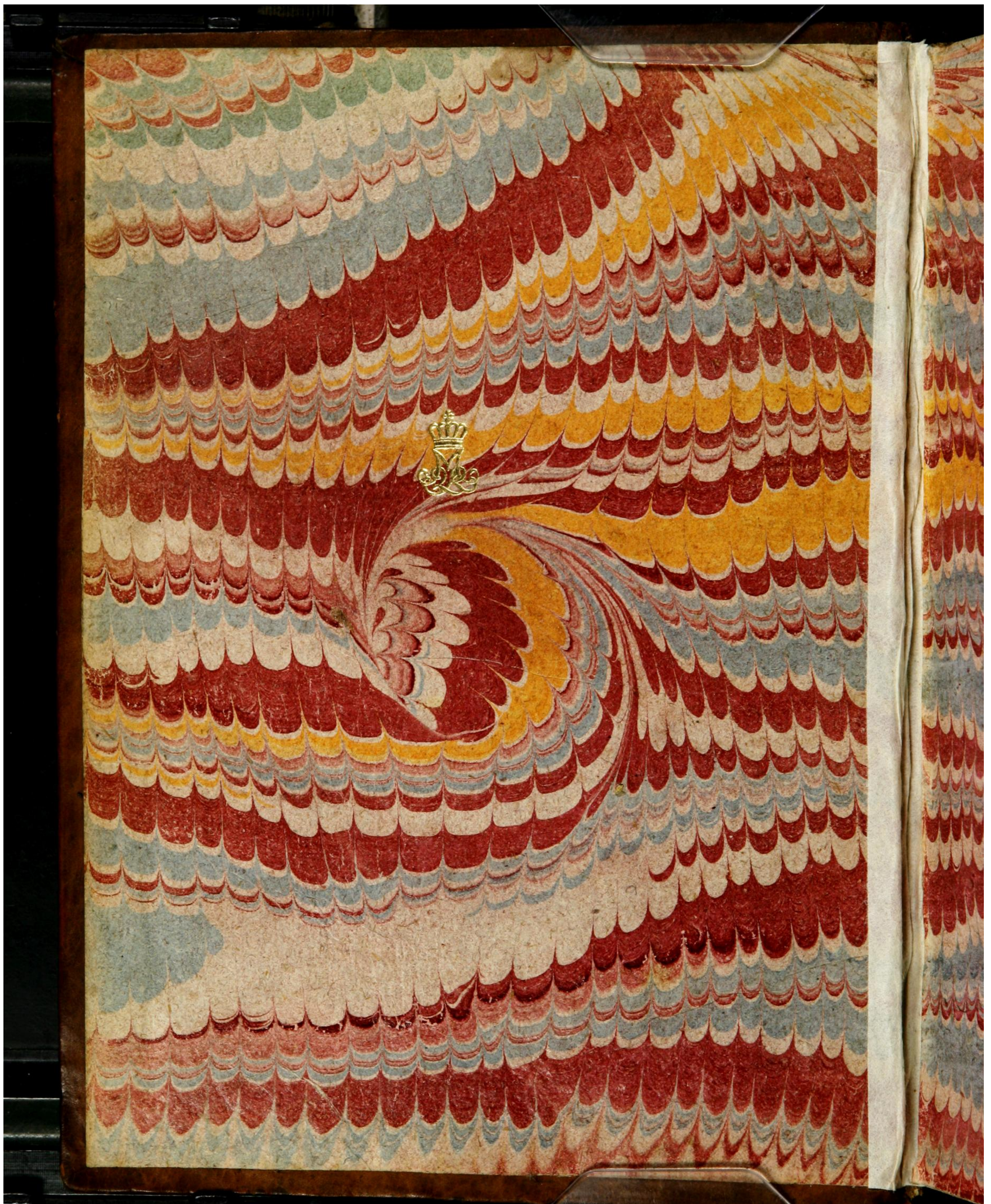

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

be,

En Liden Bog /

om alle hande Siugdom / som Menniſken mangfoldeligen kand vederfares / formedelſt voris Førſte / for elders ſyndfald / wdi Paradis / ſom er Aarſagen / at wi wndfanges i ſiud / oc fodis Syndige Menniſker till denne verden / LI. Pſalm / Jmod ſaadanne Siugdom oc Skrøbelighed / ſom Synden fører met ſig / Dog vill Gud att Menniſken ſkall bruge Menniſtlige Medel oc Raad / imod ſaadanne ſuare Friſtelſer oc Siugdom / paa det / at Menniſken ſkall icke forderffues eller omkomes i ſaadan ſuare Siugdom.

Hanß Chriſtenßen Bartſker / en Borger i Ribe.

Prentet j Schleßwig / aff Niclaus Wegener.

ANNO M. D. XCVI.

1776

Guds Frøct er Wißdommens begyndelse CXI. Psalm at kiende Gud er en Fuldkomen Redferdighed oc at wide hans Mact er en Roed til det Euige Liff.

Gud siger huos Propheten Jeremiam i den IX. Cap. En wis Rosse seg icke aff sin Wißdom.

En Starck Rosse seg icke aff sin Stercke.

En Rig Rosse seg icke aff sin Rigdomme.

Men huo som vil Rosse seg hand Rose der aff at hand wed oc kiender meg at ieg er Herren som giør Barmhertighed / ret oc Retferdighed ti saadant behager mig siger Herren.

Erlig Velbyrdige wis oc Gudfryctige Mand / Jacob Seefelt till Wissbirig / Danmarckes Riges Raad / Ynsker ieg Hans Christenssen / Bartsker oc Borger i Ribe / Guds Naade vor HErres JEsu Christi / Fred oc den Hilligands Deelactighed / met alle Timelige Welfard oc Benedidelse / Amen.

IACOB SEEFELT TIL WISSBIRIG, *DANMARCKIS RIGES RAAD.*

Derfor vill ieg nu Beſcriffue oc Antegne nogen gode Medel oc Raad/ imod alle hand Siugdom / fra Hoffuet oc meer till Fødderne / Menniſken till Hielp oc Trøſt / di ſune at beholde i deris Sundhed / met god vnderuiſſening oc Lerdom / oc di Siuge at hielpe till deris Sundhed/ formedelſt gode Legdoms Konſter / oc gode vellgierninger oc Tractering.

Oc di ſom her effter wille ſticke ſig flitteligen / di kand met Gudtz hielp wnd gaa mange Siugdom oc Farlighed/ Seneca Scriffuer / at det er det beſte mand giøre kand / at mand følger den rette Sande viſſe oc trøge Vey/ ſom di andere der haffuer vell vandert oc gangen for oſſ/ lige ſaa ſkulle vi / effterfølge di Gamle deris Lere / oc icke Roſſe ſig nogen aff ſin egen Mact.

Bedendis æder alle at i ville tage till Tacke/ oc flitteligen Leſe oc forſtaa / oc tage for god / om det icke kunde talis ſaa vell / ſom di der ere naffn kundige / for deris vell talenhed/ for di / huad ſom er ſtreffuit i andre Tungmaal / det lader icke ſaa vell / naar nogen wdſetter / det paa end anden maal / icke allene denne Liden Bog oc ander flere lyder møgit ander ledis naar di tales paa deris egen maal.

Den aller Høieſte oc alder Mectigſte Gud / ſom haffuer Skafft Himmel oc Jord / met ſin Wſigelſe Beprydelſe / ſom er mangfoldeligen oc wbetenckeligen / Nu haffuer Gud wd aff ſin egen ſtore Naade / Godhed / oc Faderlige Barmhertighed ſkabt alting / oc alle Creatur / Menniſken till nytte / gode oc Gaffn / oc haffuer wnderligen begaffuet dennom met mangfoldige hand Kraffe oc Mectighed ſom wi maa i mange maade Klarligen ſee oc kiende / ſom

Hugo

Hugo oss bescriffuer oc siger. O du Menniske giff god act paa / see oc skøn / om derer nogen Creatur till / som icke er skafft Mennisken till tieneste / Nytte gaffn oc gode / seer du till Himelen / Solen / Manen oc Stiernere / da tiener di dig / i det at di begaffuer dig met din ind Floed till Liffuet/ oc giør alle Vrter oc alt paa Jorden Fructsommeligen / at di kand tiene dig / at bruge imod alle hande Siugdom / alle Fier Elementer er bered till at tiene dig i din Sidgdom oc Breckelighed / oc mangfoldige Siugdom / ingen ting er saa slim / eller saa ringe regnet / eller actendes / at det jo maa oc kand indføre Mennisken nytte oc gaffn / Saa haffuer nu Gud skafft Legdom aff Jorden / oc mangfoldige Frucht / men den vise oc forstandige forachter dennom icke/ fordi at Legdoms Konster er ædeler oc Skøner end ander Konster er / som vi seer oc haffuer dagligen Exempel paa/ nu seer mand vell / at skeer det saa / at en Mester eller Konstener / bliffuer Siug / i huad Konst hand er en Mester wdi / da kand same hans / icke hielpe hannem / till hans Sundhed i gien / men maa alt søge effter Legdoms Konster/ at di som det haffuer behoff / motte bekomme hielp oc Trøst imod alle hande Siugdome.

Der nu Gud haffde skabt Mennisken retferdige oc frome / oc effter sin egen bellede/ oc saa jammerligen syndet / oc forsaa sig / imod sin Kierre HErre Gud oc skaber / oc der for vi maa alle Redferdeligen Pines / formedelst den one Natur / som Mennisken er met fød till denne verden / oc saa at deris forstand er formørcket met denne breckelighed / som er wforstandighed / for di at Menniskens villie er forgifftig/ oc begaffuet met onde Tancker oc ond begierlighed till det/ som Gud er imod / oc saa er Menniskens Liff hen falden i

 forsen-

forfengelighed / saa at Mennisken huer dag foruandelis wdi alle hande Siugdom / ind till Døden / huilcke tid oc stund oss er alle samen wuitterligt / Dog vill Gud / at wi skulle hielpes / oc frelse vor Liff oc Leffuet / oc wdi vore Siugdom / bruge Mennisklige Medel oc Raad i tide / paa det / at wi icke skulle freste Gud / oc wi icke sielffuer skulle vere Aarsagen till voris egen Skade oc forderuelse / oc effter di at Creaturen er mangfoldeligen / oc deris Kraffter ere mange / som ere Mennisken Wuitterligt. Derfor paa det at Mennisken kand lere mange hande Creatures Krafft oc Mact / oc der formedelst Mennisken kand beholde sin Liff i Sundhed oc hielpes fraa suare Siugdom.

Derfor er denne liden Bog Bescreffuen oc Antegnet / wdi huilcken findis Creaturenes Egenskab oc Kraffter / oc saa om Yrternes mangfoldigheds Dyder oc Krafft / som groer paa Jorden / som Gud haffuer giffuet i dennom / till Menniskens Nytte oc Gaffn / denne liden Bog oc mange flere / som di Gammele haffuer wddragen / aff di vise deris Boger / som di haffuer effter lat / aff end tungmaal / oc i end anden / den menige mand till beste.

Der er mange som wnderstaar sig / at ville bruge Legdoms Konster / oc ere dog intet forfaarne eller forsøgt der wdi / oc icke eller di vide / eller kiender Menniskens Siugdom / er aff hied eller Kold Natur / aff taar eller vod natur / end dog mange løber saa dristeligen till / oc giffuer deris Legdom wd / oc vide icke om det er Mennisken till nytte oc gode eller ei / icke vide de eller om det er Naturen met eller imod / dog skeer det vell wndertiden / at Doctor Slømpt lycke kand Slømpe till at finde ret paa / end dog at hand ved icke sielffuer huor aff det komer eller oc Aarsagen der till / oc der aff bliff-

bliffuer møgit dristig oc berømbt / men løgen haffuer dog one Been / hand kand dog icke bliffue bestandige.

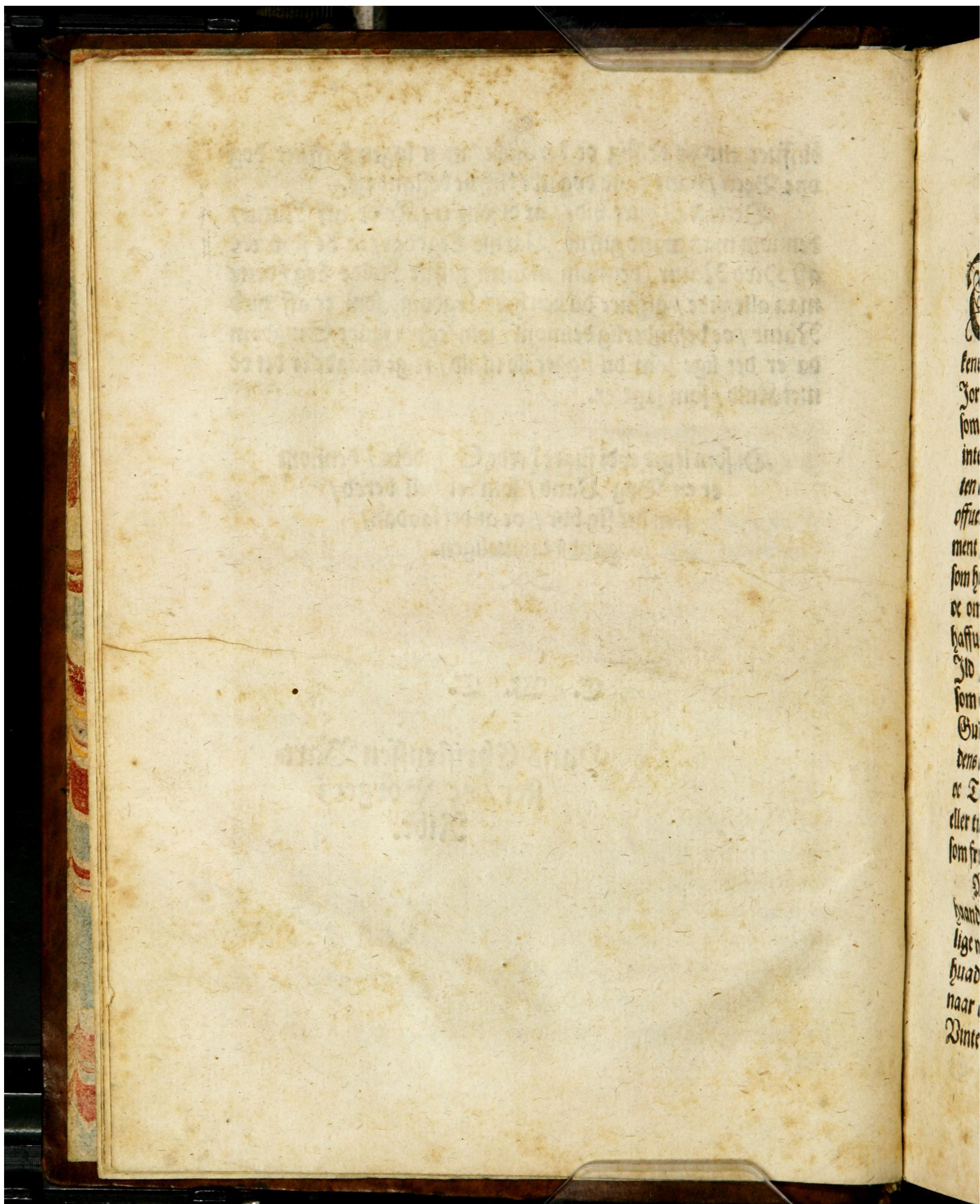
Dette skall huer vide / at di som ere Kolde aff Natur/ dennom maa mand giffue Varme Legdom / oc de som ere aff Hæd Natur / dennom maattu giffue Kolde Leg / dette maa alle vide / giffuer du den hæd Legdom / som er aff hied Natur / oc besynderlig dennom / som leger i suare Siugdom da er det lige som du ligger ild til ild / i lige maade er det oc met Kuld / som sagt er.

Di som leger wdi suare hæde Siugdom / dennom
er en Byg Vand / som er vell bered /
som det sig bør / oc andet saadan/
gandske nytteligen.

E. W. T.

Hans Christenssen Bart-
sker / oc Borger i
Ribe.

Om di iiij. Elementer/

II.

GUd haffuer skafft iiij. Elementer / den Første er ild / den anden værit / den tridie er vand/ den Fierde er Jorden / oc der aff er alle Mennis-kens Nature / oc alle Creature / alle Fruct / alt det som paa Jorden er / i Lucten oc i Vandet er der aff fød oc giord / der som der wor icke vden en Element som er ilden/ da kunde der intet groe for hæde oc brynde / vor der icke heller vden Luc-ten eller Vand allene / da bleffue alle Fruct forderffuede aff offuerflodige wedske / wor oesaa Jorden alleniste en Ele-ment / da kunde formedelst Kuld oc tørhed ingen ting groe/ som huer maa see om Winteren / naar det er megit Koldt/ oc om Sommeren / naar det er forhiedt oc tørt. Derfor haffuer Gud giørdt di iiij. Elementer / den ene hædt som er Ild / den anden Fuctige som er Lucten / den Tridie Kold som er Vand / den Fierde tør som er jorden / oc det haffuer Gud saa giord / at ildens hæde / met Vandens Kuld oc jor-dens tørhed / oc met Luctens Wedske vndertiden lignes sig oc Tempereris tilsamen / oc aff den Tempereringe / eller tilsammen Mengelse/ der aff bliffuer alle Fruct / oc det som fructsommelige er / fød oc formerit.

Men er det saa / at en aff Elementerne fanger offuer-haand oc herredom / som er ild / da forbrender Fructen. J lige maade / om det er en Menniske / eller en Creatur / eller huad fruct det were kand / som huer kand see oc mercke / naar det er en hæd oc en tør Sommer / Lige saa skeer det om Vinteren / som huer maa see / naar Kuld oc Frost tager off-

uerhaandt / da maa mand see huor alle ting forvüsnis / som haffuer verit lystige oc deilige til at see om Sommeren / men wore di alle lige wode / alle lige tørre / alle lige Kolde eller Varme / oc ere di i deris rette skabning tillige tempererit / da groer di oc formeres / som du maat see vdi May tyd / da er vaaren huercken forkold eller foruodt / foruarm eller fortør. J lige maade siger ieg oc saa om Mennisken / naar di iiij. Elementer drager offuerens i hannem / saa at hand er icke forkold / icke heller forfuctige / forhied / oc icke heller fortør / da er Mennisken Sund oc vel tilpasse / oc farer vel / men haffuer hand mere i hans natur aff hæde eller fuctighed / eller Kuld / eller oc tørhed / det kand icke besynderlige skade nogen / saa tit som Mennisken bliffuer en lidet forkold / da maat du giffue hannem noget varmpt / som kand hielpe hannem at for dryffue kulden met / er hand ocsaa en lidet forhæd / da mottu giffue hannem det som kand kølne / oc hielpe hannem. Men tager kuld / hæde / tørhed eller fuctighed saa offuer maade til sig / at det tager eller fanger offuerhaand i Mennisken / saa at det ene fordriffuer det andet / da kand hand icke hielpes / men det er Døds tegen.

Derfor haffuer Gud skafft Legdom / om saa skeer / at en Mennisk bliffuer forhied / at du maat giffue hannem kaalde Legdom / oc di som kolde ere / giffue dennem hæde Legdom / oc di som ere fuctige / giffue dem tørre Legdom / oc di som ere tørre / giffue dem fuctige Legdom / huorledis du kand kiende det / det vil ieg dig met det korteste Vnderuise.

Huorledis du skalt kiende om en Menniske er Siug. 111.

Er

Er det saa / at en Menniste er Siug aff offuerflodige hæde / oc er fuctig / da er hans Siugdom aff offerflodige Blod / oc da er hans vand rød/ tyckt oc wklar/ oc hans Puls er stor / slet oc snar / oc vdi hans forhoffuit føler hand Væ oc Pine / hans Spøtte er sød oc tynd / om morgen haffuer hand mere Singdom end paa en anden tid / oc saa er hand Rød i Ansictet.

Men er Mennisken Siug aff hæde oc tørhed / da er hans Vand Rød oc Tynd / oc hans Puls er Liden / slet oc snar / oc om halffuis Meddag er hand Siuger / end mit paa dagen / eller nogen anden tid / hans Tunge oc Hals er tør / oc hand Tørster megit / oc huad hand Dricker / det tøcker hand at vere Biest oc Bitter / vdi hans Drømme omgaais hand met det som rødt er.

Er Mennisken Siug aff offuerflodige Kuld eller oc Fuctighed / da er hans Vand Huid oc Tyck / oc hans Puls er Laangsom oc stor / oc hand føler megen Siugdom om midienatz tid / oc hand er bleg i Ansictit / oc hand drømmer om Vand oc Waade ting / oc hand kand vell soffue / oc hand Tørster lidet / oc hand haffuer megen Spøtte i Munden.

Er Mennisken Siug aff offuerflodige Kuld oc Tørhæd / da er hans Vand Huid oc Tynd / hans Puls er liden oc Laangsom / oc hand er Sort i Ansict / oc hans Siugdom er større om Meddagen end om Natten / oc hand omgaaes met Andelige Drømme.

Huorledis du skalt kiende Menniskens Natur. IIII.

Nu haffuer ieg sagd / aff huilcken Natur Mennisken bliffuer siug aff / em det er aff hæde eller aff Kuld / aff Fuctighed eller aff tørhedt.

Nu vil ieg tale / huorledis du kand Kiende en Sundt Menniske / oc huad Natur hand haffuer i sig.

Er det saa / at Menniskens Blod er mest Varm oc met Fuctighed / da er Mennisken Lystig oc Glad met løstige sang oc Viser / hand er oc mild / oc hans wand haffuer en Gull Farffue / oc er til maade tøck / hans Ansict er vell sticket med gode Farffue / oc hand haffuer gode Seder. Haffuer hand hæde oc tørhed mere end Kuld oc Fuctighed / da er hand Hastige oc Vred / men den Vrede er Ringe oc snarligen forgaar / oc bliffuer borte / oc hand er Vstadige i sin Sind oc handel / hand er Mager oc Liden i sin Liff / oc hans Vand er Rød oc Tynd / ocsaa haffuer hand en liden Puls / slet oc snar / oc hand er mild offuer all sin gotz / saa at hand giffuer saa megit bort / at hand det der effter fortryder / oc hand er altid wed en Løstige oc Køn Modt.

Men haffuer Mennisken / mere Fuctighed oc Kuld / end hæde eller tørhed / da er hans Vand til maade huid / oc til maade tyck / oc hand er Bleg vdi Ansict eller huid / hand haffuer icke krullit Haaer / men det er gull eller blackit / oc hans Puls er stor oc laangsom / oc hand er vell til maade woxen / oc soffuer gierne / oc hand haffuer megen Fuctighed oc Spøtte i Munden / oc er icke megit mild eller From / men hand haffuer mere aff Kuld oc Tørhed / end hæde oc Fuctighedt / oc gierne er hand sorgfuld / oc redt oc frycter sig / oc huad ont hand giør / det giør hand lønlige / hans Ansict er Sort eller Bron / naar hand seer noget ont / da leer hand

hand gerne / hans Vand er huid oc til maade Tyck oc tynd/ oc hand haffuer mange onde Tancker.

Huorledis mand kand kiende en Sund Menniske. V.

Nu haffuer ieg sagd / huarledis i skulle kiende en Sund Menniskis Natur / om hand er Sund oc vell til Passe / eller hand er siug oc skrobelige / er Menniskens Farffue huid/ oc rød i Ansictit formengit met røde / oc er icke fædt/ lige som hand kunde vere reysen i Ansictit / dog icke heller formegit mager / oc icke heller bleg om Munden / oc saa at Pulsen slaaer icke forsnart eller forlaangsom / oc hans Vand er icke forhuid / icke heller for rød / eller for tyck eller tynd / det bemereker en Sund Menniske / Men er Menniskens altid mager / det kommer aff stør hæde oc aff offuerflodige tørhed / men er Menniskens offuerflodige fied / det kommer aff offuerflodige Kuld oc offuerflodige wedske / oc den Menniske maa frycte sig for en hastige Død. Men haffuer Menniskens Pine i liffuit / oc hand kond nyffue oplucke sine Øyen for søffn / det betyder tilkommendis fallende Sot / du skalt oc mercke / om hans Øyen staar stille i hans hoffuit / du skalt oc mercke / om den Naturlige wedske oc Blod er forsuaanden / du maat vell giffue act paa / om hans Øyen ere megit store i hans Hoffuit / oc rinder oc taarer megit / det betyder offuerflodige wedske / Lucter Menniskens Aande ilde / oc det er icke aff sine tendt / da er det aff den vrene Stanck / Som kommer aff Menniskens Maffue.

Om de Fire Offuerste Leimmoder i Menniskens. VI.

 Dette

Dette skal mand vide / at dere ere iiij. Førstelige Lemmoder i Mennisken / der aff alle Limmoder i Mennisken haffuer deris verelse / som er Hiernen / Hierte / Leffueren oc Nyren. Hiernen giffuer alle Limmoder forstand / fordi de fem sind oc santz er i Hiernen / Hiertet giffuer oc forvarmer alle Limmoder met hæde / oc giør Siælen Leffuendis / Leffueren giffuer alle Limmoder deris naturlige Blod oc wedske / aff alt det mand Dricker / som di tager til dem.

Niren er en begyndelse oc Tempereringe / oc den seedt kommer aff alle Limmoder i Nyren / oc i lige maade / den Natur fra en mand til en Quinde / oc fra en Quinde til en mand / oc forderer i det stede / der aff Fructen kommer.

Om Hiernen oc Hoffuit Panden. *VII.*

Som der nu scriffuis om / at Gud haffuer skafft Hoffuid Panden sterck oc fast offuer Hiernen / for de iij. sind oc santz oc Menniskens liff oc leffuit staar megit der vdi / paa det at Hiernen icke skal aff slag / Falden eller støden / eller andre saadane wlycke kunde snarligen komme til Døde / eller i andre maade faa skade oc forderffuis / Gud haffuer ocsaa mange Beene oc Limmoder giord paa Menniskens Legemme / baade store oc smaa / de store derfor / at de skulle bære Menniskens Liff alsamen / Somme smaa / som ere i fingerne oc i teerne / som lader sig bøye / oc ere bequemme at gribe oc tage til met.

Der ere *II.* Genger i Menniskens Mund. *VIII.*

To gange ere i Menniskens Mund eller Hals / Igennem den ene gaar Menniskens Mad oc Øll i magen / I-

gennem den anden gaar Menniskens Aander oc Luct til Lungen / fordi at Lungen ere lige som en Belle eller Pußter / der forderer oc giffuer Hiertit en kaald Luct som ved Aanden wddryffuer hæden aff Halsen/paa samme hull er en Log som gaar op oc til / effter som mand drager sine Aander/ veer oc Luct til sig / oc lucker sig til igen / naar mand tager Spise oc Dricke til sig / oc lucker sig op / naar mand lader sine Aande / paa det / at Menniſken ſkal icke quogne / besuimme eller sticke.

Om Magen / IX.

Dette ſkalt du vide / at Maffuen er saa hiæd / at hun kand fordøffue oc fortere Spisen / lige som det kunde Siude der vdi / eller oc som en Kock / der syder oc bereder Mad oc Spise / saa er oc Maffuen en tienere til at berede alle Lemmoder deris Spise / den wedſke haffuer hun aff Dricken/ oc hæden haffuer hun aff Hiertet.

Om Lemmoderne.

Merck somme Limmoder i Menniſken ere hæde / oc somme ere kaalde oc Fuctige / disse ere hiæde / som er Hiertet / Leffueren / kiødet oc Milten. Merck alle disse ere Kølde / som ere Been oc Induol / alle Limmoder i Menniſken som icke haffuer Blod i sig / de ere aff Kold Natur / som er Maffuen / Induold oc Bleren / oc alle de som haffuer Blod i sig / de ere hæde aff Natur / som er Leffueren / oc de andre Lemmoder som haffuer Blod i sig.

Huor-

Huorledis Menniſken ſkal ſkicke oc Regere ſig. X.

Nu haffuer ieg ſagd om Menniſkens Lemmoder oc Natur / Nu vil ieg tale om / huorledis Menniſken ſkal Regere ſig / at hand kand bliffue ved ſin Sundhædt.

Det er megit bedre / at Menniſken varer ſig / at hand icke vorder Siug / end at hand bliffuer Siug / oc lader ſig hielpe.

Den ſom ſin Sundhed beuare vil / den ſkal vduelge ſig en Kammer eller Vonning imod Sønden / oc oplucke Vinduerne / naar det er reen Klar Veer oc Luct / oc vare ſig for ſlem ond Røg oc Stanck det beſte hand kand / fordi de ſom bliffuer Siuge aff ſlem Stanck / dennom er icke vel at hielpe / fordi den onde Stanck oc Luct gaar ind i Menniſken ved deris Liffactige Aander til Hiertet / oc i Bryſtit / oc til alle Lemmoder.

Huorledis Menniſken ſkal holde ſig effter tidens Leilighed. XI.

Om Sommeren ſkal mand icke bruge nogre hæde Spiſe / eller hæd Drick / beſynderlige di ſom ere hæde aff Nature / wdi Octobri / oc om Vinteren maa mand vel for tere hæde Vrter paa ſin Spiſe / formedelſt den Kuld / ſom Vinteren før met ſig / oc ſaa maa mand vel bade / dog ſkal mand vel vare ſig for Kuld effter baden / oc icke heller ſtrax æde eller Dricke effter baden.

Men

Men vdi Mai tid maa mand bruge di Spise / som icke ere forhæde eller forkolde / fordi at tiden er icke da enten forhiæd eller forkaald.

Huad Menniſken er Vaaen Ved. XII.

Det som Menniſken er Vaan ved / det bekommer hannem beſt / fordi at det ſigis / at wone foruandler Naturen / der som en mand haffde giordt ſtor Arbeid / oc der effter fortærede onde Spiſe oc ond Dryck / oc ville ſiden gaa ledig der effter / oc æde oc Dricke vel aff det beſte / da bliffuer hand Siug / fordi hand følger icke hans gamble ſæduaane / I lige maade om en Menniſke er opdragen met ond Spiſe / oc er altid i ond ſtanck oc ſlem Lufft oc Røg / kommer hand til god Spiſe oc til god Lufft / da bliffuer hand ſiug.

Om ſin Spiſe / XIII.

Dette ſkalt du vide / at du ſkalt altid bruge de beſte Spiſe / ſom er beſt at fordøffue i Magen / dem ſkalt du førſt æde / oc ſiden de Horde Spiſe / at di icke ſkal forhindre di Bløde Spiſe / om Naturen ville dryffue den til Stoel / Mand ſkal ware ſig / at hand icke æder offuer ſin løſt / ei heller Dricker / i ſaa maade at den førſte mad kand were fordøffuerit oc forterdt / ocſaa ſkal hand icke gaa haſtige / effter hand haffuer ædt / paa det / at Maffuen ſkal icke miſte ſamme Spiſe / oc ſkal mand icke ſtrax ſoffue effter hand haffuer ædet / Men naar mand vil ligge ſig til ſøffuen / da ſkal mand førſt legge ſig paa ſin høyre ſide / paa det at hiertet ſkal icke trøckes eller quælles aff den offuerflødige æden oc Dricken / fordi at hiertet ligger meſt i Vinſter ſyde.

Om Aareladen. XIIII.

Du skalt oc vide/at vdi Aaare laden ligger megen sundhæd / naar mand bruger det i rette tid/ om nogen haffuer det behoff / det skalt du saa forstaa / at Menniskens Lemmoder ere Tunge oc Suare / oc hand er hiæd offuer hans gandske Liff / oc hans Vand er Rød oc Tyckt / oc hans Puls slaaer haart oc snart/oc er stor / oc hand haffuer ont i hans forhoffuit oc giør hannem Væ / Er det saa at Menisken er Mager / oc haffuer icke Laden behoff / da er det hannem skadelig / oc di bliffuer Siuge der aff / Men det seer oc forfarer wi / at passelige Mager Folck haffuer det meste Blod i Arene mere end Fede Folck som ere fuldkommen / Mand skal oc mercke / om Menisken bliffuer sterck aff laden eller ei / der effter skal hand skicke sig / Mand skal icke Lade en Vng Dreng eller Barn / di som ere vnder x. Aar / Oc ingen Gammel / som er aff Natur Gammel oc Siug / fordi di haffuer icke megen Blod / ei heller er waan der til / huilcke di haffue behoff til deris Leffuit / Men om hand Pleer at lade sig Lade / oc er Vaan der till / oc haffuer megen Blod / oc haffuer det storligen fornøden / Saa maa mand vel lade hannem / Mand skal icke Lade / naar Tiden er forhiæd / mange Menniske Suæder megit der aff formindskis Blodit i Aaderne oc bliffuer Siuge.

Om en Menniske Vorder Siug aff ond Spise. XV.

Om saa skeer / at en Menniske vorder Siug aff onde vrene Spise / som hand haffuer tagen til sig / eller ocsaa hand haffuer megen slim i Magen / oc saa at hans Maffue er forkølnit / det kand du saa kende oc forfare / hand haffuer ingen begering eller løst til Mad / oc hand er meinlig ilde tilfreds / lige som hand ville bryde sig / som oc menligen skeer / at di giffuer deris Spise offuen fra dennem igen / oc er Væ i Liffuit / dennem skal mand hielpe med en Dryck / at di kand bryde den offuerflodige slim oc Vedske aff Magen / eller oc giffue hannem Piller Purgatze som det sig bør / Saa bliffuer hand Sund oc til Passe igen.

Alle honde Siugdom skalt du fly oc sky. XVI.

Disse efterscreffne Siugdom skal mand fly / Efftersdi at allehonde Siugdom oc fenger / saa at den ene Siuge Menniske er den andens forgifft / derfor skal di som stercke oc Sunde ere icke komme ibland di Siuge / Men fly fra dennem / oc fra den sted som Siugdomen er / paa det at Mennisken skal icke bliffue forgiffuen aff den onde Luct / oc saa vndfanger den ene Menniske aff den anden.

Det sigis ocsaa / at disse efterscreffne siugdomer fenger oc besmitter Mennisken / som er / Saarelse / paa Bene Vldorme / Røde Øyen / sleme onde saar / forgifftige Bylde / Fallende Sott / Hoste Podagel / der aff bliffuer Menniskens Aander forgifftige / som giør Lucten Vreen / huilcke Mennisken inddrager i sig / oc bliffuer der aff induortis befengit.

Om alle honde Siugdomme som Mennisken kand paakomme.

XVII.

Nu vil ieg dig nogit vnderuise / huorledis du i din siugdom skalt skicke dig i besynderlige tider / du skalt oc saa mercke / at di som Sunde ere / oc vel tilpasse / skal icke tage nogen Dryck eller Legdom / vden di fornemmer nogen siugdom i Liffuit / fordi de ere aff en Element vell Tempereret / Giffuer du en hiæd Legdom / saa formerer hieden sig i hannem / oc bliffuer siuger der aff / giffuer du hannem oc kaaldt legdom / da bliffuer hand forkølnit. Vilt du giffue nogen sund Menniske nogen Dryck / da giør det i Mai eller i Octobri oc Nouembri / fordi da er tiden huercken forhæd eller forkaald / Er en Menniske Siug om Vinteren / da skalt du om Morgenen teiligen giffue hannem Dryck / da kand hand bedre vare sig fra Kuld end om Natten / Er hand siug om Sommeren / da skaltu giffue hannem Drøck om Afftenen / et hæden kand icke giøre hannem skade om Dagen / oc naar hand tager Drycken / da skal hand Huercken æde eller Drycke førend hand haffuer haffdt Stoelgang oc det opholder / Gaar hand icke til Stoel effter denne første dryck / saa giff hannem mere aff det samme / eller giff hannem en stor Dryck hiæd Vand / det bløder oc wegner Tarmen oc Maffuen / der effter skalt du vare dig for offuerflodige æden oc Dricken / Oc saa om saa er at en Menniske haffuer ladet sine Aare slaa / er det i Sommer / da skal hand oc saa ware sig for offuerflodige hæde / oc der som hand sidder / der skalt du strøe wiæ grene eller Roser / oc skalt du offuerstencke guluit met vand / Er det vdi Vinteren / da skalt du

vel

vel vare dig for Kuld / der effter maat du den tridie Dag lade Aderen / om hand haffuer mackt oc styrcke.

Om Piller / XVIII.

Den som tager Piller / hand skal soffue der paa om natten / Men giffuis di hannem i Vin / eller i anden ting/ tha skal mand icke soffue der paa / Vilt du giffue en Menniske en Dryck / som haffuer sin Siugdom aff hæde / hannem giff Sirupium Violacium/Er Siugdommen aff kuld/ saa skalt du giffue hannem v. Dage / huer dag iij. Skedfuld Oximel Diareticum met iij. Skiedfuld Varm Vand/ fordi det Blødner / Vegner oc kand des bedre gaa til Stoel/ da skaltu giffue hannem Succarium Rosaceum / der effter siud hannem en Gammel Hane / met en Quintin Gummi Arabicum oc dragant / aff huer lige megit / oc giff hannem det at Dricke / det styrcker Maffuen / fornemmer hand nogen rommeling / heller det Kniber hannem i Liffuit/ Saa tag en Lindet Klede oc bløde i samme Hønse sodt / oc leg hannem det Varm paa Liffuit / eller anden Varm Vand.

Om en Menniske ville gierne gaa til Stoel / XIX.

Vndertiden tøckis Mennisken / at hand ville gaa til Stoel / naar hand haffde tagen nogen Dryck til sig / oc det Kniber hannem i Liffuit / oc naar hand ville gierne were det quit / dog kand hand icke / da skalt du sette en Badt vnder/ som saa skal beredis / Tag Popel / som oc saa kaldis Katost/ oc huede Kly / siud det tilsammen / oc lad den Siuge sidde

der paa/vndertiden tørster den Siuge megit effter Dricken/ da skalt du giffue hannem Granate Eble / Diadraganten eller Lactucken med ædicke / det kølner oc lesker tørsten.

Det skeer ochsaa vel / at Mennisken haffuer ingen løst til æden oc dricken / oc vndertiden beholder legdom i liffuet/ oc icke kand haffue sin rette genge / haffuer hand styrcke och macht / saa giff hannem end engang / at hand kand gaa til stoel / Men det skeer ochsaa / at en Menniske gaar alt formegit til stoel / saa at hand gider icke ædt / saa giff hannem Electuaria / som kand styrcke hannem / som er / Succarum Rosaceum/ eller Diaroden Abbatis / eller Diamargariten/ det skeer ochsaa vel / at mand bliffuer megit siug effter drydk oc Purgering / da motthu giffue hannem soden Vand / som er vdi soden Gummi Arabicum eller Mastick / oc giff hannem Succarum Rosaceum / eller Rosarum nouellam / oc giør hannem en Plaster aff Rosen / eller aff baget Brød paa en rist med ædicke / leg hannem det offuer sin Liff/ ocsaa mottu Stude samme baget / Brød i ædicke / oc legge hannem offuer Liffuit stroggen paa en Linden Klede/ i lige maade paa Pulsteren.

Vndertiden kommer Mennisken suinde Stoelgang paa / oc hicke paa effter sterck Dricken.

XX.

Vndertiden kommer Mennisken Hicke paa effter Purgering eller Dryck.

Naar en Menniske haffuer offuerflodige Stolgang/ det er farligt oc en Dødz tegen / hand skal saa hielpes

Tag

Tag en Gammel Høne / en lidel Mastick / oc giff hannem den sodt eller Spadt at Dricke / som samme Høne oc Mastick er Soden vdi oc giør en Linden Klede Varm / oc legge hannem paa Liffuit / oc giff hannem Succarum Rosaceum om det er aff hæde / eller giff hannem Diamargareten eller Diatinium / oc smør hannem med Dialt.

Om Krampe huor aff den kommer. XXI.

Krampe kommer tid oc offte paa Mennisken effter Dryck / som er oc gandske / Farlig oc Dødelig / men du skalt vare hannem for Kuld / oc sette hans fødder vdi Varm Vand / som er wdi soden Popelen som er optagen met rod / oc smør hannem met Dialt Salue / fanger hand Stolgang / saa giff hannem Succarum Rosaceum met en liden Mastick / eller Diaretonicum om det er aff hiede.

Det skeer vel wndertiden / at Mennisken bliffuer saa siug aff en dryck eller effter en dryck / at hand bliffuer mactelos / ocsaa kand det skee aff formegen Stoelgang / oc aff ond luct oc stanck / ocsaa formedelst den rørelse / som dricken oc legdomen fører med sig / Her for skalt du giffue hannem varm Vand at dricke / oc befale hannem at gaa i Husit frem / oc tilbage / op oc neder / at hand kand bemøye oc beuegne sig / paa det at hand kand gaa til stoel / kommer det saa / at hand gaar formegit til stoel / saa giff hannem tit bløde ægh at æde / oc den sodt aff gammel Høner / der vdi Caneel oc Cardemum / soden er / oc saa giff

hans

hannem Diamargareten / eller Sucker Rosaceum / det er got.

Kommer nogen en Siugdom paa / XXII.

Om nogen kommer nogen stor Siugdom paa / eller bliffuer megit siug / da skalt du giffue god act paa / om siugdomen kommer eller er aff offuerflodige Blod / eller aff anden wedske / Er det aff Blod / ta er hans Vand rødt / oc saa Arerne paa Henderne oc Armene / Slaar Arene hart oc fast / saa skaltu lade hannem met det første / før end macten oc styrcke forgaar hannem / men er hand megit siug oc skrøbelig i det første / oc Siugdommen falder haart paa hannem / oc hans Arer ere smaa / da giff hannem snart en linde Purgering / om han kand fordrage den / oc om hans siugdom kand vere aff offuerflodige æden oc Dricken / haffuer han leggen siug ij. eller iij. dage / saa at hans styrcke er hannem forgangen / da skalt du ingen Legdom giffue hannem / fordi den Naturlige Krafft er forkrenckit / Er siugdommen oc hæden megit stor / saa at Mennisken tørster megit / da er icke bedre end Byg Vand er / fordi det kølner / oc styrcker den fuctigheds Natur / mand maa ocsaa vel giffue hannem Granate Eble at terde / mand maa icke giffue hannem formegit mad / fordi Naturen kand det icke lide eller fordøffue / Men alsommest naar siugdomen varer stackit / det skalt du saa bekomme / om hæden er stor / oc hans vand foruandler sig / oc det vhomske siuncker paa grunden / Men vil siugdommen lenge vare / oc hæden er icke stor / oc siugdommen forlenger sig / ehuad den siuge haffuer løst til / det vere sig

Vand

Vand eller Vin / det skal mand giffue di Mennisker / men dog lidet / at di kand det forsøge / fornemmer hand at det styrcker hannem / saa giff hannem mere / men fornimmer han siugdom / saa ladt hannem miste det.

Den som haffuer kaalde Siuge. XXIII.

Om en Menniske haffuer kolde Siuge i den stund / eller saa lenge kolde Siuge rister hannem / da skalt du huercken giffue hannem at æde eller Dricke / icke heller førend hæden forgaar hannem / men bliffuer hand megit siug / oc det varer lenge / saa at den Siuge frycter sig saare / saa giff hannem en lidet som hand haffuer løst til.

Om Mennisken er icke vel til Passe. XXIIII.

Føler nogen Siugdom oc kand icke suede / oc reddis for en Siugdom / da skal mand giffue hannem letferdige Spise / som ere Sodden bucke Kød / oc bløde Ege Blommer / oc en Moess eller Suppe giord aff Vin oc æg / hand skal vare sig for sterck Vin / oc for badt / oc for vkyskhed / oc for offuerflodige Hunger oc Tørst / dog æde icke megit / men effter sin Naturlige Lyst / æden hand der offuer / saa giør det Siugdom / Oc saa skal hand vare sig for det Mad / som er met Varme oc hæde Yrter tilred / besynderlig for Peber oc Huidløg / huør aff der kommer stor offuerflodige hæde / Er hans Vand rød / oc hans Arer ere store oc fuldkommen / saa maa mand lade hannem / dog maadelige / at det forbrende oc vrene Blod kand komme vdaff Arene.

Huorledis den Natur som er i Menniskens Vand kand Foruandelis aff æden oc Dricken.

XXV.

Alt det wi AEder oc Dricker / det komer altsammen i Maffuen / oc bliffuer alt der wdi fordøffuit lige som den Mad oc Spise / som sydis i en Potte eller Gryde paa ilden / wdaff samme Spise tager Maffuen saa megit som hinde nyttelig er til hindis føde / huad siden offuer er / det gaar wdi en Tarm som gaar i Maffuen / der aff tager alle di andre Tarme deris behoff / Siden sendis eller Foruandlis det offuerbleffue end da i en anden Tarme / oc naar Spisen oc Dricken er Forterd oc fordøffuert i Maffuen / saa tager Leffueren Dricken til sig met en Suæd / lige som en Segelsteen tager iern til sig / oc strax som Dricken kommer i Leffueren / saa Foruandler det sig / oc bliffuer til Blod / oc saa beholder Leffueren det beste Blod / Strax wdaff Leffueren gaar en stor Are / oc naar det kommer et lidet fra Leffueren / Saa deler sig samme Are wdi ij. diele / den ene Are gaar wd / oc deeler sig i mange Arer / som gaar til alle Lemmoder som er i Menniskē / oc fører dennem deris føde oc Underholdinge / fordi at Menniskens Liff oc Siæl er i blodit. Den anden Are gaar der oc saa wd wed / der wdaff tager Lungen den Skum aff Blodet til sig / oc Gallen tager det hæde Blod / der effter sammeler det sig vdi de Arer som gaar til Nyren oc Klarer sig der / der aff kommer Vandet Vrina / Der effter foruandeler det sig i de smaa Arer lige som en suæd ind i Blæren / oc Bleren haffuer ij ting / som trøcker Blæren

tilsammen/ Oc naar Blæren bliffuer fuld/ saa gaar de sam-me ij. ting fra huer andre formedelst Vandens suathed / oc saa løber Vandit fra Menniscken / der effter trycker samme ij. tingist Blæren tilsammen igen / paa det at Vandet skal icke stedze løbe fra Menniscken/ Den wreenhed gaar aff den ene Tarme i den anden saa lenge til hun forlader Men-nisken.

Huorledis du skalt kiende Menniskens Vandt. XXVI.

Om du vilt besee oc kiende Menniskens Vand/ da skalt du mercke om det er lidet eller megit / eller oc madeligt / om det er formegit / eller forlidet / Er det formegit / det steer vn-dertiden aff Siugdom / at Naturen dryffuer oc giffuer off-uerflodige wedske oc Fuctighed aff sig / eller oc en Sund Menniske æder oc Dricker offuerflodeligen / oc giør liden Arbede / derfor kand den offuerflodighedz wedske icke for-døffuis / derfor haffuer di smaa Børn megen wedske at de Dricker megit / oc giøre liden Arbede / Eller det kommer aff Siugdomen i Blæren / oc i Lenden / at de kand icke hol-de Vandet / du skalt oc mercke om Vandet er lidet/ det kom-mer vndertiden der aff / at en Menniske Æder oc Dricker forlidet / oc haffuer stoer Arbeid / der aff bliffuer hand hæd/ Oc vndertiden kommer det aff offuerflodige Sued / vnder-tiden aff offuerflodige Stoelgang / fordi den som tid oc me-git gaar til stoel / den haffuer lidet Vand / Derfor merck/ naar Menniscken er Siug / oc Dricker megit / oc gaar icke megit til Stoel / oc icke heller Suæder / oc icke haffuer hin-der aff Steen / det er gandske ond tegn / fordi det betyder / at Naturen er saa Siug / at hun kand icke dryffue

Vandet fra Mennisken / icke heller hand det forlade kand/ eller oc saa det betyder saa stor hæde/ at det Blod oc fuctighed i Mennisken er forbrend eller forsuindet.

Er Vandit icke formegit / oc icke heller forlidet / det betyder at Naturen er vell Tempereret.

Naar du vilt Anamme Vrinam eller Vand. XXVII.

Det Vand skalt du vndfange wdi ij. Glasse / det ene om Midienat / det andet orlige om Morgenen / paa det at den det skal besee / maa vide huorledis vandet er skicket/ naar det gaar fra Mennisken / En part Vand gaar Lutter oc Klar fra Mennisken / oc bliffuer der effter wklar / oc en part bliffuer tyckt / derfor om Morgenen skalt du besee Vandet/ saa kand du des bedre kende Menniskens Nature / fordi at Menniskens Natur er stercker vdi søffn / end naar Mennisken Arbeider / naar en Menniske vaager megit tid oc offte / der aff bliffuer Naturen Siug. Du skalt toe Glassen reen / oc sette den der / som der er huercken forhæd eller forkoldt / paa det at det skal icke foruandlis enthen aff hæden eller aff Kuld.

Mand skal icke bære Vandet megit om. XXVIII.

Du skalt icke slaa Vandit aff en Glass oc i een anden Glass / paa det at Vandet skal icke foruandle sig oc bliffue wklar med Skum oc andet saadanne Vilcker / som det sig der aff foruandele kand / oc saa skal Vandet vere vel ted tilluct / paa det at Væer oc Lucten skal icke komme der til oc

for-

forvandle det / ocsaa for der skal intet falde vdi / ocsaa skalt du icke lade Vandet varme / fordi der aff bliffuer det rød oc hiæd frampt det wor tilforne i sin fordoffuen / oc der offuer bliffuer hand bedragen som det besee skal / Men er det fornøden / da maa mand end lidet Varme det emod ilden / eller i Varm Vand / oc der skal icke vere mere Vand i Glassen end som hand lader paa en tid / huad heller hand lader lidet eller megit / paa det at mand kan oc kiende om Vandet er lidet eller megit som gaar fra Mennisken.

Huorledis Vandet skal vere skicket vdi sin Farffue oc skønhæd.

XXIX.

Du skalt mercke om Vandet er Rød eller Huid/ Tyck eller Tynd / eller Lucendis / Er Vandet Rød / Tyck eller Wklar / det betyder at Mennisken er Siug aff Fuctighæd oc Wedske oc hæd Natur / oc det er aff Blod / fordi hiæden giør Vandet Rød / oc fuctighæd giør Vanden Tyck / Er Vandet Huid oc Tynd / da er Mennisken Ve aff Kuld oc tørheds Natur / fordi at Kulden giør det Huid/ Lige som du maat see om Vinteren naar det Fryser / oc bliffuer til Snee oc Ys / Er Vandet Rød oc Tynd / det kommer aff Hæde oc tør Natur / Er Vandet Huid oc Tyck / da er Mennisken Væ aff Kold wedske oc Fuctighed / Er Menniskens Vand huercken fortynd eller fortyck / icke heller forrød eller forhuid / det betyder en Sund Menniske. Merck dette/ at Vandet bleffuer vndertiden Rød i stor Siugdom / som er vdi Colica / oc i Knibende / oc det betyder dog ingen hæde/ oc da slaar Pulsen langsom / oc hand Tørster icke / oc haff-

uer icke megen hæde / du skalt ocsaa mercke den Røg aff Vandet / oc giffue vel act paa om det styncker eller smager ilde / styncker det undertiden / det kommer at Mennisken æder styncken dis Spise / er det icke saa / oc Vandit stincker altid / det betyder den store wedske oc Fuctighed i Mennisken / oc at Blodet Rømmer i hannem / oc fanger snart en Kolde Siuge / eller en anden Siugdom.

Om Menniskens Vand at tale om huad Vilckor oc besteden der om tales kand.

XXX.

Dette skalt du mercke / at Unge Børns Vand er huid / derfor at di ere Fuctige oc wedskende aff Naturen / oc æder oc Dricker tid oc offte / oc det Vand er megit / effter xv. Aar ere hiedere Natur / da skal deris Vand vere skøn / oc haffue en Guul Farffue / Gammel Folckis Vand skal vere huid oc Tønd / fordi at di ere Kolde / dog bliffuer deris Vand ocsaa vel Rød oc Ubrød / fordi at æden oc Dricken foruandeler ocsaa Menniskens Vand / fordi æder Mennisken hæde Spise / oc Dricker hæde Drøck / da bliffuer hans Vand des Røder / Æder hand Kolde Spise / oc Dricker Kolde Dryck som er Vand / da bliffuer hans Vand huid / wdaff Badt eller aff stor Arbeide eller aff vrede / bliffuer Vandet des Røder / Ocsaa aff offuet flodige hæde / som er om Sommeren / æder oc Dricker en Menniske formegit / da bliffuer hans Vand raa oc wfordøffuelige / oc naar Mennisken er saa Siug aff Naturen / da kand mand icke vel kende hans Siugdom.

Om det Vand som er Feed.

XXXI.

Vdi Vandet siønis det som der vaare fiede vdi / oc offuen paa Vandet siønis som en hye eller en spindel weffue / det skeer vndertiden / naar det Fæde som sidder om Nyren at det smeltes / oc at det tørres / oc da haffuer Mennisken des mindre Vand / oc Kolde Siugis hæde / oc det betyder Mennisken en Siugdom / at hand forgaar oc forsuinder / ocsaa haffuer Mennisken stoer Vreen hiæde offuer all sin Liff / oc alt det Vand som gaar fra Mennisken / da Obenbarer sig den Fædhed / oc den Hudt offuen paa Vandit / naar det haffuer standet en lidel Stund / saa lader det sig see / kommer det fra Lenden / da Obenbarer sig den Fædhed i Vandet strax det gaar fra hannom.

Om Menniskens Vand haffner en Vand Farffue.

XXXII.

Vndertiden naar Menniskens Vrine eller Vand haffuer en Vand Farffue oc Tyndt / oc vndertiden haffuer det en mørck Farffue oc er Tyck / vndertiden er det huercken fortyck eller fortynd / ei heller Mørck / er Vandet huercken fortynd / formørck eller for vandrig / det betyder en god Natur i Mennisken / Men er Menniskens Vand megit vandrig / det kommer vndertiden der aff / at Mennisken æder oc Dricker formegit / saa at Naturen kand det icke fordrage / ei heller fordøffue / Men kommer det aff Siugdom / da betegner det / at Mennisken haffuer en Siuge Leffuer / oc for Siugdoms skyld kand leffueren /

icke komme eller fordere det Tycke fra sig formedelst Naturens Siugdom / oc der aff kommer en Siugdom oc Pine wdi høygre side / oc forarbeider vndertiden den vnaturlige hæde paa sig / som er kolde Siuge / Men ligger Mennisken i en siugdom / oc hans Vand er Huid / oc haffuer en Vand farffue / det betyder en lang Siugdom aff Kuld / Er det oc saa at Menniskens Siugdom foruandeler oc vender sig til forbedring / oc hans Vand er icke mørck eller Vhunst paa bonden i Glassen / det betyder at Mennisken falder i Siugdom igien / fordi at den Fuctighed oc wedske bliffuer hoss hannem / som skulle gaa Bort fra hannem med Vandens mørckhed / det staar vel til at befryckte / at det vil bliffue en languarendis Siugdom.

Om den Tynde Vrine eller Vand. XXXIII.

Vndertiden gaar Vandet fra Mennisken enthen Rød eller Huid / Guul eller Bleg / oc det bliffuer Tynd naar det kommer i Glasset / oc vndertiden er det Tyck oc bliffuer tynd / Gaar Vandet tønd fra Mennisken / oc bliffuer icke mørck / oc siugdomen er stor oc megit wdi en Siuge / det betyder en lang Siugdom / saa at Siugdomen foruandeler sig oc er emod Natur / saa at mand den icke kiender eller mercke kand førend Siugdom haffuer ende / der som Vandet bliffuer mørck / oc du seer / at Mørckheden siuncker neder i Vandet / saa mottu vide / at Naturen oc Siugdommen strider emod huer andre / enten til Sundhed eller Døden / eller oc der imellem.

Om

Om det Vand som haffuer een sort Farffue. XXXIIII.

Haffuer Vandet en Sort Farffue oc er Tyck / det betyder Døden / oc aldermest om det er vdi en Siugdom/ vden det kommer icke aff Bleren / men kommer det icke aff Blæren / da haffuer han Ve oc Pine for i Liffuet / oc da haffuer di Mennisker ingen hæde / vndertiden betyder det/ at Naturen rensis / oc driffuer Siugdommen aff Mennisken / oc allermest / om Mennisken haffuer haffd iiij. gange Kaalde Siuge / oc da skal Vandet vere megit oc Tyndt.

Er Vandet offuen sort oc vnder Tynd / oc haffuer Mennisken en Siuge / oc giør hannem hans Hoffuit Væ/ da skal Siugdom foruandele sig formedelst Bloden vdaff Nesen.

Om den Vand som er Huid oc Lutter. XXXV.

Er Vandet Huid / Lutter oc Klar som anden reen Vand / det betyder en Siugdom i Milten / oc da haffuer Mennisken Siugdomen i Vinstre side / oc saa betyder det den wfordøffuelighed / oc en Kaald Netur i Mennisken / Men er Vandit Huid / oc offuen Sortactige oc skinnende/ det betegner en Vattersott / Men er Vandet Huid oc tynd/ det betegner Fallendesott / Saa skal oc Vandet vere skienende oc Sort / Er oc saa Vandet Huid oc Tyndt / det betegner en Siugdom i Lenden / er oc saa Vandet Huid oc Tynd / oc lieger om paa bonden som Sandkorne / eller an-

dre smaa korne / det betegner Siugdom i Blæren / oc at Mennisken kand icke holde sin Vand / Men er Vanden huid oc Tynd vdi en Siugdom / det betegner en lang Siugdom aff Kuld / Oc Mennisken maa Frycte sig.

Om det Vand som er Bleg.

XXXVI.

En Vand som kaldis Blegfarffue Vand / eller Blaa Farffue som icke er ret Sort / det kommer vndertiden / at Mennisken haffuer Kolde Siuge huer tridie Dag / det som kommer aff Kuld oc aff hæde / Men Kulden er i Liffuit / oc hieden er wduortis wdaff liffuit / Men betyder det Stoelgang / da skal Vandit vere lidel / forthi at Vandet formindskis ved Stoelgang / fordi at Vandet følger Stoelgang / Men der som hand haffuer icke kaalde Siuge / da haffuer han stoer hiæde i sig / huor aff wedsken oc Fuctighed bliffuer forterdt / Vandet bliffuer ocsaa vndertiden Blegfarffuit wdaff Lungens Siugdom / oc vndertiden skeer det aff Hoffuit Flod / der wdflyder det forfulede vedske / dette skalt du saa kiende / Vandit er offuen paa met Skum oc den Siuge haffuer Pinen oc Siugdom i Venster Side / Men kommer det aff Leffueren / da er Vanden Blægfarffuit oc Tyck / oc den Siuge haffuer Pinen i Høyre Side / vndertiden bliffuer det oc Blegfarffuet / det kommer vdaff Siugdom i Tarmen / det skaltu saa kiende / da er Mennisken Væ om sin Naffle / oc det er aff orme som er i Liffuit / oc da er Mennisken Amectig / oc di bidder hannem i Liffuit / oc hans Vandt er wklar oc Rød /

Kommer det oc aff megen Stoelgang / da er hans Vand icke megit / oc vndertiden betyder det en Byld i den store Tarme / det er som Spisen gaar igennem fra Mennisken / dette skalthu saa bekiende / at for Bylden kan hand icke gaa til Stoel oc forlade / Vndertiden betyder det Blegfarffuet Vand Døden / oc vndertiden icke / skal Mennisken bliffue ved Liffuit / da skal Vandet were Lutter / Men offuen paa wklar / skal hand oc Døø / da er hans vand lidel oc ringe / oc forklarer icke eller forlutterer sig.

Om det Vand som er til at see lige som en sky / eller der driffuer wdi som sky.

XXXVII.

Det Vand som siønis / lige som der wor en Materie i / lige som skyen der driffuer vnder Himmelen / naar en Menniske ligger i en Siugdom / det betyder vndertiden Liffuit / om en Soffuer / oc dog er wed sin vedt / sind oc Santz / oc soffuer sødeligen oc sact / men soffuer hand vroligen / oc er aff sindige / oc han drager hans Aande hastige met megen Møye oc Arbeide til sig / det er Dødz tegen / haffuer Vanden en Farffue effter Skyerne / oc er Tyck / oc der findis at legge megen sand paa bonden eller paa grunden / det betyder stien / er det oc saadan / at der ligger inted sand paa bonden / det betyder en Siuge som Kaldis Colica / som er en Siugdom i den nederste Tarme / der er ocsaa vndertiden en Bollenhed / det kandt du bekiende aff den reissenhedt forhaande er. Er det aff steen / da er der ingen stoer Reissening / men naar hand lader sin Vand / da haffuer hand Pine / vndertiden da er hans Vand Farffuit

 effter

effter skyerne wdaff Stoelgang / Men da er Vandet lidel oc wklar / Er Vandet Bleg / oc haffuer Farffue effter skyen / oc haffuer offuen en Bleg Farffue / oc det som flyder i Vandet er lige som støff / det betyder en Bøld i Liffuit / oc undertiden Vattersott.

Om det Gule Vand. XXXVIII.

En Vand som kaldis Vrina Citrina / er skafft lige som en Guul Eble / Men er der megen skum offuen paa / det betyder det / at Mennisken er Siug i Brystet / oc Menniskens Liff fortæris aff Tørhed / Er Vandet Tynd oc skinner / det betyder Siugdom i Milten / haffuer det oc ingen skum / oc Vandet er megit / det betyder at han er bestoppet i Liffuit / oc kand icke gaa til Stoel / det betyder oc saa en Siug Leffuere / men er det saadan skicket i første begyndelse i en Siugdom / da betyder det en laang Siugdoms Dage / Derfor naar mand frycter for den Mennitske / at hand undertiden mister sin Sind oc Santz / Er oc hans Vand Rød / oc haffuer en Guul Farffue / oc er huercken fortynd eller fortyck / det betyder en Sund Menniske / Er Vandet Rød / oc icke forliden i en Siugdom / det er god / Men er Vandet lidel / oc den Natur som Siønis i Vandit som en sky / oc det er Sort / det er Dødeligt / Er Vandet Rød som Blod / det er Dødelige / ya besynderlige om Tungen er Sort / oc di ere forbrendt i Halssen oc Mundt / er Vandet Rød / oc er lidel i en Vattersottige Menniske / det er Dødelige / er det saa / at en Menniske haffuer stor hiede som Kolde Siuge / er Vandet Tyck / oc haffuer offuen en Blæg Farffue / oc flyder oc Suømmer det vdi

lige som brudne Huedekorne / det betyder en Dødelige Siugdom / som icke kand hielpis.

Huorledis du skalt kiende oc mercke den Circkel paa Vandet. XXXIX.

Fire Ting skalttu mercke vdi Vandet offuen paa Circkelen / huad du der vdi skalt see oc mercke / det siger deg Egidius om denne Circkel / som skinner offuen paa Vandit / er den Bredt oc Tyck / oc haffuer en Vand Farffue / det betyder en Siugdom bag i Hoffuedet / aff Kuld oc Wedske / Er hand oc Rød oc Tøck / det betyder Vœ oc Pine i forhoffuit aff offuerflodige Blod / Er Circkelen oc saa Rød oc lidel / det betyder en Vœ oc Pine i den høre sijde i Hoffuit aff hœde oc tørhed / er hand ocsaa huid oc lidel / da er hans Pine i Vinstre sijde aff Kuld oc Tørhed / haffuer oc Circkelen en Bleg Farffue oc Sort / det betyder en Kranckhed oc Siugdom i Hiernen / oc at mand maa altid frycte for Døden / foruandler sig den Blege Farffue oc den Sorte Farffue i en Rød løss Farffue / saa muttu vide at Mennisken kand Leffue / Bliffuer oc den Røde oc Løse Farffue foruandlit i en Sort / Saa er det saare at frycte for Døden / Bliffuer oc Circkelen Grøn som en Greſſ vdi en Siuge / saa er det at befrycte / at Mennisken myster sin Veed oc sind / Er der en Bobel eller Bleſſe offuen i Vandet / lige som i en reen Vand / oc lader lige saa / oc icke snart forgaar / det betyder en lang Siugdom / ocsaa en Siugdom i Lenden / oc ond vœder i Liffuit oc en Siug Hoffuidt / Er der oc en lidel Skum paa Circkelen / eller i Circkelen som smaa korne / det

betyder den Flod i Hoffuedit eller Bryst / eller en Flodt aff Lungen / som foraarsager sig aff Hoffuedet / Er floden aff Lungen / da er Mennisken Væ i Vinster Siide / Er floden til Brysten / da er Mennisken Væ for i Brysten / Obenbarer sig en Materie offuen paa Vandet lige som en Spindelweff / det betegner Siugdom i Brysten oc i Lungen.

Om den Skum paa Vanden.

XL.

Er alle vegne megit Skum paa Vandet / det betyder en Siugdom i Brystit / oc en hiæd Leffuer / oc en Breck paa Naturen / Er oc skummen lige som Saffran skafft / da betyder det Gulesott / Seer du lige som der wor voer i Glassen / det betyder Siugdom i Lenden eller Blæren / oc da Lucter Vanden / oc hannem er Væ om Nafflen / kommer det aff Leffueren / da styncker Vandet icke / Men hand haffuer ont i Høgre Siide.

Om det Vklare Vand.

XLI.

Er Vandet Vklar / saa at der flyder megen tingist vdi / Obenbarer sig det offuen i Vandet / det betyder en Siugdom om Brysten / Men er det mit i Vandet / oc siuncker icke til Grunde eller Bonde / det betyder en weedske om Maffuen / men er det neden paa Grunden / oc Vandit er Rødt / det betyder en Siugdom i Blæren.

Om det Vand som haffuer en Blodt Farffue. XLII.

Seer mand noget i Vand / som er lige som Blod/ eller Vandet haffuer en Blod Farffue / det kommer fra Leffueren / oc da er Blodet Klar/ oc den Siuge haffuer ont i høgre siide / kommer det oc aff Blæren / da er Bloden paa Grunden / oc Lucter oc Stincker megit / Men kommer det aff Aderen i Ryggen / da er Blodet megit oc Klar / oc hand haffuer Pine oc Væ i Røggen oc i Lenden.

Om Sand i Vandet. XLIII.

Om mand seer som Sand liggendis i Vand paa grunden / det betegner Steen wdi Blæren / eller i Lenden / Er det i Blæren / da er Sanden Huid / oc naar mand Trøcker det imellom Fingerne / da er det hordt / oc det Vand er Milck farffuit oc Wklar / Vndertiden kommer det aff offuerflodige hæde oc Tørhed / ocsaa om en Menniske haffuer tagen starpe Drick oc Legdom til sig / som kunde haffue Brød liffuit paa hannem / eller oc hand kunde haffue omgengelse met Quindfolck / eller anden ting at hand kunde haffue brøt Lenden / da er Vandet Blødt naar mand handeler det i hinderne / Mand skal oc spørge den Siuge adt / om hand haffuer fangit det aff Quinder eller aff Legdom / eller om det er kommen aff hiede.

Om det Vand som Skummer / eller er Breen Vandt. XLIIII.

Seer mand i Vandet stycker som Kly / det skeer vndertiden aff besuering oc Bollenhed i Blæren / oc da haffuer Mennisken ont vdi sin Forhoffuit / oc saa kommer det vndertiden aff ond hiæde oc tørhed / oc aff den ganske Liffuis Siugdom oc Vee / oc er Mennisken icke god at hielpe / men hand haffuer ond hiæde / som hannem brender offuer all sin Liff / Men er der smaa korne i Vandet / eller offuermaade smaa Materie som Klye / det kommer til aff iij. ting / vndertiden aff flod / oc aff Pine oc Vee i Liffuit / Oc er Vandit vklar / lige som een Quindis der er Fructsommelig / oc Bær en Barn Søn eller Datter / Ere de korne eller støcker Røde / da er det en Søn / Men er di Blege eller huide / da er det en Datter / oc da er Vandit Klar / oc hun er altid som hun ville Spy oc bryde sig / oc hindis Bryste bliffuer haarde / oc hindis Arer slaar snart oc Mangefoldeligen.

Om Pulsens Natur oc Senners Krafft. XLV.

Nu vil ieg noget beskriffue oc antegne / huorledis mand kand kiende Pulsens Krafft oc Natur vdi en Sund Menniske / oc saa vdi en Siug Menniske / for det første / naar du vilt føle paa Pulsen / da skalttu det giøre paa den Vinster Arme / fordi at hierten ligger emod den Vinster Side / du skalt met din Vinster haand tage sacteligen paa den Siugis Arm / paa det at han icke skal forferde sig / oc saa for den sag / at Pulsen skal icke forandre eller forskyude sig / oc saa skalt du met din Høgre haand / oc met alle dine Fem Fingre begribe Pulsen / oc giffue god act paa / om Pulsen slaar langsom

eller

eller snart / haart eller sact / stacke eller lange Slag / En laang Are skalt du gribe paa met Fem fingre / oc en stacket met ij. Fingre / en Snar Are / som snart farer op oc neder / en laangsom eller sien Are som slaar langsom / en stor Are / som støder haart emod Fingeren met mact / om en lidel som du kand nyffüe føle.

At tale videre om Pulsen.
XLVI.

Dette skalt du vide / at Mandens Person haffuer større Puls end Quindens Person / oc de Vnge haffuer større Arer end di Gamle / oc om Sommeren slaar Arer megit hastiger oc Suarere end om Vinteren. Merck di som ere hæde oc fuctige aff Natur / de haffuer store / laange oc suare Puls / oc di som ere aff Kold Natur oc Tør / di haffuer laangsom oc smaa Puls / Er nu Mennisken aff hiæde oc tør Natur / da er Pulsen lidel oc snar / Men er hand aff Kold oc Fuctige Natur / da er Pulsen laangsom / lidel oc kort / den hiæde giør Pulsen suar / fuctighed giør stor Puls / Tørhed giør liden Puls / kuld giør laangsom Puls.

Om Pulsen oc huorledis Mennisken skal vere Liffuit. XLVII.

Du skalt mercke oc giffue god act paa / om Mennisken er Fæd eller Mager / eller Medelmaade / Er Mennisken Fædt / da skalt du tage haart paa Aren / formedelst Fædhed kanthu vndertiden icke vel føle Aren. Men er Mennisken Mager / da skaltu gribe sacteligen paa Aren / forthi at han haffuer icke megit kiød paa Aren / paa det at mand

skal icke forhindre Aren / Men en Medelmade Menniske / som er huercken for Fæd eller for Mager / hannem skal du tage maadeligen paa Aren met god Forstand / oc naar du haffuer saa lagdt dine Fingre paa Pulsen eller Aren / da skalt du icke tage dem aff igen / førend Pulsen haffuer slagen Hundrede gang / vnder dine Fingre / fordi at Aaren er vndertiden Siug i begyndelsen / oc bliffuer dog sterck paa det Siste / oc det er en god tegn / at Naturen styrcker sig / men er Aaren i begyndelsen sterck / oc formindsker sig slag fra slag / det er en ond tegen / fordi at Siugdommen fanger offuerhaand / oc Naturen oc Menniskens Leffuit oc Liff forkrencker sig.

Huorledis mand kand Føle paa Pulsen om Menniskren er ved mact / eller hand er Siug.

XLVIII.

Dette skalt du mercke / at mand kand mercke det i Pulsen den mact oc den Siugdom / som er i Hiertet / fordi er Hiertet sterck / da er oc Pulsen sterck / er oc Hiertet Siug / da er oc Pulsen.

Huad en stor Pulss betyder.

XLIX.

Nu haffuer ieg sagd Huorledis mand skal met sine Fingere oc Haand begribe Pulsen oc Aaren. Nu vil ieg sige huad huer Puls betyder.

Egidius siger / Er Pulsen stor oc sterck i en Sund Menniske / det betyder en Sund Menniske i Hiertet / oc saa en mild Menniske oc glad i hiertet / oc Lemmerne ere

Siuge

Siuge aff Natur / Er Pulsen stor oc slaar hastige / det betyder wrenhed / ond hæde oc Siugdom i alle Lemmoder / oc stor Vœ oc Pine om Brysten oc om Hiertet.

Huad en Lidel Puls betyder. L.

En lidel Puls paa en Sund Menniske betyder en Kold Natur oc en Siug Menniske / oc at haand forsuinder paa Liffuet / oc haffuer en sorgfuldt hierte / Er ocsaa Aaren liden i en Siug Menniske / det er ond Siuge / oc Alsommest om Mennisken haffuer en Siug Hierte / oc Pulsen formindsker sig dag fra dag / fordi det betyder at hans Leffuit forgaar / oc at den Siugdom vill forderffue hannem.

Om Pulsen slaar snart. LI.

Slaar Pulsen snart paa en Sund Menniske oc er lidel / det betyder en hæd oc tør Natur / oc en hastige Menniske / dog forgaar wreden snart / Er Pulsen hastig oc snart i en Siug Menniske / oc haffuer Mennisken megit hæde / det betyder vden Tuiffuel en stor Siugdom i Brysten oc i Hierten.

Om Pulsen slaar Laangsom. LII.

En Laangsom Puls / vdi en Sund Menniske / betyder en Kold oc tør Natur / ocsaa at Mennisken haffuer icke megit vedske i sig / Men er Pulsen Bløød oc stor / det betyder en Kold oc Vod Natur i Mennisken / vndertiden Tyckis mand at Pulssen er stor / oc naar mand tager eller føler effter den / Da bliffuer den Borte oc Forsuuinder

oc er Blød / det betyder at den Fuctighed i Mennisken er forsuunden / oc at hans Leffuit oc Liff falder aff / lige som di der ere Siuge i Lungen / oc som di der ere forderffuit oc aff offuerflodige hæde er førtørret / vndertiden er Pulsen stor / oc der effter lidel igen / oc vndertiden laangsom / vndertiden snart / det betyder at Naturen haffuer mange fristelser oc anfectinge aff mange honde Siuge / som mand ligner ved den Vand i Floden eller i Haffuit huor værit Blæsser det vd-aff en Land oc i en anden Land.

Om Pulsens Slag / oc huad du der aff Mercke oc forfare kand.
LIII.

Merck nu vel huad ieg dig nu sige vil om Pulsen / paa det at du kand bliffue bestandig naar du griber eller tager paa Pulsen met iiij. Finger / slaar Pulsen i alle iiij. Fingre / det betyder got oc er god / Men slaar Pulsen icke vden vnder di ij. Fingre ved den Siugis haand / det er icke ont / Men slaar Pulsen icke naar Mennisken hand end ij. eller iij. Fingre bredt fra Aalbogen oc icke nær ved haanden / Tha maathu vide / at det betyder enden oc Menniskens Død / fordi at Naturen oc Menniskens mact kand icke / fordere eller komme Pulsens Slag fra hiertet.

Om Pulsen formindskis eller formeris / LIIII.

Merck om Pulsen formeris eller formindskis / eller om Pulsen i det førske er lidel oc ringe / oc formerer sig dag fra dag oc bliffuer stor / det betyder at Menniskens Krafft formeris

meris oc styrckis / men om den formindskis / oc Mennisken bliffuer jo mere oc mere Siug / oc haffuer hæde / det er Døds tegen / Bedrer det sig oc met hannem / at hand kand vel soffue oc styrckis / oc hæden formindster sig / oc Pulsen slaar sacte oc sødelige / det er en god tegen til hans sundhæd / Merck ocsaa naar Pulsen bliffuer liden / at du kand nyffue føle den oc slaar hastige oc springende eller hoppende / saa maat du vide / at Døden er hart adt.

Naar Pulsen bliffuer borte oc forsuinder / *LV.*

Dette skal du vide / aff offuerflodige hæde effter en Siugdom / at Pulsen tit oc offte forsuinder / at mand icke kand mercke / om Mennisken er tilneget til Liffuet eller til Døden / det sigis som wi see dagligen i forfarenhæd / at Menniskens leffuit er stackit / men konsten er laang / wid oc breed / fordi at Menniskens Leffuit kortis dog fra dag / men konsten wdspredis oc formerer sig / Men den er icke end nu funden / der kand hielpe Mennisken for denne timelige Død / ey heller skes kand vden Gud alene. Derfor sigis det met faa ord / at di Folck som Fæde ere døer førre / end di som Magre ere.

Det sigis saa i en Fabel / at mand skulle giffue dennem mindre at æde oc dricke / end di som magre ere / mand skulle giffue dennem tønt at Dricke / oc di skulle trelle oc Arbeide / at di kunde gøre dennem Magre / Men ieg tencker vel / at denne Jullep oc Recept skal icke vel befalde dennem.

Om Aarsagen til Siugdom. *LVI.*

Merck dette / at alle Siugdomme kommer aff offuerflodighed / som er mest aff æden oc Dricken / derfor er maade god i alting / fordi det holder Mennisken vdi Sundhedt/ Alle Siugdom som kommer aff offuerflodige Hunger oc Tørst / er verre end di som kommer aff offuerflodige æden oc Dricken / merck vdi alle laanguarendis Siugdom er ont/ at mand giffuer de siuge forlidet at æde oc Dricke / fordi de forderffuis der aff. Merck dette / vdi alle kolde siuge / oc vdi alle siuge / er alle bløde oc fuctige spise god / merck vell / huo som vil tage til sig en Drick til Legdom / hand skal tilforne foruegne hans Liff met Sirup eller anden drøck / saa gaar det des sacter sin gang / merck at mand skal ingen Legdom giffue som kand giøre Stoelgang i nogen siugdom / fordi Naturen er for siug oc suags / hun kand icke taale eller fordrage den / Merck om en Mennisken vdi Siugdom myster sin veed oc sindt / haffuer han mere Væ naar hand søffuer end waager / det er Dødeligt / oc er det bedre naar hand haffuer soffuit / da døer hand icke / Men om Mennisken bliffuer Laangsom Mager / da bliffuer han ocsaa langsom Fæd igen / vorder hand snart Mager / saa bliffuer hand oc snart fæd / merck dette at den som æder vden løst / det giør Siugdom / fordi at Naturen er suag / oc kand det icke taale/ fordrage eller fordoffue.

Merck vdaff forfarenhed / at ingen Mennisken er saa viis eller haffuer verit / der kunde sige i sandhed / at denne Mennisken skal Dø eller Leffue aff denne siugdom / men en siug Mennisken er ringe forsømpt / oc i lige maade letteligt hiolpen / merck vel / den Quartana / som er aff kuld / den er langsom at fordriffue vdi Septembri Maanet / Men om Vinteren er det mugeligt at fordriffue / den som kommer aff hæde / den forgaar gierne om Sommeren / den kolde siuge

som

som kommer huer tridie dag/naar den er aff hed Materie/da er den om Sommeren farlig oc met fryct / men om Vinteren forgaar den ringe/oc er vel at hielpe / merck dette vel / vil en sund Menniske bruge megen legdom/ det bekommer hannem icke vel /men bliffuer siug der aff. Merck dette / naar Vær oc lucten haffuer icke sin rette skick om Aarit / saa at Vinteren er varm / oc det regner megit/oc Sommeren er kaald oc vod / der effter følger gierne dødelige Siugdom / Merck huad siugdom Mennisken paa kommer i Septembri Maanet / oc om Vinteren / de bliffuer lenge varendis / oc er at befrycte oc redis / men vdi May tid varer de icke lenge/men er lette. Om en Quinde er nylige bleffuen fructsamelig / da skal hun icke tage nogen Legdom / icke heller emod hun skal snart føde hindis foster / fordi i det første er fructen forsuag oc skrøbelige / lige som du maat see paa en thræ der blomstris/ huar suarlige oc ringe den kand forderffuis aff en liden frost/ men naar de bliffuer gammel / saa falder der aff.

Merck huad Legdom eller Drick som Mennisken tager om Sommeren / det er got at det gaar offuen fra Menn isken / oc om Vinteren neden fra Menn:sken / naar tiden er altho hæd / eller altho Kold / da er det icke got at tage legdoms dryck / icke heller at lade sig Aarelade / alle vand oc Stoelgang som er sort / betyder oc betegner døden / oc alle kaald Sucæd betegner languarendis siugdom / oc i samme Siugdom / Døden.

Om Suæd. LVII.

Naar Menn isken sueder effter hand haffuer soffuit/ det volder at han æder oc dricker formegit/er det icke saa aff offuerflodige æden oc dricken/da skalt du giffue hannem en purgering/forsuinder nogen oc faldet aff dag fra dag / oc forgaar oc formindskis offuer all sin Liff / det betyder døden.

Er der ij Siugdom vdi en Menniske/ oc icke bode paa en Lemode / da fordriffuer den store den lidel som ringer er/ at mand icke føler eller acter det.

Alle Siugdomme som kommer aff stor Arbeid / naar Mennisken forlader at Arbeide oc huiler sig / saa forgaar Siugdomen hannem / men huad Mennisken er vaan till/ naar hand lader aff hans vaane / Saa bliffuer hand Siug.

Er det en vodt Aar oc regner megit / der aff kommer kaalde Siuge / oc Siugdomen som varer lenge.

Ligger nogen Menniske i en Siugdom oc Suæder offuer all sin Liff / naar det haffuer vend sig til forbedring/ det er en god tegen til Liffuit.

Men Suæder Mennisken icke vden aleneniste hans Hoffuit / det er Dødz tegen.

Er det saa/ at en Menniske Suæder vdi en Siugdom/ oc hand bliffuer jo Siuger oc Siuger / det er ont / der for skal mand betage hannem Suæden / ellers forderffuer det hannem / oc forlenger hannem hans Siugdom / Skeer det saa / at Mennisken haffuer taget nogen Legdoms Dryck eller Purgering til sig / oc han der effter fanger Krampe/ Stoelgang / det er Døds tegen.

Ligger Mennisken leng Siug oc fanger Stoelgang/ eller hans haar falder hannem aff sin Hoffuit / det betyder Døden.

Er Mennisken Siug vdi Lyen aff Megen vetske/ hannem er det got / at mand bereder hannem en Badt som han kand vel Suæde aff / oc giffue hannem Klar Viin at Dricke / det er god.

Di som haffuer ont i Hoffuedit.
LVIII.

Di som haffuer Hoffuit Væ / oc haffuer Megen vreen vedske oc hæde / dennem er Mielck skadelig / dog er hun dem god som er Magre / oc di Mennisker god som er aff tør Natur / om di haffuer icke stor hæde.

Haffuer Mennisken ont oc Væ i Hoffuedet / oc flyder Blodt oc vaaer vdaff Nesen eller Vandt / da bliffuer han Sund oc til Passe.

Haffuer en Menniske i lang tiid haffdt hæde blegner / oc hand fordryffuer dem / det er skadeligt oc farligt.

Haffuer Mennisken Stoelgang / oc der effter Spier oc bryder sig / saa forgaar det hannem.

Hoster nogen Menniske / som haffuer Vattersott / det er ont.

Bliffuer nogen Menniske Saarit eller Vundit som haffuer Vattersot / det lader sig icke lettelig Hæle / Men er Dødelig.

Den som vil lade sig Aare lade oc Purgere / bliffuer di Siuge der aff / da skal di icke bruge det / der ere mange som lader sig Lade / oc vide vel at di Besuimme der aff / dog lader di dennem Lade / huilcket er icke nytteligt / men ond oc skadeligt.

Om Siugdom. LIX.

Ligger en Menniske vdi nogen Siugdom / oc hand forfalder icke megit i Ansictet / icke heller bliffuer foruandelet til Siugdom / det er en god tegen til liffuit.

Er det saa at hand foruandler sig megit / saa at hans Næse bliffuer spitz / oc Øyene siuncker dypt ind i Hoffuedet / eller bliffuer holl Øyet / oc hans Ørerne bliffuer Kaalde / oc Ansictet Sort eller Grøn / oc haffuer ingen Stoelgang / oc haffuer icke megit werit Waagen / da motthu wide at det er Dødz tegen.

Skeer det ocsaa at Menniskens Øyen rinder oc taarer naar hand seer paa liuset / eller hand rister / eller ocsaa hans Øyen staar oben / naar han soffuer en stund / oc Øyene bliffuer Sortskinnendis / oc Øyenebryne falder neder / oc haffuer ingen Stoelgang hafft / det er Døds tegen.

Merck om den Siuge ligger mere paa Høgre Siide / end paa Vinstre side.

Det er god tegen / at hand strecker Hender / Arme / Fødder oc Beene fra sig / oc tager dem til sig igen.

Er det ocsaa at den siuge ligger sig paa sin Hoffuit / oc pleer det icke at giøre i Sundhed / det er Døds tegen.

Om den Siuge skierer met Tenderne. LX.

Ligger Mennisken i en Siugdom / oc hand bidder met sine Tender tilsammen saa at di Gnisterer oc skeer met dennom / det er dødz tegen / eller hand bliffuer Affsindige.

Er hand Affsindig / oc Skier met Tenderne / det er Dødz tegen.

Er Mennisken siug oc fanger en Buld i Ryggen / som er sort eller grøn / oc der komer intet aff den / det er dødz tegn.

Ligger Mennisken vdi en siugdom / oc haffuer en Bøld induortis / eller er Affsindig / eller haffuer stor Vær i sin hoffuet / griber oc tager hand megit paa sin Hoffuit / eller paa veggen /

veggen / eller i sine Neseholler / eller paa Senge Kleden / oc vil giøre der noget aff met Henderne / det er Dødz tegen.

Er Mennisken Siug oc er stacke Aandit / oc Brysten gaar hastige op oc neder / det er en tegen / at hand haffuer Pine oc ont i Brysten oc om Hiertet / oc det er Dødz tegen / oc det er en tegen / At Mennisken i samme Siugdom bliffuer Affsindig.

Er det saa at værit er Kaald som vdgaar aff hans Nese / heller oc hand er Heess oc Trang i Halssen / oc Hyger effter Aanden / det er Dødz tegen.

Drager ocsaa en Menniske i sin Siugdom sin Aande til seg huercken forlangsom eller forhastige / det er en god tegen till leffuit.

Vdi alle Siugdomme betegner hædt Suæd stacke Siugdom.

Nesser en Menniske vdi sin Siugdom / oc døer icke strax / men ligger saa heden i xx. samfuld dage / saa at siugdomen ey heller hæden formindskis / oc hannem tyckis at den Byld oc Reissening i Liffuit vil foruandele sig til vaaer oc bolde til en Byldt.

Alle Bylde oc Reissening som saa begyndis induortis i Mennisken / di ere bedre at hielpe som komer vdi Vinstre side / end di som kommer vdi høgre siide.

Fanger nogen en Byld vdi Liffuit oc vorder bollen til voer oc Materie / det er megit farliger i Liffuit end vden Liffuit.

Alle Vattersot som kommer aff Hæde / oc om vandet er Rød oc lidel / oc siugdom haffuer lenge varet / det er Døds tegen.

Om Søffuen. LXI.

Alle Søffn mand soffuer om Natten / er megit sunder oc Naturliger end den mand soffuer om dagen.

Det er en ond tegen / at en Menniske kand icke soffue først i Siugdomen / fordi at det er at befrycte / at hand falder i Raseri oc bliffuer Affsindige.

Gaar en Menniske til Stoel / oc Materien er icke forsynd / ey heller fortyck / det betyder at Mennisken haffuer ingen Siugdom neden hans Ribbeen eller i liffuet / Men er Sund oc vel til Passe.

Men er det som gaar neden fra Mennisken som Vand eller Berme / eller det som mand skaffuer aff Tarmen / det er ond tegen. Men er det Sort oc Lucter oc styncker / det er Dødeligt / besynderligen om det varer lenge.

Er det ocsaa at hand spier / oc bliffner let der aff / det er icke ont. Men bliffuer det enten Grøn eller Sort / det er Døds tegen / oc i lige maade om det styncker.

Om Mennisken er Siug i Lungen eller om Brysten. LXII.

Er Mennisken Siug i Brysten / oc haffuer hoste oc gaar lettelige / saa at di icke bemøyer eller giører hannem bange / men kand lettelige rømme / da lader det sig hielpe. Men er Hosten hannem megit suar / oc det som hand i saa maade ophoster er Grøn eller Sort / det er Dødeligt.

Haffuer Mennisken Pine oc Vœ i Lungen / oc det hand Spøtter er først Rod som Blod / oc gaar trangt fraa hannem / det er gott.

Hol-

Holdet hans Stoelgang op / eller hand lader sig Aare Lade / oc det bliffuer icke milder eller sacter met hannem / det betyder en Byld i Lungen / som vil bolde i voer oc Materie.

Nogen tegen at mand kand kiende i nogen maade om Menntsken kan Leffue eller Dø / naar dem kommer nogen Siugdom paa.

LXIII.

Naar nogen Mennißke fanger en Blegne wdi Ansict/ oc Pulsen slaar icke / oc hand stedze oc altid haffuer den Vinstre haand paa Brysten / da maa du vide at han døer inden xx. Dage.

Om den Siuge Plucker oc Kloer stedze oc megit i Næsen / oc fanger en Sort Blegne paa sin Knee / da dør di menligen den Ottende dag.

Men kommer siugdomen hannem paa met en Suæd oc hand fanger en Blegne paa Halssen / di dø meinligen den tridie dag aff samme Siugdom / om han Tørstet megit der Siugdomen Begyntis.

Fanger Mennisken en Blegne paa sin Vinstre hand/ er Blegnen Sort / hand døer samme dag / om hand haff- uer forterdt hæde Spise samme dag / det er Spise som er Bered met hæde Vrter om hand haffuer begierit det samme dag hand bleff Siug.

Fanger en Siug Menniske en sort Blegne / da døer hand om anden dagen / om hand samme første dag haffuer hafft ont om Hiertet.

Fanger den Siuge en Blegne paa hans Vinster Tommell Finger / eller er den Bleg / oc giør hannem icke Væ/ hand døør paa den 6. tag / saa frempt som Stoelgangen er kommen hannem paa met Siugdomen.

Fanger Menniſken en Blegne paa hans mit taa paa Vinster Fod / di dør meinlig den xxj. Dag om Siugdomen er hannem paa kommen aff nogen fremmede Klæder eller Gods.

Om Menniſkens Negle bliffuer Sorte eller Blege eller Grøne / oc hand fanger en Rød Blegne i sin forhoffuit / hand dør meenlig den iiij. Dag / saa frempt som samme Siugdom er hannem paa kommen met banghed / Pusten oc Blæssen.

Fanger den Siuge en Blegne paa Tommel Finger / oc Kløør megit der han bleff Siug / de døø meinligen den fempte Dag / om hand i det første haffuer ladet megit Vandt.

Fanger den Siug en Blegne bag sin Vinstre Øre / den døør den xx. Dag.

Fanger den Siuge en Blegne som en Hesselnød paa sin Øye / den døer den anden Dag / om han haffuer soffuit megit der Siugdom kaam paa hannem.

Fanger den Siuge en huid Blegne paa hans Høyre haand / han dør den iiij. Dag / om hand haffde icke løst til mad der hand bleff Siug.

Fanger den Siuge en Blegne bag sin Høgre Øre lige som den wor brend / den døer inden vij. Dage / om han bryder sig megit / der Siugdomen begyntis met hannem.

Fanger nogen Siug Menniſke en Blegne vnder kindbeen saa stor som en Bøne / den Døør den iij. dag / om saa er / at

er / at hand haffuer megit vedske oc spøtte i Munden / oc hans mact giør hannem Væ.

Om Aare Laden. LXIIII.

Saa snart som Mennisken bliffuer siug / da skal mand lade sine Aare slaa / men icke i den Siide som han haffuer Væ / paa det at Siugdommen skal icke drage der effter.

Haffuer han ocsaa haffdt Siugdommen lenge / da motthu vel lade hannem i den samme Side som han haffuer Siugdommen vdi.

Bliffuer en Gammel Mennisçe Siug / da skalt du icke lade hannem forend hand haffuer ædet oc Drucken.

Bliffuer en Menniske Siug aff Laden / da skalt du icke lade hannem / forthi det betyder at Mennisken haffuer icke vden lidel Blod.

Om Aare laden skalt du mercke iiij. Ting som er fornøden / Det Første om Mennisken er waan til Aareladen / eller om han er for vng eller forgammel / eller Aarsens tid er for hæd eller for Kuld / ocsaa om Maanen er icke forlidel.

Er Mennisken alt formegit Gammel oc Siug / da tør mand icke lade hannem / vden hans Vand er Rød / oc hans Puls slaar vel oc stercket.

Er tiden forhiæd / som er i Høste Maanet / da skalt du icke lade / icke heller naar en Menniske er Siug aff offuerflodige Suæd oc hæde.

Men kand Mennisken icke ombære Aarladen / da skalt du lade hannem paa en kaald sted / som er vel strødt met Gress oc Roser / oc vel bestenckit med Vand / paa det at hæden kand icke giøre hannem skade.

Mand

Man skal icke laade naar det er gandsken Kaalt / som er om Vinteren i stor Kuld / fordi at det onde Blod bliffuer da i Aaren / oc det gode løbber bort / oc wdaff Aaren.

Ocsaa skalt du icke Lade naar Maanen er lidel fordi at Mennisken er da Siug / oc haffuer lidel Blod / Lige som det er met haffuen oc Siøen / den forsuinder naar Maanen er liden / oc formerer sig igen med Maanen.

Ocsaa i lige maade merck / naar Blodet haffuer standen en tidlang / er det Rød oc Tyck / oc flyder icke megit Vand offuer / det betyder en hæd oc en tør Natur i Menisken / den skaltu icke megit lade / forthi hand haffuer icke megit Blod.

Naar Blodet haffuer standen en tidlang oc er Rød / oc der er icke forringe / ey heller formegit Vand paa / icke heller meget skum eller fraae paa / det betyder en god Natur oc en Sund Menniske.

Er Blod Sort / eller saadanne skickit som talle / oc er Blaa eller Grøn / det er ond Blod / oc betyder Kolde Siuge / dem skalt du vel lade / oc giffue dennem at Dricke aff Nilcken oc Coriander / fordi det reengiør Blodet.

Haffuer Mennisken Pine oc Væ i forhoffuedet / dem skalthu lade Hoffuit Aaaren paa Tomel Finger.

Giør hannem hans gandske Hoffuit Væ / da skalt du lade hannem mit i forhoffuedit.

Er hand Væ i Tynningen eller i Øyene / saa skalt du lade hannem i Aaren bag Øren.

Den som Tandgiard / eller tanden eller Hoffuidflod giør Væ / hand lade den Are vnder Tungen.

Er heller haffuer en Menniske Væ eller Pine i Lungen eller i Milten / den skalt du lade den Aare i Vinster haand wed lidel Finger.

Den

Den som haffuer en Trang Aande oc haffuer ont i Brysten / hand skal lade sin Median i Vinstre Arm / det hielper vel / oc besynderlige om de haffuer ont Blod.

Den som er nogen Jern affbrøtt i Liffuet. LXV.

Den som er støtt Jern i Liffuit / eller i andre maade er bleffuen eller kommen i Liffuit aff hogs eller stod / di tage Apostolicken / en lidel Segelsteen / oc stienrod / stød det smaa oc menge det tilsammen vdi Plaster vise / oc legge det paa Saarit / det vddrager Jernen.

Den som er slagen i sin Hoffuit. LXVI.

Er det saa / at nogen er slagen i sin Hoffuit met Suerd / Kølle / Knippel / eller huad somhelst det vere kand / oc Hoffueden giør hannem gandske Væ / lige som hand vilde miste sin Sind / eller haffde mist den / oc Hoffueden er Reissen / endog at Hoffuedet er hiel / oc ingen Been der vdi er brøtt / den skalt du lade Hoffuit Aaren / at det slagen blod kand foruandle sig / oc fange luct oc komme bort / der effter giør hannem en Plaster paa den sted som hand er slagen / Tag oc stød Popele oc huide Kly / oc siud det tilsammen / oc tag der til en lidel Fædt at det bliffuer Fæd / oc leg paa steden som det er Reisen / hielper det icke / saa skier en hull paa / Saa kand du forfare det / om Beenen haffuer nogen skade / om den er i sønder eller icke / Saa mat thu hæle hannem som der screffuit er om Hoffuit saar.

Om Dødelige Saar som kand komme paa Besynderlige Lemmoder.

LXVII.

Er det saa / at Hiernen / Hiertet / Leffueren / Blæren / eller de smaa Tarme bliffuer saarit / det er Dødeligt / Men bliffuer en stor Tarme saar giord eller Magen / Saa tag en smaa silcke traa oc sye den sammen met / der effter hæle hannem staden met god Vund Salue / oc gode Vund Dryck.

Om Phistel. *LXVIII.*

Er det saa en Menniske haffuer en ond Flod eller en Fistel / eller en ond saar eller Wulff / dette skalt du saa handle / Er Saaren dyb oc sneffuer / saa at der kand ingen Legdom komme i den / saa tag Salue Apostolicon / oc smør Saaren der met / oc tag Entian / oc stød den smaa / oc strød det Puluer i Saaren / oc en velle stick i Saaren det dybest du kandt / saa giør Entianen Saaren wiid / at mand kand komme Legdom der i.

Om en Aare bliffuer Saaret.

LXIX.

Er det saa at en Aare bliffuer sønderhoggen paa en Menniske / oc bløder saa hefftige / at Blodet vil icke lade sig stille / Saa tag vilde Karden / oc skeer dem i styffuer / oc leg paa Aaren / saa stilles Blodet.

Om

Om di XII. Tegen. LXX.

Veder	Godt.
Tyuren eller Oxen	Ondt.
Tuilling	Ondt.
Krabben	Middel.
Løffuen	Ondt.
Jomfruen	Middel.
Vecten	Godt.
Scorpion	Middel.
Skytten	Godt.
Stenbucken	Middel.
Vandmanden	Godt.
Fisk	Middel.

En god Salue. LXXI.

Item / Tag iiij. Lod Bomolie / ij. Lod Honning / Greckiske Bæg / Harpis / Terpentin aff huer en halff Lod / dette skalt du sette paa ilden / oc lade det smeltis laangsom at det icke forbrender / saa tag det aff / oc naar det er vel kølnet / saa rør der vdi en halff Lod Mastix / oc en Lod Røgelse / oc rør det saa lenge / end til det bliffuer kaald / siden ælte det vel emellom dine hender / at det kand bliffue sey som det sig Bør.

Om Kaalde Siuge. LXXII.

Dette maa huer vide / at den sorte Colera føder Quartanie / di som haffuer den Siugdom / de skal bruge denne spise / som er vnge høns / oc andre fule som er i Vandet /

som er aff hæde Natur eller Fuctig/ dem skalt du æde met Peber eller Huidløg / du skalt sky Gose kiød / Hare kiød / ander oc Oxe kiød / oc alt det som stopper Liffuet / oc han skal dricke Blanck Viin / oc æde løs Brød / som er Simler oc saadanne Brød. Ocsaa skalt du bruge denne Medel/ Tag en Lod Ention / oc en Lod Huid Røgelse / en Lod Beffuergell / disse iij. stycker skalt du siude vdi sterck Viin eller i gamell Øll / oc dricke det naar Siugdommen begynder met hannem / Eller oc siud malten frø saa lenge at krafften er Soden aff det / oc giff hannem det at Dricke / saa skal hand sticke sine Fingre i Halssen eller en Gesse Feder / at hand kand Bryde sig / oc locke den Coleram vdaff Liffuet oc Bugen / Oc de Folck som haffuer denne Siugdom er ingen Spise bedre end vnge miøre Hønss / som met Peber vel beredt er / oc met Engefehr oc løg soden/ I lige maade Lamkiød oc saa beredt.

Ocsaa motthu vide at den Siugdom Quartanie haffuer hindis vdspryng aff vreen Blod / aff Melancolien / naar den onde vreene Luct aff Blodet gaar til hiertet / da forstyrer hun den Naturlige Varme til hiertet / oc saa komer der vndertiden aff en ond Maffue / saa at Materien er der vdi forbrendt / som haffuer lenge liggen der vdi / den samme Aande eller Stanck aff Magen / gaar ocsaa op til hiertit/ oc fortærer det gode Blodt om hiertet/oc denne samme siugdom komer aldermest paa di Magre Folck / oc mere om Sommeren end om Vinteren / oc kommer mest paa Menniskens effter nogen Siugdom / denne Quartana kand du kiende i desse Siugdomer.

For det første / naar Siugdommen ophæffuer sig i Mennisken / da er hans Vand Bleg / oc noget formengit

met

mit Grøn Farffue / oc er Tynd i sig sielff / oc naar Siugdommen begynder / da haffuer hand icke besynderlige megen Kuld / oc Mennisken bliffuer met det første Bleg / oc bliffuer Blegfarffuit i Ansictit/oc hans Lipper bliffuer Blackit/ denne skal mand saa hielpe / Giff hannem om Sommeren den Sure Sirup met Varm Vand/som er vdi soden Mastick ibbeske roder / oc Mater / oc det frø / de samme Røder skalt du syude i stercke ædicke / oc menge der til en deel Sucker / Lige saa skalt du berede den Syrup / som du skalt giffue den Siuge fastendes om Tertien tid / oc Syrupen skalt du giffue hannem Varm. Men kommer Siugdommen om Vinteren / da skalt du giffue den Siuge Oximel simplex met den Varme forne Vand / oc tag der til itt lidet Honing/ det syud en lidel tilsammen / oc giff det den Siuge emeden det er Varm / men naar du seer / at Materien icke vil gaa fra den Siuge / da giør hannem en Purgation / som er vdi soden Fiola Prunarum Sene annis Epithime Kuscute / Mercke/ Fenekoll frøø/ lad det lenge syde tilsammen / siden lad det staa en natt / om Morgenen saa Klare det vell aff/ oc tag Sucker der til / ocsaa tag aff den Puluer der til Lapidis Lasuli / giff det den Siuge om Morgen Fastendis / giør det tid oc offte / at den Siuge kand bliffue renset aff sin omflodighed / Men er Mennisken aff en Siug eller wegelige Natur oc Complexion i sig sielff / at hand kan icke nytte dette / saa skalt du Purgere hannem med Diaprunis Laxatiuis formenget met den Puluer Lapidis Lasuli / der aff giff den Siuge icke mere end ij. Lod / oc merck førend Siugdomen begynder med den Siuge / maa mand giffue hannem Metridatum / eller Rubeam Trosiskatam met Varm vand/ dette er den Allerbeste Legdom til den samme Siugdom / oc

 er tid

er tid forsøgt / oc giør det den Siuge snart til Passe / mand skal vel smørie hans Ryg eller hans Rygbeen met den Salue Arrogon eller Marciaton / eller met Lauer Olie / eller met Muskellino / eller met den Gyldene Vngento formengit met Puluer Lapidis Lasuli.

Om Saar oc Skade i Hoffuidt. LXXIII.

Mennisken fanger mange hande Saar oc skade i Hoffuedet / saa at Hoffuit Panden vndertiden bliffuer indslagen eller nederslagen i Hiernen / oc i saa maade bliffuer mangen Menniske deris Død / oc vndertiden bliffuer Kiødet alene / Men bliffuer Hoffuid Panden igennem slagen / saa merck om der er nogen Smaa Been brøtt wdi / dem skalt du met Behendighed wdløse eller vdtage met Behendige Instrumenter som det sig Bør / siden skalthu ligge en Silcke Klud der offuer / Haffuer du icke den / saa legge en Reen hwid klud der wdi / som er lidet offuer smurd met reen Flesk / paa det at mand kand des bedre oc letteligere tage den aff igen paa den tridie dag / der effter merck vel om Hiernen er saarit / paa det at du kand vide / om du maat ligge Egehwide der paa igen formedelst hindis haardhed oc bindelse / ellers bliffuer Hiernen Siug oc forsuags i sig / saa at Mennisken maa døø. Merck naar du ligger det wdi saaren igen / skalt du da som tilforne stryge det en lidel offuer met Reen Flesk / det er god til alle Saar / fordi det giffuer Materien oc flod i saarit / der effter forbint hannem huer dag ij. gang / du skalt ocsaa Rage Haaret aff Trindt om Kring Saarit / paa det at det icke skal sticke hannem i Saarit / icke heller

forhindre dig / oc naar det nu begynder at hæles saa forbind det som det sig Bør / Men er Hiernen Saarit / det skalt du saa kiende / den Siuge mister sin sind oc santz / oc hans Øyene bliffner Røde / oc hand giffuer igen huad han æder / oc han kand icke gaa til Stoel / oc hans Tung bliffuer Sort / oc hand griber megit effter sin Hoffuit met sin haand / oc riffuer forbindingen aff.

Om en Menniske bliffuer Saarit. LXXIIII.

Om Menniske vaar megit saar tilforne vdi sin Hoffuit / da skal hand vare sig for sterck Dryck / oc aldermest for Viin / oc for Kiød / for Quindfolck / oc for roben / oc for megen snacken oc talen oc megen Søffn / at hand icke mister sin sind / Er oc Mennisken meget Siug / da giff hannem en stødt Bøne / Mandelmoes / eller stegte Eble / der effter iij. Dage er forgangen eller v. Dage / so giff hannem gode Spise / som hand haffuer løst til / om hand haffuer icke megen hæde Hoff sig.

Om en saar Bløder megit. LXXV.

Om en Saar Bløer megit / saa brend en Fildt / oc kom det Puluer der i Saarit / oc saa tag det affskauelse aff Pergament / som di Perkamenter affskaffuer / det legge der offuer / Oc saa tag Hannipblaar / oc giør det til met æge huide oc leg det der offuer / vil det icke hielpe / saa tag Huid Røgelse / Drage Blodt / oc Sorth Bom Vld / oc Blodstien / dette stød oc giør en Plaster der aff met Ege huide / oc leg der offuer.

En

En Anden / Tag Atrament / oc trøck Bloden aff Saaren met din Finger / oc trøck saa det Puluer der i / oc lad det saa bliffue stille iij. Dage førend du løser det op / vorder nogen saarit i sin Hoffuit / oc saaren giffuer megen Materie oc flod aff sig / da trøck det op met en Suamp eller en Bløød klud / at det bliffuer icke bestanden i saaren oc rodner.

Om den Røde Puluer. *LXXVI.*

En Rød Puluer at berede / som hiæler allehande Saar oc Fistel / naar de ere reen giorde aff det vrene Blod / du maat det vden alle fare bruge i Saar / oc skal du tage Sort Bom vld oc Blodsteen aff huer en Lod / Greckis Beg / iij. Lod / Mastick huid Røgelse aff huer halff anden Lod / drage Blod en Lod / stød det tilsammen / oc giør en Puluer der aff.

Om Apostolickem Salue at giøre. *LXXVII.*

Item / Tag Sort Bæg oc Greckiske Bæg / aff huer en Pund / tag Galbani Serapin Armeniaci Apoponarij / alle lige megit / en Lod / Vox vj. Lod / Eticke halffanden Pund / det kom tilhobe i en Degel eller Pande / oc lad det en lidet siude / der effter tag Mastick / Røgelse stød det smaa / oc Tamplecter Pick oc Terpentin aff huer en Lod / det kom allesammen tilhobe i en Klæde / oc wrie det igennem Kleden paa en kaald Vand / der effter tag det vdaff Vanden / oc elte det emellem dine hender mod ilden met Olie at det bliffuer en lidel Bløød.

Om

Om den Salue Apostolorum.
LXXVIII.

Denne Salue beschriffuer oss den Mester Auicenna/ oc Kaldis den Apostolorum/ denne Salue hæler alle Saar/ oc fortærer det onde Kiød i Saaren / du skalt tage Greckiske Beg oc Wox / Harpys oc Armeniacum aff huer iiij. Lod/ Opoponatis flos æris / aff huer en halff Lod / Holyrt/ Wirock / Beuenelle / aff huer en halff Lod / Olie Banimet aff huer en Lod / Glæde ij. Lod / Disse Gummi skalt du siude i en fierdeel / viij. Lod stercke ædicke at de kand Bløddis / der effter kom det Wox oc Beg oc Harpys tilsammen/ oc lad det sacteligen siude / at det icke forbrender / oc Rør det tid oc offte om / naar du vilt bruge det / saa smør paa kiude/ oc legs paa saarit / saa fortærer det det onde kiød.

En Wund Dryck.
LXXIX.

Item / Tag Seneckel / Betonica / Singrøn / Oxentunge / Hedenske Wundkrud / Waltmester / Tormentille oc Beuenellen / aff huer en halff Lod/ Siude det i Viin eller i Gammel Øll / giff den Siuge Afften / Morgen oc Meddag / huergang iij. Skiefuld / oc forbindt Saaren som det sig Bør / met gode Wundsalue / plaster oc Warm Bond/ oc andet som det sig Bør / oc der som du haffuer icke det / saa giffue hannem lige wel Wunddrycken / oc leg en Kaalbladt paa Saarit.

En Wundt Salue.
LXXX.

En Wund Salue / Tag ij. Pund Weybrede / en Pund Alund / Saluie / Sanickel / Femfinger / Winter-grøn / disse Yrter stød tilsammen / oc tag iiij. Pund May Smør / oc siud det allesammen oc tilhobe / oc rør det vel / at Krafften aff Yrtern kan vell mengis tilsammen / der effter sye det igennem en Klede / til denne Salue tag en halff Pund huid Harpys / oc viij. Lod Wox / huid Wirock / Myrrhe / Greckiske Høø oc Mastix / aff huer en Lod / stød det smaa oc sicte det / det kom tilsammen / denne Salue hæler alle Saar oc Reissening.

En Wund Salue. LXXXI.

En Wund Salue / tag en Pindsuin / oc Salt den gandske vel / oc Siud den i reen Vand / oc tag Feden der aff / kom det i en Bøsse / Saa tag en Fædt Høne oc en Goess / oc Siude dem vden Salt / oc skumme oc det Fæde offuen aff / Saa tag Saluie / Ruden oc Eben som ligger paa Jorden / oc Malyrte / Hundtunge / stød disse Vrter tilsammen / oc sye dennem reenligen igennem en Klede / oc menge denne Oess til denne forscreffne Fædt / oc rør det vel tilsammen wdi en Degel eller en Pande / oc lad det vel Siude tilsammen / oc Rør det vel / denne Salue hæler vell.

En Anden til Allehaande Fersk Saaer. LXXXII.

Item / Tag Harstramkes Rod / Alantz Rodt / oc tag der till Olie oc Smør / oc stød det vell tilsammen i en Morter / oc Trøck det igennem en Klede / Saa kom det i en reen Bøsse / det er god till Allehaande saar.

En Anden Wundt Salue

LXXXIII.

Tag Popelen / Løg / Grøne Roken / stød det i en Morter / oc Trøck det Oess igennem en Klede / tag til Oesset / Olie oc Smør / oc Siud det tilsammen / oc kom det i en Bøsse / der met Smør Saaren naar det behoff giøris.

Den som Halssen er Krogit paa.

LXXXIIII.

Mange Mennisker er Halssen saa krogit paa / at de kand icke derfor tale / icke heller de gyder talet / dennom skal mand Bryde Munden op paa / oc legge hannem en thræ imellom Tenderne / der effter skalt du ligge hannem hans Fødder paa hans Skuldere / oc tage met dine Hender hans Hoffuit / oc Bøye den fast emod fødderen / Saa lenge til Halssen bliffuer ret / der effter Smør hannem met Dials Salue.

Om Hoffuit Verck oc Wæ.

LXXXV.

Den som Haffuer Pine oc Væ i Hoffuedet / hand skal tage Huidløg oc Kummen / oc støde det tilsammen / oc Siude det tilsammen i Vtin ædicke / oc trycke det igennem en Klede / oc Smørie sin Hoffuit der met Afften oc Morgen.

En Anden. LXXXVI.

Item / Tag Eppicht som ligger paa Jorden ved thræ Røderne / oc siud dennem vel i Vand / oc thoe din Hoffuit der met.

En Anden.

Tag / Stød Peber oc Maallen Senep oc holt det lenge i Munden.

En Anden.

Item / Tag Rude Oeſſ eller Saap / der til tag Honning oc Salt / Temperere det tilſammen / oc ſmør din Hoffuit der met.

En anden for Stor Pine i Hoffuedit.

Item / Tag Hiernen aff en Geyr / oc menge den met Olie / oc leg det om din Næſeholler oc for Næſen.

En Anden.

Item / Tag Kommelle Blommer i Lud / der met thoe din Hoffuit.

En Anden.

Item / Tag Nælle frø oc ædicke / ſtød det tilſammen / oc giør der aff en Plaſter / oc bindt for i Hoffuedet.

En Anden.

Item / Tag Saluie / Røgelſe / Peber / Myrre oc Mynter / ſiud det vell i ædicke / der met Smør din Hoffuidt.

En Anden.

Item Giør en Krantz aff Poleye / oc ſet paa din bare Hoffuit.

En

En Anden:

Edt tid Coriander / oc drag den Røg op i Hoffuedet igennem Næsen / oc beholt noget om Natten vnder Tungen.

En Anden.

Giør en grød aff Hylle bloster / det er god for Hoffuidt Suindelse.

Den som sin Hoffuit giør altid Væ/ LXXXVII.

Item / Tag ædicke / oc menge dem met Rosen Olie / eller met Figen Olie / Døppe eller Bløđ en Linden Klede der vdi / oc bindt den om din Hoffuit / oc naar den bliffuer tør / saa Blødt den oc bindt om igen.

For dem som haffuer Suindelse i Hoffuedet. LXXXVIII.

Item / Tag Poleie / oc stød dem vel / oc siud dem i Vand i iij. eller iiij. stunder / oc Dricke det saa Varm / som du det alder Warmist lide kandt.

En Anden.

Item / AEdt tid Coriander / oc slaa Aaren paa din Been offuen wed Knee Skyffuen / men suindler du megit / saa tag en lidel Korn Ecken Mispel / oc en Rød Coralle / det Bær om din bare Halss oc Hud / oc siude Kleffuer i Vand / det legge paa Hoffuit oc Pulsen.

En Anden.

Den som haffuer Saarelse eller Skab i sin Hoffuidt/ hand skal toe sin Hoffuidt met Brenduiin / Saa bliffuer hand till Passe / oc de Orme som er i Haarit Døer der aff.

For dem som haffuer ont i Øyen / en god Salue. LXXXIX.

Jtem / Tag en Hane Galde / en Hare Galde / oc en Aalis Galde / menge det met Varm Vand / oc tag Honning der till / oc menge det tilsammen i en Kobber Pott / naar du ligger deg till Søffen / da Smør dine Øyene der met.

Vilt du giøre Klare Øyen. CX.

Jtem / Tag Malurte oc stød dennom met Honning / oc smør din Øyen der met / di bliffuer Klare oc Reene.

Om Menniskens Øyen Reisser. XCI.

Jtem / Tag Kromen aff Hucæde Brød / oc wrie den vell met Mercke Oeff / oc giør der aff en Plaster / oc leg det paa Øyen om Natten / det fordriffuer den Reissening fra Øyene / det samme er ocsaa til Quinde Bryst / som reisser Hoffner eller Bolder / di giøre en Plaster der aff oc ligge paa.

Vilt

Vilt du Fordryffue de onde Haar i Øyen Brynen at de skall icke mere Groe.
XCII.

Item / Tag Blod aff en Flagermus / oc Ryck alle Haaer vd / oc stryg saa Blodit der wdi igen / Saa groer di icke mere.

En Anden.

Item / Tag Blod aff en Frøe som pleyer at Hoppe i Vanden / oc tag saa Haaren wd met Rødeeren / oc stryg Bloden i Steden igen / Saa Groer der ingen Haaer.

Den som haffuer en Hye offuer sin Syøn. XCIII.

Item / Tag iij. Lod Reen Hønning / en Lod Rosen Vand / oc en Lod Atrament / dette stød smaa oc menge det tilsammen / oc Trycke det igennem en Reen Dug / kom aff dette i Øyene.

Vilt du haffue Reene oc Klare Øyen. XCIIII.

Tag Atrament oc Salt / Temperere det met Quinde Melck / der aff Drippe i Øyene.

En Puluer til dem som haffuer en Hud paa Øyene.
CXV.

Tag

Tag Nilcken / Engefer / Sedefer / Galiga / aff huer lige megit / der effter tag Calmie / det stød smaa / der effter tag Viinsteen / Myrrhe / Aloe / lige megit aff huer / dette skalt du støde til Puluer / Saa tag en Glas met Viin / oc kom dette Puluer der wdi / dette nytte til dine Oyen.

Den som haffuer en Hud paa Oyen.

XCVI.

Tag Rude Oeff / Weybred Oeff / Huidløg Oes lige megit i Vecht aff huer / oc menge det met Viin oc Honning / leg det paa Oyen oc der i.

For Mørcke Oyen. *XCVII.*

Tag Betonie oc siud en lidel i Vand / Dricke det tid oc offte / det fordriffuer det onde Blod fra Oyenen.

En Puluer som er megit god til Oyen / som mand maa bruge i sin Spise.

XCVIII.

Item / Tag Fenekol frøø ij. Quintin / Eufrasii silleris Montani / Meieran / Serpille aff huer en Quintin / Croci / der aff giør en Puluer / dette brug tid dog men lidel.

At fordriffue den Hud paa Oyen.

XCIX.

Tag en Beffuergelle / oc skeer den mit i sønder / det wdi finder du Beffuergelle / det tag oc wrie det vel mellom begge dine hender met Viin / det drøppe vdi Oyene.

At du kandt beholde en god Siet. C.

Item den Viin som Drickis / den skalt du blande met Fenekoll / eller brend Vand aff Poleie / oc bløden Klud der i / oc legge paa dine Øyen naar du gaar aff Badt.

For Dumme oc Mørcke Øyen. CI.

Den som haffuer Mørcke Øgen / hand skal thoe sine Øgenebryne met Aquauit / eller anden god Brenduiin / oc lad en lidel i Øgene der aff.

For en Hud offuer Synønen. CII.

Den som haffuer en Hye / eller er kommen noget offuer siønen / tag Fenekoll Vand / Rude Vand / Rosmarin Vand / Skeeluort Vand oc Rosen Vand/ aff disse Vand skalt du tage lige megit aff huer / oc menge det tilsammen / oc naar det er saa tilsammen blandt / saa skalt du bløde en Linden Klud der wdi / oc ligge den offuer Øgene / det hielper.

For Saare Øgen. CIII.

Tag de Blaa Korne Blommer / som groer i Korn / der aff brend Vand / det er god til saare Øgen.

Haffuer Mennisken ont i Høgre side / eller i Leffueren. CIIII.

Hand skal lade den Aare i Ryggen emod Lenden.

Den som haffuer ont i Lenden oc Knee Skyffuen eller Knee Skall / eller Føder / den skalt du Lade vnder Enckellen paa Føderne.

Di som haffuer Gicht eller Jcht / de skal Ladis i Føderne ved den lidel taa / eller paa den store Taa.

Om mange hande Siugdom / som Mennisken kand paakome fra Hoffuit oc til Føder / huor aff di kommer / oc huad de kaldis / oc huorledis mand dennem i nogen maade hielpe kand / det vil ieg Korteligen Beskriffue oc Antegne / oc begynde først paa Hoffuedit.

C V.

Er Menniskens Hoffuit Saar.

For Saarelse i Hoffuedet skalttu siude Popel i Vand / oc thoe din Hoffuit der met / det fordriffuer Saarelsen aff Hoffuit.

Dette er god til Skorffuede Hoffueder / Tag Alantz Rod / oc siud den wdi sterck Viinædicke / oc siie det igennem en Klud / oc tag viij. Lod der aff / oc tag en halff Pund Suin yster / en Lod Quægsølff / menge det vel tilsammen / saa tag der til ij. Lod Viinsteen / det rør vel tilsammen / oc Smøre Hoffuedet der met.

Det er oc god / at du toer Hoffuedet i Pisse / tag wslyct Kalck ij. Pundt / oc Auripigment ij. Lod / det skalt du siude vdi vij. Pund Vand tilhobe / stick en Feder der i / gaar det roffue eller Haar aff Fæder / saa sette det aff ilden / oc siie det igennem en Klede / oc lad det setæs oc klaris / met det kla-

re oc reene skalt du thoe Hoffuedet met i en Bad / saa falder di onde Haar wd.

Der effter Smør hannem met Saluen / siden mottu tage Honning / Suyn yster oc Gaasse yster / aff huer viij. Lod / Rør det tilsammen / oc Smør Hoffuedet der met / det giffuer megit Haar.

For mange Siugdom i Hoffuit.

C VI.

Mennisken fanger mange Siugdomme i Hoffuit formedelst andre Siugdom / som de andre Lemmerne fører met sig/ som er Magen/ ocsaa føler hand mere Pine oc Væ en tid mere end anden / vndertiden vduortis / som kand komme wdaff Slag / Falden oc Støden / ocsaa aff wduortis Siugdom oc Induortis Siugdom / som er aff offuerflodige Blod / offuerflodige Kuld oc wedske / oc vndertiden aff offuerflodige hæde oc Tørhed / Er det aff offuerflodige Blod / da er Hoffuit oc Hiernen hæd / oc Hoffuedet suar / oc Aaren i Tyndingen store / oc hans Rege oc Spøtte i Munden er Sødt / oc hans Vand er Rød oc Tyck / Er det aff Hæde oc Tørhed / da Tørster han megit / oc kan icke Soffue / oc huad han Dricker / det tøckis hannem at vere Best / hans Vand er Rød oc tynd / Kommer Siugdommen aff Kuld oc Wedskis Aarsag / da føler hand Pinen bag Oren i Hoffuedet / oc hand er Blæg i Ansictit / oc hans Puls slaar Laangsam / oc hand Tørster icken lidet.

Men er det aff Kuld oc tørhed / da haffuer han ont i venster side i Hoffuit/oc hans Hoffuit er Kold/oc hans vand er huid oc klar/oc pulsen slaar langsom oc er lidel/oc hand haffuer vn-

vnderlig oc fielssom Drømme / kommer Siugdom aff blod/ da skalt du lade hannem Hoffuit Aaren paa Tomelfinger/ oc smørie hans Hoffuit met Rosen Olie oc Popelion tilhobe mengit / Men ligger Mennisken Siug/ da skalthu icke smørie hans Hoffuit / icke heller giffue hannem nogen legdom/ som kand forhindre hans Siugdom / Merck det / om Mennisken Sucæder / da skalt du icke bade hannem / icke toe hans Hoffuit / fordi at Flodden formeris der aff / haffuer Mennisken ingen hæde oc siugdom som er aff Blod / saa giør hannem denne Syrup.

Tag Casia Fistelen en Lod / Manne/ Fiola / Tamarinden oc Prunorum / aff huer ij. Lod / oc siud det wdiij. Pundt Vand / oc siie det igennem en Haare Dug / Tag der til viij. Lod Sucker / oc siud der aff en Syrup / oc siie det oc giff den Siuge om Morgen Fastende / oc om Afften naar hand gaar til Seng at Soffue / huer gang iij. Skieffuld met iiij. Skefful Vand at dricke som er Varm giord at dricke / der effter giff hannem denne Puluer / Tag reen Barbarum en Quintin/Esula en halff Quintin met varm Viin / saa gaar hand til Stoel.

Kommer Siugdommen aff Kuld oc Tørhed / eller aff hæde / saa giør hannem denne Syrup.

Saa tag Sene / Steenrod/ Prunorum/ Tamarindi/ Fiole / aff huer ij. Lod / Rebarbaren ij. Quintin / Kebuli halffanden Lod / siud det tilsammen i iij. Pund Vand / saa lenge at den tridie deel er hæden eller indsoden / Trøck det igennem en Dug / tag der til en lidel Honning/ oc Siud det anden gang / giff den Siuge der aff huergang iij. skeedfuld/ met iiij. Skedfuld Varm Vand.

Der effter giff hannem disse Piller / de fordryffuer alle Gamle Siugdomme som Mennisken haffuer i Hoffuit.

Tag Aloe / Mastick / aff huer en halff Lod / Cubeben en Quintin / Temperere det met Malyrte Oeff eller met Viin/ oc giør Piller der aff saa store som ærter / der aff giff den Siuge iij. om Morgen / oc iij. om Afftzen / der effter giør denne Puluer / som styrcker alle Lemmoder til Magen oc Hoffueden.

Saa tag Canel Engefer aff huer ij. Lod / Coriander Nilcken en Quintin / stød det tilsammen / oc tag der til en halff Pundt Sucker / menge det tilsammen / giff hannem Afften oc Morgen saa stor som en Walnød / haffuer hand megit hæde i Hoffuit / saa giør hannem denne Plaster / der effter tag Hussløg en haandfuld / oc liden Rosen Vand / oc Quinde Melck / der met smør hans Hoffuit.

Kommer Siugdommen aff Kuld / saa giør hannem denne Lud / tag Viin iiij. Lod / Sirmonton Encian aff huer ij. Lod / Lauerber en Lod / stød det smaa / oc siud det met Viin oc toe hannem sin Hoffuit der met / oc bløde en Klede i samme lud / oc bindt om Hoffuedet.

Giff ocsaa god act paa / om Mennisken er bestoppet i liffuet / da hielp hannem vel met det snariste / oc giff hannem aff de Piller Arabier / der aff tager hand vij. eller ix. / dette skalt du oc mercke / at du skalt ingen Legdom bruge enthen paa Hoffuet eller Liff wdi Siugdommen der met.

Tag Osen aff Portulaca / oc smør den slugen haffuer der met / oc besynderlige Forhoffuid / det fordryffuer Siugdommen aff Hoffuedet.

Fanger nogen Menniske ont i Hoffuedet aff fald / støden eller Slag / oc hand haffuer icke megit blød wdaff Næsen /

sen / saa er det alderbest ad mand lader hannem Hoffuit Aaren paa haand.

Merck disse Electuaria / Diamargariton / Pliris / Dianthos / dette styrcker Hoffuedet oc den gantske Liff megit / om Siugdommen er aff Kuld oc wedske / men er siugdom aff hæde / da maathu giffue hannem Succarum Rosaceum eller Dragantum.

Om en Menniske bliffner Affsindig i en Siugdom. CVII.

Om saa er at en Menniske mister sin veed oc sind vdi en Siugdom / eller effter en Siugdomens foruandling oc forandring / det kommer vndertiden aff en Buld oc Reissening i Hoffuit / oc vndertiden aff offuerflodige hæde / oc aff en ond Aande oc slim Luct som bliffuer bestoppit i hannem / Er det aff en Byld / det skalt du saa mercke oc kiende / da er hans Vand Blæg oc Tynd / oc føler altidt stor hæde / oc hans Ansict oc hans Syøn er Grøn / oc seer Græselige om som han wor Affsindig / Er det aff den onde oc wrene Aande oc Stanck / da er hans Vand huercken forhuid eller fortyndt / oc saa haffuer han icke saa stor hæde / icke heller saa stor Affsindighed / dennem skalt du saa hielpe / Leg den Siuge i en Mørck Huss oc Kammer / som han kand vere i Stilhæd / oc der som icke bliffuer megit Snacket eller talet met hannem / paa det at hand skal icke bliffue Affsindig / der effter tag ædicke oc Salt / menge det tilsammen / der met vrie oc toe Henderne oc Føderne met / vel neden vnder Føderen oc inden i Henderne / Er det ocsaa / at hand er forbunden eller Bestoppet i Liffuet / saa berede hannem denne Clistier / Tag Popel oc Ebbeken røder / Høs-

frø / Fenegræcum oc en lidel Salt / det skalthu Siude i iiij. Pundt Vand / oc siie det igennem en Klud / tag der til en lidel Honnig oc Bom Olie / giff hannem det i Liffuet met en Clisteer.

Eller tag en letferdige Purgering enthen Piller eller Dryck / oc brug stick Piller / Huilcket er gandske Nyttelige.

Du maat ocsaa tage en Hane / skeer den op ad Ryggen / leg den paa Hoffuedet / dog vel offuer forhoffuedit.

Den som kand icke Soffue. *CVIII.*

Tag Mannekop frø oc huid Bulme frøø / stød det smaa / oc menge det tilsammen met Ege huide oc Quinde Melck / der met bestryg oc smørie den Siugis Hoffuit / forhoffuit / Ørerne oc Næseholler oc i Tyndinger / ocsaa maat du tage bølme frø ij. Lod / oc stød met god Viin / oc smør den Siuge met i Forhoffuit / Ører / i Næse som forscreffuit staar.

Om den Søffuende Siugdom. *CIX.*

Merck om en Siug fanger en Siugdom som kaldes den Soffuende Siugdom det er gott / Men bliffuer hand Affsindig wdi samme Søffuende Siugdom / saa døør hand.

Er Mennisken vel Liffuit / saa slaa hans Aare i forhoffuit som Kaldis stiern Aare / du mott ocsaa vel giffue hannem Mandel Moeß at Dricke eller Byg Vand / oc ligge hannem i en Kammer eller Sted som det er Kaalt oc bestrød met Røde wijer / det er gott oc Hielper vell.

Denne

Den Soffuende Siuge kommer gerne aff Kuld oc aff wedske wdi Gamle Folck / denne Siugdom skalt du saa kiende oc mercke / saa de føler altid stor hæde / fordi det kommer fra en Byld oc Suølst / som hand haffuer bag i Hoffuedet / hans Vand er Bleg oc Tyck / hand lader som han soffuer aff Siugdom oc bedrøffuelse i Hoffuedet / dog soffuer hand icke / oc naar nogen taler til hannem / da tier hand / oc der som han Suarer eller antuorder / da rører hand sig / oc kaster Hoffueden aff Sengen / oc til føderen / eller imod sine Føder / dennem skalt du saa hielpe / Giør hannem Nysen oc Prusten met huid Skaffani oc Pebber / mand skal ginde / wrie oc toe hans hender oc Føder met Salt oc Varme ædicke / oc holde Liffuit oben met stick Piller / oc anden letferdige Purgering / saa at den bliffuer altid wed en temmelige Stoelgang oc icke bestoppis.

Mand skal ligge hannem i en Løstige Kammer eller Stoffue / oc snacke megit met hannem / at mand kand forhindre hannem Søffuen / oc der som hand kand see sig om her oc der / Haffuer hand icke megen ond hæde / da matthu vell giøre hannem en Suædbad / der formedelst den Fuctighed oc den onde Ande / den sleme Røg oc Stanck kand forgaa / mand skal oc toe hans Hoffuit met Vand som er vdi soden Commelle / Dill / Rosen oc Malurter / du skalt giffue hnnnem den Electuarium eller Diatrionperion eller Diagalange eller Pliris / der som der er dessem met.

Er hans Vand rød oc hans Puls snar / saa matthu vide at hans Siugdom er aff hæde / derfor skalthu giffuer hannem Kolde Legdom / som er Electuarium Rosaceum / eller Succarum Fiolarum / Baden er hannem megit god / mand skall icke Bløde hans Hoffuit i Badt eller vden Bad met Vand / forthi det forhindrer Sueden.

Den som Hoffueden giør altid Vœ / de tage Oesen aff Ruder en œge skalle fuld / oc menge det met Honning oc Salt / oc smøre sin Hoffuit der met.

Om Mennistens Hoffuit lader megit ilde / da giør en lud aff Viinrancker Aske / der vdi Siud Betonica / der met toe din Hoffuit.

Du skalt oc tage Aloe oc Rosen Olie oc œdicke / de iij. Rør vel tilsammen / denne Salue fordriffuer alle Vœ i Hoffuedet.

Tag Ebom som ligger i Jorden / oc toe din Hoffuit der met.

Om Menniskens Hoffuit giør altid Vœ / da ligger den Cholera i Hoffuit / det skalt du saa lere at kiende / den Siugis hans Øgen ere Røde / oc han kand icke Soffue / oc gider icke seet Solens Skin oc Glantz / oc hans Ører Suser megit Høyt / wilthu hielpe hannem / saa menge œdicke oc Rosen Olie eller Fiol Olie tilsammen / der Bløde en Klede i / oc bindt hannem om hans Hoffuit / oc naar œdicken bliffuer tør / saa Blødt den Klud i det samme igen / det giør saa lenge til hand bliffuer til Passe / eller tag Popelion oc Temperere det met Rosen Olie / oc Smør der som du haffuer Pinen / du matt ocsaa thoe din Hoffuit i gied Mielck.

For den Fallende Sott.
CX.

Den Fallende Sott kommer aff Kuld oc offuerflodige wedske i Hiernen / der aff bliffuer de Aare sleme oc Fule aff den offuerflodighed som er i Hiernen / som kand icke komme

 til

til Aderen eller Lemmoder / derfor bliffuer Naturen bedrøffuit oc fortørnit / oc aff fortørnelsen bliffuer Mennisken hædt igen / oc hæden fordriffuer oc foriager Kulden / oc den vedske oc Fuctighed / Saa staar Mennisken op igen / oc fanger Sind oc Santz igen / dette mottu vide / at denne Siugdom kommer vndertiden aff andre Siugdom som er aff alle Luctendis Ande / ond Røg oc Stanck oc andet Saadanne Slimhed / som saa gaar ind i Hiernen.

Kommer Fallende Siuge aff Hiernens Siugdom / da kommer der megen frae oc Skum for i Munden naar hand falder / Men kommer Siugdommen aff Magen / da Spier oc Bryder hand sig / kommer den aff Blæren / da Pepisser hand sig / den skal du saa hielpe / det sigis at naar Mennisken første gang falder / da skalt du slaa Aren paa hannem i huilcken sted du vilt / oc giff hannem samme Blod at dricke met en blød æg / oc det Blod skall vere iiij. Quintine.

Eller oc naar Mennisken falder / saa slaa en hund ihiel / tag Galden aff den oc giff hannem den at dricke.

Er det en Barn som ligger paa Moderens Bryst oc dier / da skalt du icke giffue hannem nogen aff disse forskreffne Legdom.

De som denne Siugdomme haffuer / de skal icke bruge Wkyskhed / fordi det fører met sig stor skade.

Kommer Siugdommen aff Magen / som giff hannem det hand Spier / een ond smag / oc vandt Luct oc slim Stanck giør hannem skade.

Dette er en god Legdom / Tag en tør Beffuergell / oc giør den til Puluer / der til tag Antimonien / oc saa megit Drageblod / det giør til Puluer / naar det er nu saa Pulueriserit

riserit tilsammen / saa giff hannem huer dag en halff Quintin met Viin eller huor met du vilt.

Eller tag en frøe oc Skeer den op ad Ryggen / oc tag Leffueren aff den / oc Bindt den i en Koell Blad / Brendt den i en ny Lære gryde till Puluer / oc giff den Siuge at dricke i met Varm Viin / hielper det hannem icke saa snart / saa giff hannem det Ligeuel.

Ocsaa motthu giffue hannem Teragelsen vdi Viin som er vdi soden Beuergell / giff hannem en halff Quintin at dricke.

Den som drager Peonie Rod om sin Halss / den lader hun icke Falde.

Er det en Mand der haffuer samme Siugdom / han tage en Vlff Hierte / oc giøre den vel til Puluer / oc Nytte det for samme Siugdom.

Er det oc en Quinde / da tage hun en Vlffindes Hierte / oc nøtte som sagd er.

For den Slag Popelsie / Rørelse oc gaandes Død. CXI.

Apoplexia som Kaldis den Slag Popelsie / som kommer aff offuerflodige vedske / oc aff offuerflodige Vbeskedenlige æden oc Dricken / huor aff Hiertet bliffuer fordempet oc Dødet / dog skeer det i Tuinde maade / den ene døer snart eller strax / fordi den er icke at hielpe / den anden kand nyffue Leffue / dog staar hand til at hielpe / saa skalt du kiende det / fordi at Mennisken bliffuer hastige Død vdi en side / dennem skalt du saa hielpe / lade hannē for det første i Hoffuit Aren / er siugdomen aff Blod / saa giff hannē Teragelsen met

Viin / der som er wdi soden Beffuergelle / Saluie oc Ruder / her aff giffuen en Quintin.

Merck ocsaa / om Siugdomen er aff offuermaade stor vedske / oc aff Kuld / eller aff offuerflodige Eden oc Dricken / da skal du giffue hannem en Quintin Esula met varm Viin / fordi det fordriffuer den vnde wedske oc Siugdom aff Mennisken.

Eller oc Rage Haarit aff Hoffuedet / oc giør hannem en Plaster aff Senip oc Beffuergelle met stercke ædicke / leg det Varm paa hans Hoffuit / mand skal ocsaa den Siuge Smørie met hæde Salue / som er Lauer Olie / Dialt / Saluie eller met Marciaton Salue / mand skal oc giffue hannem Varme Spise / som er tilred med Peber / Engefer / Galiga / Cubeben / der met skall hans Spise beredis.

For Gict. CXII.

Iehten kommer vndertiden aff Kuld / oc vndertiden aff Hastighed oc Fortørnelse / oc offuerflodige æden oc Dricken / oc saa aff Wkyskhed / oc vndertiden at Aarer er forderffuit aff Laden / saa at den Naturlige hæde oc Varme er fra Hiertet / derfor at de ere groe tilsammen / at di kand icke komme til Lemmoder / der aff bliffuer di Kolde oc Døer.

Lige som du seer i en Pibe som er brøtt mit i / huad du lader i den / det gaar icke ret igennem bort / Saa skeer det wdi Aaren som er forstoppit / de kan icke vndfange den Varme eller Fuctighed der som Liffuet er vdi / denne skal saa hielpis / er det offuerflodige slem Blod / saa lad Aaren i hans Vinster Arm / om Pinen er i hans Høyre Side / Er Pinen i hans Venstre Side / saa lade hannem i den Høgre Arm.

Det er ocsaa gott / at du giffuer hannem Teragelse en halff Quintin i Baden met Varm Viin / der vdi er sodden Beffuergell / Ruder oc Saluie.

Er oc Mennisken Fædt / saa at det er aff offuerflodige æden oc Dricken kommen / da giff hannem Rebarbarum / da giff hannem det Altsamen i Varm Viin / naar hand gaar icke megit til Stoel

Er oc Mennisken Mager oc Siug / da giff hannem Electuarium / Zinziber / Conditicium / oc lad hannem icke æde der effter icke heller Dricke / eller giff hannem Zinzibram / Alexandinam / eller Diamargariten / oc Salue hannem met Dialt Salue / eller met Olie Benedictæ / eller met Marciaten / den som er god til Gicht / det skalt du vide / at alle Gichtafftige Mennisker er gandske tilneget / at giøre Løstige / wenlige oc Glade / oc de staar vel til at hielpe.

En Bad for Alle Gicht skalt du saa Berede. *CXIII.*

Tag Eneber oc en Yrte som Kaldis Kongens hierte oc Duste / Siud det tilsammen i Viin / oc giør en Bad vdi en Kar / oc beheng den vel om Kring / at Varmen kand icke komme der vdt / oc lad aff den Viin paa hæde Stiene / som Yrteren er sodden vdi at hand kan Svæde / giør det saa bliffuer han Sund.

Den Siuge skal oc vare sig for Wkyskhed / fordi det forderffuer Lemmoderne i Mennisken.

Ocsaa skalt du giøre en god Salue for Gicht. Tag Søuenbom / Ruder / Saluie Blader / oc di store Loddecker Blader / aff huer en Haandfuld / Lauerber viij. Lod /

 Can-

Carmel viij. Lod / dette stød tilsammen / oc tag der til Maij Smør / det siee igennem en Haardug / Smøre der met emod ilden.

J lige maade giør en Dryck for Gicht.

Tag Mirrhen som er smaa stødt oc Pulueriserit / Tag der til Ruder / Poleie / Saluie / oc Espen Barck / der aff giør en Dryck / beholder den Siuge den Dryck Hoss sig / oc icke Spijer den igen / da bliffuer hand Sund.

J lige maade motthu Berede en god Bad for Gicht.

Tag Røde wiee aff offuerste grene / oc Røde Mynter oc Hammerslag / der aff giøre en Bad vdi en Kar / oc Bade der met.

Du mott oc tage en fadfuld Suogel / oc en fadfuld Salt / Bad dig der met iij. eller iiij. Stunde / du bliffuer til Passe.

Om Affsindighed. CXIIII.

Mange som bliffuer Affsindige vdi en Siugdom / oc bliffuer lige ved Gallende Folck i alle Vilckor / huilcket som kommer vndertiden aff onde Spise oc Drycke / oc aff offuerflodige Dryck oc Sterck Viin / oc Spise som er bered met hæde Yrter / som er besynderlige Huidløg / Pebber.

De som ere bidt aff Gallende Hunde oc andre Galde Creatur / oc som æder ad Skiellige Røder oc Yrter / oc Vsund Vær oc Luct / Fortørnelse / offuerflodige Sorg oc Drøffuelse / oc ond wedske.

Er det aff offuerflodige Blod / da er di altid Løstige / Leer / oc Quæder aff gandske Hierte / eller er Blodet i de-

ris

ris Liff forbrend / da er de vndertiden Lystige / oc vndertiden Sorrigfuld oc bedrøffuede.

Kommer det aff Hæde eller Tørhæd / da bliffuer de lettelige fortørnede oc vrede / Skrijger oc Slaar andre Folck.

Kommer det aff Kuld oc Tørcken / da Sørger de altid i huor de ere / oc Forferdes for det som di icke skulde / di Hyler oc Græder / oc vil altid vere i Mørcke steder / eller di tager dem stor wmage oc Arbeide till / oc haffuer en god mening at / di ville saa komme i Himmelen / Somme begræder deris gotz / oc mener at di haffuer megit vnder hinderne / oc miener at di kand icke bruge dennem det til gode / Vndertiden Galer de lige som en Kock eller Hane / Vndertiden wille di giø lige som Hunde / oc vide icke andet end di ere Hunde / vndertiden meiner di at di haffuer ingen Hoffuide.

Disse skalt du saa komme til hielp.

Er det aff stor Siugdom oc Drøffuelse / oc der aff mist veed / sind oc Santz / da skalt du altid haffue hannem der som er Gledskaff oc Løstighed / oc loffue hannem store ting / oc Spise hannem met ringe Mad / som er Hønsse Kiød / Vnge Bucke kiød / Ferske æg / Huæde Brød / Giffuer du hannem Viin / da blande den met Vandt / Oc saa skalt du Bade hannem oc føre i Selskab / met Quinder / oc i Quinde Selskaff / at di kand fortage hannem hans Vrede oc Fortørnelse / oc Affsindighæd / Oc lad hannem den Aare wed hans lidel taa / det er Best.

En god Legdom for Affsindighed. CXV.

Tag Myrabola Misitrini/ Kebuli endi Sandoli Fiolen / aff huer iij. Quintin / Cannel / Nelcken/ Aloes Holt/ Spica Casiæ Ligneæ / Bartram / Fenekoll frøø / Sort Skaffonien / aff huer saa megit som en Quintin / Capilli Veneris / Lactucken frøe / aff huer ij. Quintin / stød det tilsammen / oc siud det met ij. Pund Vand / oc lad den tridie part siude ind / oc siie det igennem en Haardug / oc tag der til iij. Pund Sucker / oc siud det met Suckeren anden gang / oc lad det vell ind siude / oc giff den Siuge der aff iiij. Quintin / met Varm Viin.

Vil dette icke hielpe / oc den Siuge haffuer megit blod/ saa slaa Aderen met i hans forhoffuit / kommer det oc aff offuerflodighed / saa giff hannem Byg Vand / som Lacritz oc Weybrede er vdi Soden / oc giff hannem den Electuarium Diaboraginatum / det reingiør Blod / du skalt ocsaa ligge hannem smaa Plaster paa Hoffuedet / førend mand renser Liffuit / mand skal oc toe hans Hoffuit met Lud / der Kommelle Blomen oc Isserhart er soden vdi. Haffuer hand megit hæde i Hoffuit / saa smør hannem met Hußløg oc met Rosen Olie / oc met Quinde Melck tilsammen mengit.

Den som haffuer Suindelse i Hoffuedet. CXVI.

Merck dette / den som haffuer en Siug Hoffuit / det kand du saa kiende / hand Daaner oc Besuimer tid / hannem

nem tyckis at Jorden iøber om met hannem / hans Øyen giøre Vœ / oc hand tøckis / at der ere altid myg om hans Øyen som flyffne der for / den skal saa hielpes / hand skal ingen sterck Vin Dricke / vden den er vel blandet met Vand / om hand Dricker en liden / Tag Aloe ij. Lod / Mastick en Quintin / kom det tilsammen / oc giff hannem altid saa stor som vbøner / oc giff hannem denne effterscreffne Electuarium / Diamargariten / eller Pliris eller Dyanthos / fordi det styrcker Hoffuit oc Magen / oc skalt du altid giffue hannem ringe Spise at œde / oc vare sig om Afften besynderligen for megen œden oc Dricken / du skalt oc smøre hans Hoffuit met Dialt Salue / eller Kommelle Blommers Olie.

For Flod i Hoffuedet. CXVII.

Hoffuit Flod kommer vndertiden aff Offuerflodige hœde / heller oc aff offuerflodige Kuldt / oc vndertiden aff offuerflodige œden oc Dricken / oc vndertiden aff offuerflodige wedske i Hoffuit / hannem skalt du saa hielpe / slaa Aderen paa haand / oc smør hans Hoffuit for met Popolion oc Rosen Olie / Men er det aff Kuld / da skalt du icke lade hannem / Men du skalt smøre hans Hoffuit met Lauerolie oc Dialt Salue / eller met Kommelle Olie / Kommer det oc aff offuerflodige Fuctighed / da skalt du ware dig for megen Dryck oc œden / oc du skalt tage Peber / Senep / Partram / aff huer en Lod / siød det tilhobe / der aff tag en lidel i din Mund / oc holde det op emod din Gane / det tørrer din Hoffuit / saa forgaar Vœ oc Pine aff Hoffuedet.

Er det oc aff stor Siugdom / da er Mennisken Mager / so giff hannem Diapenid eller Dyanthos / eller det Pul-

uer der aff / som er screffuit om Hoffuedens Siugdom / det størcker Magen / oc Krafftige giør Hoffuedet / du skalt icke Bade hannem / ey Heller thoe hans Hoffuit / fordi at Floden formerer sig der aff / det er gott at du tager huid Røgelse Korne i din Mundt / Tag Røgelse / Tymian / oc Mirrhe / oc brend det paa Gløende Koll / oc lad den Røg gaa int vdi Næsen oc Mundt / Giør hannem oc disse Piller / Tag Mirrhe vj. Quintin / Landani Olebani v. quintin / Bilsson Rod / Hund Tunge aff huer iiij. Quintin / stød det smaa / oc menge det met Honing / giør Piller der aff saa store som erter / oc giff den Siuge / naar hand gaar til Seng.

Den som Næsen Bløder paa.
CXVIII.

Naar Næsen Bløder / det skeer vel vndertiden i en Siugdom / at Siugdom vil foruandele sig / oc der skalt du bruge imod vden det Bløder forlenge / oc Blodet forløber hannem / at handt det icke taale kand / hannem skaltthu saa hielpe.

Tag en Haandfuld Blodyrter / oc holt hannem dem for Næsen / komer det aff Hoffuedet / da haffuer hand Pine oc Væ i Forhoffuit / om Bløen kommer der fra / haffuer hand ingen Hæde / oc ey er Siug / oc Bløder hastige / komer det aff Hoffuedet / saa slaa hannem en Aare paa Haand / kommer det fra Leffueren / da haffuer hand ont i Høgre Siide / saa skalt du lade hannem paa Høyre haand / kommer det aff Milten / da haffuer hand ont i Venstre Siide / saa lad hannem i Vinstre Haand. Det er oc gott / om han icke skeller / eller er megit Koldt / at mand lod hannem

nem ligge vden Kleder om Natten offuer / du skalt tage halff part ædicke oc halff part Vand / det skalthu Bløde hannem i Forhoffuit met / oc hans Næse Holler / Tag till met din Haand / oc leg hans Mecht i Kold Vand / Wilt du oc Stille Blod met en ringe Møye / i huor det er paa Menniskens Liff / Saa tag Kiernen aff Kentræ / oc siød det smaa / oc menge det met æge huide / Giemme det saa lenge som du vilt / huor du ligger det paa / da stiller det Blod / den som Blodet Løber gandske saare wdaff Næsen / da skalt du tage en Rem aff en Hiort / oc binde hans Arme haart met wed Skulderen oc Axelen / oc tag den Pedicke / eller det som er inden i Hiorttacken / oc giør en Røg vnder Næsen paa den der Bløder / oc stick en deel i Næsen / saa stilles det / Vill det icke hielpe / saa tag en stor Nødskalle / oc fylde den med Beg / som er giord Blødt i en Pott / oc lad hannem Lucte der till.

For Siugdom i Næsen. CXIX.

Den Siugdom som Mennisken fanger i Næsen / den kommer offuerflodige Flod aff Hoffueden / den skalt du saa kende / der groer Kiød i Næse Hulleren / saa at hand icke kand drage værit der igennem / hannem skalt du saa komme till hielp / er hans Næse stor oc rød / Saa slaa Hoffuit Aarer / oc tag Tør Encian / oc skier den lige som en lidel Tap eller Spille / oc den stick hannem i Næsen / oc lad den sidde i Næsen om Natten / det renser Næsen / der effter brug dene Grøne Salue der til / Tag Ysen eller Sap aff skeluort iij. Lod / Species Gummi j. Lod / Mastix / Wirock aff huer en Lod / Bomolje en Pund / siød til Puluer / oc menge tilsammen / oc siud det en lidel oc stryg det der i / det løsner den fule

Kiød oc hæler Saarelse / oc kandt du tage det wreene Kiød vd met en Tange naar det er løss / oc skere det aff oc smørie steden met det huide Salue som saa giøris.

Item tag viij. Lod Bliuit / Mastick / Røgelse / Sølffglæde / aff huer ij. Lod / giør der aff en Puluer / lad der paa Rosen Vand oc gode ædicke / aff huer iij. Lod / saa stød oc wrie det i en Morter / Tag der til en Pund Olie / Rør det vell tilsammen / oc kom det i en Bøsse / det kand du bruge naar behoff giøris.

Den som er ilde skafft i Ansict oc i Næsen / det heler oc Reengiør denne Salue.

Er Nesen induortis saar oc Lucter ilde / om saa er at en Menniskis Næse er induortis saar / oc Lucter ilde / da hinte paa Apotecker Jeralegodion Laxatiuum / oc strøg det i Nesen / det heler.

Den som Nesse Hollerne ilde Lucter / hand tage due møg / oc Temperere det met ædicke / oc sije det igennem en Klud / oc stryg hannem det i Næse Hollerne met en Feder huerdag iij. eller iiij. gange.

Om Saarelse. CXX.

En Salue for Saarelse / tag iij. Lod Suogel / stød den vel smaa / tag der til en Halff Pundt Suin Ister / menge det tilsammen / det Smør paa liffuet som Saarelsen er.

I lige maade tag Redicke Urter / oc siud det i Vand / oc naar du vilt gaa i Bad / oc haffuer vel smurd dig / saa toe deg met samme Vand som du est Saar / oc icke som du est hiell.

Oc saa motthu tage Oxen Tunge oc Alands Roed/ eller Blader / oc Isier / dette stød tilsammen oc smør dig der met som du est Saar.

Eller tag Surdey / oc smør Saarelsen der met naar du Bader / saa Sueder du det vnde Blod vd.

Den som Munden Lucter ilde.

CXXI.

Den som haffuer en ilde Luctendis Mund / det kommer vndertiden aff en ond wedske / som Tandgiorden eller kiød er fuld aff / oc saa aff Tand / som er formulsket oc ormædt / oc ere induortis huole / Men er det icke der aff / da Styncker eller Lucter Munden icke ilde / naar den er vel toet oc renset aff alle Slym oc omflodighed.

Kommer det aff en ond Maffue / da Lucter det lige well.

Kommer det aff Lungen / da kommer den onde Luct wdaff Næse Hollerne / naar han Lucker Munden til.

Om det er aff Tender / da skalt du toe dem met Salt oc ædicke.

Eller tag ij. Lod Allun / oc iiij. Lod Honnig / støde Allunen smaa / menge det tilsammen / oc gnide Tandgiorden der met som hand haffuer ont.

Men kommer det aff Magen / so Purgere hannem met di gylden Piller / dennem skalt du giffue hannem huer Natt.

Eller giff hannem en Quintin Esula met Varm Viin/ oc giør hannem denne Puluer/Tag Spisekommen/ Engefer / Nilcken / Pebber / Marckkommen oc Saffran/

 aff

Aff huer en Lod / stød det smaa tilsammen / oc lad hannem nøtte det i hans Mad oc Spise / det fordriffuer ond Lucht oc Stanck.

Er det ocsaa aff Lungen / saa Lucter hans Ande so saa ilde effter Maltid som for Maaltid / oc da haffuer hand en Byld i Lungen.

For Ont i Tandt. CXXII.

Den Pine som er i Tenderne kommer vndertiden aff offuerflodige vedske / oc da er ganen Hoffuen eller Reissen / der til tag Bartram oc Luseyrte Rod / oc tygge det imellom Tenderne / der effter lade hannem Aaren vnder Tungen.

En anden Legdom til Tand / Tag Garmen Rod oc stød den / Tag der til en lidel Smør / det menge tilsammen Varm / oc holt det i Munden / det wddrager Siugdommen.

Haffuer du Orm i Tender / Saa tag denne Legdom. Tag Spensgrøn en Quintin / j. Lod Honning / det menge tilsammen / oc stryg det i Tenderne.

Vndertiden kommer Pinen i Tand formedelst Kuld oc forkøllinge / Saa skalttu tage Brend Salt wdi Potten eller i en anden Steen Degel / oc ligge det paa Tanden / som du haffuer Pine wdi.

Om din Tand er Løß oc giør Vœ. CXXIII.

Item tag Roser eller Vmaade Vindruer eller Ber / oc lad dennem tørris i Solen / der effter giør en Puluer der

det aff / oc leg paa Tend som de giøre dig Vect / oc Kindbe-nen Reiss / oc stød Bartram i Viin / oc holt paa samme sted i Munden alder Hædest du kand taale dett / naar det er Kold saa Sped vdi / oc tag mere Varm i Munden / det wddrager Vedsten.

En Anden / Tag Vilde Popell oc siud dennom i ædi-cke / oc tag dem saa Varm i Munden / Naar det bliffuer Kaald / saa tag Varmer igen / oc saa frem i.

Du maat ocsaa lade Hoffuit Aaren / det er oc gott / Tag dem ørte Willøg / aff det kom i Øern paa den samme Siide som du haffuer ont i Tenderne.

Er dine Tender Sorte oc Slimige / Saa tag Hon-ning / oc saa megit Byg / det menge tilsammen / oc leg det i Ilden / oc lad det laangsom Brende / Siden leg det i Viin / der met wrie oc gnide Tenderne met / oc Gummerne / om din Gane stincker oc Lucter ilde / Saa tag Canellbarck / Nilcken oc Huid Røgelse / det skalt du støde smaa oc kom det i Viin / der vdi toe Munden oc Tender Reene / Er din Tend Sorte / Saa tag den Rod Lentileo / oc skrabe det vrene aff / der met gnide Tenderne titt oc offte / saa bliffuer di Huide / Der som Tendgiordene Bløde / saa sette yler paa Kindbeen / eller tag Isserhartes Rod oc Siud den i Gammel Viin / oc tag den Viin saa Hied i Munden / saa formindsker sig Pinen.

Om Siugdomen i Tungen.

CXXIIII.

Reiser Tungen / oc Mennisken haffuer ingen siugdom / ey heller ligger i nogen siugdom oc icke heller haffuer stor hæ de / saa giff hannē denne Legdom / saa tag Salarmoniacum /

Peber

Peber / Engefer / Senip / Hussløg / Spargla ſſ oc Koſtum / diſſe Ørter ſiud i Vand vell tilhobe / ſaa tag dette Vand i din Mund / oc lad det vell omgaa i Munden / Men vare dig vel at du icke Siuncker noget aff det i Liffuit / Dette fordriffuer oc Siugdom i Hoffuedet / oc Blener aff Tungen / ocſaa ſkalt du lade hannem Aaren vnder Tungen.

Drøſſe eller Kierteler ſom opheffuer ſig Mange Stede.
CXXV.

Drøſſe eller Kierteler de groer meinligen vdi Halſſen oc anderſted i Liffuit / eller huor de ſetter dennem paa Menniſken / da ſkalthu Smørie dem met Steen Salne / det døder dennem / der effter ſkalt du giøre hull paa den ſted ſom de ſidder oc vdeſke dennem / Siden ſkalt du hæle det ſom det ſig bør.

Merck ocſaa om det er en vnd grøde / huilcke lettelige kand forvandle ſig til en Blind Kræfft / oc ſaa frem i kand fange offuerhaand til at forderffue Menniſken / ſom tid oc offte er ſkeed / dis verre / huilcke ſom flyder løſe vnder huden oc naar nogen griber eller føler paa dem / da ſiønis det lige ſom di fløde løſe / oc viger fra en ſted til en anden / oc de ere gandſke farlige at omgaais met / om de begynder at Woxe / oc at ſette ſig paa en Senne paa Halſſen i Bryſtit eller anden ſted / huor det begønder met nogen Bollen eller Reiſſening / det er høielige at befrycte / at der kand ſkee ſtore Vlycke aff / dog kand du dem met ſtor flijd borttage huden offuen aff / oc ſee vel til / at du icke ramer paa nogen Ader / oc tag ſaa den Kiertel eller grøde vd / ſiden leg Plaſter der paa /

oc

oc hele den som ander Saar oc Skade / oc der som du haffuer Rampt en Aare / oc Saaren Bløder megit / saa brug denne Medel / Tag Myrrhe / Røgelse oc Atrament aff huer en Lod / dette stød tilsammen i en Reen Puluer / der aff kom en liden i Saarit / der effter brende en Fildt oc leg det paa vell Varm / oc bindt den vell tett til / lad det siude i iij. eller iiij. Dage / saa løse det aff / oc forbindt det som andre Saar oc Skade.

For Siugdom i Ørerne.

CXXVI.

Mennisken fanger mange haande Siugdom i Øren / undertiden yppis der Bylde i Øren / oc undertiden skiuder en ting for Ørehollen / saa at Mennisken kand Høre / oc undertiden er der Orme i Øren / undertiden Susser det for Ørerne / lige som det ringit i Øren / eller Vandet i Stranden / ocsaa kommer samme Siugdom undertiden aff en ond Mage / undertiden aff Hiernen / undertiden aff Hæde / oc undertiden aff Kuld.

Er det aff Hiernen / oc aff Hæde oc aff Hoffuedet / da haffuer samme Mennisfe altid Vee oc Pine i hans Ansict / oc Ørerne ere altid Røde / den skalt du saa hielpe / siud Popel oc tag Fiole Olie der till / der aff giør en Plaster oc leg paa Øren / Eller du maa tage Ofen aff Hußløg / oc Quinde Melck / Rosen Olie / oc Rosen Vand / det menge tilsammen / oc gør der aff en Plaster met Bom Uuld / det leg paa Øren.

Er det aff Kuld saa tag denne Plaster som saa beredes / Tag en Rødløg oc huolde det inderste der udaff / lad det

 vdi

vdi igen Hessel Nødder Olie / set den paa Gloende Kull / oc steg det tilsamen / oc Trøck det igennem en Klud i Øren.

Ocsaa motthu bruge denne Legdom for dem som kand vel høre / Tag Beyer deris æg / oc trøcke igennem en Klud / tag der till Osen aff Poligonion / oc lad i Øren.

En Anden for den som icke kand høre.

Tag Husløgs Ose / Bom Olie / Oeß aff løg / Quinde Melck / Lad det tilsammen i en Glaß / tag Engefer der till / der aff lad hannem i Øren.

Om Øren reiser aff Sla.

Tag en Varm Brød saa stor som en halff neffue / steg den / tag der till Hunig / menge tilhobe oc leg paa Øren.

Den som Flyder woer wdaff Øren.

Item / Tag Mirrhe / Huid Røgelse / stød det tilsammen / tag en lidel Viin der til / trøck det igennem en Klud / lad hannem huergang ij. drober der aff i Øren.

De som haffuer Orme i Øren.

Den som haffuer Orme i Ørene / den tage Persick løg eller Barckit met Malurte / kom det i Øren saa døer di.

Eller tag en Velsmagende Eble / giør den Varm emod ilden / oc leg hannem den paa Øren / oc lad hannem sidde stille der met / saa Kryber Orme i Eblen effter den Røg.

Naar Menniskens Ørerne Suser.

At

At Mennistens Øret Susser / det kommer vndertiden aff stor Blest oc Storm / oc offuerflodige Slem Luct oc Stanck / oc megen vedske som er i Hoffuedet / oc offuerflodige hæde / oc offuerflodige Kuld / oc aff offuerflodighed i Magen / da skalt du giffue hannem Piller / som er giord aff Aloe oc Mastick / altid om Morgen oc om Afften / eller giff hannem en Quintin Esula met Hunig formengit vdi Varm Viin / oc hand skal icke æde megit om Afftenen / icke heller Dricke megit. Oc saa skal hand toe sin Hoffuit met Entian / Lauerber oc Pulesken haffuer.

Er det aff Hæde / da giff hannem en Electuarium de Succo Rosarum saa megit som en Lod / oc lige saa megit Skaffannie som ij. skierffue weyer.

Oc giør hannem en Plaster aff Hussløg oc aff Natskader / som er stødt tilsammen / oc Smøre hans Hoffuit met Popelion Salue oc Fiol Olie tilsammen mengit.

Kommer det aff Blod / da føler hand Pine oc Vædage vdi forhoffuit / da motthu lade hannem Hoffuit Aaren paa Tomel Finger.

Om Lipperne oc Tandgiorden.

CXXVIII.

Dem som Lipperne oc Kiød om Tenderne ere Reisen oc sprucken/de skal tage Buck Talle/Harpis/Gaaiss/ Yster eller Flommer aff Giess / Terpentin/ Vox / Hiorte Talle/ aff huer lige megit / det menge tilsammen / der met smøre Lippen/Er den megit reisen/ saa slaa Aaren vnder tungen.

En Anden for Tendkiødet.

Tag Allun en Lod / Huning ij. Lod / mixtere det tilsammen / der met bestryg oc Tandgiordene met.

Om din Hug haffuer Feill oc Breck.
CXXIX.

Vnula Kaldis paa Danske Hugen / huilcken som vndertiden bliffuer forlang / oc henger neder paa Tungen / saa at Mennisken kand icke vell tale / Er det aff offuerflodige Blod / da er hugen Rød / lang oc stor / oc de Aarer vdi Menniskens forhoffuit ere store / derfor skaltthu lade hannem brant Aaren eller Aaren paa Handt.

Kommer det aff andre Siugdom / saa giff hannem en Skiefuld Vand som er Varm giord / at han kand holde i Munden iij. gange om Dagen.

Er det aff offuerflodige Kuld eller hiede eller wedske/ saa brug denne Legdom / Tag Engefer / Peber / Bartram/ Siussvort / Salarmoniacum / aff huer en halff Lod / stødt det till en Subtilig Puluer / oc siud det i Viin / her aff tag en Skiefuld i Munden oc toe Munden der met titt oc offte/ saa Spøtt det vd / tag saa mere igen / oc saa motthu lade hannem Aaren vnder Tungen.

Vndertiden skeer det saa at der groer Kiød i Struben/ det skeer ocsaa / at der groer Kiød bag Tenden i Halssen/ oc forhindrer Mennisken saa hart / at han kand icke drage sin Aande / det Kiød skalt du fatte met en Tange / oc skiere det aff som det sig Bør.

Om den Bøld som komer i Halssen.
CXXX.

Squinatia er en Byld vdi Struben / som meinligen yppis vnder Tunge Røderne i Suelgen i Struben / oc

groer vndertiden inden i Halssen / oc vndertiden vden paa Halssen / den som groer inden i Struben / den er Dødelig / fordi den Demper oc Lucker til at Mennisken kand icke drage sin Aande / Mand skall lade hannem vnder Tungen / kand det icke skee / saa slaa Hoffuit Aaren / der effter bered denne Plaster / Tag Olie / Røde Koell / Fene Grecken / aff huer en Haandfuld / stød det / tag der til en Skiefuld Honing / en Skiefuld Smør / siud det tilsammen / oc binde hannem det Varm om Halssen met en Klede / det giør Tidt.

Oc giff hannem denne Drøck derfor. CXXXI.

Tag Lackritz en Lod / Figer oc Welske Winber / aff huer ij. Lod / stød Lackritzen oc siud det saa tilsammen i en Fierding Pund Vand / det er viij. Lod / Drick det / det Heler oc Fordriffuer Hoste / det er icke gott at Soffue megit om dagen / du skalt ligge hannem Varme duge paa hans Hoffuit / oc Smøre hannem met Dialt Salue om Struben.

Om Hoste di ere Mangfoldige. CXXXII.

Hoster kommer aff allehaande Wilckor oc Siugdom / vndertiden aff Hoffuedet som falder neder aff Hoffuedet / kommer det fra Hiernen / saa haffuer hand ont i Vinstre Siide / oc det hand Spøtter er som Skum / komer det fra Leffueren / saa haffuer hand ont i Høgre Siied / kommer det aff Magen / Saa er Spøtten Tynd / oc gaar vdaff

Mennisken lige som Vand / komer det aff Brysten / da gaar Spøtten letferdige fra Mennisken.

Dennem skalt du saa hielpe / Er det aff offuerflødige Blod / saa Lad hannem / men icke paa den side som hand haffuer vnt i / der effter giff hannem Mandelmelck / oc denne efterscreffne Dryck / Tag got Byg en Pundt / Vand halffanden Pund / Welske Winber / Lacritz / Figer / aff huer iiij. Lod / Dragant en Lod / siud det tilsamen / giff hannem det at Dricke / du maat ocsaa giffue hannem Diadragantum eller Diapenidion.

En Anden Syrup for Hoste.

Tag Juinbe en Hunder / Lackericien v. Lod / Capilli Veneris / Fiol / Popel / Quæder Kierner / aff huer Tridiehalff Lod / Melones / Mannekop frø / Lackritz / Diadragant / reen Byg / aff huer v. Quintin.

Dette skalthu siude vdi x. Pund Vand / saa Siie det igennem en Haerdug / der aff giff den Siuge iij. skiefful Afften oc Morgen Varm at Dricke / oc smøre hannem met denne Salue / Tag Fiol / Smør / Popelion / Mustillaginem / Psilli oc Dialt / det menge tilsammen / oc smør siden oc Brysten der met / oc leg hannem en vlden Klede der offuer.

En anden for Siugdom i Brystit.

Tag Ebeske røder / Popelblader / Hørre frøe / Fenegreckom / Figer / aff huer ij. Lod / stød smaa / siud det i Vand / oc tag der til Fiol / smør eller Olie / gør der aff en Plaster oc leg paa Brysten / oc der som hand haffuer Pinen.

Er

Er Menniske Gamel oc haffuer ingen Hæde/ oc spøtter megit vd / da skalthu giffue hannem denne Electuarium/ som Kaldis Diaperriton/ tag Bartram/ vj. Lod/ en Quintin Spicke Nardus / Cannel / Annis / Fenekol frø / Squinant / aff huer vj. Quintin / siød det oc siud det met Honning / oc giff den Siuge Afften oc Morgen saa megit som en Valnød er stor / det fordriffuer Siugdome i Brysten/ i Milten / oc i Lenden / dette er oc god for Steen / for Hoste/ oc for alle vedske som er aff Kold Natur / dette er alsammen got for dennom som haffuer siugdom i Leffuern oc Lungen.

Merck dette / den som haffuer en Byld induortis/ hand Hoster megit / oc føler stynger i den Samme stedt som Bylden er / Er Bylden i Lungen / da haffuer hand Pinen i Vinstre Siide / oc er Trang Aandit / Er Bylden i Leffueren / da er Pinen wdi Høgre Siide / Merck dette / Alle de som haffuer induortis Bylde / de haffuer stor Hæde oc megen Wro.

Om de som Spier Blod vdaff Munden. CXXXIII.

Er det saa at en Menniske Spier Blod / oc komer vndertiden aff offuerfiodige Blod / det skalt du saa kiende / Er han fuldkommen met megen Blod / store tycke Aarer / met rødhed / oc andet saadanne Vilckor / ocsaa komer det vndertiden aff Magen / da føler hand Pinen for vdi Brystit/ Er det aff Lungen / da haffuer hand Pinen wdi Venstre Siide / denne Siugdom kommer ocsaa vel aff stød / fald oc anden saadanne Vilckor / ocsaa kand saadanne Siugdom komme aff megen stor roben oc Bemøgelse.

Disse

Disse skalt du saa hielpe / di skal foruare sig for vrede / oc for lange Fasten / for snur oc Beiske Spise oc Kost / oc for Suar Arbeide / du skalt oc lade den Siuge paa Haand paa den samme side som hand haffuer Siugdomen vdi / oc giffue hannem denne Syrup.

Tag Rodelsteen / Bolus Armeni / tag Slib aff Slibsteen / Røde Corelle / oc Huide Mynter / Gallas / Gummi / Diadragant / Weybrede / Femfinger / Vilde Vicker / Radheille / Popelen / Skarleien frøø / Sumack Acacien / Drage Blod / Munia / Ackerradt / aff huer ij. Lod / dette siud vdi Reen Vand / tag der till iiij. Pund Sucker / oc giør en Syrup / dette giff den Siuge iij. Skeffuld met Weybrede Sap eller Oeff / det heler alle Blodflod / huad heller det er offuen eller neden / at det gaar fra Mennisken / Der er end nu en Anden Legdom gandske god emod samme Siugdom / Tag Weybrede oc Vilde Karden / Viinrancker / siød det / trøck den Sapt der wd / oc giff hannem aff det at Dricke met Reen Vand / haffuer oc samme Yrter ingen Wedske i sig / saa siud det i Reen Vand / oc sije det igennem en Haardug / tag Sucker der till oc giør det til en Syrup.

Dette er oc en god Puluer / som du maat nøtte i Spise / Tag Vilde Vicker / Acacie Balanstie / aff huer ij. Quintin / Temperere det met Reen Vand / oc giff hannem at Dricke.

Om Mennisken Spøtter eller Spier Voer. CXXXIIdI.

Den

Den som Spøtter woer / den skalt du giffue Electuarium Diapenidion / eller Diadragantum / eller Diapapauer.

Om den Siugdom Pthisis.

CXXXV.

Pthysis er en Siugdom som gandske forterer Mennisken / som kommer aff Bollenhed oc Rodnelse wdi Lungen / huilcke mesten deel er Dødeligt / oc det er oc Mueligt / at en deel kand hielpes / det er at befrycte / om den Siuge Leffuer wdi Wkyskhed / oc der till met haffuer stor Hæde / oc hans Spøtte oc Aande Styncker ilde / Dette kant du oc Mercke / at de haffuer altid stor ond offuerflødige hæde / oc de Tørster altid megit / oc de forsuinder oc formindskis dag fra dag / oc deris Øyen Siuncker dypt ind i Hoffuedet / oc di Hoster megit / oc haffuer megit ont i Venstre Side oc om Brysten.

Her met skalt du hielpe hannem / du skalt giffue hannem Dyapenidion eller Diadragantum / oc saa giff hannem denne Dryck / Tag Vand en fierdingh Punt / Lacritz / Annis / oc Espen / oc siud det tilsammen / oc sije det igennem en Haardug / tag en Pundt Sucker der til / oc siud det saa anden gang at det bliffuer en Syrup / oc giff hannem der aff Afften oc Morgen at Dricke.

Nogen Piller for samme Siugdom / Tag Bolus / Amedam / aff huer iiij. Quintin / Huede Kly / Mirrhe / Corelle / Hartesskaff / Blodsteen / aff huer v. Quintin / Gummi aff Arabicum / Lacritz aff huer vij. Quintin / Borgelen frøø stød dette smaa till Puluer / oc menge det

met Weybrede Oeff / her aff giør Piller saa store som en Bøne / giff den Siuge der aff en i Munden at holde / det giør huer dag iiij. gange.

En Anden for Siugdom oc Tørhed i Lungen. CXXXVI.

Tag Junibe L. Rusiner v. Lod / Popelen frøø iij. Quintin / Krebitze v. Lod / Capilli Veneris /, Virga Pastoris / Ackerod aff huer v. Quintin / Lacritzien ij. Lod / siud det wdi iij. Pund Vand / oc Lad den tridie deel siude ind / oc sie det igennem en Haardug / oc tag ij. Pund Sucker der til / oc siud det end nu engang / oc bered en Syrup der aff / dette skalt du giffue hannem om Morgenen oc om Afftenen met iij. skedfuld Vand.

Merck ocsaa om de haffuer stor Hæde / da motthu giffue hannem Melck at dricke / oc du skalt intet giffue hannem / som hand kand gaa til stoel effter / fordi der aff forsuinder oc forteris Mennisken / oc der aff døer de / der som di kand icke gaa til Stoel / Saa giør hannem en Pille aff Huning oc Salt / Hoster hand oc megit oc er Blodet ond / da skalt du slaa Aaren paa Haand eller paa Armen / di maa vel æde Suinføder / vnge hønss / vngt Lamkiødet / Faarkiødet / oc Bucke kiødet j. ij. iij. vj. viij. dags Gamel Brød er oc god / Lutter Viin skal hand Dricke.

Om Siugdom i Hiertet. CXXXVII.

Cardiaca / det er en Siugdom i Hiertet / oc komer vndertiden aff offuerflodige ond Hæde / oc vndertiden vden hæde / oc vndertiden Suæder de gandske megit / Er det aff offuerflodige ond Hæde / oc aff offuerflodige Blod / da lad hannem paa Vinstre Haand / oc smør hannem met Po-

pelio-

pelionen Salue / oc met Fiol Olie / oc giff hannem denne Electuarium som er Succarum Rosaceum/ eller Rosarum Nouellam / eller Diaroden Julij/ du skalt ocsaa giffue hannem ringe Spise / oc det som got er / oc berede hannem denne Plaster / Tag Roser / Skarleie / Fiole oc Balsom/ Mønthe / stød det oc siude det vdi Rosen Olie / oc leg den Siuge det paa Maffuen.

Er det aff offuerflodige Kuld / saa giff hannem denne Puluer / som staar screffuen for i den Capittel / om den Pine oc Vædage i Hoffuedet / eller Diamargariton/ eller giff hannem denne Legdom / tag Canel / Kubeben / Nelcken/ Aloes træ / oc den Been aff Hiortens Hierte / aff huer en Quintin / Perler en halff Quintin / Pissemen en halff Wecht / stød det smaa / oc tag der til viij. Lod god Sucker/ det styrcker alle Lemmoder / Er det ocsaa komen aff offuerflodige Sued / saa fortag hannem Suæden / fordi han bliffuer der aff formegit suag oc Siug.

Om den Slinge Siuge eller Suinde Siuge. CXXXVIII.

Den Suindsucht er en Siugdom / oc Kaldis Slingsucht / de Mennisker som haffuer denne Siugdom / de haffuer altid Løst til æden / oc de kand icke mettis aff nogen mad eller Spise / naar de haffuer ædit/ saa Spier de det op igen/ lige som en Hund / oc de lijder strax stor Hunger / denne Siugdom kommer vndertiden aff offuerflodige Kuld / oc da Tørster dem icke megit / Men komer det aff Hæde / da bliffuer hans Tunge tør / oc hand tørster megit / det komer oc vndertiden at varme forterer den Spise i Liffuit / komer Siugdom aff Kuld / da giff hannem denne Electuarium Diacalamenetum / eller Diaprassium / eller Zinziber Conditum / komer Siugdomen aff Orme/ da skalt du døde

Ormene / lige som ieg deg her effter lere vill i den Capittel om Orme / Du skalt oc giffue hannem Succarum Rosaceum / eller Succarum Violaceum / eller Diarodon Abbatis / ocsaa giff hannem Sure Spise at æde.

Om di som haffuer icke Løst til Matt.
CXXXIX.

Om Mennisken haffuer icke Løst til æden oc Dricken / Huilcket vndertiden kand komme aff offuerflodige Siugdom i Magen / oc aff allehaande som er effter Siugdom / vndertiden aff offuerflodige æden oc Dricken / ocsaa aff offuerflodige Kuld / offuerflodige Hæde eller Siugdam oc tørhed / saa skalt du giffue hannem Succarum Rosaceum / det hielper for den Tørhed i Magen / oc giffuer megen Krafft / eller giff hannem Diarodon Abbatis / Komer det aff Kuld / saa giff hannem Diacitoniton eller Zinziber Conditum / det er Quæde Yrt / eller Grøn Engefer / eller Diagalangang / eller Diamargariton / oc giør hannem denne Plaster paa Magen / Tag Mynte oc Baget Brød oc Roser / oc siud det i Viin / oc leg hannem det paa Magen / oc giør hannem denne Electuarium / tag Entian / Mirrhe / Dickdam / Holort / aff huer vij. Quintin / Spicanardis / Maalyrter / Polleie / Lauerber / Petersilie ix. Quintin / siud det met Honing at det bliffuer en Electuarium / giff den Siuge Afften oc Morgen saa stor som en Nød / Løster hannem icke at æde / oc ville Spie oc Bryde sig / da tag Malten frøe / Siud det vdi Vand oc giff hannem at Dricke altid en god Dryck / saa Spier han / der effter giff hannem Esulam / Er det aff offuerflodige Slijm

i Ma-

i Magen / da giff hannem en Quintin der aff met Viin / der effter giør hannem denne Salath / Tag Mønter / Canel / Peber / dette stød tilsammen / tag der til gode skarpe ædicke / denne Salat skal hand bruge til sin Spise / oc giør hannem denne Plaster / som er god for Spien oc Stoelgang / Tag Gallen / Vilde Gnanates Blomer / Roser / Mastix / Mynter / Ristit Brød / stød det tilsammen / menge det met ædicke / oc leg det Varm paa Magen / Er det aff Varme saa giff hannem Kaald Vand at Dricke / Ingen Vrter er bedre end Sedefer at nytte Fastendis.

For Hicke. CXL.

Den som Hicke haffuer / huilcken som kommer aff dagelige offuerflodighed / oc Fuldhed i Magen / Komer det aff offuerflodige Hunger / saa at Magen er Ledig / oc haffuer icke ædt i lang tid eller Drucken / eller hand haffuer tagen Dryck til sig som han haffuer gangit megit til Stoel effter / denne skalt du saa hielpe / Siud hannem en Gammel Høne / tag der til en halff Quintin Canel oc Mastix / oc giff hannem den sodt at Dricke / oc at æde Suin Føder oc Lutter Viin at Dricke / haffuer han ingen Hæde / saa giff hannem Diamargariten eller Diacitonicon eller Fersk Engefer / haffuer han stor hæde / saa giff hannem Succarum Rosaceum eller Succarum Violaceum eller Diadragantum / Er det aff offuerflodige æden oc Dricken / eller aff en vreen Maffue / da gior hannem Spiendis / oc giff hannem altid Sedefer at æde / oc sige hannem at han skal Maadelig æde oc Dricke / Merck dette at alle Hicke forgaar / naar Menniscken bliffuer hastelige forferdet / derfor skal mand sige

 dem

dem Forferdelige ting / at di kand Forferdis oc Forskreckis.

Reisser Menniskens Maffue.
CXLI.

Apostema er en Byld oc Bollenhed wdi Magen / oc komer vndertiden aff Hæde / oc da er hans Tunge altid tør / oc han tørster megit / oc han føler oc haffuer megen hæde / hannem skalt dn lade paa Høyre haand / oc giffue hannem Mandelmelck at Dricke / oc smøre hannem der som hand haffuer Pine oc Væ met Rosen Olie oc Fiolæ Olie / oc giør hannem denne Plaster / Tag Rosen Vand oc Osen aff Latucken / Borgelen / Borwort / lige megit aff huer v. Quintin / mixtere det tilsammen met Fiol Olie / det leg hannem Varm paa Magen met Bomuld / er det aff Kuld / saa tag Popelen oc hør frøø / Fenegræcum / siud det tilsamen / oc tag der til Suin Ister oc Smør / menge det tilsamen / leg hannem det Varm paa Liffuit / oc smøre hannem met Dialt Salue oc Camelle Olie / haffuer hand styrcke der til / da motthu giffue hannem en Spidrøck at dricke.

Den som ganger Blod aff i Stolgang.
CXLII.

Disenteria er en Siugdom met Suindige Stolgang som blodet følger met / huilcket som komer vndertiden aff Tarmen / oc vndertiden aff Leffueren / Er det aff Leffueren / da haffuer han ont i Høgre side / oc den er vel at hielpe / er det aff Magen / da haffuer han ont om Nafflen / er det i smaa Tarme / saa er hannem oc saa Væ om Nafflen / oc det er Dødeligt for deris Kleenligheds skyld / for de kand

snar-

snarlige Brøste oc forderffuis / haffuer han oc Væ i Naff-
len / da er det i de store Tarme / oc hand staar til at hielpe /
ocsaa skalt du vide / at du skalt icke strax met det første fordriff-
ue Blodet / paa det at den onde Materia kand komme
vdaff Tarmen / oc du skalt først giøre Tarmen Reene.

Tag Fiolen / Brun Nellen / Casiafistula oc Tama-
rinden / aff huer ij. Lod / siud det i ij. Pund reen Vand / lad
den tridie deel indsiude / oc sije det igennem en Haardug / tag
en halff Pund Sucker der til / oc siud det anden gang lige
som en Syrup / der effter tage Rebarbarum / oc Mirrha /
Bolani Citrini aff huer j. Quintin / stød det i en smaa Pul-
uer / der effter giff hannem en Quintin met iij. skiefful
varm Vand / Denne Syrup giff hannem Afften oc Mor-
gen / eller giff hannem gied walle oc Byg Vand som er so-
den met Hunnig / det heler Tarmen oc Saarit.

En Anden Legdom.

Tag Nørre frø oc Grest Nøø / aff huer en Lod / siud
det met iiij. Pund Reen Van / oc lad halff parten indsiude /
tag Huning der til / oc siud det anden gang / oc giff den siu-
ge iij. gange om Dagen / huergang iij. skiefful / det Hæler
Tarmen.

Haffuer Menniskten Hæde / da giff hannem disse iij.
Electuaria tilhobe som er disse / Diacodion Athanacia oc
Michlete om Morgen oc Afften saa stor som en Valnød.

En anden / Giff hannẽ Succarũ Rosaceum en quintin /
oc tag Drageblod / Rodelsten oc Blodsten / Masticis / aff huer
en halff quintin / stød oc menge det met Rosensucker / oc giff dẽ
siuge det met Rosenuand / eller Osen der aff saa stor som en
Walnød / oc sette hans føder i en Vand / som er vdi soden
Salt oc Testabe / fordi det heler alle flodt.

En

En Bad til samme Siugdom.
CXLIII.

Tag Roser / Weibreder / Gallen / Quæder / Eble aff Granaten / Vilde Karden / Blommer aff Klocker / Spisse Lodwort / Mumelcken / Mispelen Barcken der aff store Borwort / dette siud tilsammen i Reen Vand / oc sette den Siuge der i / det giør tid oc offte.

En Anden.

Tag Friss Ost / oc siude den i Reen Vand / oc sije Vandet met Hunig / oc giff hannem Afften oc Morgen oc om Middagen saa stor som en Valnød.

En Anden.

Tag Quu Melck / oc Osen aff Mynter / aff huer en halff Pundt / Drick det aff ij. gange / det forholder den flod / oc smidige giør Tarmen.

En Anden.

Tag Weybrede / Roser / Røgelse / Canel / Mommy / Mastix / Tormentillen / Drage Blod / Gallen / Vilde Granates Blomen / aff huer en Quintin / stød det smaa / Tag Sucker der till / oc nytte det i din Spise / Er Siugdomen aff Leffueren / oc Menniske haffuer styrcke / saa slaa Aaren paa den Høgre Arm.

En Bad for Blodflod oc Stolgang.
CXLIIII.

For

For alle Flod i Liffuit en Bad at berede det til / Tag Reen Vand / Mispelen / Roser / Weybreder / Egebarck / Buckis Bart / Mynte / Brunellen / Rodelstien / Porses Bereken / Sumack Suerdelen / Borcken / Lodwort / Granates Blomen / Kamkarde / Marien Blomen / Vilde Granatis Blomen aff huer iij. Lod / skarp ædicke x. Pund / stød det tilsammen / oc siude det saa lenge at det bliffuer tyckt / oc sette den Siuge der vdi / oc bløð en Klud der i / oc Suøbe den Siuge om sin Liff / Dette skal vere di Siugis Spise / de Skulle æde stegte Høns oc Duer / oc alle Fuctige Spise / som er til redt met Spißkommen / Canel oc met Saffran oc Nelcken / du maat oc giffue hannem Linssen met ædicke soden / oc Agerhønss stegt met lidel Vox som er Ny oc Wnøtt / di skalt Dricke reen Vand / som er vdi soden Mastix / Varer det alt forlenge at Blodet oc Stoelgang følgis ad / oc at du vilt stille det / saa tag en Gamel Sort Høne / oc siud den saa lenge vdi en lere Gryde / at benene falder fra Kiødet / oc Kiød fra Beene / det Kiød skalt du strax æde / strax stiller Stoelgangen sig.

En Anden.

Tag en Eble eller to / oc skier den i tho støcker / oc tag Kiernen met deris Huss der aff / oc fyld Eblen igen met wnyt Ny Vox / oc bind den Eble tilsammen / oc leg den imod ilden / oc lad den steges saa lenge at Voxen er inddrucken i Eblen / denne Eble skalthu fortære / der aff forgaar Stoelgang.

En Anden.

Tag Reen Vand oc tag Gluende stoll/ det sløck i vanden i ij. eller iij. Stunder / naar det er sløckt saa giør en Gløende igen / der wdi skalt du Koge alle hans Spise ehuad det er / dette skalt du æde / saa forgaar Siugdomen / oc kand der formedelst vndgaa den Dødelige Siugdom/ Merck dette / om Mennisken er til neget til Døden / da ere alle Legedom forgeffuis.

Haffuer Mennisken megen Stoelgang vden Blod. CXLV.

Den som haffuer megen Stoelgang / oc der følger ingen Blod met naar Spisen er forderffuit / den skalt du saa komme til hielp.

Tag Cassie / Fistelen / Tamarindij / Mirabolani Citrini / Polipodij/ aff huer en Lod/ Kebulij halffanden Punt/ stød det oc siud det tilsammen i iij. Pund Vand met Succaro / giør en Syrup oc giff hannem iij. skieffuld huer dag/ met iij. skiefful Vand som er Varm giord / saa lenge til den onde Materie forgaar hannem / der effter giff hannem aff den Legdom som forscreffnit staar om Stoelgang oc Blodgang aff huilcke du vilt.

Merck naar Blodet stiller sig / oc der effter kommer Stoelgang / varer det lenge/ da kand ingen hielpe hannem/ fordi at hans Tarme er saa forloben oc forskaffuit / derfor maa hand døø.

Om den Siugdom som komer paa Nederste Tarme. CXLVI.

At scriffue om den nederste Tarmis Vilckor/som gaar neden

neden vd / huilcket vndertiden kand skee formedelst en Byld/ saa er den Reissen / oc Mennisken haffuer stor Pine der aff/ oc vndertiden komer det aff den Harme Steen som trøcker Tarmen tilsamen / at Spisen kand icke haffue sin Naturlige genge / vndertiden komer det der aff / at Naturen bliffuer for tør vdi Tarmen / oc kand icke haffue sine genge.

Er det aff en Byld oc Reissening / det skalt du saa mercke oc kende / hand er Reissen / oc hand haffuer saa stor Pine / at han kand ingen roo fange huercken Natt eller Dag / Men klager vden aff Ladelse / hannem skaltu saa komme til hielp / Tag Popelen / Maalurte / Baren Klauen / siud det i en Quarter Vand / tag der til en Haandfuld Klye / oc sije det igennem en Klede / oc tag iij. Lod Bom Olie der till / oc en lidel Dialt Salue / oc Brug det met en Cristier i Liffuit / oc Smørie hannem met Rosen Olie / eller met Dialt Salue.

Er det saa Siugdomen er kommen aff Kuld/saa Brug denne Legdom / Tag Gamel Bom Olie / oc Gamel smør/ Huning/ ædicke oc Salt/ lige megit aff huer iiij. Lod / menge det sammen / oc siud det tilsamen at det bliffuer tyck / oc lad det i en Fad oc paa en Vlden Klud / oc leg hannem det saa Varm paa Liffuit som hand haffuer Pinen / hannem thiener oc saa vel en Vand Bad / der som er vdi soden Popelen.

En god Plaster / Tag Saluie / Mønter/ Ruder/ stød det tilsammen / oc siud det i Bom Olie / oc leg hannem det Varm paa Liffuit / kand han icke gaa til Stoel / da giør hannem disse Piller aff Salt oc Honing oc aff Sebe / oc trøcke hannem den i Liffuit / eller giff hannem Electuarium aff ex Succo Rosarum en halff Lod / oc saa megit

Skaffanien som iij. skarff Weier / det menge tilsamen oc giff den Siuge met iij. skeffulde Varm Vand / gaar hand icke der aff till Stoel / saa tag oc giff hannem det met Mirrhe / fordi hand er Reissen / at Legdommen kand icke gaa hindis gang / oc giffuer hannem skade om det bliffuer hoss hannem / men saa maatthu Clistere hannem met de samme Piller som forscreffuit staar.

Om en Menniske haffuer Væ i Liffuet.
CXLVII.

Haffuer nogen ont i Liffuit / da haffuer hand disse tegen / hand er Tungferdig oc Macteløß / oc hand haffuer Pine i Liffuit alle vegne / oc forgaar oc bliffuer lidel/oc hand føler Væ i Milten / oc hand fanger ocsaa Kolde Siuge som Kaldis Acuta / dennem skalt du saa hielpe / Tag en deel Vand / oc den niende deel Viin / oc siud di to tilsammen en lang tiid / dette første heder Mulsam / der vdi siud Beder oc Popeler / oc giff den siuge Menniske den sod / saa maa hand Spij / saa tag Vilde Mønter / oc siud dem i Vand / oc Dricke det Vand saa Varm / saa motthu oc Spie / dette skalt du saa lenge bruge till deg Hungrer.

Dette motthu Wijde at Kaalde Siuge kommer aff mange haande Spise/ naar Spisen er mangfoldige/ da giører de Siugdome / oc en Kolde Siuge som kaldis Ephimera / som komer aff glede / eller aff bedrøffuelse / eller aff Kuld / eller aff Varm Mad / Er det saa at hand Bader i Varm Bad / saa Varer det ickon en nat oc dag / er det aff Varm Vilckor eller Orsage komen / da er det got den som er aff Kold Natur.

Der

Der er en anden Kaalde Siuge som Kaldis Putrida/ oc paa Danske oc Tydsk / den fule Kolde / den rør sig vd aff Hiertet igennem Aderne formedelst ond Blod.

En Anden Kaalde Siuge som Kallis Putrida Interpolata / det kommer wdaff Aderen oc bliffuer deelt i iij. som er i den Daglige Kolde Siuge / oc i en den Tridie dag Kolde Siuge / oc i den Quartanen / derfor tag en Yrte som Kaldis Hasselwort / den Yrte Siud wdi Blanck Viin / oc giff den Siuge at dricke / oc for daglige Kaalde Siuge / tag Aurinen oc stød den vell / oc giff den Siuge den Oeff eller Sap at Dricke.

Om Magens Pine oc Væ.
CXLVIII.

Om nogen haffuer Pine oc Væ i Magen eller i Siden / saa tag Popelen oc Epich / oc Dūuelsbet / Honning oc Bygmeell / menge det tilsammen/ giør der aff en Plaster/ oc Varme den Plaster / oc leg den paa den sted som det giør hannem Væ.

Naar din Mage er forkølnet / saa tag Mynte oc wrie eller stød dem gandske vell / tag der till ij. ægge Dødel oc giør en Plaster der aff / oc leg paa Magen / der effter siude Maalørter i god Viin / den Beste du kand bekomme / oc Drick der aff.

Tag en Rod som Kaldis Aurin / oc siude den i Reen Vand / oc Dricke der aff om Morgen Fastende / det fordriffuer Magens Siugdom.

Om Mage Mund er forkølnet / saa tag forbrend Leer oc forbrend Perer / menge det met ædicke / giør der aff en

Plaster eller Dey / leg det paa Mage Munden / Men er Magen forkølnet aff grund / da skalt du fortere en geffuer Fastendis / er Mage Mund forkølnet / saa ædt Engefer effter Maaltid.

Plectoria er en Siugdom / saa at Magen reisser aff offuerflodighed i Natur / derfor tag en Dryck som du maat saa berede / Tag Swerdelen oc Peber til dig i Varm Vand / J lige maade mat du berede god Puluer til Magen / tag Muscat / Nelcken / Muscat Blomen / Cubeb / Engefer / Zedefer / Cardemon / Fenekoll frøø / Annis / Spica Nardis / aff huer lige megit / saa Rebarbarum lige saa megit som det andet alle samen veijer / Aloe Epaticū lige saa megit som Rebarbarū / stød tilsamen / oc menge met Viin / det fordriffuer Phlegma.

Siud Nalle Roder i gamel Øll / oc naar det Øll er bort soden / da lad mere Øll paa / oc det lad vel siude / siden graff det i Jorden / oc lad det staa iij. Natter oc iij. dage i Jorden / tag det saa aff Jorden igen oc Dricke der aff / det giør god stoelgang / oc fordriffuer forgifft / oc alle haande Siugdom aff Mennisken.

Den som icke kand beholde sin Spise i sig / saa tag Betonica / oc siud den i gamel Viin / det skalt du nytte i sex dage / eller tag Betonica en del / Honig iij. del met Viin / oc giør der aff en Electuarium / oc giff den Menniske huer dag der aff en stocke Fastendis at æde / der effter giff hannem en lidel Varm Vand at Dricke. Vilt du det saa / at du icke Spier / saa tag Rouerødicke oc Roue frøø oc Malten / kom det i Melck / der aff giør en kage / oc lad den tørris / oc brug den naar behoff giøris. Naar du haffuer Pine vnder dine Riffbeen / saa tag Betonica / oc siud det i giedmelck oc Suinister / det brug / saa bliffuer det bedre. Den som Voxer en

Vand-

Vandkalff i Liffuit/ den tage Vox/ Melck oc Suinsmolt oc Olie / der Fistici Ciprinum er vdi soden / oc smørie sig vell der met emod Magen / den som haffuer Væ oc Pinen om Nafflen / hand giøre Bom Olie hede / oc lade dem i Nafflen det hedest hand kand taale.

Om de Brede føder som groer i Mennisken. CXLIX.

De Bredfødder som Voxer i Menniskens Bug / vilt du fordryffue oc Døde dem / saa tag en Hugorm / som oc Kaldis en Slang/ som haffuer deris vesen oc Vaaning ner hoss Huse / oc skeer Hoffuit oc halen iij. fingre Bred aff / oc kast induollen bort / den medelste styck lad vel siude / saa skall den siuge dricke soden / saa Spier hand Bredføderne wdaff Liffuit/dette skal han bruge emeden der komer nogen vd / der effter skal han tage Piller som icke ere megit stercke.

Dem som haffuer Spole Orme i Liffuit. CL.

Lumbrici kaldis Spolorme/oc groer oc Affles i Liffuit/ dette skalt du saa mercke / haffuer hand ont om Naffuelen oc i Tarmene / oc Ormene gaar wdaff Munden vndertiden/ oc vndertiden neden vd ehuad slage de ere/ da hielp den siuge i saadanne Wilckor / Tag brend Hiort horn en halff Lod/ en halff Lod Salt / oc siud det met iiij. skeefuld Vand / oc giff hannem det tid at Dricke / saa Dø di.

En Anden.

Tag en æge Blomme oc en lidel Kride / oc iiij. skieffuld sterck ædicke / det giff den Siuge Fastendis at Dricke / det giør iij. Morgen / saa døer de / der effter giff hannem ij. Quintin Esulæ / det driffuer Steen / oc de døde Orme fra Mennisken.

En

En Anden Dryck.

Drick soden Vand met Hunig eller Sucker / det giør enten ij. eller iij. gange naar du est Fastende / at du kand der met drockne dem / der effter skalt du Dricke Maalørte Oeß / Vimstert Sapt / Persig Træis Blader Sap / der aff døer de alle.

Den som haffuer Drucken forgyfft / hand Dricke aff en Esselinnis Melck i iij. Tider / naar Maanen er Ny oc Woxer.

Den som gerne vilde gaa til Stoel oc kand icke. CLI.

Mennisken tyckis at hand vilde vel gaa til Stoel / oc naar hand det forsøger / da kand han icke / det kommer vndertiden aff Sterck Legdom / oc vndertiden at Mennisken haffuer Blod i Liffuit.

Oc saa om han haffuer tagen Legdom / som skulle giøre Stoelgang / oc han er bleffuen Kold der effter / oc haffuer icke Varet sig / da giør hannem en Bad / som vdi er soden Popelen / oc tag en Fadfuld Kly oc Popele / oc siude det tilsammen / oc tag Smør der til / oc kom det i en Pose / oc sette den Siuge i en Bad paa Posen / det giør titt / der effter smøre hannem met Dialt Salue oc met Smør / oc slaa Aaren vnder Enckelen paa føder.

At giøre Piller som giør Stoelgang. CLII.

Tag ij. Quintin Mirrhe / Huid Røgelse oc Ameos

aff huer en Quintin / Marckes Saffran aff huer en halff Quintin stod det tilsammen / oc siud det met Honnig / giff hannem det ind i Liffuit.

En Anden Legdom.

Tag Beg oc Røgelse / oc leg paa Gløende Koll / oc sette dig der offuer paa en Stoel met en Hol som det sig bør / at røgen kan driffue neden til deg.

En Anden.

Tag Honning oc Melck / aff huer iij. Lod eller iij. Skiefuld / oc giff hannem met en Christier i Liffuit.

Om Fige Blegner at fordriffue.
CLIII.

Fig Blegnen graaer neden i Liffuit / oc yppis meinligen aff offuerflodige Blod / oc da skalt thu slaa Aaren vnder eller neden Enckelen / Ere di nyligen vorden oc er smaa / da giør Bom Olie Varm wed ilden / saa dyppe en Klud der vdi / oc leg paa Blegnerne / det giør tid / det hielper. Er de store som en Nød oc rodner megit / saa tag en Gloende Jern / oc brende dem aff i Grunden / der effter hele dem met Olie / som er giord aff Egeblommer oc brend der aff.

En anden for Fig Blegner.

Tag Lutter Huning / Buck Talle / oc en lidel Huid Røgelse / stød det tilsamen / oc bind det der Varm paa.

En Anden.

Merck ij. Ting / giør en Holl vduortis paa Tarmen/ oc foruarme den / saa gaar den Vreenhed vdaff Liffuit / oc saa lader det sig hele i / Er det saa at de ere lange / oc de haffuer lange røder / da skalt du icke hele dem / fordi den som heler dem / den Døder di.

Er de i Liffuit / oc komer ickun lidet til siøne / da Bint en traa om dennem / oc drag dem vd saa lange at du kand Brende den Reent aff / der effter hele dem met Puluer aff Huid Røgelse oc med æg Olie.

Om den Store Tarme som Kaldis Masidarme. CLIIII.

Naar Tarmen gaar vd aff Liffuit / da skaltthu tage Bucke Talle / Bliuit Glede / Agenstaller / Blodsteen / Rodelsteen / Drage Blod / aff huer en Lod / menge det tilsammen / oc smøre paa Tarmen / tag en lidel Puluer aff Hiort Horn som er Brend oc kom det bag ind / Er den saa Reisen at Tarmen kand icke gaa ind igen/ saa tag Huidløg en halff Pund / oc siude den i en Gryde / oc tag en fierding Vand/ oc sette det vnder den Stuge / at Jemme oc Varmen kand kome til Tarmenen/ oc giøre den Bløde oc Smidige / at du i nogen maade kand indkome den / oc der som du vilt gaa till Stoel / oc Tarmen giffuer sig vd igen / da skalt du trøcke den ind igen met dine Fingre at den gaar icke vd igen / der effter tag den Puluer aff Brend Hiorte Tacke/ Røgelse oc Mastix / stryg det der paa Tarmen/ som den er gangen vd.

Den som haffuer ont paa Leffueren. CLV.

Leffueren bliffuer vndertiden Siug aff Hæde / oc vndertiden aff Kuld / Er det aff Hæde / saa er Vandet Rød oc Tynd / hans Tunge er tør / oc hand Tørster megit / oc haffuer Væ i Høyre Side om Brysten.

Men er det aff Kuld / da føler hand ingen Hæde / icke heller Tørster hannem / Er det aff Hæde / saa giff hannem Oxisacram iij. Skiefuld met iij. skeefuld Varm Vand / det giør i Sex Dage / oc lad hannem i Høgre Arm eller Haand / om det er aff Siugdom / saa slaa Aaren wed den lidel finger / oc smøre hannem met Fiolæ Olie oc Popolium Salue / heller tag Hussiøg Oeff iiij. Skiefuld / Rosen Vand iiij. Skeefuld / en Quintin Campher / der vdi Bløde en Klede / oc leg saa vodt paa din Høgre Side / der som du haffuer Pinen.

En Anden Syrup til Leffueren.
CLVI.

For Siugdom i Leffueren som er aff Hæde / tage Endiuien / Leffuerblomen / Sandelen / Spica Nardio / skaff aff Elpenben / Hintlope / Hiorte Tunge aff huer ij. Lod / Spicanardis en halff Lod / siud det tilsamen met 7. Punt Vand.

En god Puluer her til.

Tag Sandellen / skau aff Elpenben / Spicanardis / aff huer ij. Lod / stød det tilsammen / tag lige saa megit Sucker der till / oc giff den siuge der aff huer Morgē en quintin.

Er det oc aff Kuld / saa Bade hannem met Yrter som ere Hæde aff Natur / oc giff hannem Yerapigram en Lod met Varm Viin / der effter iij. Dage giff hannem Auream

 Alex-

Alexandrium til huer tid en Quintin / der effter slaa Aaren neden vet Enckelen paa Høgre Fod/ det hielper vell for alle di Siugdom som er i Leffueren oc Milten oc Lenden / oc smøre hannem met Lauer Olie / haffuer hand en Bøld i siden / det kand du saa forfare / Er hand ressen i Høgre Side/ oc haffuer stor Hæde / da giør hannem denne Plaster/ Tag Hurdemeel en Pund / menge det met Fiol Olie / oc smør oc leg det den Siuge paa Bylden oc Reissening / det wegner oc blødener Bylden.

En Anden Plaster.

Tag Eneber en halff Pund / stød dem / oc siud dem i Viin / leg det der paa / det hielper for all Reissening / Er Bylden Brysten / det kand du saa kiende / om der gaar voer fra hannem / da giff hannem denne Dryck eller Syrup/ Tag Maalurter / Hiorte Tunger / Endiuien / Phedemen Kiernen / siud det i Vand / tag Sucker der til / oc giør der aff en Syrop / giff den Siuge at Dricke Afftenen oc Morgenen.

En Ørte som Kaldis Hiorte Tunge / den siud lenge i Vand / giff det den at Dricke der sin Leffuer er aff offuerflodige Hæde Siuge / stød Saluie oc æde den Fastende/ det Forferster Leffueren / Eller tag Eppich / det stød / oc tag der till den Oess eller Sap aff Fennekoll / oc giff den Siuge det at Dricke / Malurter / Nardus/ Gallica/ menge det tilsammen oc Dricke det / det giør Blod i Leffueren Ferst. Desaa tag Hiorte Tunge / den siud i Blanck Viin.

For den Gule Siuge. *CLVII.*

Den

Den Guul Siuge kommer vndertiden aff Hæde / oc vndertiden aff Kuld / ocsaa vndertiden aff Stoelgang / vndertiden aff Spien / vndertiden aff Forgifft / eller der aff at en Gallend Hund / eller anden Bidder Mennisken / eller aff en offuerflodigheds Galle / eller aff en forandring wdi en Siugdom.

Kommer det aff Hæde / da giff hannem denne forsøgte Legdom / Tag Hintlope / Endiuien / Leuer Blomen / Hiorte Tunge / aff huer en Haandfuld / sød Lacritz iij. Lod / Elpenbeen j. Lod / siude det met iij. Pund Vand / tag der til Sucker / oc giff den Siuge en god Drøck om Morgenen oc om Middagen.

Kommer Siugdomen aff megen Spijsen eller Stoelgang / Saa tag Succarum Rosaceum viij. Lod / oc en Lod støtt Elpenbeen met Kold Vand / oc giff den Siuge.

En Anden god Legdom for den Samme Legdom / tag en Eble / den Graff det inderste wdaff / oc fylde den met ny Vox / oc steg den vel ved ilden / saa lenge at dig tyckis at Voxen er Smeltet i Ebbelen / der aff giff den Siuge iij. Morgenen.

Kommer Siugdom aff Kulden / da giff hannem Legdom / Tag Osen aff Eble / Maalurte Oess / oc Viin / aff huer en Pund / menge det tilsammen / oc giff den Siuge om Morgen / Meddagen / oc Afftenen en god Dryck / det giør titt.

Kommer den oc aff en Siugdom effter den Syuende dag / det er got / fordi at Naturen driffuer det fra sig vd.

Kommer det ocsaa der aff / at Mennisken er forgyffuen / saa giff hannem Diagencianam eller Teragelse / men det

hielper dem icke alle som forgiffuen ere / oc skalthu Binde hannem en lidel paa Leffueren.

Om Miltens Siugdom. CLVIII.

Splen kaldis Milten / oc ligger vdi Vinstre Siide / oc bliffuer vndertiden siug aff offuerflodige Kuld / eller aff offuerflodige hæde / oc det komer ocsaa vel aff den daglige kolde Siuge/ eller Tertianen/ eller aff den Quartanen/ vndertiden bliffuer Milten hord oc reisser/oc vndertiden bliffuer den blød aff offuerflodige vedske/oc naar nogen griber effter den/ da forsuinder den emellom henderne / men er Milten hord/ da forsuinder icke.

Er Siugdomen aff kuld/ saa tag en Pund Oximellis/ der er soden aff Hunnig oc ædicke / det giff den Siuge huer Morgen oc Afften iij. skiefuld met iij. skiefuld varm Vand naar det er forterit / saa giff hannem Yerapigra en Lod met Varm Viin om anden Dagen / haffuer hand da styrcke/ saa giør hannē en vand Bad / som er vdi soden dag oc Natt/ der effter smør hannē met Dialt Salue/oc giør hannē denne Plaster / tag en deel Salt oc Oxemøg / aff huer en Pund/ Peber ij. Lod / det siud vdi stercke ædicke / det leg hannē paa Siden/ men er Siugdomen aff hæde/ saa tag Smør/Fiole Olie / oc Rosen Olie oc Dialt Salue / det menge tilsamen lige megit aff huer / oc smør den Siuge der met / der effter giff hannem en Lod aff den Electuarie Rosen Sucker/menge der vdi saa megit Skaffanie som ij. Bygkorne er suare/ giff hannem det vdi varm Viin/ der effter lad hannē Leffuer Aaren paa vinstre Arm/eller venstre Fod neden Enckelen.

Er Milten ressen / oc haffuer Siugdomen lenge varet/ saa

saa er hand icke vel at hielpe / Den som Milten giør Vær/ hand tage Weybrede / oc støde dem vell met stercke ædicke/ oc dricke om Morgenen Fastendis.

Den som Milten er ressen paa / de støde nælle met hed viin/ oc dricke det det hædest hand kand taale/ ocsaa stød Poleie met Salt oc leg paa Milten/det skalthu vide at alle hede ting giør Milten skade / oc er Milten icke Nyttelige.

Om Siugdom paa Nyren.
CLIX.

Nyren bliffuer vndertiden Siug aff Hæde / oc vndertiden aff offuerflodige Blod / oc vndertiden aff Kulde / Er Siugdomen aff Hæde oc Tørhed / da er hans Vand Rød oc tynd / oc føler stor hæde / saa skalthu smørie hannem met Fiole Olie / oc met Popolionen Salue / der effter giff hannem Oxisacram en Pund Afften oc Morgen met iij. stiefful Varm Vand / der effter giff hannem Electuarium de Succo Rosarum saa megit som iij. Bygkorne Weyer / Skaffanie lige saa met Varm Viin / der effter lad hannem neden Enckelen paa Foden / Men er det aff Kuld / saa smøre hannem met Dialt Salue / oc Bade hannem i en Bad/ som er vdi soden sten Mynter oc Dusten / der effter slaa Aaren paa Føderen neden Enckelen / det er gaat for siugdom i Benen oc Lenden / du skalt smøre hannem met huid Honing paa Lenden/oc vrie oc gnide hans Lemmer der met/ ocsaa giør hannem denne Plaster/ Tag Fenekoll/ Mercke/ Dannen Kiernen / Engefer / Spicanardis / Maalurter/ Røgelse / Mastix / stød det oc siud det vdi Viin / oc leg hannem det paa Lenden/ det giør Mangesinde.

For Steen i Blæren som Kaldis Harmesteene. CLX.

For Steen i Blæren/ Huilcke som oc vndertiden groer i Lenden / Er det Stien i Lenden / da haffuer den Siuge ont i Ryggen / haffuer hand Steen i Blæren / da haffuer han ont for i Liffuit / oc kand icke vel lade sin Vand / oc det kommer vndertiden aff Hæde / oc vndertiden aff Kuld / Er det aff Hæde / saa er Vanden Rød / oc der er megit tingist i Vandet som det kunde vere noget grud / eller andet saadant som findes paa Bonden oc lige som Sand / Er det aff Kuld / saa er Vandet Huid oc Wlomige oc alle Sandkorner ligger paa Grunden / Men er det aff Hæde / da giff hannem Diaprunis Afften oc Morgen huer gang en Lod/ met iij. Skieffuld Varm Vand / oc met iij. skieffuld Oxisacram / der effter giff hannem en Lod de Succo Rosatum met saa megit Skaffonien som iij. skarff veier met Varm Viin / der effter Bade hannem i en Vand Bad / som er vdi soden Malurter / Vie oc Smørwort / Mercke denne Electuarium / som er Justinum / den Sten at bryde met Viin Afften oc Morgen / der aff en Lod at tage i Viin / i denne Viin skall siudis Persille / lige som den Electuarium Ducis.

En Puluer for Steen / Tag Nilcken/ Galiga/ Stenbrecker / Lotstock frø / Lapis Spongius / aff huer ij. Quintin / stød det til Puluer / der til tage saa mange Welske Kierner / oc saa megit Sucker / der aff giff den Siuge Afften oc Morgen en halff Lod.

En Anden.

Tag en Vng Hare / oc Druckne den i ædicke / oc Brend den i en Ny Potte till Puluer / der aff giff den Afften oc Morgen en halff Lod / det er gaat.

Haffuer Mennisken Kolde Pisse / saa tag Spissige Weybrede oc Poleie / dem siud vdi god Viin / det giff den Siuge at Dricke vdi en Bad.

Merck dette / Naar Steenen er graae fuldkommene oc bliffuer horde / At Mennisken kand icke hielpe hannem vden skeren / da giør Stenen Mennisken saa Væ / at han kand icke lade sin Vand / oc icke heller holde det / da skal han legge sig paa Ryggen / saa fanger hand Lindelse i Røren oc aff sin Vand.

Den som icke kand formedelst Stenens Aarsage lade sit Vand / den tage Peprellingers frøø / oc støde den / oc siden siude den i Viin oc Dricke den / Eller Drick Beuenelle / Aurin soden i Viin / eller tag Dictam / Aurin / Beuenellen / Bartram / Engefer / Galiga / Peber / Lauerber / Fenekollfrøø / Dillfrø / Husløg / aff huer lige megit / stød det tilsammen / oc Sichte det igennem en Dug / oc brug det Fastende / eller effter Maaltid / du skalt icke snart Dricke der effter.

Wilt du at Stenen skal lettelig brydis / saa tag Bucke Blod som er tørt i Solen / oc Temperer det met Blanck Viin / det giff den Siuge at Dricke Afften oc Morgen till Steinen Brøster / Siden brug altid Persilie oc Kersse / eller tag en hele Hare som den er i sig sielffuer / oc legge den i en Ny Potte / oc der skal inted vere taget aff Haren / offuer samme Pott giør en Log eller Tecke aff Leer vel tett /

saa at der kand ingen Lucht Jeem eller andet / saadanne kome vd / saa sette den i en Bag Oen / oc giør en ild om Potten / oc lad den stegis saa lenge / at den Hare bliffuer til Puluer / saa tag Huning / siud den oc Skumme den Reen / saa tag den Hare Puluer oc kom den der i / oc giør det saa tyck som en Electuarium / vdaff denne Legdom skall den Siuge æde Afften oc Morgen / saa lenge ind til stenen reffner / der effter tag Oximel Diureticum en Pund / dette giff hannem altid Afften oc Morgen iij. Skieffuld met iij. Skeeffuld Varm Vand / naar Oximel er icke mere / da giff hannem en Lod aff Benedicten / der effter i den tridie dag giør hannē en Bad / som er vdi soden Duste Steen / Mynte / Balsom Mønte / det er hest Mønte / giff hannem saa megit Teragelse der veier saa megit som iij. Pendinge / giff hannem det met Viin / som er vdi soden Beuergeel / oc smøre hannem om Lenden oc om Blæren met / met Dialt Salue / eller Comelle Olie / eller met Lauer Olie.

Om den som haffuer Vattersot.

CLXI.

Vattersot komer vndertiden aff Leffuerens Siugdom / saa Leffueren kan icke tage Drycken wdaff Magen til sig / derfor bliffuer drøcken i Magen / derfor vddeler sig samme Dryck emellom Hud oc Kiød / derfor Tørster den Siuge altid / effterdi at alle Lemmoder haffuer deris Naturlige vedske aff Leffueren / oc naar de det icke kand haffue / eller kand tage eller giffuis / da bliffuer Lemmerne tørre oc vden vedske / derfor kan Mennisken icke rade sin Tørst Bodt / men Tørster altid vden aff ladelse / denne Siugdom komer vndertiden aff hæde / oc vndertiden aff Kuld / er det aff kuld / saa er hans vand fordeelt lige som skyen met saadanne farffue /

ne / der til met er det wklar / denne skalt du saa hielpe / Tag en Pund Oximel Squilliticum / der aff giff hannem iij. skieffuld Afften oc Morgen med iij. Skieffuld Varm Vand.

Er Vattersot aff Kuld / da giff hannem huer dag Piller / oc giff hannem v. om Dagen huer saa stor som en Bøne / som du skalt berede aff viij. Lod Aloe / oc en Lod Mastick / der effter giør hannem en Suedebad aff Kosten / dag oc Nat / oc aff Koningis Kersse / at han kand vel Suæde / der effter bered hannem denne Clistier / tag ij. Pund vand / en Pund Salt / siude det tilsamen at det bliffuer tynd / det kom hannem i Liffuit.

En Anden.

Tag Nelle Roder / Peterleigenwort eller Rodt / Fenekoll Rod / aff huer en Haandfuld / det siude wdi halff anden fierding Pund Viin / der effter sije det igennem en Klede / oc tag der til Huning / oc siude det anden gang / der aff giff hannem Afften oc Morgen den Siuge en god Dryck i Baden / saa bliffuer hand Sund oc Suæder / Komer Vattersote aff hæde / saa tag Oxisacram en Pund / der aff giff den Siuge iij. Skiefflud om Afften oc om Morgen met Varm Vand / der effter giff hannem om Morgen oc om Afften ij. Quintin Aloe met v. Lod Giedmelck / det giør tit / der effter giør hannem en Bad aff Wie / Popel oc Fiole Vrter / oc bered hannem en Clistier / Tag Popelle / Malurte / Fiol Vrter aff huer en Handfuld / siude det i ij. Pund Vand / oc sie det igennem en Klud / tag Huedeklye der till / ij. Lod Lutterfalt / oc en Lod Rosensap / den giff den Siuge i Liffuit met en Clistier / siden giff hannem Spickanardis en halff Lod / oc Rebarbarum en Quintin soden vdi iij. Pund Giedemelck / det giff hannem tid Afften oc Morgen.

Du maat ocsaa vell lade hannem i Aaren paa den Høyre Arm/ der er det beste at den Siuge varer sig for megen Dryck/ Dennem som Liffuit ere Reissen paa/ oc er stor/ Oc den som haffuer Wattersott/ han tage Aalantz Rod/ oc stød den vell/ oc Trøck Osen der aff/ oc menge det met Honing/ oc Dricke det huer dag en Egeskall fuld/ naar Maanen er i Affald/ heller tag Holyrter/ oc skaffue den yderste Barck aff/ oc det mitteste saa stor som en Eg/ oc ligge det i Melck heller i Øll/ oc icke i mere end en Drøck/ det giff den Siuge Fastendis om Morgenen tilige.

Er Wattersott aff Kuldis Wilckør/ saa tag en Ørte som Kaldis Dag oc Natt/ den siud i Viin/ saa tag oc en Ørte som kaldis Winekrig/ siude dem i iij. Stob Vand saa lenge at de ij. deele er indsoden/ det giff den Siuge at Dricke/ saa tager Liffuit sig tilsammen/ oc hand bliffuer Sund/ det samme giff hannem i Baden det Varmist hand kand taale det/ effter Baden skalt du Dricke hannem Varm till/ at hand kand vell Sucæde.

For Siugdom i Siden.

CLXII.

Naar nogen haffuer Væ oc Pine i Siden/ eller ocsaa nogen haffuer stynger i Siden/ di tage Huning oc giede Melck/ oc vele det tilsamen/ det smøre paa en Linden Klud/ oc leg hannem det paa Reffbenen.

En Anden for Styngh i Siiden.

Tag Vand Mynter/ oc ligge dem iij. Dage i Vand/ oc Dricke det for Siugdom i Siden/ oc det Siønis lige som han

han wor forgiffuen / tag Rosen Blader / oc Mynter Kierner oc Huede Meel / der aff giør iij. Kager / oc æde den iij. Morgen Fastende / huer Morgen en.

Naar du fanger Pine oc Vœ i Siiden eller i Magen / saa tag Popelen / Eppen / oc Winekrich / Hunig oc Bygemeel / menge det tilsammen / oc giør en Plaster der aff / det leg paa den sted som du haffuer ont.

For Saarelse. CLXIII.

Haffuer Mennisken megen Saarelse paa Liffuet / det kommer vndertiden aff offuerflodige Blod / oc da er Saarelse Rød / ocsaa snart som hand Kløer det / da Bløder Saarelsen / derfor skal han lade sin Aare slaa / der effter giør hannem denne Syrup.

Tag Osen aff Alantz / Osen aff Maalurter / siud det tilsammen / oc sije det igennem en Klud / tage der til Sucker / oc giff den Siuge en god Dryck om Afften oc Morgen / det giør tid / der effter giør hannem denne Salue / Tag Fersk Suineister som er Vsaltet en Pund / Suagel smaa stød iij. Lod / menge det tilsammen / oc smøre hannem der met / der effter giør hannem en Bad / tag en fierding deel Viin / det er viij. Lod Viin / vij. Lod Gallicien stien / det siude tilsammen / oc smøre hannem i Baden der met.

Merck den Huide Salue som giøris aff Kliwit / fordryffuer alle Vreenlighed / som mand kand paa komme aff Vreen Hæde / oc motthu tage Rouen Redicke / det stød vel / oc trøck Osen vell aff den igennem en Klede / oc naar du gaar vdi Badet / saa sett dig paa en Benck / oc smør dig met denne Redicke Oess offuer all din Liff / oc at du kand vell Suœde der met.

For Spedalske Siuge. CLXIIII.

Den Spedalske siuge komer paa Mennisken formedelst mange hande Aarsager / vndertiden aff ond slemlucti / som er Aarsage till mange Siugdome / I lige maade aff ond dryck / som rodden Viin oc andet saadanne / eller en Barn er Fød aff Spedalske foreldre / eller bliffuer opfostern met ond melck / eller aff tintte Flesk / ocsaa naar en Qvinde bekinder eller omgaais met en Spedalske mand / huad hun der aff bekommer / det bliffuer Spedalske. Er en Spedalske / det skalt du saa kiende / hans Øyenbryne falder aff / hans Øyen worder Gule / hans strube bliffuer Hees / oc hand haffuer Finder vnder sin Tunge / oc mellom Tommelfingeren oc Pegefingeren forsuinder hans Kiød / oc naar han lader sin Aare slaa / oc blodet staar en tidlang / da kand du see Finner i blodet / kaster du Salt der paa / saa forgaar de oc bliffuer till Vand / ocsaa haffuer hand ilde oc onde slemme Luctendis Aander / denne skalt thu saa hielpe / Tag iij. Pund aff disse Vrter vimsiert / det siude en lidel / tag der till lidet Sucker / der aff gør en Syrup / den giff hannem at Dricke om Morgenen oc om Afftenen en god Dryck / det gør tit oc lenge / der effter tag Synemeyn Epich / sene Borracien Blader / Polipodium / aff huer ij. Lod / siud det met iij. Pund Vand / oc lad en Pund indsiude / det sije igennem en Haardug / rørtte det met den Syrup vimsierte / oc en Pund Succars der till / der effter Bade hannem met Vimsierte oc Laxatiuo Acuto / oc met en Vrte som kaldis Skabiosenj / der effter giff hannem Yeraruffinam en Lod met Varm Viin / oc gør hannem denne Salue / Tag en Punt Viin / vj. Punt Suogel smaa støit / en Lod Galssien Steen / siud det tilsammen / smøre

smøre hannem i Baden der met/det giør titt/ der effter smøre hannem met denne Salue / Tag en Pund reen Feet / iiij. Lod Suagel/ stød det smaa / oc menge det tilsamen oc smøre hannem der met / du lade hannem sette Kopper / oc lad hannem altid Dricke Alantz Roed / oc Nelcken Blomer Vrter/ oc aff Gamander oc Vimstert / fordi det Reengiør Blodet oc hæler Saarelsen.

Om Forgyfft. CLXV.

Forgyfft er aff Hæde Natur / ocsaa aff Kaald Natur vndertiden giffuis det i Spise / oc vndertiden i Dryck / Er Forgyfften aff hæde Natur/ da er Menniskens Vand rød/ oc Vamsker oc Jeer ilde / oc groer gandske saaer / oc regerer suarlige i Liffuit / vndertiden bliffuer hand hedt vndertiden Kold / den skalt du saa hielpe. Tag Vand / Olie oc Salt/ det siude tilsamen / det giff hannem megit at Dricke at han kand Spy oc bryde sig/ hielper det icke/ da giff hannē Oesen aff Alhorne roder ij. Egeskalle fuld met lige saa megit Viin/ saa skall hand Spije / der effter giff hannem Melck oc smør at æde / det smidiger vell oc linder / er hand bestoppet i Liffuit / oc haffuer icke Stoelgang/ da giff hannem en Quintin Esulæ met Varm Viin/vndertiden saa gaar hans Tunge vd / oc hand er Mactløs / oc en part ligger som di vore døde eller soffuede / oc hans Tunge er tør/ hannem skalt du giffue Kaumelck / som er wdi sodden en lidel Psillium / der effter Bade hannem i en Suæde Bad / oc naar hand komer vd aff Sued / er forgifften Kold / da motthu giffue hannem en Quintin Teragelse met Varm Viin/som er vdi soden Bevergel oc Saluie / det er god for all forgifft / Bliffuer hand

oc me-

oc megit Siug / oc haffuer megen Hæde oc er Amectige/ oc hans Aarer ere smaa / oc hand rister megit / da maa han Døø/ Men ehuad forgyfft Menisken haffuer fangit i sig/ da er det hannem god at han Spijer der effter / Er det aff Hæde / da giff hannem Electuaria / som er Rosen Sucker/ eller Diadragantum eller Diarodon Abbatis / Er det aff Kuld / Saa giff hannem Diamargariton eller Pliris eller Diacameron.

Om den som er Bid aff en Gallend Hund. CLXVI.

Er Mennisken Bitt aff en Gallend Hund / eller aff en Anden Forgyfftige Creatur / er Saaret lidel / saa tag en skarp Knyff eller en Anden Instrument som der er skicket til / oc skeer Saaren saa viid / at den kan vell Bløde / oc sette Kopper der paa / at de kand wddrage det onde / der effter tag Rinden aff en Brod saa stor som Saarit er / oc stick den i Hæde Varme Bom Olie / oc Brend den mere som du best kand / der effter giør en Plaster aff en Ege huide / den leg der paa / oc lad den ligge der paa den Tridiedag / der effter giør hannem denne Plaster der paa / Tag Vox en halff Pund / Bom Olie oc Hiorte Talle / aff huer en Lod / det Smelte paa ilden tilsammen / der til tag en Lod Røgelse som er smaa stød / du maat ocsaa giffue hannem en Quintin Teragelse met Viin / som er vdi soden Beuergelle oc Saluie / Vill Saaren icke giffue den rette Materie fra sig / da tag Reen Flesk / oc huide aff Egen / det giør tilsammen / oc ligge det i Saarit/ Saa giffuer den Naturlige Materie aff sig / denne Puluer skalt du oc strøe i Saarit tit oc offte / tag Huid

Huid Røgelse / Mirrhe / Aloe / Drageblod oc Mastick / stød det smaa oc menge tilsammen / oc brug som sagd er / oc kom det i Saarit.

Om Aqua Vitæ. CLXVII.

Tag de Ædelle Rosen Blader / som icke end nu haffuer mist deris røg / oc icke heller ere forblege / en Lod Saluie Blader / Boraſſ / oc Oxetunge Bloster / Roßmarin Blommer aff huer en halff Lod / de Huide Mey Blomer / Liliceum Valie iij. Lod / Mellissa / de Friske knopper aff de store Citrinaten eller Jøder Eble / de Brune Betonie Bloster aff huer ij. Lod / Muscate Blome / Muscat aff huer en Quintin / Cardemom / Cubebe aff huer en halff Quintin / den Edele huide Sandel / den Velluctendis Gule Sandel træe aff huer en halff Lod.

Disse stød reenligen / oc tag her till en besynderlig god Brenduiin / som er vell distellerit aff ret god vforfalskede Fernen Viin oc rectificert er / en halff Maade / kom der vdi iiij. Lod aff de store Cubeben vell smaa hacket / oc aff Hindiskorne vell reen giord / dette bint vell tett till met Blesser oc Leer / siden sett det paa en Varm sted en Dag eller Sex / saa sije det igennem en Klud / oc tag di Cabebe der fra / oc tag de forscreffne Vrter / naar de ere smaa hackede eller stød / saa kom dem der till / oc lad det saa staa en tidlang heden saa lenge til det bliffuer rectificeeret Viin oc tager krafften aldelis till seg / Saa sijge det end engang igennem oc menge Bysam Ambra oc smaa stød / eller vreen Berlin formenge met denne Krafft Vand / oc formenge her vdi megit eller lidet effter som du vilt haffue slig Vand Krafftige oc

ge oc gaat / ocsaa er det gaat for andre Siugdme som haff-
uer sin vdspryng aff Kolde Materie oc slimige Fuctighed/
der er denne Vand god till / besynderlige brugis denne vand
for meenløsshed / Suaghed oc saadanne Siugdomen flere/
det styrcker Hiernen Hiertet Memoriam eller Hukomelsen/
det foruarmer den kolde slimige Mage fastende nøttet / du
skalt smørie Tyndinge / Næseholllerne oc Nacke her met.

En skøne oc velrøgendis Vand som du maat Bruge till at Besprenge met Poma Ambra Røgkarling/ Pestelentzløss oc andet saadane Materie/ som skal giffue god Røg till at Vederquæge Hiernen/ Hiertet oc Hoffuit. CLXVIII.

For det Første / tag en Velluctendis Rosen Vand iij.
Pund / Lauendelen Bloster eller Blomer iij. Haandfuld /
vdløst fede Nelcken / vdløst Canelbarck aff huer en Lod/ den
Gule Velluctendis Sandeltræ halffanden Lod / Muscat-
blome-en halff Lod / veltørret Rosenblader en Haanfuld /
Benzoy eller Asse Dulcis / Storacis Calamite aff huer en
Lod / disse stød vel smaa / dette lad vel blodis vdi Rosenuand/
En part tager der till en halff Quarter Maluersie eller en
anden god Fernen Viin som er vel sterck / en Lod Brend
Viin/ kom dette alt tilsamen/ oc lad det staa en Manet/ bint
det till met en Blese oc Leder / at det beholder Lucten hoss sig/
oc sette det emod solen / der effter distillere det igennẽ en Bal-
neum Mariæ/ eller i andre maade aff tages som det sig bør/
oc naar denne Vand er saa tagen saa viit som det tiene kand/
saa kom der vdi Bysam oc Ambra aff huer en halff quintin
minder eller mere / oc rør det vel tilsamen/ saa haffuer du en
velrygendis vand som er krafftig oc god i huor til du vilt bru-
ge den.

ge den. En part setter den vand vdi solen effter at den er saa destilleret oc til rette met Byseme / paa det at det kand tage branden der wdaff / som mand meinligen pleger at giøre met saadane vand/som end nu giør met alle vand mand brender.

Om Rosenuand at brende. CLXIX.

Vilthu brende en sterck oc krafftige Rosenuand/ som skal haffue en skøn røg oc smag / saa tage velluctendis ferske fede Nilcken / Canel / den velluctendis Gummi / stød det vel oc menge det iblant Rosere/der aff brende vand som det sig bør.

En skøne krafftig Vand. LXX.

Item tag den velluctendis wduolde Meyblomen Lilie Conualiũ naar de ere i deris fuldkomene Blomer oc bloster/ oc er i deris største oc fuldkomen Røg oc herlige Luct/ her aff kanthu distillere oc giøre en skøn Vand i saa maade / tag en god Maluersi/eller en andẽ god sterck Viin/ kom det tilsamẽ oc lad det vel blødis i en Balneo Mariæ/ oc icke i di gemeine Rosenhytter eller brendhielm/der aff komer ingẽ god vand ey distilleris kand/dette skalt du giøre met en sactmodige ild / den vand maa brugis til mangehaande feil oc breck bode induortis oc vduortis/det giffuer Menniskẽ sin mele oc maal igẽ den det haffuer mist/oc tiener dem vel som forsuinder oc Amectige vorder/dem skalthu giffue en skeffuld aff den vand at dricke/ denne vand er oc god for forgifft/oc styrcker hiertet oc hierne/ oc forderer den fortabte oc forlaaren sind igen oc giør det ret.

En anden krafftig Vand. LXXI.

I lige maade motthu ocsaa indsette alle haande Urters blomer oc bloster/for det første er Lauendelbloster/Spicanardus / huide oc blaa Betonien / det tilsamen indset at kand saa foruirckis vnder huer andre/oc siden distilleris smuckt reenligen aff som det sig bør met vider vilckor som oc der til hør.

En Lidel Underuisning / huorledis huer Mennishe skall skicke oc holde sig i de xij. Maaneder om Aarit / at hand kand beholde sin Liff oc Leffuit i Sundhedt.

CLXXII.

Den Mester Aristoteles Beskriffuer oß / at wi i den Maanet Januario maa vell lade vore Aarer slaa om det er fornøden paa Tomelfinger / eller mellem Tomel finger oc Pegefinger / oc du skalt icke tage nogen rørd Dryck / det er Purgering som driffuer Materien igennem Mennisken. Der Scriffuis om at den Barn som bliffuer Fød i denne Maanede / er aff Kold Nature.

Auicenna siger / at vdi Horning er det Sundhed at lade sine Aarer slaa / dog maa hand icke tage Rørd Dryck / du skalt Electuarium tage / den Barn som Fødis i samme Maanet er Nødtørfftig oc Arm.

Ptolemeus siger / at mand maa vell lade sine Aarer slaa / vdi Martij Maanet / Men icke tage Rørd Drøck / Men at Bade Varm Bad / den er Sund.

Den Barn som Fødis i denne Maanet bliffuer snar / oc mange Folck Fryctet den / oc hand bliffuer Jecht-afftige.

Auerrois siger / at i April er alderbest at lade sine Aare slaa / oc at lade sette Kopper / for det Blod imellem hud oc Kiød / oc det er icke gaat at Bade megit.

Den Barn som i den Monede Fødis / er Wsladig / mand maa vel lade Leffuer Aaren.

Hypo-

Hypocrates siger / at i May Maanet er god Aareladen wdi Midian / oc du skalt icke lade Blodet løbe megit / du maat ocsaa vell tage Rørdryck / oc det er Nøtteligt at fortære Kolde Spise / dog icke formegit Kold / Malyrter ere gode at Nytte / den Barn i denne Manet er Fød / den bliffuer Veldig / reen velsindige oc Otmodige heller ydmig.

Galienus siger / at wdi Junio er icke noget god at lade sine Aare slaa / du skalt icke heller Faste lenge / du skalt da æde Raa Flest / som er alle wegne sæduaanligen / Men Varm Øll er icke Sund naar det er altho Hied / du skalt sky Søffn / oc icke tage Rørdryck / den Barn som Fødis i denne Manet er Skiemptfuld i sin ord oc tale / er Kyst oc Reen.

Dioscorides siger / At mand i denne Manet Julio skal icke megit Soffue / oc ingen Ader lade / oc vare sig for Kold oc Hæde Spise / oc saa for megen Badt oc for Wkyskhed / oc Dricke aff Saluie / Gamander / Ruder / Annis / oc Eppe.

Ptolemeus siger / at i den Manet Augustus / er icke god at lade sine Aarer slaa / du skalt icke heller æde Koel / icke heller Bade sig for Hædt / du skalt bruge Spisekommen / oc den Barn i denne Monet Fødis bliffuer enfoldige oc Kyst.

Esculapius siger / At i denne Manet Septembri er megit Sund at lade sine Aarer slaa / den Barn som Fødis i denne Monet / bliffuer maadelige i alting / oc bliffuer en retferdige Menniske.

Isaac siger / At i denne Manet Octobri er det stor sundhed at lade sine Aarer slaa / Baden er oc megit Sund / du skalt icke æde nogen Creaturis Hoffuit / icke heller tage

nogen Rørdryck / den Barn i denne Maanet er Fød / fanger en vnytte Tunge / oc kand vel tale.

Rasis siger / at i den Monet Nouembri / om det er forøden / da motthu lade din Aare slaa / oc Melck er Sund at æde / fordi at det formerer Blodet / oc giør Mennisken sindig / du skalt icke tage Dryck / Den Barn som Fødis i denne Monet / Bliffuer en Skarp Skytter / oc en Viis Arst.

Egidius siger / i den Monet Decembri om det er forøden / da motthu lade dine Aare slaa / at Blodet kan giffue sig fra Hoffuedet / oc Nytte Spise som er velkogit met Peber / oc æde Muscat / oc du skalt icke tage nogen Dryck / Den Barn som er Fød i denne Monet bliffuer en retferdige Mennisk e / oc bliffuer veldige Kyst.

Huor Mennisken skal holde sin Leffuit i Sundhed. CLXXIII.

Her begyndes en liden Bog / huor Mennisken skal Leffue i Sundhed / oc huor han skal holde sin Legomme met Legdom i Sundhed / det beskriffuer oss Auicenna om Sundhed oc aff skrøbelighed i Menniskens Legemme / huorledis mand skal slaa den emod met gode Raad oc Legdom / som her findis bescreffuen / som Auicenna sex Vilckor fremsetter / som en Sund Liff tilhør / som er / maadelige Arbeid oc Bemøyelse met Menniskens Liff / god huile oc rolighed / gode Sunde Spise oc Dryck / god skickelighed met søffn oc waagen / den disse stycker holder ret som hand skal / den beholder sin Liff i Sundhed / holder han dem icke som han skal / da kommer Mennisken i stor Siugdom / oc fanger brøst oc breckelighed i Liffuit / oc falder i Siugdom.

Det samme Bescriffuer oss Galienus i sin Bog om mange Haande Siugdom / som Mennisken kand tilfalde heller vederfaris / met Viise mentz raad er Antegnet oc Bescreffuen.

Huorledis Mennisken skal holde sig i sin Bestilling / Arbeide / oc Anden Bemøyelse / førend han æder eller Dricker noget. CLXXIIII.

Huilcken Menniske sin Liff oc Legomme i Sundhed beholde vill / hand skal om Morgen for Maaltid icke megit Arbeide eller Beuegne sig / till saa lenge at den Materie / som forterdt oc fordoffuit er / som Leueren / Aderen haffuer tagen till sig / at det maa reinigis / at Naturen kand beredes til andre Spise at vndfange / J lige maade skal Mennisken skicke sig emod den anden Maaltid om Afften lige som om Morgen sagt er / At han icke Bemøier eller forkrencker Legomit / Men skeer det saa / da skal hand Huile sig nogit / oc æde Maadelige / Maadelige Arbeid oc Bemøyelse er Legomit en Sundhed / fordi det opuecker Naturlige Varme oc Hæde / Den Arbeid oc offuermaade Bemøyelse som er Vnaturlige / der giør Offuerflodige Vedske oc Fuctighed i Lemmerne / som Samler sig Dag fra Dag / oc der aff kommer Siugdommen / derfor er Maadelige Beuegelse eller Rørelse god / det fordryffuer den onde Vedske / oc styrcker Limmoderne / oc der aff bekommer Legemit sin rette Krafft oc Sundhed / derfor siger Auicenna / Naar Legomit bliffuer icke holden vdi Maadelighed / Da falder den i en Siuge / som Kaldes AEthica / Saa at Legemit bekommer megen

ond

vnd Vedske / huor aff Legomet bliffuer Tungferdig oc Lemmerne Siuge / oc bliffuer berøffuit deris Naturlige Krafft/ Auerrois scriffuer oss om den Skickelighed som Mennisken skal bruge met sin Arbeide oc andet saadanne / som kand skade Mennisken paa sin Liff oc Leffuit / oc siger / Naar en Menniske offuermaade Arbeider at hand Sucæder oc Aander Suarlige / oc Aarer reiser oc bliffuer store / da skalt du lade aff at Arbeide / paa det at Legomit skall icke i Siugdom / Naar nogen vill begynde saadanne Arbeide der hand kand Sucæde aff / da skall han først lade sig rense aff den onde vedske / ocsaa skall hand tørre Sucæden aff sig / det er Sund.

Om den Arbeide oc Beuegenisse som skeer effter Maaltid.

CLXXV.

Den Møye oc Arbeide Mennisken bruger effter Maaltid førend Spisen bliffuer fordoffuit / det bescriffuer Almansor i den Capittel om maadelige Beuegnisse oc siger saa / At ingen mand skal alt formegit Bemøye sig effter Maaltid / førend Spisen haffuer satt sig till Grunden i Magen / fordi der som Liffuit er Sund for Maaltid / da kand den vell effter Maaltid bliffue Vsund / om det icke giøris effter som forscreffuit staar / Derfor sette Auerrois ij. stycker frem huorfor at det saa er / At den ene er den Arbeid oc Beueging effter Maaltid giør det saa / At Limmoderne tager till sig den vfordoffuit Spise / der aff vndertiden kommer stor Siugdom.

Den Anden Siugdom er / At Spisen gaar vforterit oc vfordoffrit fra Mennisken / oc kommer hannem till liden

from

fromme oc forbedring. Merck dette/ at alle Spise som Mennisken vnd fanger wille haffue Rolighed/ fordi aff megen Arbeid/ Beuegening eller Rørelse gaar Materien wfordoffuerit fra Mennisken.

Haac setter end nu en anden sag om den forscreffne Døffuinge oc Beuegnisse oc siger/ Meinligen effter Maaltid skalt du were i Roo oc Stilhed/ oc icke megit Bemøye sig/ forthi at megen Vstillhed oc Bemøyelse forlader Spisen vdaff Liffuit/ førend hand bliffuer fordøffrit i Magen/ derfor den som haffuer ingen Nød der aff at Arbeide eller Bemøye sig effter Maaltid/ da giøre hand sin Arbeide/ dog ligeuel i det Første Maadeligen oc sacte/ oc binde sig om sin Liff met en bred Belte/ dog er det got om saa er at Mennisken skal jo Arbeide oc Bemøye sig effter æden oc dricken/ at hand ramer maade/ paa det at Spisen kand sacteligen settis till Grunde i Magen/ oc i lige maade naar Mennisken vill ligge sig till Søffn/ I lige maade naar en Menniske Arbeider til hand Sucæder/ da skal hand lade aff/ paa det at Legomit bliffuer icke for Siug/ fordi det giører Legemet Siug oc Skrøbelig.

Huor Mennisken skal holde sig met sin æden oc Dricken. CLXXVI.

De som vdi Æden oc Dricken vil beholde sin Liff i Sundhed/ saa at hans Spise kommer hannem til gode oc fromme/ der om taler Auicenna oc siger/ den som sin Lyff will beholde i Sundhed/ den skal icke æde nogen Spise offuer hans Løst/ vden saa er/ at Magen oc Lemmoderne ere førend vel Purgeret oc Reeniget aff all onde Vedske oc

 slim-

Slimhed / oc hand siger Aarsagen / huorfor at det er icke gaat / at mand tager den Ny rene Spise paa den fordøffuede / Fule Vrene Spise / det er en Vsund ting.

Naar Mennisken haffuer Løst till Mad / da skalt du strax berede det / der som begering oc Løst til æden forgaar hannem / da giffuer det Magen megen Skade oc Fortredt / fordi den offuerflodige Hunger tager till sig den onde vedske / oc forderffuer den Krafft oc Løst / fordi den æden effter Løst giffuer Mennisken ingen mact / saa som det hand æder met Løst / ingen Spise skal were saa god eller Kostelig / at Mennisken skal æde sig mett aff / eller offuer sin Løst / Men met Løst skall hand afflade / oc icke forlade sin Mage met offuerflodighed / fordi at det er Dødelige germinger.

Saa Lerer Auicenna / at wi skall staa op oc gaa fra bordet / om wi end skønt haffde Løst till at æde mere oc Dricke / Er det saa / at en Menniske fylder sig offuerflodige met æden oc Dricken / oc wille gierne fordøffue det / oc kand icke soffue derfor / hand skall ligge sig paa den sted / som det er icke forkaalt / ey heller for Varm / oc om anden dagen skal hand flux Arbeide / oc Dricke en lidel Viin den som er vell Lutter / oc om anden dagen der effter skal hand lade sin Aare slaa.

Almansor Lerer en anden Legdom oc siger / om Mennisken haffuer offuerflodelıgen fyldet sig met Mad oc Øll / oc det haffuer icke satt sig til Grunden i Magen / da tag oc stick dine Fingre / eller en vingfeder aff en Goess i Halssen / saa komer det herfor.

Denne samme Lerdom giffuer ocsaa Galienus oc siger / om Mennisken kand icke fordøffue den Spise som han

han haffuer tagen till sig / da maa hand følge den Lære som Auicenna Lærer.

Dette skalthu mercke / at Magre Folck / der som de æder mere om Dagen end ij. gange / da giffuer det Skade/ Men at æde ij. gange om Dagen det giffuer stor Krafft/ Men Fæde Folck er det formegit i ij. Maaltider / Jeg mener icke dem som giøre Daglige store Arbeide oc trelldom.

Auicenna giffuer oss denne Lære / at huer skal bruge Spise effter sin art / oc saa effter sin Complexion / den Melancolico de Spise som ere Fuctige oc icke Hæde / den Colericus skal bruge den Spise/ som er Fuctige oc Kolde Spise / den Sanguineo tiener de Spise som ere Fuctige oc aff Kold Nature / den Flegmatico hør en Spise aff Varm Nature.

Om de IIII. Tider om Aaret / oc huor mand skal i samme Tider skicke sig met Spise oc Dryck CLXXVII.

Huad som er i de iiij. Tider om Aarit Menniskelige Nature Bequemligste at æde / der om vill ieg noget Antegne oc Beskriffue.

Om Vinteren thiener Mennisken vell groffue Spise at æde / som er Oxekiød / Suine Kiød / Bucke Kiød/ Bockeky/ (Botling / det er Vnge Kyer) Faarkiød/ Gammel Hønsse oc saadanne mere.

Om Someren tiener den Spise som er groffhed imod/ som er aff maadelige Kold Natur / som er Kalffkiød oc Oxe Kiød / wdi Maij tijd tiener vell gode Temperede Spise/ dog maadelige / orsagen er dette / for det megit som Legomet haffuer tabet till sig om Vinteren.

 J Sep-

J Septembri eller Fiskemonet skalt du oc holde dig Sparsomelig / som sagd er / met æden oc Dricken / oc bruge de Spise / som er aff Varm Natur.

Galienus oc Auicenna siger / at ingen kand sette nogen en wisse maade eller Regel for om sin Spise / dog huer skal bruge sine Spise effter den styrcke hannem er giffuen i Naturlige Varme oc Hæde / skeer det saa / at Spisen offueruinder den Naturlige Hæde / da forderffuis Legomit aff den Vrene Blod som der aff groer / oc der aff komer Kolde Siuge / derfor giffuer Auicenna tilkiende der som hand siger / vill Mennisken lenge Leffue i Sundhed / da skal han holde alle ting i maade met æden oc Dricken / saa at den Naturlige Hæde maa bliffue i hindis rette Verelse / oc icke fordempis / din Spise skal icke vere aff for Hæde Yrter / icke heller skall din Spise beredis met Hæde Yrter / paa det at det skal icke betende den Naturlige hæde / oc forbrende Blodet / som er met Peber / Engefer / Huilløg oc saadanne mere.

Er Spisen altho Hædt met megen Vand / da giør hun ond Blod / Er Spisen oc aff slem Fuctighed / da Dødet hun Legomit / den som æder den megit som er Suampe / Peperling / Er Spisen oc aff ringe Natur / da giffuer det Legemet ingen Styrcke / Er Spisen oc altho Fed / som er Fed kiød / det suømmer offuen i Magen offuer di andre Spise / Er Spisen for sød / da stopper den / Er den forsalt / da giffuer det Legemet skade / Er den forsuur / da giør hun Mennisken snart Gammel / Dette skalt thu vide / at alle disse Spise som forscreffuit staar / er icke en god till Liffuens Sundhed / wndtagen den Sure / Disse Spise giffuer Liffuit Sundhed / som er Vnge Faar kiød / Vnge gede kiød / Vnge Kalffue kiød / Vnge Hønss / Aggerhøns / Capuner /

ner / oc Fiſk ſom er tidige / oc haffuer Flommer i ſig / ſom tagis i Haffuit / oc i ferſke Siø ere / bløde æg / alle ſmaa fu-le / Welbaget Huede Brødt / det ſom er icke altho Ny oc icke formegit Gammel / god Gammel Viin der er Lutter / Klar oc Reen / den ſkaltthu menge met Vand / vdi Winte-ren ſkaltthu icke Dricke Kold Viin / men den ſkall vere en lidell Varm / ſom ſkall giøris met Gløende Stoll.

Den ſom haffuer ont i Magen aff Fæde Spiſe / det ſkalt du ſaa fordriffue / du ſkalt effter dine Spiſe æde maade-lig Perer oc Oſt / haffuer Spiſen werit alt formegit Salt / der emod æde vel ſoden Eble / For det tridie gang / ſkaltthu mercke den ſkickelighed met din Spiſe / ſom kand vere Lego-mit Bequemmelig.

Om Morgen / naar Menniſken ſtaar aff ſin Seng / da ſkal hand vndleide eller ledig giøre ſig aff iij. Haande ting eller Beuegelſe aff ſin Liff / ſom er / at hand ſkal gaa till ſtoel / oc reen giøre ſig / oc met opbryden wdaff Bryſten / oc vdaff Næſen / oc ſaa reen giøre ſine Øerne / oc Kloe oc Kemme dem met en Elephantis Beenis Kaam / der effter ſaa tho dine Hender i Kold Vand om Sommeren / oc om Vinter met Varm Vand / der effter ſkal han gnide ſine Tender met en groffue Klede / derneſt ſkal hand gaa i Kiercken oc Loffue oc Tacke Gud den HErre Sebaot / der effter ſkal hand gaa i god Luct paa Bierge / oc andre ſaadanne ſteder / hans Kleder ſkal vere ſkøne oc vell Zyret / der effter ſkall Spiſen vere bered / oc naar Menniſken er Naturlige Hun-gre / da ſkal hand icke forſømme ſig / Men ſtrax ſette ſig till ſin Spiſe met Løſt.

Mercke nu en anden Nyttige Regel / at Menniſken ſkal altid Nytte de ringiſte Spiſe for Maaltid / oc de groffue

Spise i Maaltid / æder du de groffue Spise først / oc de ringe effter / saa flyder de ringe Spise offuen offuer de groffue Spise / oc da skeer der ond fordønen effter / Oxekiød / Suin Kiød / Bløde æg / Vnge Høner / Vnge Fogler / eller Stegikiød / ere de ringe Spise.

Auicenna forbyder / at effter stor Arbeid oc Bemøyelse som Mennisken giører / skal han icke æde Fisk / fordi at Fiske giør slimhed i Magen / J lige maade siger hand / de som gerne ville æde Kiød / dennem er det vell behoff / at di lader deris Aare slaa / om de icke giøre stor Arbeide.

En anden Regel / det som mand icke holder ere disse / Jngen ting er mere Vsund / end mange Haande Spise at æde / mange hande slag Dryck att Dricke til en Maaltid / oc at giøre Maaltid lenge / mand skal icke æde en Spise paa en anden som kand vere halff forterdt oc fordoffuit i Magen / som mangen Mand giør / de æder oc Dricker / der effter gaar de heden til rette Maaltid til Bordt / oc æder igen / oc menger den Ferske Spise till den anden oc første Spise / førend hun bliffuer gandske fordoffuit. Derfor siger Auicenna / det er mere skade at en er Fuld aff offuerflodige æden end aff Dricken forthi at Dricken lader sig snare Fordøffue fra Mennisken end Spisen / Du skalt icke æde Fiske eller raa Melck det ene paa det andet / fordi der aff groer Spedalsk.

Det Brød som met sin Kly bliffuer Baget / bliffuer førre Fordoffuet end det Brød / som er reengiord aff Klyen / eller oc Huede Brød / Derfor haffuer Bunden en sundere Mage end sin Herre / Ocsaa skalt du icke tit æde nogen raat / oc icke heller effter Stor Arbeid oc Møye / naar

naar Magen er fuld aff Hæde / som er om Sommeren / da skalt du æde lidet / oc gaa lidet der effter / oc æde der effter en anden Spise / det er oc Bedre / at mand æder lidet oc tit / end altho megit oc sielden / fordi der aff fanger Magen stor Hæde oc ond Hæde / Oc alle de som vill Leffue gerne wdi Fuldskaff / di fanger gerne Kolde Siug.

Alle Spise som er offuerflodige Saltet forderffuer Magen oc Menniskens Sicht / oc motthu vide / at ringe Spise haffuer ingen mact.

Auicenna siger / Den som Dricker Viin strax effter Maaltid / det fordoffuer Spisen / oc fører det met sig i de andre Lemmoder / oc giør stor Siugdom / aff stor vedske i Magen / der aff kommer Vattersott oc andere Siugdome / Den som tøgger sin Spise vell / da fortæris oc fordøffuis det dis bedre.

Om Vandt at Dricke.
CLXXVIII.

Jngen Mand skall Fastende / eller effter stor Hæde Dricke Kold Vand / icke heller effter stor Treldom Arbeid / Beuegning / icke heller effter Badt eller Wkyskheds gerninger / oc ingen mand skal Dricke Kold Vand om Natten / som di Pleger at giøre der haffuer Drucken Viin om Dagen / fordi det megit forhindrer den Naturlige fordøffuinge.

Er Tørsten saa offuermaade Stor / da tag Kold Vand i din Mund / oc thoe Munden der met / oc spøtte det vd igen / er nogen saa hed effter nogen Arbeide / at hand so skal dricke / da skal han først dricke varm Vand / oc der effter

Kaald Vand / Den som kan forsoffue stor Tørst / det er Sundhed/fordi att Søffuen fordryffuer Tørsten / oc Lesker den Materie som giør Tørsten / det gør stor skade at Dricke megit Kaald Vand / Tørster Mennisken saare megit / da Dricke han icke strax effter Maaltid / Men en lidel der effter / naar Spisen haffuer satt sig neder i Magen.

Om Viin at Tali. CLXXIX.

Jngen Kold Mand skal Dricke Viin Fastendis / icke heller effter stor Beuegelse eller Arbeide / fordi at det er Hiernen skadeligt / oc den som haffuer en Siug Hoffuit / den Dricke hinde icke vden lidel / oc menge den met Vand.

Almansor siger / at effter hæde Spise / oc effter at Mennisken haffuer giort sin Maltid / skal icke strax Dricke Viin / Men en lidel der effter / naar Spisen haffuer satt sig.

Auicenna siger / at alle Mennisker kand icke alle dricke ens megit Viin / fordi wdi somme Menniskers Mager Deelis den Viin till Coleram Rubeam / eller den bliffuer foruandlit wdi Sure ædicke / derfor skalt du giøre som Almansor siger / den som Dricker saa megit Viin / at han tøckis at det skall vere hannem Skadelig / hand sticke sin Finger i sin Halss / at han kand giffue den Viin igen / oc kand det icke skie / da skall hand Dricke megit Vand / saa forlader det hannem / der effter skall hand gaa i en Bad / oc siden ligge sig till at Soffue.

Auicenna siger / Druckenskab er en ond ting / fordi hun foruender Complexien / oc forkrencker alle Menniskens sine Lemmoder oc Leffuit / oc fører hannem stor Siugdom

paa

paa / som er Podagel i Hender oc Føder / komer hinderne till at Riste oc Bibbere / oc fører en hastige Død paa Mennisken / oc Vdsløcker den Naturlige Hæde i Liffuit / oc giør Mennisken Gammel oc graa / met andre onde Vilckor / som huer vide kand / som wi (des verre) bode seer oc Hører / derfor skulle Mennisken foruare sig besynderlige for offuerflodige Druckenskab.

Auicenna siger / at det er megit gaat / at Mennisken Dricker sig Drucken engang i huer Maanet / oc siger Aarsagen der till / at det lett giør Menniskens Krafft / oc giør vell soffuendis / oc forderer Menniskens Vand fra hannem / oc giør at Mennisken kand vell Suæde / Dette er altsammen Legemet Sund / dog er det icke ret / icke heller fast oc visse / at mand wdi huer Maanede skulle Dricke sig Fuld / fordi det kunde komme der aff / at en Menniske kunde Bryde sig / oc der aff bliffue rørd oc fange Popelsi / eller slag Siuge / eller en anden Siuge / som kand komme aff Druckenskab.

Men den som vill Dricke sig Fuld aff Viin / hand Dricke icke megit Vand / icke heller æde megit Søtt / Den som haffuer en sterck Hierne / hand bliffuer icke snart Drucken / fordi at Hiernen tager till sig den onde Vedske / som stiger op aff Magen.

Auicenna siger / at den forblend Viin gør Mennisken megit snarere Drucken / end den wformenget / fordi den forandring giør det / at hun gaar snarer igennem.

Dette motthu vide / at Viin er en god Legdom til Legemit / saa frempt som mand bruger den maadeligen oc icke Dricker den hastige.

Auicenna siger / at Ny Viin er skadelig / oc gandske wsund i Legemit / oc den giør Bugflod / oc forkrencker Leffueren megit / det giør icke den Gammel Viin / derfor foruare sig huer som mact paaligger for den Ny Viin.

Auicenna siger / den som vill Dricke Most / hand skal vare sig at den er icke for Suur / ey heller for Sød / oc den som er Lutter oc Klar oc smager ens / derfor siger Zeno / at god Viin indfører i Mennisken megen Sundhed / den som Dricker den maadeligen met forstandighed oc Subtilighed / lige saa menget / fordi hun giør den bedrøffuede Hierte Løstig oc glad / oc giør legemit naturlige Hæd / oc fordryffuet den onde Hæde wdaff Magen oc den onde vedske / oc foruircker det saa / at Spisen vell fordoffuis / oc reen giør den suare Coleram / oc giør Sund Blod.

Huo som der Dricker Viin wskickeligen eller offuerflødeligen / da fører hun Menniskens Liff oc Legomme i stor skade / oc forderffuer Menniskens Hoffuit / oc alle sine Lemmoder / oc giør ond wedske / oc bedrøffuer den frimodighed oc alle Menniskens gierminger / som Auicenna siger / den Viin som wbeskickelige Drickis / bliffuer till ædicke i Magen / oc forderffuer Aderen i Magen / oc der aff kommer Gicht / oc giør at den vfordoffuede Spise komer i Aarerne / der aff kommer Krampe / Podall i Limmerne / fordi at Viin gaar igennem alle Lemmoder / Derfor er god Viin en stor Legdom / naar mand Dricker den som hannem bør / oc som sagt er / da Gleder hun Mennisken / oc giør hannem bequem / den som den Dricker offuermaade / den er Viin en forgifft / oc paafører Mennisken megen Breck oc Skade.

Merck

Merck huor til Viin er bode di Gamle oc Vnge allerbest oc Nyttige / det siger oss Auerrois / Den som giffuer Barn Viin eller Øll at Dricke / det er lige som du Ligger ild til ild / oc det Bryder deris Hoffuit / oc giør ond Hæde till deris Naturlige Hæde / oc forderffuer deris Sind / Men met Vnge Folck er det got / oc kommer vell offuer ens / om de Dricke en Maadelig met Vand formenget.

De Gamle formerer Viin deris Naturlige Hæde/om de Dricker den saa megit som di vell fordrage kand / derfor siger Auicenna / at den Røde Gammel Viin / er Gamle Folck bedre oc Sunder at Dricke end den Blancke / fordi den Røde Viin tuinger Vandet fra Mennisken / oc formerer deris Naturlige Varme oc Hæde / du skalt vare dig for Ny Blanck Viin/ vndertagen det de Dricker effter Maaltidt / gaar nogen wdi Badt / da maa de effter Bad Dricke Viin / Men di maa icke Dricke Sød Viin/ dette maatthu vide / at Viin er god / om du Dricker den maadeligen / da beuarer den Mennisken for Siugdom i Magen / i Aaderer oc Sennerne / oc de Folck som er aff Kold Natur kand fordrage mere Viin / end de som er aff Hæde Natur / de kand icke fordrage saa megit / ocsaa motthu vide / at Drucken Folck wdi deris Druckenskab bruger adskellige Vilckor/ huer effter sin Complexion / som i saa maade meinligen skeer / De som ere Sanguinei / de Leer oc Løbber Hid oc Did / den Narskhed kommer aff Hiernen / De Colerici taler megit / oc lader sig snart fortørne aff en ringeting / oc kand bekome greller/di Flegmatici soffuer gerne oc Drømmer

gerne suare Drømme som forfarer/De Melancolici sørger oc Gremmer sig / oc græder for deris Synder.

Om Søffn. CLXXX.

Søffuen oc Vaagen holder Mennisken oc hans Liff i Sundhæd / som Auicenna oc Almansor bescriffuer i den Capittel om Søffn oc om Vagen / oc siger at maadelige Søffn er megit Sund for Mennisken / oc giffuer Mennisken en snild Sind / oc reen giør hans Leffuit / oc giør hannem god fordøffuelse / oc styrcker den naturlige Krafft i Menniskens Legeme / oc giffuer Naturlige Hæde / Det samme siger ocsaa Auicenna oc Auerrois / at den Tempererede Søffn giffuer de Gamle Folck god Fordøffuinge/ oc giffuer god vedske till Liffuit / men offuerflodige Vaagen fortærer Legemet / oc den wnaturlige Søffn fortørrer megit Legomit / oc giør den Gammel / oc fører Legemit megit ond Kuld paa / oc aldermest de som ere Fæde Folck / derfor skal huer vare sig for offuerflodige Søffn / ocsaa for offuerflodige Vaagen / fordi det forderffuer Legemet oc fortørrer den / oc føder den Røde Colera / i de Magre Folck allermest / Maadelig Søffn holder Mennisken wdi stor Sundhæd / naar den skeer vdi rette tid / som er naar maden haffuer satt sig till grunde i Magen / setter Spisen sig icke saa snart till grunde/ da skalthu gaa en lidel Stund/ oc ligge deg siden till Søffn / Dette motthu vide/ at Middages Søffn er meget Vsund / vden det maa vere lidel oc Kort.

Dette siger Auicenna / Lang Søffn om dagen fører megen Siugdom met sig / oc giffuer Legemit ond vedske/ oc giør ond Farffue oc ond lød / oc der aff bolder Milten/ oc

giør Legemit trag / oc giør wløst till æden / oc Føder en kolde Siuge / Galienus siger / Den Søffn som strax skeer effter Maaltid giør Hoffuedet suar vden den er gandske Lidell.

Auicenna siger / Naar mand vill ligge sig till Søffn om Natten / da skalthu først ligge dig paa din Høyre Side / der effter en kort tidt skalt du ligge dig paa din Vinstre side at du kand soffue.

Det er megit nytteligt oc godt / at du Kand soffue paa din Bug / det er god till Spisen at fordoffue / oc holder en Naturlige fordøffuelse oc den Naturlige Hæde hoss Menniskens Legemme oc formerer den / Men at ligge vdstrachi paa sin Ryg oc soffue er skadeligt / fordi der aff kommer stor Siugdom / som er Fallende Sott oc Suimelse Siuge / Tyckis Mennisken at der ligger en Tingist paa hans Liff / oc trycker hannem saa hart at hand kand icke tale / oc icke heller kand røre sig / da skall Mennisken saa skicke sig / at naar hand Soffuer / at hand ligger sig vel Høyre met sin Hoffuit / end met sine Andre Lemmoder / oc tecke sig vell Varm till at han icke bliffuer Kold / det er oc gaat till fordøffuelse / Dette maat du vide / at det er en Vsund ting / at Mennisken soffuer i Solen / dog er det megit verre at soffue i Maaneskin / om saa er at Maanen skinner ind ad en Vindue / fordi Auicenna siger at Maaneskin giør en Menniske at han maa Spye Blod vdaff en ond vedske / som Maanen fører met sig / der scriffuis om / at der som Maanen skinner paa en saar Menniskis Bare Hud / da er det Dødelige / Der skalt du flitteligen haffue opsiøn paa / at de kommer icke for nogen obene Winduer at ligge / som Maanen kand skinne paa dem som Saaret ere.

Om Offuerflodige Spise.

CLXXXI.

Auicenna siger / den som sin Sundhed vell ville beuare / Hand skal paa en tid eller mere holde sin Legeme i offuerflodighed / oc hand skall bruge Purgering / Aareladen / Spij Dryck / oc sin Vand at lade oc icke forholde sig / ocsaa at rense sig met Suæd / saa siger Almansor / at Legemit bliffuer letferdige aff Aareladen / naar wi seer at Mennisken er fuldsom fuldkommen / oc er Hædt oc Menniskens Farffue er Rød / oc Mennisken er Hædt offuer all sin Liff / da skalt du lade Aaren slaa / oc fortere maadeligen / oc met Bad skalt du vdlocke Suæden / oc som sagt er met Spij Dryck / oc met Quinde legh den det heffuer.

Almansor Lærer huorledis Mennisken skal holde sit Liff i Reenlighed / oc at ingen mand skal beholde sin Liffwis offuerflodighed hoss sig / den sin Vand holder hoss sig offuer sin tid / der aff kommer Colica oc Steen oc andre Siugdomme / Den som forholder sin Stoelgang / der vdaff kommer ond vær / oc den Siugdom Tenasmus / der aff tilførne er om screffuit / oc den onde Colera / oc ond Løst oc Ladhed / Derfor skall ingen Mand forholde den onde Vær naar den vill vd / derfor er fremsatt nogen sprog som saa er giord / den gandske skole aff. Salerne / di Screff till Kongen aff Engellandt / Er det saa / at du vilt i Sundhed beuare dig / da skalt du skone Viin / Stat op effter Maaltid / oc fly Meddages søffn / vare dig for stor Sorg / oc sky vrede oc fortørnelse / du skalt icke forholde Vand eller Vær / oc icke heller tuinge din Bag porte forhaart / haffuer du icke Docteren hoss dig / der dig kand giffue en frij mod / saa lad en temelige spise din Doctor oc Bartsker vere met frij mod.

Om

Om Badt. CLXXXII.

Auicenna siger/ den som vill haffue en Sund Liff/ den skall icke snart Bade effter hand haffuer fangit sig Madt/ men naar Spisen er fordøffuit i Magen oc i Leffueren/ det er om Morgenen/ eller mit paa effter Middagen/ Der om taler oc Auerrois i den Capittel om Baden/ om dennem som er met ond offuerflodighed besueret oc belesset/ oc de som deris Hoffuid ere saa forstoppede/ at den offuerflodighed i deris Liff kan icke dryffuis der vd met nogen Suæd/ eller Løber oc foruandler sig fra en Ledmod till en anden/ dem er det icke gaat/ at de bader paa en Fuld Bug/ fordi at Spise er end da wfordoffuit/ saa deler hun sig i Limmoderne/ der aff kommer Siugdom.

Galienus siger/ Du skalt icke Bade/ førend din Liff er reniget formedelst Stoelgang oc Vand laden/ oc den onde Vær er vdlatt/ ellers deler hun sig i alle Limmerne offuer all sin Liff i Baden/ fordi affbaden bliffuer Materien saa haard i Liffuit/ at mand kand met stor Nød komme det fra Mennisken/ Du skalt oc huile oc Roo dig effter stor Arbeidt naar mand vill Bade.

Auicenna oc Kasius siger/ den som vill vere Fædt/ hand gaa i Bad effter Maaltid/ oc bliffue der lenge i/ der vill vere Visse paa at hand kand vell Suæde/ han Dricke icke førend han gaar i Bad/ da Suæder hand vell/ den som vill vere Mager/ hand Bade Fastendis/ oc bliffue lenge der i/ oc vill hand vere Frij/ saa æde hand en ringe spise førend hand gaar i Bad/ som er Mulie eller Hønsse Sodt/ da bliffuer han Huid.

Auicen-

Auicenna siger / den som Bade vill vdi en Tempereret Bad / dem Bade lidet oc ringe / saa beholder han en Sund Liff / derfor skal mand vare sig for offuerflodige Hæde Baden / icke skalt du bliffue lenge i Baden / fordi disse ij. forheder oc forkrencker legemit megit.

Dette skalt du oc vide / at ingen mand maa Dricke nogen Kold Dryck i Baden / icke heller strax effter Baden / Derfor siger Auicenna / at den Hud som er obnet der som Sueden vdkommer / der aff gaar den Kuld i Lemmerne / oc forderffuer deris Krafft / Jngen mand skal strax effter Baden Spise nogen Madt som er Bered met Hæde Vrter / fordi der aff kommer den Sorgelige Siuge / Du skalt oc noget bidde paa / naar du kommer aff Baden forend du æder / paa det at Liffuit kand bliffue noget Kaald / oc vare sig for groffue Spise / Du skalt icke strax effter Baden gaa vdi Vær oc Lufft / paa det at din Liff oc din Hoffuit icke hastige bliffuer forkølnet / oc naar du gaar vd / da skalt du skølle oc slaa Kaald Vand paa dig / Oc den som haffuer Kolde Siuge skall icke Bade / Den som lader Øse kold vand paa sig naar han gaar wdaff Baden / som Auicenna siger / der aff kommer iiij. Ting / Det første er / at det kolde vand fordryffuer den store Hæde / som Liffuit haffuer vndfanget i Baden / saa at Liffuit kand komme igen till hindis Naturligheds oc den Naturlige Hæde / Det Andet er / at det styrcker Liffuit i sin Krafft / Det Tridie / Denne kolde Vand driffuer den Naturlige Hæde i Liffuit igen som er vdgangen / Den Fierde er / at den Suæd som haffuer Hæffuet sig op oc begyntis om hiertet / oc er icke end nu vdkommen altsammen / det vddryffuer det Kolde Vand effter Badet / Den som vil Bade / hand gaa først wdi Forstoffuen / at

han

han kand bliffue langsom Varm / oc hand skall i det første ickon lidet Bemøye sig / jo langsomere jo Bedre / at han icke i det første forhieder sig / ocsaa skal han icke megit Snacke oc Tale / oc naar han Suæder / da skal hand slaa Varm Vand paa sig / oc der effter en anden dog icke saa Varm som det første / oc naar hand gaar wdaff Baden / da skall han soffue en lidell Stund / oc der effter æde.

Vdi Bad findes mange skøne dygder oc fromme / som Auicenna oc Almansor Beskreffuit haffuer / for det Første / da Blød giør oc foruegner Bad den Siuge Liff / oc der aff obner Huden sig / oc giffuer Suæden aff sig igennem suæde hullerne / saa at den vreenhed / som haffuer forsamlit sig i Liffuit / bliffuer foruandlit oc bort dreffuen met den onde Vær / som formedelst samme Badt bliffuer Løsnit wdaff Liffuit / oc formerer Menniskens Søffn / oc formindsker den onde vedske i Liffuit / det fordriffuer ocsaa Pinen i Liffuit / oc staapper den flydendis Liff / oc formilder den Møyesomhed / oc gør Løst till æden oc Dricken / Men vndertiden giør Bad Mennisken skade / forthi at badt betager Menniskens Liff all hindis Krafft / oc paafører Hiertet offuerflodige Hæde / saa at Mennisken tyckis at Hiertet brender / oc giør Mennisken opstigen / oc fører Mennisken ond vedske paa ind till Døden.

Om Wkyskheds Leeg.
CLXXXIII.

Om Kyerligheds gierninger / at nogen kand bruge dem til deris Sundhed / at det kand komme Mennisken til gode oc fromme / som Auicenna Lerer oc siger / naar det skeer

maadelige / da er det Legemit en stor Sundhed / J lige maade siger Rasis naar det skeer maadelige / da gjør det Menniskens Legeme letferdige / som førend wor Tungferdige / oc Mennisken fanger en Glad oc Frij Moed / oc forglemmer vredskaff / oc renser Hoffuedet / oc di fem Sensus eller Sind / oc gjør Mennisken Dristig / oc fordriffuer den Melancoliam oc den Siugdom som der aff komer / oc vddriffuer den onde stanck oc onde Natur / som kommer aff mands sædt / som er opstigen i Hiernen oc Hierte / oc gjør den Forrodnede oc den Forderffuede Nyre godt / oc alt det som komer aff Angist oc Sorg / det ocsaa fordriffuer det / oc saa den onde Materie / som er Aarsage till Pine oc Vær vdi di Naturlige Lemmoder / Saadanne maadelige Vkyskheds Leeg fordriffuer disse forscreffne Siugdommer allesamen.

Auicenna siger / den som det gjør / oc øffuer sig der paa offuer sin maade oc effne / det formørcker hans Øyen / oc gjør Suindelse oc Pine i Hoffuedet / skeer det maadelige / da bekommer hannem alle disse Ting till gode / Somme Mennisker ere aff gandske Kold Natur / saa at deris Natur er saa Kold / at der kan ingen Fruct komme fra dennem / oc gjør Mennisken Vløstige till æden oc Dricken / Vndertiden skeer der saadanne leg / met Vkyskheds lange forsømmelse / der aff Naturen bliffuer offuerflodige formedelst Mandens sæd / der aff forsamler sig ond Vær i Menniskens Liff oc ond Luct oc ond Stanck / som er megit Forgifftige / som stiger till Hiertet / oc i Hoffuede till Hiernen / der aff kommer stor Skade / oc paa det siste

Døden /

Døden / der aff siger Auicenna / Naar Mands Natur bliffuer hoss hannem offuer sin tid / da bliffuer det till en Forgifft i hans Liff / Derfor di som saadanne Wkyske gierninger haffuer fornøden / de maa Bruge det maadeligen till deris Liffs reenselse oc Sundhed.

Auicenna Beskriffuer oss den store ondskab oc vnyttighed denne samme gierningers Vmetsomhed indfører met sig / oc siger / at det giffuer Aderen stor forderffuelig skade / oc giør alle Blod slem oc Vreen / oc Menniskens Hender Vstille / saa at de riste oc biffte / oc forderffuer Hørelsen / formørcker Øyene / oc betager Menniskens Legemme alle sine Mact oc Krafft / oc Bryder Menniskens Liff / oc giør snart Gammel / oc paafører Mennisken ond Kuld i sin Leffuit / oc berøffuer Legemit sin Naturlige Varme / oc Døder den Liffactige Krafft i Menniskens Leffuit / oc fører Mennisken Døden paa / oc alle Marffue i Aarene oc Benene forderffuer oc i Legemit / oc fører Mennisken Kolde Siuge paa / Quartanen oc andre Dødelige Siugdomme / Derfor vare sig huer som Mact paa ligger for saadanne Vmettelige gerning / som er Wkysthed / saa frempt hand vil beholde en Sund Liff oc en Sund Siel / fordi der scriffuis om / at ingen Synder kommer flere Mennisker till helffuede end for Wkysthed.

Almansor siger / at alle Colerici / oc alle Magre Tørre Folck / oc dem som Øyene staar Dypt ind i Hoffuedet / oc di som icke haffuer Løst till æden oc Dricken / oc er tynd offuer sin Liffue / oc er Siug i Aderne / oc haffuer en Siug Maffue / Di skall Sielden bruge saadanne gierninger.

 Men

Men di Menniske som ere sterck Liffuede / oc haffuer Røde Farffue / oc ere Rue oc Loen paa Liffuit met megen Haar offuer all Liffuit / dem skader saadanne gierninger icke saa megit som andre Mennisker / Men i huor stercke di kand were / Kamer de icke maade / da kommer di i stor skrøbelighed oc fare offuer deris gandske Liff.

Galienus/ Epicurius oc Rasis bescriffuer oss i den Capittel om Ecteskab / om saadanne gerninger / oc siger / Ingen mand skall øffue sig i saadanne gerning paa en fuld Bug / naar han haffuer ædt oc Drucken / oc icke heller naar hand kommer aff Badt / icke heller naar han haffuer giffuet igen eller Spiid / icke heller den Natt som hand haffuer icke haffd ro oc huile / icke heller naar mand haffuer lad sin Aare slaa / icke heller naar mand haffuer verit vdi stor Møye oc Arbeid / fordi alle disse gerninger forkr encker oc Forsuacker Menniskens Liff / oc forderffuer Naturen / ingen mand skal bruge saadanne gierninger paa en ledig eller Hungrig Liff / fordi det Døder den metfødde Natur / Men om Midnatz tide er det best saadanne gerninger at øffue/ fordi da er Spisen fordoffuit i Magen / oc om Morgen / om Medafften naar Spisen haffuer sadt sig till Grund i Magen/ ocsaa skalt du først reen giøre dig formedelst Stoelgang / oc din Vand at lade / oc siden soffue der effter / saadanne leeg styrcker Mennisken oc formerer hans Krafft / Ocsaa skall hand icke bedryffue saadanne gierninger / vden den store Lyst forderer hannem der till / saa at det icke skeer aff forplictige kierlighed / oc icke heller aff nogen venlige omgengelse eller Rørelse / aff huilcke den offuerflodigheds Naturis øffuelse der aff kand formeris oc forderis till Wkyskhæd.

Auicen-

Auicenna Beſkriffuer oſſ en viſſe Regel / at Ingen mand ſkall bruge ſaadanne Wkyſkheds leeg i andre maade / end den rette Natur tilſteder oc vdkreffuer / ellers fører ſaadanne gierninger Menniſken ſtor Brect oc Skade paa bode till Liff oc Seel / Derfor bliffue en Mand for ſig ſielff en Mand / oc icke for en ringe Løſt eller en Quindis vilie at efſterfølge / oc der offuer fortabe bode Liff oc Seel / Her paa ſkulle i Tencke / ſom lader eder finde Dag oc Natt i mange ſielſomme Selſkab.

Om Spien. CLXXXIIII.

Den ſom giffuer op igen / der om taler Auicenna / at det er nytteligt oc Gaffnligt at Menniſken Spijer ij. gang i huer Maanet / paa det / at hand wddryffue den onde ſlimme Materie oc vedſke aff Liffuit.

Hypocrates ſiger / at Spien er en ſtor Sundhed / den det bruger ſom det ſig bør. Almanſor ſiger / at det ſkal ſkee / naar Menniſken haffuer ædet ſig Satt oc met / Fordi der ſom Menniſken Spier aff en taam oc ledige Liff / da bekommer det Menniſken megit haart oc met ſtor Arbeide / Naar en vill Spije / da ſkal han æde mange haande Spiſe / at den ene kand hielpe met den anden / ſaa at han kand des letteligere giffue det igen.

Auicenna ſiger / den ſom haffuer Spiet ſkall icke ſtrax æde / Men bije ſaa lenge at Hunger oc Løſten forderer hannem der till / Den Spiſe ſom hand der efſter ſkall fortere / ſkall vere Vnge Hønſſ / Vnge Fule / Lutter Tempererit Viin / oc alle haande ringe Spiſe / ſom lader ſig letteligen forteris / oc efſter Spien maa hand gaa vdi en Bad / oc Bade ſig vell.

 Naar

Naar Mennisken vill Spij / da skall hand tilforne vell Arbeide / oc Beuegne oc Bemøie sig / oc der effter om Midnat skall hand Spye.

Merck dette / Naar nogen vill Spye / da skall hand binde sine Øyen till / oc ligge offuer sine Øyen iij. smaa Klude at beuare Øyen met / eller holt det met dine Hender for dine Øyen / at den Bryden giør dine Øyen ingen skade / der effter Bindt en Ringe Belte om din Liff / du maat megit bemøye dig met alle haande gierninger / det giør lettelige Spyen / Men stilhed icke / Om Sommer er den rette tijd at Spij wdi / Du skalt ocsaa effter Spyen toe din Mund oc din Anlidt met ædicke oc Vand tilsammen mengit / at det kan fordriffue Pinen aff Hoffuedet / der effter skalt du lenge huile dig / oc der effter skaltthu vare dig / at du Dricker icke Vandt.

Mand skall icke tit Spy / icke heller venne sig der till mere end fornøden er eller behoff giøris / paa det at Magen skall icke der aff forderffuis / Men giør du dette met maade oc ordentlige som det sig bør / da beholder du en sund Liff / som Auicenna oc Almansor siger / at Spyen er Mennis kens Liff en stor Sundhed / fordi det Reengiør oc Renser Magen / oc giør god fordøffuinge / oc vdfører den Flegma oc Coleram / oc formindsker den Pine i Liffuet / oc i Hoffuedet / oc giffuer god siun oc forklarer Øyene / oc fordriffuer den vløst aff Magen oc den Coleram / som haffuer foruend Magen / oc fordriffuer det den onde Stanck som wdi Nyren er oc i Blæren / ocsaa fordryffuer det Spedalske oc Forsuimelse / Fallende Siuge oc Gicht. Men den offuermaade Spyen fortørrer oc Tyrckener Liffuit offuermaade megit / oc forderffuer Magen at den bliffuer Siug /

oc skaa

oc skader Brysten / Lungen / oc fortørckener Aarer i Brysten / der aff kommer en Siugdom som kaldis Hemorrhoida / Vilt du bruge Spyen saa Dryck Melck oc Viin tilsammen / saa Spier du.

Om god Luct at Scriffue.

CLXXXV.

Om Vær oc Luct siger Rasis / at Lucten der som Mennisken skall Boe / den skall were Løstige / Lufftige oc Reen / oc icke vere formengit met ond Stanck oc Wedske.

Auicenna siger / at en Vreen Vær oc Lucht oc andre slim Stanck oc ond Røg giør Mennistens Legeme stor skade / Hun bedrøffuer Menniskens Modt oc Sind / oc forderffuer alle Legemens Naturlige Vedske.

Auicenna siger / at den onde Lucht / oc det Vand som om Sommeren Regner / giører Mennisken Slimhed oc Fuldhed i Liffuit / der imod er Viin en god Legdom / den er god for ond Lucht / Ocsaa førend det Regner eller Doger.

En god Lerdom for ond Vær oc Lucht som er Nyttelige / Brug vdi dine Spise gode ædicke / det beuarer dig for ond Lucht oc for dogen / oc Drick Byguand / eller reen lutter Vand tilforne / fordi alle Mager Folck / som er aff hedt natur / skall Dricke kold Vand / dog maadelige / det fordriffuer stor Siugdom. Almansor bescriffuer oss / at Menniskens Bolige oc Kamer skall vere der som der er god Luct / at Menniskens Legeme kand beuaris vdi Sundhed. Lucten skall icke vere forkold / icke heller forhedt / oc Gulff vdi Husen oc Kamerē skal icke vere megit Fuctig eller vren / oc icke heller

for

for tør / saa at den giffuer megit støff oc wrenhed aff sig / Men Jorden oc Gulven skal vere tør / oc vel damit oc ski=cket / da bliffuer Mennisken des lenger Sund / ved Huse oc Kamer skall icke were nogen ond Stanck oc Lucht / er det icke damit / da skalt du altid giøre der god Røg met Velluc=tende Urter / at den onde Stanck kand bortuige / Naar mand foruinter nogen ond Luct / eller er allrede for haande / da skalt du rense Liffuit / at den kand bliffue i Sundhed / huil=cket skee skal formedelst Aareladen / oc Rørdryck / at du kan locke den Coleram vdaff Magen met Spijsen / Du skalt sky alle di Spise som hæder megit / eller oc giør vedske / oc icke bemøye dig met megen Arbeidt / Men om Sommeren gand=ske lidel / Du skalt icke altid holde din Liff mett oc fuld / du maat oc vel bruge Syrup / som kand reengiøre din Liff oc styrcke den / Wdi Sommeren skalt du dig holde maadeli=gen met æden oc Dricken / oc holde dig i skyge oc i Rolighed / oc det som Kold er skalt du Dricke / oc du skalt Bryde dig vndertiden / det er dig en Sundhedt.

Vdi Høste Maanet eller i Septembri er mange haan=de Vær oc Luct huilcke er bedre at vare sig for / end paa en anden tid / oc sky alting som fører Mennisken vreenhed paa / Oc saa skal mand vare sig for Vkyskheds leeg / oc icke dricke kold Vand / oc icke skalt du heller lade Vand paa din Hoff=uit / icke heller skalt du soffue paa Kolde steder / oc icke heller om Middagen / du skalt oc vare dig for stor Hæde om Mid=dagen / oc din Hoffuit for stor Kulde om Midienatt / at i me=deler tijd Kulden icke begriber dig / du skalt icke æde megen Fruct som er Raa oc er Groe samme tijd / Du skalt icke hel=ler Bade met Wlackemme Vand / oc du skalt Dricke Vijn bland met Vand dog icke formegit.

Om

Om Winteren motthu vell Arbeide / o: saa maat du vell æde / Er Arbeiden oc din Bemøyelse icke stor eller megit / da skalt du tære maadeligen.

Her haffuer du en lidel Vnderuisning / huorledis du skalt holde oc skicke dig i de iiij. Tider om Aarit.

En ting merck / som er bedre oc offuer gaar alle Legdom / Jngen ting er bedre end Maadelighed i Alting / det maat du vide / at der døer flere aff offuerflodighed / end aff Suerdet / som Paulus siger.

Om Velluctendis Puluer at Berede / som mand beuarer vdi smaa silcke Punge / oc Bærer paa sig / oc haffuer iblant Kleder / i Kister oc andersted. CLXXXVI.

Om di Velsmagendis ting som styrcker Hiernen / Hierte oc alle induortis Aander / som giffuer dem Krafft oc Styrcke.

For det Første / Tag paa Apotecker den Gule Velrygende Sandel Holt eller Træ / ij. Quintin / Paradis eller Aloes Træ haffuer oc en synderlig god Røg / halffanden Quintin / aff den Ædelig Purpur Farffue / oc Tørre Rosen Blader / di smaa Velrygende Basilien Blader oc Frøe som er vell optørret / Lauendel Bloster / Maioran / Roßmarin / Kruse / Balsom eller Mynter aff huer en Quintin / Vdløst Cannelbarck / Muscat Blomme / aff huer en halff Quintin / Skøne vdløst Nelcken / Cardemom / den gemeine Coriander / di Sorte Coriander aff huer en Quintin / Disse stycker stødt smaa tilsammen / oc

tag der till ij. Lod Landanum / det er en Sort oc fey Gummi i Apoteckeri / oc lader sig handle lige som Vox / oc bliffuer funden mange slags / tag det reeniste som intet sand er vdi ey heller stien / som der kommis i at den skall veye megit / tag der aff ij. Lod Benzoye eller Asse Dulcis som er oc en ædel Velrygende Gummi en Lod / Storacis Calamitæ er oc en ædel Gummi en halff Lod / giør Morteren oc støder en lidel Varm met en god Velrygende Rosen Vand / eller Lauendelen Vand / der vdi giør disse Gummi Bløde met den Varme støder i den Varme Morter / till saa lenge at di bliffuer till maade bløde / saa menge di andre Vrter der vdi / oc forarbeide det saa lenge till det bliffuer til en Klomp eller Dey / det skalt du da vell forarbeide met dine Hender / saa lenge at det er vell tilsammen mixteret / Saa motthu tage Bysam oc Ambra / oc det skalt du vel megit vel formenge vdi Rosen Vand eller Lauendel Vand / oc menge det vell tilsammen / saa haffuer du en skøn Velrygende Bisamknap eller Pomum Ambra / som du maat mod alle onde forgyfftige Vær / onde Stanck oc Forgyfftige onde Lufft / Slig ond Lufft bliffuer forandret oc foruandlit aff saadanne god Røg / oc den gode Røg forbedrer oc størcker Hiertet / Hiernen oc de Lifflige Aander bliffuer vnderligen der aff styrcket.

En Anden Skøn Pomum Ambra eller Dessemknap at bruge om Vinter tiidt / Naar det er ond Forgyfftige Vær oc Lufft.

CLXXXVII.

For det Første / Tag den Sorte Gummi Landanum som saa Kaldis paa Apoteckeren / Storacis Calamitæ er oc

som

som sagd er / en Gummi / aff huer en Lod / Nelcken / Cannel aff huer halffanden Lod / Muscat / den Gule Velrygende Sandel Træ / Røde optørret Rosen Blader / den lille Basilica Vrt / Gule Agstein aff huer en halff Quintin / Disse stycker stød alle sammen tilhobe i en Varm Morter / naar det er vell tillsammen rørd met Lauendel / eller god Rosen Vand / at det bliffuer vell Giemmel rørd / saa stød det vell i en Varm Morter met en hied Støder aff Jern / saa at det kommer vell iblandt huer andre / Saa tag den Bysam oc Ambra som er vel tilgiord met Rosen Vand / saa tag Bomuld / blød det der i oc slaa der om / Siden vind det i en Silcke / saa haffuer det en skøn Lefflige Røg som bliffuer i lang tid god met en god smag.

Nu vill ieg met en Ringe oc Kort Vnderuisning Beskriffue oc Antegne om Menniskens Spise / oc for det Første / Om Brødit.

CLXXXVIII.

Om efftterdi / at Brødet er det Ypperste oc Skøniste / oc Bordet kand icke vere vden Brød / derfor vill ieg for det Første den menige Folck oc Almue till Nytte Gaffn oc beste Beskriffue oc Antegne om Menniskens Spise / at mand kand holde sin Liff i Sundhedt.

Oc for det Første at tale om Brødet.

Det Brød wdaff huede bliffuer det ædelste beste Brød / oc der bliffuer mange haande Brød bagit aff / som neffnis fast Brød met adskiellige naffne / hord Brød / Løssbrød / bred

Brød / Lang Brød / det gioris icke behoff at opregne det altsammen / Der till met brugis Huede till mangen skøn Moss bode till Gammele oc Unge / dog ligeuel er Huedebrød det ædelste oc Beste / derfor begynder jeg først paa Huede Brød oc siger at Huædebrød giffuer god Blod / oc god Naturlige Varme i Liffuit oc Hiertet / som den Mester Rasis Lærer oc siger / at Ferske Ny Baget Brød en Dag eller tho Gamle / som er vell beredt oc lidet Saltet er gandske Sund / dette motthu vide / at Varm Brød / som er først tagen wdaff onen er icke Sund at æde.

Auicenna siger / at Hæd Brød er icke Menniskens Nature bequem / fordi det giør Tørstige / oc suømmer offuen i Magen formedelst hindis vedske oc Fuctighed / Oc saa metter det formegit.

Merck dette / at det Brød forterer oc fordoffuer sig laangsom / oc gør Pine i Liffuit / oc det maat du vide / at alle soden Brød stopper Leueren / oc Bryder Steen i Nyren.

Det Brød som bliffuer Baget aff idel Simle Meel / det giffuer Liffuit stor Mact / Men det siuncker longsom i Magen til Grunde / oc gaar nødige igennem.

Det gemein Almues Brød / som er mange Kly vdi / det giffuer ickun lidel Styrcke oc Mact / oc lader sig fordoffue snarligen / oc det Blod som der bliffuer aff / haffuer ingen Krafft eller liden / Men Lutter Klar Semel Brød tuinger Bugen tilsammen oc Opbleser i Bugen / derfor er godt Rogbrødt Sunder / end Gammel hord Huedebrød som stopper Liffuit / Men Bygbrød giffuer Mennisken eller Liffuit icke megen mact / forthi det er aff Kold Natur / oc Bleser Liffuit op oc giør Væder / oc meinligen giør det

Tarme

Tarme Gicht / derfor er ret Huede Brød det Sødest / som er ret beredet / oc er lidet Saltet / Men Rogbrød er maadelige for huer mand.

Nu vill ieg Tale om Kiød.
CLXXXIX.

Oc efftérdi ieg haffuer nu tald om Brød / saa vill ieg nu Scriffue om Kiødet oc sige / at Kiød er den beste Spise offuer alle / oc giffuer Legemet Krafft / oc giffuer Kiød oc styrcke offuer alle Spise / den som altid æder Kiød / hand skall tit lade sig Lade / fordi at alle Kiød giffuer Hæde / Der for er det dem icke god som haffuer Kolde Siuge / oc icke heller dem som haffuer megen Kiød oc er fuldkommen / oc alle Gamle Kiød / oc alle Siuge Queg deris Kiød / oc all det Queg som drager deris Kiød / er icke Mennistens Natur bequem at æde / det skall vere Vng Kiød som skall vere Menniskens nyttige oc Gaffnlige / Oc saa kand mand mangfoldeligen berede Kiød effter som Menniskten Løster / mand syer det i Vand / det stegis / det beredis met Peber oc met Andre Vrter / oc saa ædis det met Salsen / eller mand risier det / fordi det ristet Kiød giffuer stor Krafft oc metter lidet / oc fordoffuer sig laangsom / oc er de Folck Sunde som Bloder megit / oc du skalt ingen anden Spise æde der paa / du skalt icke heller Dricke megit der paa / oc det stegte Kiød giffuer godt Krafft / oc det fordoffuer sig laangsom vdi en Sterck Maffue / oc det skall icke vere formegit Fæd / er det for Fæd / da giør det Magen vløstige / oc siuncker laangsom till grunde i Magen / Den som æder Fæd Kiød / da giør det hannem ont i Liffuit / oc giffuer dog liden Krafft i Lege-

 mit /

mit / oc føder Coleram / oc fordoffuer sig snart / Derfor skalt du icke æde megit der aff / fordi det suømer offuen i Magen.

Kiød som er soden i reen Vand fordøffuer sig snarist / Kiød soden met Peber oc Engefer / eller met andre gode Vrter / da er det des bedre at æde / Denne Spise er megit sundere at æde om Winteren / end nogen anden tid / det styrcker megit Liffuit / oc dryffuer den onde Vær wdaff Tarmen / oc formerer Naturen wdi Mands Person / oc giffuer god Blod / oc størcker Liffuit bedre end nogen anden Spise / men om Sommeren giør saadanne Spise Magen vløstige / oc heder formegit / oc føder stien wdi Blæren.

Kiød sodden i Vand oc met ædicke soden / er Kold Natur / oc tørrer megit / dog fordryffuer det Coleram / oc den onde Blod / denne Spise er dem gode som haffuer Hæde Leffuere.

Nu vill wi tale om Fule Kiød.
C X C.

Nu ville wi tale om fule Kiød effter den vise som Auerrois scriffuer / at iblant alle Fulene er ingen Sundere Kiød / end Fæde Vnge Hønss / oc det haffuer mange gode Dygder i sig till at Tempererede Complexion / Hønsse sodt er Sund den som er Spedalske / oc det er en stor Legdom.

Merck dette / at Hønsse Kiød styrcker Hiernen megit / oc skarper Mennisken / oc giør Mennisken skarpsindig / oc formerer Blodit / Ocsaa stiller det Blod i Nesen som løbber fra Hiernen.

Ocsaa maathu vide / at Capune Kiød er Sundre end Kocke Kiød / Dernest Kocke Kiød di som galer / ocsaa Gamle Høn-

le Hønsse Kiød / oc stegte Hønss ere Sunde / Dette maat du vide / at Leueren oc di trinde Tingiste aff Hanen giffuer stor Krafft.

Ager Hønss Kiød er en Sund Kiød for alle Wildbrad aff fule / oc er Underlige Natur / som Rasis siger / Agger Hønss Kiød driffuer vd aff Magen alle ond wedste oc Fuctighed / oc giffuer Liffuit Krafft.

Auerrois oc Rasis siger / Turtell Due Kiød er ædel Kiød / Huo det æder / hand bekommer skarpe Tancke oc Sind oc en Dyb Memoriam.

Dette Merck / at Due Kiød er aff Hied Natur / oc giffuer onde Blod oc føder Kolde Siuge.

Rasis siger at Unge Due Kiød styrcker den Naturlige Hæde / oc Gammel Due Kiød er dem god / som haffuer Fallendesott oc Siugdom / Ocsaa dem som haffuer Gicht / oc dem som haffuer risten oc Bibberinge / Til det samme er ocsaa Wachandellen Bær gode / Saluiæ oc Citelose / oc stød det tilsammen i en Morter / oc trøcke eller wris det igennem en Klede / smøre Aaren der met.

Item Suoler Kiød er aff bedre Natur / oc forderer Mennisken till den Naturlige gierning / oc Vassant Kiød oc Sprene Kiød / oc di fule som æder Wachandelbær / de ere Sunde oc giffuer god Blodt.

Dette maat du vide / at Ande Kiød oc alle fulenis kiød / som haffuer deris værelse i Søen oc paa Vandet / de giffuer Liffuit ond wedste oc stor Hæde / oc er icke Legemit sund / derfor tyckis mig raadeligt at vere / at mand skyer det som giør Mennisken skade.

Om Wilbrad oc Ung Fæ.

CXCI.

Lige som Auerrois oc Rasis siger / da er Vng gied Kiød iblant alle Vnge Quæg det beste / oc haffuer ingen ondskab i sig / oc giør ingen ond Blodt / Men di som giør stor Arbeide / dennom thiener det icke / Lam Kiød er vdi Sandhed groffue Natur / Men Bucke Kiød oc Vnge Kye Kiød giffuer stor Mact / dette er det Vnge Quegs Kiød der er Liffuit Sundt.

Rasis siger / at det Vnge Kalffue Kiød er Liffuen Sund / fordi det haffuer ingen Wreenhed i sig / Oxe Kiød haffuer i sig stor Krafft / oc giffuer tyck Blod / oc tiener vell som giør Arbeide / oc di som giøre ringe oc lidel Arbeidt dem er det Vsund oc icke god.

Vdi blant alle Vildbrad/er Raa Kiød det Wsundiste/ det giffuer ond Blod / oc offuerflodige vedske i Liffuit.

Men Hiørte Kiød som er Vng / det haffuer megen anden Natur oc Krafft / oc beuarer Menni sken for Kaalde Siuge / som Albertus siger / at Gammel Hiorte Kiød er gandske Melancolica / oc er oc saa Sund.

Hare Kiød er Vsunder / men Hiernen er Sund / for Gicht i huad Vilckor det er aff.

Pindsuin Kiød er Sund for alle Spedalske / den som hans induoll giør till Puluer / oc Nytter en Quintin eller ij. det er gaat den som icke kand lade sin Vand.

Merck dette / at alle Vng Kiød er Sundere end Gammel Kiød oc tør Kiød / Det som er icke formegit Fæd / er bedre end det offuerflodige Fæde Kiød / den som haffuer icke Løst till æden / hand æde Kiød aff Salssen / det skall saa giøris.

Saa skalt du berede Salssen.

CXCII.

Item Tag Reene Mandelkierne / stød den vell smaa / en Lod / Sucker en halff Lod / Engefer ij. Quintin / stød det vell smaa / tag der till gode ædicke / der aff giør en Salssen / Ocsaa Suin Kiød Wille oc Tamme / døffuert sig vell / oc giffuer stor Krafft / oc er aff Groffue Materie / Det Sundest paa Suinen er det er Fødder oc Ørne / at giøre en Grøn Salssen aff Petersilie / oc aff Mynter / oc en deel Huidløg oc en lidel Salt / oc tag gode Vrter / oc giør en Puluer eller Pudder aff allehonde gode Vrter oc gode ædicke / Her aff giør en god Salssen / ocsaa maat du saa berede en Salssen / Tag Spißkommen / Sucker oc ædicke / en deel Huidløg.

Hiernen aff Quegit er aff Kold Natur / æder mand den / da giør den Vløstige / oc skader Magen / oc den det bruge vill / Hand æde den for andre Spise.

Hoffuit Kiød aff Quegit er Groffue Substantien / oc giffuer stor Krafft oc Hæde / mand skall icke æde det / naar tiden er Kold / der aff komer tid Kolde Siuge / oc Tarm Gicht / oc størcker Blodet oc fordrer Mandssens Natur / Leffueren er aff Hedt Natur / oc er Fuctige oc Kølner megit.

Milten er icke aff god Krafft / ocsaa fordøffuis den langsom oc giør ond Blod.

Magen er god oc metter megit. Nyren giør ond Blod / oc fordoffuer icke gierne / oc giffuer Legemet ingen Mact / Magen at æde fordoffuer sig icke gierne / oc den er aff Kold Natur / oc giør ond Blod / oc giffuer Liffuit ingen Krafft / den Hale eller Rompe giør Blod oc Beslimer Magen oc stopper megit / Føderne giør ond Blod / oc di fremmer fødder ere Sundere end di Bagfødder.

Om mange honde Fiske. CXCIII.

Rasis setter en skøn Capittel frem om mange slags Fisk oc siger / De Fisk som gribes i Rindende eller Løbende Vand / oc Vandet haffuer en steen grund / oc Fiske haffuer Jsterflommer i sig / oc Fiske huer effter sin art er icke for store / icke heller for smaa / ocsaa di som icke ere forslimige/ icke heller som ere snare i deris Lob / ocsaa di som haffuer ingen sterck Røg eller Smag / icke heller di som snarlige raadner naar de komer aff Vandet / di ere Sunde / oc di som haffuer icke Flomer eller Yster i sig / de ere icke Sunde / Er grunden sandige/ da er Fisken des sundere/ fordi de Arbeider dem reenliger paa den horde grund end paa en slimige.

Dette skalt du mercke / at Fiske ere kolde Natur / oc er fuctige / oc bliffuer langsommelige fordoffuit i Magen / oc bliffuer lenge der i / oc giør tørst oc wsund Blod / oc vegner genger oc er Vsund / men den som haffuer en hæd Maffue/ oc er aff hæd natur / oc den som haffuer formegen rød Colerам / den hielper Fiske vell / dog giffuer hun Liffuit ingen god Krafft.

Ferske Fiske giffuer Liffuit vedske / oc formerer Mands natur/ oc skader Tarmegicht oc alle kolde siugdom/ den som stedze æder Fiske/hans Liff bliffuer slimige/oc der aff vorder megen siugdom/oc saalt Fisk er megit wsund/forthi det haffuer megẽ slijm i sig/oc ligger lenge i Magẽ oc giør stor tørst.

Auerrois siger/Fersk Saaltit Fisk er Sundere end tør Fisk / di ere oc Sundere met ædicke oc met Vrter i Viine eller Vand bered er / oc skall vere Saltit / da ere de Sundere oc ere letteliger at fordøffue / Mand bager eller steger dennem vell vndertiden i en Pande eller Degell wdi Olie

eller Fæd som er Ferst da ere de Sunde / dennem som haffuer stercke Maffuer ere stegte Fisk Sunde / mend di vill saa langsomme aff Magen. Alle Fisk som ere ferske / oc bliffuer ædet varm formerer Menniskens Løst / ocsaa Krabber som tages aff flydende Vand/styrcker megit Menniskens Liff.

Om Mielck. CXCIIII.

Det Auerrois siger / at Ny eller Fersk Melck icke vell bequemmer Menniskens Sundhed eller Liff / fordi det giffuer Liffuit nogen kuld oc vedske / men dog giffuer det Legemit Krafft / som haffuer den forterendis Siugdom / ocsaa dem som haffuer suare Hoste / oc dem som haffuer suart wed at lade sin Vand / oc det Melck skall vere aff sund Quæg/ oc tag der till en lidel Hunnig eller Sucker / eller en lidel Salt / det fortager Mielckens Vsundhed / men det er dennem skadelige som haffuer Kolde Siug / men Salten giør det at det kan icke skade Magen / men at det fordøffuer des bedre.

Dette sigis ocsaa / at Melck er dennem Sunde som ere Magre oc Tempererer deris Blod oc formerer Mands Natur / oc er dennem Vsund som haffuer en Siug Hoffuit. Rasis siger / at det skader di Mennisker / som haffuer ond aff Tarme Gicht.

Auicenna siger / At Melck er dennem skadelig som haffuer onde Tender / oc dennem som haffuer Gicht oc ond vedske / oc strax effter Melck er det icke at Dricke Viin / vndtagen hand æder først en anden Spise der paa. Ocsaa siger Auiceña/dē som æder melck oc dricker melck dē skal icke tage nogē andē spise / førend melckē haffuer satt sig til grundē

 i Ma-

i Magen / oc den som æder Melck / skal icke Soffue der paa / oc icke heller Bemøye eller Arbeide der paa / at Melcken skall icke røris i Magen / Du skalt icke æde nogen honde Fisk paa Melck / fordi der aff kommer Spedalsk / oc er Melck mangfoldige effter som Quægit er skicket.

Auicenna oc Auerrois siger / at Quinde Melck er det beste Melck / Dernest Esels Melck / Dernest Gied Melck / det Melck er aff en tynd art i hindis Substantien / Men Faar Melck er aff Groffuer art / oc foruandler sig snart till Ost i Magen / der effter en Quu Melck det Allergroueste / oc er feeder / oc Fuld aff Smør for alle Melck / oc giffuer Legemit stor Krafft / Ocsaa er Melck Gamle Folck / som ere aff hæd Natur / Sundere end Vnge Folck / forthi det giffuer Gamle Folck vedske / oc tager bort deris Tørhed / du maat nytte det met Honnig som forsereffuit staar / eller met Sucker / eller met Salt / saa giør det god fordøffuinge.

Auicenna siger / Skiør Melck giør Vløst i Magen / oc er ond at fordoffue / Ocsaa maat du vide / at Essels Melck er dennem Sunde / som lenge haffuer verit Siuge / oc Kierne Melck som en gloende Jern er slæcht vdi / er god for den Røde Flod / oc styrcker Leueren / den som er induortis saar / hand Dricke den Melck / det er hannem gott / ocsaa maat du vide / at Smør er Magen skadelig / oc Krencker Magen megit / oc giør den Vløstige / Fordi den stiger op i Magens Mund / den som æder megen Smør / da giør det Magen Slimige / oc smør er Krafftige i Fædhed aff alle Smaalt.

Nu vill Jeg Tale om Ost.
CXCV.

Auicenna vdi sin Bog Taler om Ost oc siger/ at Ferske Ny Oste ere aff Kold / oc Vodt Natur oc stor Krafft/ de Gamle Oste er aff Tør oc hæd Natur aff Salt oc brender i Hiertet / Den som er icke forgammell / icke heller for Ny / den er Sundist / den som er Fæd / oc er maadelige Saltet den er Best.

Jo Fersker en Ost er / oc Vsaltet / des Sunder oc bedre er den / Galenus siger / at mand skall æde Maadelige Ost / den som æder formegit Ost / den fanger Stien i Blæren / som oc Auicenna siger / mand maa vell æde Ost/ naar Maaltid er giord / oc mand vill icke mere æde / dog maadelige met Perer for en god Smag / der aff fanger alle Spise en god Smag / ocsaa fordoffuer Spisen sig des Bedre.

Auicenna siger / den som Nytter Ost / da skader hand Magen huad heller den Gammel eller Ny / Saltit eller Vsaltit / om hand æder megit der aff.

Rasis siger / Naar mand effter Maaltidt æder lidet Ost / det styrcker Maffue Munden.

Om Æg. CXCVI.

Rasis siger i den Capittel om Æg / at Dødelen aff Ferske Æg haffuer stor Krafft / oc di ere aff Hæd Natur/ Men Huiden aff Egen er aff Kold Natur / oc er slimig / oc hord at fordoffue / oc giffuer god Blod.

Men Ande æg giffuer icke saa god Krafft/ som Hønsse æg/ men di giffuer ond vedske.

Auicenna siger/ at meinligen alle æg formerer Mandz Natur/ oc siger hand/ at Bløde æg soden i Vand ere Sundere en de haarde/ fordi de lader dem ringe fordøffue/ oc giffuer god Blod.

Stegte æg er icke Sunde/ Men steges di wdi Fædt/ da giffuer de stor Krafft/ oc fordoffuer icke vell.

Bløde æg er gode till dem som haffuer Blod behoff/ oc den som sin Legem forgaar oc forsuinder/ ocsaa den som er Hæss/ oc for alle haardhed i Struben oc Lungen oc suar andrect.

Hord æg soden i ædicke ere gode for Stolgang/ oc beuarer Liffuet/ som Auicenna siger.

Gose æg er Vsunde/ oc haffuer ingen god Smag/ oc giør Magen Vløstige oc slimige/ Bryder mand dem op naar di ere Ny giorde/ da ere de fulde oc intet tompt i dennem/ oc de ere ocsaa gode/ om mand æder dem Bløde/ naar di ere saa ny giorde.

Om Figer. CXCVII.

Auicenna oc Auerrois siger/ at iblandt alle Fruct er Figer de beste/ oc Vinbær/ Figer ere aff Hæd Natur/ oc renser Magen/ oc giør Bugen slet oc tør/ Ny Figer oc Ferske fylder oc tuinger Liffuit/ oc deris Krafft er ringe oc icke god/ oc giør ond vedske.

Tørre Figer giffuer Liffuet Stor Krafft/ oc giffuer gode Varme oc Hæde/ oc hindis Dygd er megit ædel oc skøn/ Men di Ferske Figer/ siger Auicenna de giffuer ond Blod/

Blod / oc den som æder for mange aff dem / da bliffuer hand Saar met Saarelse / Kløe oc Skab / der till met fanger han mange Luuss / ocsaa obner Figen den forstoppede Leffuere oc Milte / oc er Nyren god oc Blæren / oc renser dem aff all omflodighed / oc giør Veyen rom for Spisen / om du æder dem for Maaltid / at di kommer neder i Magens grund / Men Ferske Figer ere Magen icke gode eller Sunde / men di Tørre / som Auicenna siger.

Om Viinbær. CXCVIII.

Om Vinbær taler Auicenna oc siger / at vnder alle Vinbær / da er de Huide alderbeste / oc di som haffuer en tynd Hud / di fordoffuer mest / oc di som er for Vnge / di rodner mest / som Rasis siger / Ocsaa er di Søde Vindruer bedre Natur / oc Bleser op / oc beuegner Liffuit / oc giør Liffuit Fæd / oc formerer den Natur Mandz gierning / de Vinbær som er tynd skallit di gaar letteligen igennem / oc blæser icke mere op / men di Sure Vinber heder icke / vden di bliffuer tode først vdi Kaald Vand / oc æder mand dem for Maaltid / da lesker di den onde Hæde / Men di Bidder Vinbær er aff Kold Natur / oc stopper Liffuit oc Bug flod / oc fordriffuer den Røde Coleram.

Vinbær at æde den samme dag de bliffuer Brøtt styrcker Liffuit / oc blæser Liffuit op / Vinbær ophengde iij. eller iiij. Dage / saa lenge at Skaller eller Slu falder aff / di haffuer stor Mact oc Krafft / oc styrcker Liffuit / de maade oc Tidige Vinbær ere Sundeste oc giør ingen Skade / oc de som ere Brøsten aff Vinbærer / di ere gode till Menniskens Tarme / Nyrer oc Blæren / oc giffuer god krafft.

Auicen-

Auicenna siger / at Welske Winbær ere Hede oc Fuctige / oc fordøffuer vell / oc de ere gode till Leffueren oc Vinbær maat du æde den Samme Dag di bliffuer Brøtt / di beuegner Liffuit / Alle Winbær er Blæren Skadelige / oc saa Welske Winbær.

Om Eble. CXCIX.

De Søde Eble er en Tempererede Frucht / oc de Sure Eble ere Kaalde oc Tørre / oc styrcker Lemmoderne naar di ere Besuert met stor Hæde / oc størcker Hiertet oc Hiernen / De som ere aff god Smag / oc giør ond Vær / saa som Auicenna siger / wdi den anden oc vdi den Tridie fordøffuinge.

Det Oeß eller Sap aff Eble / eller Eble Most / huem det Dricker / da styrcker det Magen / naar hand haffuer megen ond Hæde / oc haffuer nyffue Krafft oc Styrcke till at fordoffue.

Den som vill gerne æde Eble / hand bliffuer oc gierne Siug i alle hans Tarme / den som gierne vill æde Eble / hand skall siuncke Oesen / di vmaade Eble æder di gierne for Kolde Siuge / Di Eble som ilde smager / di ere gandske onde / oc giffuer Liffuet lidel Mact / aff Eble bliffuer mange honde Spise bered / oc skall di da giøris reene bode vden oc inden / oc skiere dennem i stycker / oc Siude den i Olie eller Fædt / i kand oc siude oc stege dennem.

Om Perer. CC.

Perer som ere Wmaa eller Wtidige di er aff Tør natur / Men de som ere Tidige oc maade / di ere Tempererit met

met lidel Vedske/ Alle Pærer stopper / oc er gode for Tørst/ som Rasis siger / Eder du Perer førend Spisen / da vegner di Bugen / oc Renser Magen / men æder du dem effter Spisen / da stopper di / oc forhindrer at Væder kand icke komme fra Spisen oc i Hoffuedet / Er Perer horde / da skalt du stege dem dog icke formegit.

Auicenna siger / at Perer styrcker Magen den som nytter dennem / som for er sagt / oc di fordøffuer Hosie oc Coleram.

Om Quæder. CCI.

Quæder bode Søde oc Sure ere aff groffue Substantien/ Quæder oc sin Kolde Natur styrcker Magen / oc giffuer god Lyst till æden oc Dricken / oc holder Liffuit tilsamen / Eder du den for Spisen / som mand giør ved Perer/ da stopper de / oc effter Spisen da løssner de Bugen.

Auerrois siger / at deris Smag er god till den Hæde/ oc styrcker Naturen naar mand æder dem stegte / oc ere gode for Druckenskab / di Sure giør Brøden / oc størcker Magen / oc Løst till æden / oc forhindrer den onde Aande/ at den icke opstiger i Hoffuedet / oc giør god Modt.

Om Persiken. CCII.

Persiken er Kold oc Fuctige / oc giør ond vedske i Liffuit. Auicenna siger / at de tidige oc maade Persicke er Magen Sund / oc giør Løst till æden / mand skall for Spisen æde dennem oc icke effter.

Rasis siger / Endog at de ere Magen gode / da er det ligeuell groffue Spise / oc di som æder der megit aff / di

bliffuer gierne Affsindige / oc deris Smag er god till Hiertet.

Om Kreger. CCIII.

Der ere Tuinde Slags Kreger / som er Huide oc Sorte / oc saa snart som di ere Tidige oc Maaen / da ere di Kolde aff Natur / oc sløcker ond hæde som er aff Colera / oc løsner Bugen / oc skader Mage Munden / di Blæge Kreken ere Sundere end di Sorte / di store er di allerbeste.

Om Milspelen. CCIIII.

De Bløde Milspelen fordryffuer Coleram / ocsaa ere di gode at bruge effter Maaltid / lige som nødder.

Kersseber er Kold oc Fuctige / oc løsner Bugen / oc Kølner oc Sløcker Coleram. Kastanien er ocsaa god effter Maaltidt.

Om Nøder. CCV.

Nøder ere hæde oc tørre / oc de fordøffuis suarligen oc skader Magen / oc løsner Bugen.

Ferske Nøder er Magen Vsund / oc di som æder mange der aff / di fanger Gicht i Tungen / Nøder oc Figer ere gode at æde imod Forgyfft oc i Pinactighed.

Hissel Nøder giffuer Liffuit stor Krafft / oc fordøffuer sig langsom / oc giør Vær i Tarmen.

Ipocras siger / at Nøder formerer Hiernen / oc Hoffuedet gør Væ der aff. Auicenna siger / den som æder slegte Nøder met Peber / da maaer det den bestoppening ob sune i Hoff-

i Hoffuedet / at den vorder flydendis. For Gammel Hoste æde Nødkierne met Honing / ocsaa renser det samme Brysten / di ere ocsaa gode till Leffueren / oc giør iij. ting som verd er at loffue / det giffuet Liffuit en lofflige vedste / oc obner den forstoppede Leffuer / oc fordriffuer den offuerflodige hæde.

Om Mandeler. CCVI.

Gode Mandel er tempereret met Hæde oc haffuer en ædel Natur.

Auerrois siger / at Mandel giør en god Hierne oc god Sapt / oc dem god som er Bemøiet aff Wagen oc Studering / Du skalt komme skallen reen aff dem / oc æde dem met Sucker oc Huedebrød effter alle Spise.

Rasis siger / alene giør hun Struben skeer / men hun fordøffuer dog langsom / oc ligger lenge i Magen / oc er god for ond Hæde i Vandet / den som æder eller Dricker dette met Sucker / da formerer det Mandz Natur.

Auicenna siger / at det obner Vandens gang i Blæren / oc er Magre Folck megit god / oc er god for den Dødelige Krampe / at smørie Røgen der met / det beuarer Mennisken naar hand bliffuer Gammel / at hand Smører sin Røg der met / at hand icke bliffuer krogit.

Om Latucken CCVII.

Latuca er aff Kaald Natur oc god / oc giffuer bedre Krafft end andre Vrter / Latucke soden eller anderledis bered / er bedre oc Sundere / oc giffuer Liffuit bedre Krafft / oc huo som æder den met ædicke / da giffuer Menniskten søffn /

Latucker ere oc gode for dennem / som Solen haffuer forbrend i Hoffuedet / ocsaa ere Latucker gode for den onde Hæde / oc for Reissening / oc de lader sig letteligen fordøffue / oc den som æder Latucker met ædicke / den giffuer hun god Løst till æden / oc er den god for den Gulesott / oc for en Reensen Lunge.

Om Granat Eble CCVIII.

De Eble aff Granaten / æder mand dem Fastendis met Vand eller vden Vand / da Løster di Tørsten / oc fordryffuer Coleram / oc giffuer Mennisken Løst til æden.

Auicenna siger / at Granat Eble haffuer ædelige dygder / hun beholder Spisen till hindis rette fordøffuinge / oc forhindrer den onde Luct oc Aande / at den driffuer icke i Hoffuedet.

Rasis siger / at di Sure Granate Eble Besuærer Brysten / oc kølner Leffueren oc Magen / oc fordriffuer Coleram / oc Kaalde Siuge / oc beuarer Mennisken for Spien.

Auerrois siger / at alle Røder oc Vrter aff Natur er tilnegeit till Melancoliske vedske / vden Latucker oc Oxe Tunge.

Om Koell. CCIX.

Koell er Hæde oc Tørre / oc føder Melancholisken fuctighed / oc er god for Druckenskab.

Rasis siger / Den som æder mange Koell / hand seer ocsaa mange store Drømme / oc hun løssner Liffuit / oc giør Struben oc Brysten lett.

Oriba-

Oribasius siger / den som haffuer Gicht/ hand skall altid æde Koell.

Om Malten. CCX.

Malter ere Kolde oc Fuctige Natur oc vegner Bugen / oc er dem gode som haffuer Dødbølde oc ond Hæde i Leffueren.

Om Beede. CCXI.

Beete er saa ner en Natur lige som Malten / vndtagen at hun er lidet mere Hæder oc Fuctiger i hindis Natur.

Om Roffuer. CCXII.

Der om Scriffuer Auerrois oc siger / At Rouer er aff Hædt oc Fucter Natur / oc giør Vær i Magen / oc dryffuer det vd aff Tarmen / oc er Nyren god oc Sichten/ ocsaa foruegner det Mands Natur.

Om Bøner. CCXIII.

Bøner er Tempererit / Hæd oc Fuctige / oc i Liffuet giør det rommelinge oc vær / oc Suimelse i Hoffuit / den som æder megen Bøne / hand fanger mange Sucke / oc er icke vell till Moed / Men haffuer en Suar Moed / dog scriffuer Galienus / at di giffuer god Blod / oc god Fretighed i Liffuet / derfor maa stercke Sunde Folck vell æde dem naar di ere soden / Men den som æder dem met ædicke / da stopper di dennem i Liffuit / æder dn dem oc grønne / de gør di raa Fuctighdd i Magen/ oc i Tarmen giør di ond vær.

Om Riß. CCXIIII.

Riß er tempereret vden hæde ocsaa vden Kuld / oc drager Liffuit sammen / oc giffuer Liffuit god Krafft / oc gaar icke gierne igennem Magen / oc er icke god i Tarmen Gicht / siuder mand den vell i Melck / da formerer hun Blodit.

Om Erter. CCXV.

Di Erter ere gode naar mand siuder dem vell met gode Olie eller Flesk / eller met Fæd Kiød som er Vng / oc tage der till en lidel Saluie Blader / saa er det en Sund Spise / men Sodt eller Spade er megit Sundere.

Om Herssen. CCXVI.

Isaac taler om Hersse oc siger / at mand skal rense dennem vel aff deris Kly / oc siden toe dennem reene i Vand / naar det er skeed / saa slaa reen Vand der paa / oc lad det siude till di bliffuer tycke / siden slaa der paa Melck / eller andet huad du vilt / Ocsaa siger Isaac / at denne Spise maat du æde om Morgen / besynderlige naar det er i en hæd tid / forthi det Lesker Tørsten / oc fordryffuer den Dødelige Wløst.

Om Suampe eller Peperlingk. CCXVII.

Her talis om Suamen / eller huad mand vill neffne den / Suammen / Peperling eller Mørcken / eller huorledis den

den neffnis kand / disse Suamme giffuer ond vedske / Auicenna siger / at di fører Mennisken sorg eller drøffuelse paa / oc fordoffuer icke / derfor raader di wisse / at mand skall sky dennem.

Om Hommel. CCXVIII.

Det sigis at mand kand vell giøre wdaff Hommell en god soden ret / oc tage der till Speragus / det æder mand tilsammen / eller huer for sig sielffuer / du giør oc beredt denne Vrter met Mandel Mielck / eller met god Fæd Kiød som seduaanlig er / denne Spise er god for dem som haffuer siuge Nyrer / oc Siuge Blærer / oc mange mener at det er best met Mandelmelck di som Siuge er / ocsaa di Sunde / ocsaa mener mand den Melck som beredes met Keruessen Kierner / eller Pheden er det beste der till.

Om Neller. CCXIX.

Du kand oc berede en god Confect eller Ørte aff Neller som ere Vnge / tag ij. haandfuld Popelen / en halff haandfuld oc Petersilie / siud det tilsammen som mand er vaan at giøre met Mandel Mielck / denne Moess er god till mange Siugdom.

Om Alhorn eller Hyldebloster. CCXX.

Ocsaa kand mand berede Moss aff Alhorn Blommer / som er megit god till Hoffuedet / som skall beredes

met

met Tyck Melck som vonligt er/ denne Moes er god till alle dem som ere Wattersuchtige.

Om Føderne at Toe.

CCXXI.

Dine Føder skalt du Toe thu eller træ gange i Vgen/ det er megit god / du skall siude Commelle i Vand / oc toe Fødderne der i / det styrcker Hoffuedet megit / oc beuarer Legemet vdi en Køn Vngdom / Merck ocsaa om din Hoffuit at toe/ huer Tiende Dag skalt du toe din Hoffuit ij. gange / eller effter som Mennisken er von at giøre/ du skall tage en lidel lud som icke er for sterck / der vdi skalt du siude Commelle Blommer / oc Bladen aff Sene / det bint tilsammen oc siude i Luden / der met toe Hoffuedet Fastendis / Haffuer du oc tynd Haar / oc en Siug Hierne / som tit skeer / da er det bedre / at mand toer Hoffuedet met Varm Vand som er vdi slagen ij. æg / eller siud i Vand Commelle eller Sene som forscreffuit staar / Men reen Vand er beder der till/ oc Vand som Gløende Jern er sløct vdi / det Vand styrcker Hoffuedet megit / oc Øyene oc Siønen / du skalt oc effter toen holde din Hoffuit Varm till.

Om mangefoldige oc megen Spise.

CCXXII.

Eder Mennisken mere end Naturen haffuer behoff/ da forkrencker det Naturen / oc Mennisken kand icke rensis eller reen giøris aff Væren / der om taler Marai / oc setter en lignelse for om en Seck / som bliffuer fylt fuld aff mange honde ting / oc det begynder at giffue sig vd oc trøcme / saa maa alt Secken Brøste / J lige maade er det oc met Ma-

gen naar den er offuerflodige fuld aff alle haande Spise / da kand Magen icke fordoffue det / men maa det lade wfordoffuit fra sig till di andre Limmoder / oc da er det skadeligt / naar Lemmoderne haffuer vndfangen det wfordoffuede Spise aff Magen / Men naar du nøtter Spisen maadeligen / da kand Magen fordoffue det / oc lader det icke fra sig / førend det er fordoffuit / Oc saa fanger huer Lemmodt der aff sin rette føde / Skalt du oc saa vide den rette maade paa æden oc dricken / da maat du ansee Menniskens Vaane / oc huad hans Vilckor er met Treldom / Arbeid oc anden leilighed / oc besonderlige som huer er von till / Men Galenus siger / thu gange at æde om Dagen det er Naturlige / om Middagen skalt du æde maadeligen / oc saa om Afftenen / wden Menisken er anderledis vaan.

For Snue. CCXXIII.

For Snue tag Terram Singulatam oc Lutum Armenum / det findis hoss Apoteckeren / det menge met Rosen Vand oc Dricke det.

Galienus siger at denne samme Dryck er god for Snue / oc for Raahed i Brystet oc till Struben / i lige maade for Trangshed i Brysten.

Den som er bestoppet. CCXXIIII.

Rasis siger / huilcken Menniske saa haart er bestoppit / at hand kand icke gaa til Stoell / hand skal tage en Clistere / till den Clister tag Popelt / oc siud dennem / oc vrie dennem igennem en Klede / tage der till Bomolie / det lader du i Cli-

 stieren /

skeren / oc kom saa i Liffuit som det sig bør / du skalt icke lade det vere for Varm / det skall ickun vere lidet Varm / haffuer du ingen Popel / da maat du tage Rog Klye aff Rog Meel / eller Bygsod / det skalt du oc trøcke igennem en Klede / oc bruge som sagd er.

Will en Mand eller Quinde det icke giøre oc er reedt / da tage sig iij. eller iiij. Piller naar di ville gaa till Seng / di foruegner oc giør Liffuen ledige / oc foruarer Mennisken for Kaalde Siuge / ja for Siugdom oc for ond vedske som Groer i Mennisken / Disse Piller skalt du saa berede / Tag Aloe en Quintin / som er Fersk oc god / Myrrhe som reen er en Quintin / j. Quintin Reubarbara / Saffran saa megit som ij. Skarff Veier / der aff giør Piller naar du haffuer giord det Puluer / oc soden met en lidel Viin / oc naar du tager dem / da skalt du Dricke en god Dryck Viin der paa disse samme Piller / maat du ocsaa tage om Morgen / oc Dricke der paa en god Drøck gied walle / som er Varm giord / oc den Dag du tager samme Dryck / skalt du icke gaa vd aff Husit / men gaa oc Spatzere i Husit / oc vare paa Stoelgang / oc vare sig for megen Dricken / oc Nytte Fæde Hønssekiød i sodt / oc æde ickon lidet om dagen / om anden dagen skalt du tage Stomaticum eller Confortatiuum / eller andre Vrter som smager vel / oc ere gode i Maagen / er hand da vell till Passe / da maa hand Spatzere / oc hand skal kemme sin haar / oc lade sig kiaa offuer all sin Liff / det siger Messue / den som meinligen kemmer sin Hoffuit / det styrcker hans Sicht / oc obner Suedeholler / som driffuer den onde Røg oc fuctighed fran Hoffuedet / oc det reiniger Hiernen / oc størcker hannem alle sine Sinde / mand maa vell der effter Bade i Vand en gang eller ij. gang i

Maane-

Maanedet / dog sigis det / at Fæde Folck er Suedebad megit Sundere end Vandbad.

Om den Dygd som Teragelse haffuer met sig. CCXXV.

Effter som de vise taler oc scriffuer om Teragelsen / da er Teragels vdi alle Siugdomme den beste Remedium oc Legdom. Rabbi Moses siger / at mand skall tage den met stor flid / ocsaa siger Auerrois / at huilcken Mennisk som er icke gandske Sund / hand skal icke tage Teragelsen / er han ocsaa formegit Siug / da skall hand icke tage den / men er det saa meddelmade / saa at hand er icke gandske Sund / icke heller gandske siug / tha maa hand tage den / ocsaa er Mennisken en Phlegmaticus / det er di som haffuer megen vedske eller fuctighed / eller er Melancolicus / det er di / som haffuer megen tørhed oc kuld / di maa i alle deris Siugdome bruge Teragelse / fordi det tiener vel dem som ere fuctige / men er Mennisken en Sanguineus / det er god Blod oc aff hæd natur / eller det er Colericus / det er aff hæd oc tør natur / dem er Teragelsen icke sund / vden saa waar at hand kunde snart bliffue den quid igen. Ambesor Lærer / huorledis mand skal bruge Teragelsen / mand skal tage den om morgen tiligen / oc faste der paa wet Otte stunder om dagen / oc du skalt icke bruge mere paa en tid end en halff Quintin / oc du skalt icke bruge den tid / vden huer tiende dag en gang / er oc Menniskē icke vaan der til at tage den / da tage hand den engang i huer ij. Maaneder / oc dernest engang i huer Maanet / saa kand han bliffue von der til at hand maa tage den vden fare / oc naar tiden er Kold / da er bedre at tage den / end i en hæd tid / merck huorledis du skal tage den Teragelse i alle Siugdommer / Er Mennisken Siug i Hiernen / da skalt du tage den

Vrt Melissa / det skalt du siude/ oc tage Teragelse met/ den Dryck styrcker Hiernen / oc fordryffuer den Forglemmelse Bort / oc styrcker Menniskens Sind / oc beuarer for Magens skade / oc onde Vær oc Røg / oc størcker Hiertet / den som ville tage den for Leffuerens Siugdom / hand siude Spica Nardis i Vand / oc tage det saa till sig / Men er Leffueren forhord / saa tag det met Tydssel Vand eller met Veyebrede Vand.

Ambesor oc Auerrois siger / at Teragelse er en Krone offuer alle Legdom / om mand bruger den som mand skall/ da holder den Menniskẽn lenge i Sundhed / oc forlenger Menniskens Leffuit / oc foruarer hannem for Forgyfft / du skalt tage den met god Varm Viin / saa fører Viinen Teragelsen till Hiertet met hindis Krafft / oc till alle Lemmoder bedre end Vand eller anden Drøck.

Her effter vill ieg Bescriffue oc Antegne Nøttelige Materie om mange honde Vand at Brende / huorledis mand det bruge skall till Menniskens Sundhed / som findes mangefoldeligen Bescreffuen i Mange Bøger.

CCXXVI.

For det Første / om Rose Vand.

Rosen Vand er en lidel Kold oc megit Tør / oc er di Siuge gode som er Amectige wdaff Wnaturlige Hæde/ dem skalt du bestryge oc toe i Rosen Vand / det styrcker deris

ris Hierte / oc er god for Pestelentze / oc den som sin Hoffuit er hed oc giør Væ / oc besynderligen dem som haffuer Røde Øyen / det er dem oc god som haffuer en Hæd Leffuere / oc er det god at ligge paa Pulsen / oc ligge paa Tyndingen / det giør god Rolighed till Søffn / Tager du der till Manus Christi / oc Tempererer det tilsammen / da er det gaat for Amectighed / oc stiller den flod Stoelgang / oc Kølner Leueren oc Magen / oc er dem megit god som Spier Blod / Rosen Vand Drucken Afften oc Morgen sualer oc stopper den det Nøtter megit.

Om en Anden Rosen Vand.

CCXXVII.

De Roser som Groer paa Hafftorn / det Vand som der Brendis aff er bedre Natur / oc er dem god som er aff Kold Natur / dem ocsaa som Magen er forkølnit / dem skall mand giffue det at Dricke / oc alle di Siugdom som er aff Kuld / der er det godt till.

Om Sneblome Vandt.

CCXXVIII.

Sneblomme Vand som Groer i Korn / er god for alle Induortis Siugdom / som kommer aff Vandactige hæde / besynderligen till Leffueren naar den er fuld aff Vnaturlige Hæde / det er ocsaa god at bløde en Klede der i oc ligge paa Leffueren den som Næsen Bløder.

Om Huid Lilie Vandt.

CCXXIX.

Huid Lilie Vand er god till Øyen at lade en Drobe ij. eller iij. der i drippe / oc toe Øyene der met / oc ligge en klud der paa dyppit oc bløtt i samme Vand / det drager hæde oc Rødhed aff Øyene / at di icke giøre Vær oc giør en skøn Ansict naar du toer dig der met / det er dem got som ere Amectige / oc haffuer megen hæde om Hiertet oc Leffueren / det er dem oc gaat som haffuer megen ond vedske / oc dem som er bange om Hiertet aff ond hæde.

Om Blaa Lilier. CCXXX.

Blaa Lilie Vand er god for alle Kolde Siuge i huilcken det vere kand / det er ocsaa god at dricke for det Røde Vand oc Siugdom i Leffueren / Gulesott oc Tarmegicht / for Rommeling i Liffuit / oc Kniben i Liffuit / det heler Gammele Saar / Kreffuit / Saarelse / som kaldis / Noli me tangere.

Om de Lilier som Groer i Torne. CCXXXI.

Spreck Lilier de som Groer i Torne / det Vand er god for Hicke som er om Hiertet / oc for tuang oc en banghed i Brysten / det er dem oc god som haffuer Vattersott / oc som lungen raadner oc bolder paa / som haffuer suare Andedrect / det giør Brysten rom / oc dem som haffuer Steen i Lenden / oc renser Nyren / det er oc god imod Menniskens Løst / oc den som frøcter for en Siugdom / oc di som haffuer Røde Blegner om deris Øyen / oc giør en Skøn Ansict / det er oc god for Fallende Sott / oc den som Lemmoderne ere Lamme oc Macteløse / hand Smørie / Gnide

oc vrie

oc vrie Limmoderne der met / oc vndertiden met Aqua Vitæ.

Om Lilie Conuallium.
CCXXXII.

Lilium Conuallium Vand er god dem som haffuer ædt Forgifft / dennem skalt du strax giffue Lilie Conuallium Vand i Næsen at hand kand Nyse / oc giff hannem det at dricke / i lige maade / om en forgifftige Creatur / eller oc Orme / eller en Ederkop Saarer eller sticker nogen / eller i andre maader bemøyer nogen / saa giff hannem aff denne Vand / det er oc god for forgyfft / det er oc god dennem som haffuer ont i deris Øyen / det giør Øyene Klare oc Reene / oc styrcker Hiernen oc Hiertet / oc den Krafft det styrcker Mennisken / oc er dem god som haffuer Fallende Sott / oc saa dem som frycter sig for Spedalske / oc dem som haffuer lagd Maalen / skalt du giffue det paa Tungen.

Om Fiolæ Vandt.
CCXXXIII.

Vand aff Fiole Bloster oc Vrter / oc Pipellen Blommen oc Vrter / det er god at dricke for den hæde Kolde siuge / oc det lader icke Bugen bestoppes eller bliffue haard / Fioll Vand haffuer mact som Rosen Vand / vndtagen det wegner Bugen / oc icke stopper / det er god at ligge paa det som er betend / Fiole Vand er dem god som ere Affsindige / som haffuer mist deris sind aff ond stanck / smag oc Røg / du skalt bløde en linden klede i samme vand / oc legge den paa hans bryst det sam-

det samme lagd paa orter det fordriffuer dennem / oc Kølner Hiertet Naturligen / oc Lesker Tørsten/ oc er god i saar Øyen som sagd er / det er god till dem som haffuer Hierte stynger / fordi det Kølner / oc giffuer den gandske Liff Krafft.

Om di Gule Fioler.

CCXXXIIII.

Det Gule Fiole Vand er dem god som haffuer en Saar eller Ressen Halss / det styrcker oc Krafftiger Leffueren oc Nyren / det er oc god till den Siuge Hierne som er Kold / det foruermer oc styrcker Menniskens Sind oc Memoriam oc god Modt/ oc det forklarer oc forlutterer det onde Blod / oc foruarmer Marffuen i Bene / det fordryffuer alle Kolde Siuge / det er oc god for Gicht / oc for Popelsie/ oc den som Tungen bliffuer Lam paa oc kand icke tale / di skall Dricke denne Vand / oc di som aff denne Siugdom bliffuer Lam paa den ene Side / di skulle Smørie oc bestryge sig der met / oc den som sin Hender Rister / di stryge det paa Henderne / Men hand skall det icke Dricke / det Kølner induortis Hiertet / oc giør Blodet Løstige / oc er god for alle Smitte oc Pletter i Ansictet huad heller det er aff hæde eller Kuld / oc giør Ansictet Huid oc Klar / Blød en Klud der wdi oc bind om din Hoffuit / det vddrager alle Vœ aff din Hoffuit / oc giør vell Soffuendis.

Om Mommelcke eller Søblommen Vandt.

CCXXXV.

Søblom-

Søblomme Vand/Aakande Blader som groer i Aaer oc graffner / den som haffuer den hæde Kolde Siuge / den strøge met denne Vand/ Hoffuedet/ Tynningen / Forhoffuedet / Pulsen / Sennerne ved Henderne. For en Hæde Leffuere en Plaster / Tag denne Vand / Bygmeel / Huide aff æg / giør her aff en Plaster / oc leg den saa kold paa den hæde Leffuere / dette samme er god for Gulesott / denne Vand Drick om Morgen en lidel / det driffuer wdaff Magen / wdaff Leueren alle wnaturlighed / denne Vand som Brendis aff Aakander Blommer/ er god for di Røde Pletter i Ansictit som ere aff Hæde / fordi det drager alle hæde til sig/ oc giør Huid Hud/ det Suoler oc Lesker Hiertet Krafftelige / oc Kølner alle Hæde Kolde Siuge i Mennisken Kraffteligen.

Om Rider Sporen Vandt.
CCXXXVI.

Ritter Sporen Vand er god for Saarelse / oc Rødhed i Øyene / ocsaa for de Røde Pletter i Ansict / mand skall bløde en Linden Klud der wdi / oc ligge offuer Øyene oc Ansict / det fordriffuer alle Røde aff Ansictet oc Øyen / oc giør Øyene Klare / oc foruarer det for Saarelse / oc det er god for alle Siugdom i Liffuit / for Tarm Gicht/ Stien / ocsaa dennem som kan icke beholde deris Spise hoss dennem.

Om Weybrede Vand.
CCXXXVII.

Vand aff Weyebrede / oc aff den Vrte Fem Blade eller som kaldis Fem Finger / dette Drick met Varm Viin om Morgen det Lesker / oc fordriffuer hæden om Brystien/

det er oc god at ligge paa hæde Saar oc skade / Weybrede Vand er god for Stoelgang / naar det er til beredt met Armeniske Bolus / oc met den Ædel Stien Ametistus at Dricke det / det stiller den flodt / di Spisse Weybrede ere gode till Saar / om di toer Saaret der met / det Renser oc hæler.

Om Ore Tunge Vand.
CCXXXVIII.

Oretunge Vand er god till det samme / som Roßmarin Vand er god till / oc for ont i Hoffuedet.

Om Borassien Blommer Vand.
CCXXXIX.

Borassien Blomen Vand er god i alle maade til den Siugdom / som Rosemarin Vand er god till / oc besynderlige Gicht oc alle Hoffuit flodt.

Om Lind Bloster Vandt.
CCXL.

Linden Bloster Vand er god till di Børn som haffuer Fallende Sott / dem skalt du giffue det at Dricke / det hielper dem / det er oc god till dem som Hiertet rister oc skielffuer i oc for Stien / ocsaa er det god till Hender oc Føder som ere forfrossne / forthi det drager Frosten vd / det er god till alle Siugdom som er kommen aff Kuld.

Om Sure Amfer Vand.
CCXLI.

Sure

Sure Amfer Vand er god imod alle hæde / oc alle hæde Siugdom / huad heller det er induortis eller vduortis / oc Kølner vell den hæde i Hoffuedet / oc Leffueren oc alle Lemmoder paa Liffuit / besynderlige S. Antonij Plage oc Pestilentze.

Om Nattskade Vandt.

CCXLII.

Nattskade Vand Kølner oc fordriffuer alle hæde vduortis oc induortis i Liffuit / besynderlige hæde Bølde kierteler som de ere / oc andre hæde Reissenninge / du skalt bløde en klud der vdi oc legge paa / oc paa Hoffuit / forthi det kølner vell alting.

Om Hiorte Tunge Vandt.

CCXLIII.

Hiorte Tunge Vand er hæd oc Tør / oc er gandske god till Milten / vndertiden bliffuer Milten i Mennisken saa haard som en Stien oc Knepper / saa at mand kan skinbarligen høre det lige som mand brødt smaa spone i sønder / der emod skalt du bruge det Vand i xl. Dage / det hielper dig wisseligen / det Bryder Steenen i Lenden oc i Blæren / det er oc god for Forferdelse oc for Forskreckelige Drømme / som kommer aff den Ondskab som er i Milten / J lige maade / aff Tungferdighed oc Sorgfuldhed huilcken kommer fra Milten / oc aff Melancolien / Du skalt menge denne Vand met Vildt Seffuenbom Vand ved halff parten / forthi at di ere bode gode for Miltens Siugdom.

Om Hussløg Vandt.
CCXLIIII.

Hussløg Vand kølner gandske megit hvad heller mand Dricker den / eller giør Plaster der aff / den som ligger i en hæd Kolde Siuge / hand Dricke den met reen Vand / det Kølner hannem induortis / oc saa paa hæde Bylde giord i Plaster vise oc paa lagd/ det samme leg paa Leffueren/ Hussløg er lige wed mur Peber / dog er det megit Kolder i sig sielff / men di ere icke alle gode for Mennisken at Dricke.

Om Stenbrecker Vandt.
CCXLV.

Steinbrecker Vand er god for den Steen i Blæren/ denne Vrt Stenbrecker er god for Sancti Antonij ild/ denne Vrtis Blader ere i deris lignelse som en Rose / oc haffuer paa sine Blader / longe Røde stilcken / oc offuen paa spitzene haffuer denne Vrt oc saa smaa Blader.

Om Popel Vand. CCXLVI.

Popel Vand er Kold oc Fuctige / oc mere Fuctige end Kold / oc er god till at foruegne alle horde ting som er hæd / forthi det Fucter oc wedsker vell bode induortis oc wduortis/ det er oc god for dem som icke kand Soffue / oc for Kaalde Siuge / oc saa skalt du dine Beene der met toe.

Om Biuotes Vandt.
CCXLVII.

Bifod

Bifod Vand er hæd oc tør i den Anden Grad / oc er god for Orm i Haar / oc lader Haar Graa i rette tid / oc styrcker Brysten oc den Kolde Mage / oc er god for Orm / oc fordryffuer S. Antonis ild / oc bryder Steen / oc er god for Gicht / oc denne Urte fordryffuer alle Forgyfftige Orme / om mand siuder det / oc bestencker Husit der met / dricker du dette / tha fordryffuer det Gulesott / det er gott for den Reissening paa Leffueren oc Milten / den som Dricker Byfod Vand obner Vandgangen.

Om Himelbrand Blomen Vand.

CCXLVIII.

Himmelbrande Blommen Vand er god for alle induortis Bølde oc Reissning / i lige maade for vduortis / den som det dricker / eller mand bløder en Klud der wdi / oc legger den Dobbelt paa Reiseningen / for Forgyfft findes icke bedre end dette Vand at Dricke / det er gaat for Rindende Øyen som lenge haffuer verit / lad en Drobe aff denne Vand i Øyene / dette Vand er oc god for allehonde Breck oc Siugdom som kommer aff flod i huilcken maade det vere kand / mand maa det Dricke / mand kand oc Smørie sig induortis der met / det er aff Kaald oc tør Natur.

Om Jordber Vandt.

CCXLIX.

Det Vand aff Jordber fordryffuer di Flecker i Øyen oc Ansict Droppen i Øyene / eller lagd der paa met en Klede Varm giord oc blød i samme Vand huad heller det er aff hæd eller Kolde Siuge / ocsaa tørrer samme Vand / di

Øyen som taarer oc rinder / forklarer hun Sichten / om det er icke for lenge hafft / det samme Vand fordryffuer Spedalske Blegner i Ansictet/om di ere icke alt formegit Gamle/ der met toe samme Blegner / Tag en Korff giord aff Rijs/ der kom vdi maae Jordbær/ oc henge den i en Kold Kielder/ sette en reen kar der vnder som den Vand kan dryppe vdi/ det Vand samle tilsammen / oc distillere det igennem en Bly Hielm som Rosen Vand / tag der till en lidel Brenduin/ det er god till forscreffne Vilckor oc breck/ i lige maade ere Jordbær gode for dem som haffuer Vreen ond Sued hoss sig oc induortis hæde/oc lesker den Vnaturlige Tørst/ oc fordriffuer Steen/ oc giffuer Menniſken god Blod naar mand dricker den met Vin / eller nøtter den met sin Spise/ da er den ocsaa god / den som haffuer en ond Mund / oc en Byld i Halssen oc Struben / den skall toe Munden der met / oc gorgelge det i Halssen / oc dem Munden Lucter ilde paa / de skal toe Munden tid oc offte der met/ oc di som ligger oc kand icke talé / dennem skalt du stryge det i Næsen / saa Nyser oc Pruster han oc bliffuer bedre / det er oc gaat til Hoffuit oc Hiertet / forthi det giffuer stor Krafft.

Om Muse Øre Vandt.
CCL.

Mussecken Øre Vand er god at Dricke for dem som bliffuer Magre / forsuinder oc forgaar paa Liffuit/ oc er god for Tarm Gicht / Suimmen oc Blodspijen / ocsaa er det gaat for alle Flechter vnder Øyen dem som toer sig der met / oc dem som haffuer ond om Nafflen / oc Døder Ormen i Liffuit.

Om Taske Vrtis Vand.
CCLI.

Taskekrud Vand er dem god at Dricke / som Næsen tid oc offte Bløder paa / ocsaa er det gaat for det Røde oc Huide Stoelgang / ocsaa for Bugflod / oc for Steen.

Om Spindelbom Vandt.
CCLII.

Spindelbomes Vand er hæd oc Tør / oc fordoffuer vell vdi Blæren den onde Materie / ocsaa i Nyren / oc di hitzige Bylde / oc fordriffuer alle hæde / oc er god for den Gulesott / oc voddriffuer alle Reissening / om du Dricker det i Baden / kand du icke bekomme Vandit / saa tag Vrteren / oc siud dennem i Viin / oc drick dem i Baden.

Om Redicke Vand. CCLIII.

Redicke Vand er god for dem Reissende Steen / oc Døder de Orme i Liffuit oc besønderlig i Magen / oc giør Spiendis / oc fører Vandet vdaff Blæren / oc fordriffuer S. Antonij Siugdom / det giør di smaa Redicke.

Om Merredickes Vand.
CCLIIII.

Merredickes Vand er god for den Reissende Steen / oc saa for steen i blæren / denne vand soden oc siden lidet varmet oc druckē fastendis / oc hold det en lidel stund hoss sig / der effter tag

tag en Fæder / oc stick den i Olie / siden stick den i Halssen / saa wdspier du den forborgen Fuctighed oc onde vedske / oc den Vandafftige Galle / som kommer vdaff den Kaalde Siuge Tertianen eller Quartanen.

Om Wilde Saluie Vandt.
CCLV.

Vilde Saluie Vand er god for di stynger som kommer om Hiertet aff ond Blod / ocsaa er det dem god som haffuer suarlige Falden oc Slagen sig / ocsaa dem som er Saaret induortis / det vddriffuer Blodet.

Saluie oc Polley Vand Drucken Fastendis / det mild giør Hoste / det Klarer Ansictet / det renser den Gule Siuge / oc er god for Saarelse oc Skurffue / oc for Pine i Lemmoderne / oc formindsker Blodflod / dette Vand soden met Beffuergelle / oc Drucken ix. Morgen Fastendis / foruarmer alle Menniskis Natur / oc forlenger den Naturlige Leffuit.

Om Komelle Vandt.
CCLVI.

Komelle Vand er Hæd oc Tør / oc er gandske Naturlige till Menniskens Natur / oc er god emod alle Møyesomhed som Menneskens paa kommer / oc Krefftige giør Legemet / oc fordriffuer Vandit / oc renser Kolde Siuge naar mand Bader / oc Smør Røggen der met.

Om Persille Vand. CCLVII.

Persil-

Persilie Vand bryder Steen i Nyren oc driffuer dem vd / oc renser Leffueren / oc hielper dem vell som icke kand lade sin Vand.

Om Valetiam eller Baldrian Vand.
CCLVIII.

Valerianes Vand er god naar en Menniske haffuer Badt / at hand da tager en Linden Klud / oc bloder den i samme Vand / oc ligger den offuer sine Øyen / det giør Øyene klare / oc fordriffuer den Røg oc Iem aff Øyene / at den hæde oc Damp icke kand giøre Øyene nogen skade / ocsaa er samme Vand god paa Orter oc Ligtorne paa lagd met en Klud / det heler ocsaa det som er slagen oc brødden paa Mennisken.

Den som det Dricker Fastende om Morgen førend hand gaar wdi Værit oc Lufften / da er det god for den skadelige Pestelentze / onde Lutt oc Forgifft.

Om Betonien Vandt.
CCLIX.

Betonien Vand er god at Nytte for alle Siugdomme i Hoffuedet / som er aff hæde komen / du skalt bløde en Klud der wdi / oc binde om Hoffuedet / det fordryffuer Pinen / oc di stodt som kommer i Hoffuedet / ocsaa forkøiner det den hæde Leffuere oc Magen / det heler oc Gallende Hundebit / Betonie Vand foruarmer den forkølnet hoffuit oc Magen / Giør en Plaster aff Blaar met Betonie Vand / oc leg paa Øyen / paa Hoffuit oc paa Tyndingen / oc giør det førft Varm oc leg paa.

Om Offuerrude Vandt.
CCLX.

Offuerrude Vand er hæd oc Tør / oc er god for den Trang Aande som kommer aff Kuld / oc till en forkølnet Maffue / oc forterer det den Coleram vdi Magen oc Tarmen / oc fordryffuer Orme i Magen / oc Bryder Steen i Blæren / oc er god for Forgyfft.

Om Feneckoel Vandt.
CCLXI.

Feneckoel Vand er hædt oc Tørrer vell / Feneckoell Vand er god at Dricke Fastende for alle oplesende Siugdomme i Liffuit oc om Brysten / oc reen giør Magen / dette samme Vand met Skeeluordt Vand oc Reen Honnig menget vell tilsammen / naar det er Varm giør / oc stryge det om Øgenen / det forklarer Sichten / kom Varm Feneckoell Vand i Øern / det Døder Orme i Øern / Feneckoel Vand er god till Syen / oc till den forstoppede Milte / oc renser Liffuet / oc driffuer Vandet wdaff Blæren / naar en Slange gaar wdaff hans huole eller rede / da æder hand Feneckoell.

Om Gylde Vandt.
CCLXII.

Alhornes Blommer Vand er god / oc er hied oc Tør / det renser Leffueren / oc giør Ansictet skøn / oc fordriffuer di Masseler i Ansictet som er komen aff Solens brynde / oc er

oc er det god for Hoffuit verck bag i Nacken / naar mand bløder en klud der i oc ligger paa / det hielper oc for Spedalsk / oc det fordøffuer vell Spisen i Magen.

Om det Vand som Brendis aff di Blaa Blomer som Groer i Kornet.

CCLXIII.

Blaa Korne Blommer Vand fordriffuer den Hud oc Hije som Graaer offuer Siønen / oc giør Klar Siøn / oc di Øyen som ere Røde / Bliffuer Skøne oc gode der aff.

Om Meyeran Vandt.

CCLXIIII.

Megerans Vand / Drick det det størcker Hiernen megit / oc fordryffuer Steen / oc den onde Materie wdaff Liffuit / oc giør Menniskεn Rom i Brystεn / oc foruarmer den.

Om Brone Kersse Vandt.

CCLXV.

Brune Kersse Vand Beskriffuer Auicenna / at det er aff Suur Natur / oc er tør oc hæd / i den Tridie Grade / Mand skall Dricke den met god beskeden / ellers giør det Magen skade / det beuarer Mennisken at hans haar icke bliffue Graa / oc den som bløder sin Hoffuit der met / da beuarer det Haarit / at det icke falder aff.

Om May Tidzel Vandt.
CCLXVI.

Mey Distel Vand det størcker / fortager oc bort dryffuer alle Breckelighed i Mennisken / som er i Leffueren / i Lungen / i Milten oc i andre induortis Kranckhed oc brecker det ocsaa god till di Børn som haffuer stønger oc skodt.

Om Jsop Vandt.
CCLXVII.

Jsop Vand er dennem god som er Trang i Brystit / oc er hort bestoppet met Hæßhed / Hoste oc andre saadanne Siugdomme / som giør Mennisken / megit bange / det er oc megit god for alle Siugdom i Lungen / fordi det foruarmer oc vederqueger den som det Dricker om Morgen Fastendis det er dem god som haffuer suare Aandrecht / oc en Siug Lunge som sagt er / oc di som icke kand wdhoste den onde Materie / det obner dennem som er bestoppet i Liffuet / oc fordriffuer wdaff Liffuit den onde forgyfftige Sued.

Om Nelle Vandt.
CCLXVIII.

Nelle Vand er god at Dricke for Tarme Gicht oc for Pine i Liffuit / det fordriffuer oc Steen / oc huad Siugdom som kommer aff Kuld.

Om Lobestocke Vandt.
CCLXIX.

Lobe-

Lobestockes Vand er god till dem som haffuer Pine oc Verck i Hoffuit / oc den som Hoffuedet er Ressen paa / du skalt bløde en Linden Klud der vdi / oc legge paa Hoffuedet/ det er oc god for dem / som haffuer stønge i Siden oc om Brøsten / det fordriffuer det / oc giør Ansictet skøn de som toer sig der met vdaff alle onde Rødhed/ det er Magen god/ oc det er oc god for Steen.

Om Poleye Vandt.
CCLXX.

Poleien Vand er god till Øyen oc till alle Pinactighed/ om du ligger det der paa / det er oc god for den Kolde Siuge/ eller Kuld som Mennisken haffuer i Hoffuedet oc Ørerne / naar mand ligger det der paa / oc kommer det i Øern.

Om Ringel Vand.
CCLXXI.

Ringellen Vand er god till Øyenens Breckelighed/ huad slags det er vdaff / huad heller det er aff hæde / eller aff Kuldens orsage / da forlutterer det oc forklarer Øgenen oc giør dennom skøne / oc det er ocsaa god till alle Pinactighed/ oc Vœ i Hoffuedet.

Om Eneber hindis Dygder oc Krafft/ som er mangfoldige / der aff vill ieg hdet Antegne.
CCLXXII.

For det første / Saa tag eller samle disse Bær om vor Frue Dag Himmelfart / oc siud dennem vdi en Ny Gryde met

met det beste Viin du kand bekomme/ oc skumme det vel reen naar det haffuer soden / oc naar det er vell soden / saa skalt du sie Vinen aff i en reen Glass/ oc lucke den vel tett till / saa at det beholder krafften hoss sig / der effter tag end en gang god Viin oc slaa paa den soden Eneber / oc siud dem der met lige som du tilforne haffuer giord / oc syge den reen aff samme Wachandelen Bær i en Glass/ der effter legge samme Bær paa en fiel / oc lad dem tørres wdi Vær oc Lufft/ oc naar de ere tørre / saa kom dem i en Bøsse eller Steen-krucke / oc slaa aff samme Viin paa Bæren i vij. eller ix. Morgen en lidel aff sam̃e Viin/oc aff den første Viin drick om morgē tiligen / oc aff den andē Viin drick om Afftē naar du vilt gaa til seng / denne Viin er god for pine oc siugdom i Hoffuedet/for siugdom i hiertet/ for siugdom i Magē oc forgifft / oc for alle induortis siugdome som er vbekend iblands Mennisken/ ocsaa foe Fallendesott/for Gicht/ for den som er Siug i Liffuit aff kierteler / oc andre Reissening som ere Mennisken skadeligt. Dette maa nu saa vere noch paa denne tid / men der scriffuis mangfoldeligen om Wachandelen Bær / ocsaa scriffuis her om / at mand skall støde den smaa/ oc æde den om morgen met bløde æg / det beuarer Lem̃oderne for allehonde siugdom / ocsaa for Spedalske siuge / oc foruegner alle Aarer oc Senner/ oc di ere gode at æde om morgen fastendis for forgifftige Vær oc ond Luct oc stanck.

Om Musken Vand. *CCLXXIII.*

Musken Vand er god for di Røde Pletter i Ansictet/ oc giør Ansictet Huid/ oc den som bløder en Klud der i oc ligger paa Pulsen / det er megit god for dem som icke kand soffue / oc det formilder Hoffuit Vær.

Om

Om Grensinges Vandt.
CCLXXIIII.

Grensinges Vand er god for dem som ere siuge i Røgbenen / oc haffuer Magen Pine der vdi/ocsaa er det gaat for Orme i Bugen / oc dem som haffuer Tarm Gicht.

Om Cruce Wordes Vandt.
CCLXXV.

Cruce Wordes Vand er dem god som Leffueren er betend paa wdaff Wnaturlige hæde / dennem skall mand giffue det at Dricke / det er oc god for alle Vær oc Pine i Liffuit / oc det fordriffuer Orme i Liffuit.

Om Vand aff Eskeme Loff.
CCLXXVI.

Vand aff Eskeme Loff skalt du saa berede / Tag Eskeme Løff oc stød dennem met ædicke / oc der aff Brend Vand / der met toe di Røde Pletter oc andre Blegner det heler dem / oc di som det Dricker da renser det den Kolde Fuctighed om Hierten oc om Milten / det heler oc vell de brodne Bene oc renser vell di onde drober.

Om Skeeluortes Vandt.
CCLXXVII.

Skeeuortes Vand er god for Øyene / det giør dennem Lutter oc Klare/ oc borttager den Hud offuer Øyen oc Røde i Øyen / ocsaa di andre Lemmoder.

Om

Om Isserenhardes Vand.
CCLXXVIII.

Isserenhardes Vand er god till alle formørckede Øien/ oc di som ere Saare dennem styrcker det deris siøn / oc giffuer dem deris skyn igen / oc linderer alle Siugdomme i hoffuedet oc i Brysten / oc obner Lungen / oc dryffuer alle Forgyfft fra Mennisken oc Døder Orme.

Om Saluie Vandt.
CCLXXIX.

Saluie Vand oc Polleie Drucken Fastendis om Morgenen / det mildgiør Hosten / det reen giør Ansictet/ oc er god for den Gule Sott / oc i lige maade for Skurffue oc Kløde i Lemmoderne/ det formindsker Blodflod/ det samme Vand soden met Beffuergelle nøtte det / i ix. Morgen Fastendis Dricke det / det foruarmer alle Mennisktlige Natur / oc forlenger den Naturlige Leffuit met en god regiment oc regering / Saluie Vand er dem god som haffuer en ond Leffuere som rodner / di skall Dricke denne Vand/ det er dem oc god som haffuer lagd maalen / som Drøbelen eller hugen er falden paa Tungen/ eller den som Lemmoder eller Been ere Lamme / eller Krompen oc Krom / ocsaa er det dem god som Henderne oc Limmoderne rister paa / naar mand toer oc Smører dem der met.

Om Maalurte Vandt.
CCLXXX.

Maalur-

Malurte Vand er god for Vatersott som er aff Kold Natur / at mand bruger den for Møyesomhed/ som er Melancolien / for Fallendesott/ for den Siuge den horde besiopning i Milten / for Spolorme neden i Liffuit / for en Kold Mage/ for Siugdom i Hoffuet som komer aff Magens onde Røg / denne Vand er oc god i Saar / forthi det tørrer/ Maalørte Vand er hæd oc tør som sagd er/ hun foruarmer Magen som er forkølnet at hand kand beholde Spisen hoss sig / oc at det kand fordøffuis / oc det giør en god Aande/ det dryffuer oc Ormen aff Magen / oc den onde vedske aff Liffuet / oc di som haffuer Gicht i Hofften / oc dem som det Dricker tid / da giør det dem Kyske / oc fordryffuer Susen i Hern oc i Hoffuet oc Tenducæ.

Om Seiden Water.
CCLXXXI.

Seiden Vand som Groer ibland hør / er god for alle Siugdomme i Leffueren / oc reen giør det Lungen oc størcker den / oc fordriffuer den onde Damp / oc Watersucht oc Gulesott / oc fordriffuer Steen kraffteligen wdaff Blæren/ oc er god for Siugdom oc Pinen i Liffuet / oc forklarer siunen / det er dennem oc gaat som er Reissen om Nafflen / oc driffuer Vandet fra sig.

Om Kunlin Vrte Vand som breder sig vd paa Jorden.
CCLXXXII.

Kunlin Krud Vand er en lidel hæd / men megit Tør/ det er god naar en Lemmod eller en Been skurrer eller steer

emod huer andre paa Menniskens Liff / da skalt du Dricke det oc ligge det der paa / det er oc god till den forkølnet Leffuere / oc for Watersott / det heler Tarmen induortis / effter maaltid oc æden det foruegner den haarde Mage / oc er god for den Daglige Kolde Siuge naar mand blender det met Malurte Vand.

Om Eckenloff Vandt.
CCLXXXIII.

Eckenloues Vand er god till dem som haffner di Røde Blegner i Ansictet / di skulle toe dennem der wdi det giør Huden Huid / oc det fordryffuer oc Stoelgang i Liffuet.

Om Eppick Vandt.
CCLXXXIIII.

Eppick Vand er god til dem som haffuer Stien / di det vddriffuer Steen oc renser Tarmen oc Blæren.

Om Mynte Vandt.
CCLXXXV.

Mønthe Vand er hæd oc Tør / oc er god till den Siuge Leffuer oc Lunge / oc den som er Dampige oc Wedstige om sin Bryst oc Hierte / ocsaa er det god som kand icke fordoffue deris Spise / oc som er Siuge i Tarmen.

Om Popen Platten Vand.
CCLXXXVI.

Popen

Popen Platten Vand er god bode til mand oc Quinde at Dricke.

Om Bilsen eller Bølme Vand.
CCLXXXVII.

Bilsen Vand er god for dem som kand icke vel Soffue/ mand skal giøre en Plaster der aff / oc ligge hannem det paa sin Hoffuet oc Tyndingen / saa bekommer hand Naturlige Søffuen oc Roe.

Om Bøne Bloster Vand.
CCLXXXVIII.

Bøneblostę Vand er god for de Arre / hud oc hije offuer siønen/ naar mand drypper det i Øyene/ da lader det ingen hud groe der offuer/ oc der som der er nogē breck i Øyen/ da skalt du smørie det der met eller Drøppe i.

Om Korn Mynte Vandt.
CCLXXXIX.

Korn Mynte Vand er god for alle Orme styng / oc fordoffuer alle Forgyfft/ den som Dricker denne Vand i ix. Dage om Morgen Fastende / det fordriffuer Gulesott / besynderlige Kolde Siuge som Kallis Quartana / det er oc god for Spedalsk / oc saa er det god for di Pletter som Quindefolck bekomer hoss Børne / oc den som dripper det i Øern/ da døder det Orme i Øern/ den som dricker det fastendis/ da renser det alle wnaturlige vedske i Brystē/ oc foruarmer den forkølnede Nyre / det styrcker Magen oc Siunen.

Om Aurinen Vandt.
CCXC.

Aurinen Vand skalt du saa berede / Tag Vrter oc Røder ij. deel / oc Entian en deel / det skalt du ligge i Viin v. Dage / der aff Brend Vand / det Vand Drick Fastende / det beuarer Mennisken lenge for Siugdom / det fordriffuer den Materie / som Bulde oc Kierteler haffuer deris wdspryng oc begyndelse aff / oc renser den forslimede oc forkølnede Mage / oc Bryder Steen i Nyren / oc fordriffuer Miltens hordhed oc Leffueren / oc renser Coleram / oc fordryffuer Kolde Siuge / oc fordriffuer det storckenet oc onde Blod / oc det forklarer de Mørcke Øyen / oc er god emod alle forgifftige Creatures Bidt.

Om Endiuien Vandt.
CCXCI.

Endiuien Vand skalt du saa berede / stød dennem oc giør Vand der aff / det er god till Leffueren / Milten oc Magen / det obner det / oc fordriffuer den forrodnede Fuctighed oc onde Wedske / oc den Daglige Kolde Siuge oc Gulesott / det obner Nyren oc Lesker alle wdi alle Vilckor.

Om Alandz Vandt.
CCXCII.

Alandes Vand skalt du saa berede / Tag Alandz Roder oc Jsop / Lauendel / Fenekoel Roder / Beuenelle frø / Melissæ frø / aff huer lige megit / stød det tilsamen / oc ligge

det i ædicke iij. Dage / der aff giør Vand / det er god for den onde Bryst oc di tørre Hoste / om di Dricker det i ix. Dage / men haffuer hand ont i sin Hoffuit / da skall hand icke Dricke det / men hand maa giøre en Plaster der aff / oc legge offuen paa Brysten / denne Vand maathu stryge paa de onde Pletter / paa Flechter / oc paa den flydende skorff / det fordryffuer det alle sammen.

Om Rude Vandt.
CCXCIII.

Rude Vand / Tag oc stød Rude Blader / oc brende Vand der aff / Dricke huer Dag der aff / det forklarer vell din siøn / oc lader du det i dine Øyen / da forklarer det dem / reengiør oc kølner / det fordriffuer Galne Hunde Bidt oc forgyfftige Creaturis Bidt / Mand maa vell bruge det paa nødz vegne for Teragelse / oc er dem besynderlige god / som haffuer ienge verit Kranckelig oc end nu er.

Om Vilde Saluie Vandt.
CCXCIIII.

Vilde Saluie Vand er god for Leffuerens hordhed / oc helere alle Saar bode Ny oc Gamle huad sted det er / oc stiller Blod / Quartanen / oc fordriffuer Kaalde oc Gicht i Lemmoderne oc Podagel.

Om Beuenelle Vandt.
CCXCV.

Beuenelle Vand skalt du giøre aff Rødderne / den som denne Vand Dricker Fastendis / den fanger icke den Dag

 nogen

nogen wnaturlig Siugdom/det bortlager Hiertens Vædage / oc Legemens vedske oc Fuctighed / oc styrcker Magen/ oc Bryder Steen / det styrcker Hiernen / Leffueren / Nyren oc Milten / dette Vand soden met Beuergelle / Dricke det / det fordriffuer Gicht inden x. Dage.

Om Benedicten Vand.
CCXCVI.

Benedicten Vand Brend aff Røderne / det renser Flegma / oc fordøffuer vell / oc foruarmer den forkølnet Maffue / oc er god till Leffueren oc till Hiertet for det onde der om / Huor wdaff Phlegma kommer / det hæler Saar/ Fistell / Bylde / oc Malum Mortuum / oc forlucter Hiernen.

Om Marubien Vandt.
CCXCVII.

Marubien Vand skalt du saa berede / Stød det vell oc Brend Vand der aff / det styrcker Magen / om du Dricker det Fastendis / det styrcker Brysten / Leffueren/ Lungen / Milten / Nyren oc Blæren / det fordriffuer den Reissning i Lenden / oc forlyster Mennisken induortis oc vduortis.

Om Sure Vandt.
CCXCVIII.

Sure Vand met ædicke fordriffuer det Røde oc brone Vand / oc hæde Bølde inden oc vden / ocsaa fordriffuer det den kolde som er aff hæde.

Om

Om Been Velle Vandt.
CCXCIX.

Been Vallen Blommer Vand hæler Saar inden oc vden / oc brudne Beene / oc alle haande Saarelse / det fordriffuer Pletter i Ansict dem som toer sig der met / oc i lige maade Andersted.

Om Tormentille Vand.
CCC.

Tormentille Vand som brendis aff Roderne oc Bladerne met Blommer / den det Dricker, ix. Dage / det fordriffuer det Røde / det Blancke oc det Brune Vand / oc den Brønde aff Øyene / oc forløster Mennisken i mange Siugdom / oc forklarer Menniskens Sicht / oc fordriffuer daglige Kolde Siuge om det Drickis i iiij. Dage / det hæler krefft / oc Fistel bylde oc drøsse oc Gicht / det styrcker Magen / Brysten / Leffueren / Milten / Nyren oc deris forstoppinge / oc forlyster Mennisken.

Om det Vand som dripper aff Viinstocken. CCCI.

Det Vand som wdi Maijtid Drypper vd aff Winstocken naar di besnides / der henge en Glass vnder som er Enge oc sueffuer offuen till / aff denne vand som du saa kand bekome / der aff dryppe en drobe i Øgē krigē wed nesen varmafftige / det forklarer siønē som forderffuet er aff hæde vilckor oc fordryffuer Pinē oc hæde der aff / den som toer sin Hoffuit

tid vdi

tid vdi denne Vand / oc tid oc offte bestryger sin Hoffuit der met / da giør det skøn lang Haar / men naar du det distilleret / saa er det des bedre.

Om Redicke Vandt.
CCCII.

Redicke Vand skalt du berede bode aff Bladerene oc Røderne tilhobe / denne Vand Drick Fastende / det reenser den onde Maffue / det styrcker Leffueren / Milten / Hiertet oc Nyren / det giør Maaen alle Fuctighed oc onde vedske / oc det fordryffuer den Wemmelse i Liffuit / det Døder bode induortis oc vduortis Orme / det fordriffuer di onde Plette / oc det er god for Gulesott.

Om Søuenbom Vandt.
CCCIII.

Søuenbom Vand giør mand aff Bladerne oc Blommer / det er god for den Gicht / oc for alle slags hæde.

Om de Almindelige Vrters Dygder oc Krafft.
CCCIIII.

Vdi denne effterskreffne Bog ville wi tale om de Vrter i det første i Almindelighed / derfor spør wi om / huorfor der Groer saa mange haande Vrter paa Jorden / effterdi at Jorden er icke vden en Natur oc en enfoldige Element / Der suaris saa till / at Vrter Groer icke aff Jordens enfoldighed / forthi det Jord som wi seer oc tager paa / som sto-

re Træ-

re Træer oc mangfoldige Vrter Groer wdi/ det er formenget wdaff iiij. Elementer / som er Ild / Vær / Vand oc reen Jord / oc den tilsamen mengelse er saa mangelunde / der aff fanger Vrter mange haande mact / ocsaa Groer der mangehande Vrter aff Jorden.

Nu er en Anden Spørsmaal / huorfor wi neffner en Jordiske Vrte / den ene hæd Natur / den anden Lufftig Natur / den Tridie Vandens Natur / den Fierde Jordens Natur / endog at di alle Groer vdaff de iiij. tilsamen mengede Elementer / der til siges / at huer ting neffnis effter deris Natur / oc Proprietet oc Egenskab / som deris meste foruirckinge er vdi.

Endog at nu alle Jorderige ting ere aff di iiij. Elementer / dog er den ene hæder end den anden / oc det kalder wi hæd Natur / oc den ene Fuctiger end den anden / det kalder wi Vandens Natur / oc somme ere gandske lett oc sødt / det kaller wi Lufftiger Natur / oc det som er suar oc kald oc falder neder / det kaldis Jordens Natur.

Wi seer vel at alle Creatur / Treer / Vrter / Stene oc all Jorderige ting det haffuer Jorden allermest / Nu maat du sige / huorfor ere somme gierninger hæde eller Fuctige? Der till suaris saa / Ihuor vell di andre forbeneffnede ting haffuer meste aff Jorden effter deris storhed / dog haffuer huer besynderlig aff en anden Element mere effter den Krafft / fordi en Peber Korn effter sin størelse haffuer mere aff den Element Ild / end mange store ting haffuer aff Jordens Natur eller Vandt.

Ocsaa tager di Tingiste deris Kraffter aff den form oc eiedom / som Himmelens krafft giffuer der wdi.

Ff Noch

Noch en Anden.

Om en Vrt wor hed i sin Krafft / oc en anden Kold / oc den ene Sød / den anden Suur eller Bitter / oc huer besynderlig Tingist nærer sig aff sin lige / det søde aff det søde / oc det sure aff det sure / huor kand da wdaff en haande Jord wdi en Gaard saa mange Vrte groe oc føde sig aff Jorden? Der antuordes paa / at Vrterne ere mangfoldige slags art som groer aff en Jord formedelst Stiernernis mangefoldige Krafft paa Himmelen / fordi huor form jeller art i denne Jordiske oc forgengelige ting haffuer deris Krafft wdaff Stiernerne paa Himmelen / oc effterdi de iiij. Elementer ere nu tilsammen menget vdi Jorden / som Vrterne Groer vdaff / som førr er sagt / saa tager huer Stierne deris Krafft aff Elementen som di haffuer aldermest behoff / oc naar Vrterne ere Søde / saa tager di deris Søde aff de iiij. Elementer huercken mere eller mindere / end di haffue behoff / dog di haffue mest aff Jorden till deris føde / om di ere i deris egen verelse / Derfor naar mand tager dem wdaff Jorden / da tørris di aff Væderit / endog ligeuell at Lufften er ved Jorden som wiboer / som er ocsaa formenget aff di iiij. Elementer / dog haffuer hun det for lidel / at Vrterne ere icke benøyet der met.

Ocsaa motthu spørie om de Creffter som Vrterne haffuer / Om di haffuer dem aff di formengede iiij. Elementerne? Der sigis Ney till / di haffuer den Krafft aff Stiernernis wnderlige forwirckinge oc Krafft.

For

For det Første / om Maalurte.
CCCV.

Absynthium Kaldis Malurt oc er en gandske Bitter Vrt / oc er Mennisken god oc nyttige / som Platearius siger / den som Dricker Osen aff denne Vrt / da er det god for mange Siugdomme / den som Dricker hannem / hand menge det met Viin / det er oc god for Orme i Liffuit / oc for en forstoppede Leffuere oc Milte / oc saa for Siugdom i Hoffuedet som kaldis Apoplexia / om nogen fryeter for samme Siugdom / oc det er en god Legdom for den som haffuer mist melen / det dryffuer oc Ormen wdaff Øern / den som denne Oess / da forklarer det deris Øyen / oc er Magen god / fordi det styrcker dem / ocsaa Spisen wdi Magen / naar de steger Malurte met Olie oc Smør sin Liff der met / da beuarer det Mennisken for Lopper / huilcken Schriffuer som syuder sin Bleck met Malurte / da skierer Muss icke hans Bøger eller Breffue / somme kommer det i Lud for Orme i Haar / det er vnder / at Malurte haffuer saa mange Dygder met sig som her icke kand alle Beschriffuis.

Malurt haffuer Krafft / oc den ene er den Anden emod / fordi den først wegner Liffuit / ocsaa bestopper det Mennisken den det haffuer behoff / den anden Krafft haffuer hun aff groffhed wdi Oesen / oc den første Krafft er aff hindis hæde oc Bitterhed / forthi Malurt er hæd i den første Grade / oc tør i den anden Grad.

Om Dild. CCCVI.

Platearius siger at du skalt samle Dild i Høsten / oc skall Tørre det / det Bryder Steen i Blæren / oc er god for Hicke / oc for den reppen naar du Luchter der till eller tygger det / eller siuder oc Dricker det / det styrcker Hiernen oc Magen / oc fordriffuer wdaff Liffuit det onde Vær / oc det er god soden i Vand for Steen / denne Vrt er lig Fenekoel / denne Vrt metter / ob forterer den Gamle Fuctighed oc vedske i Magen oc i Liffuit / oc giør vell Soffuende / men bruger du dette offte / da Krencker det din Sicht oc siøn / Men det giffuer Amme megit Melck om hun siuder det met sod oc Dricker det.

Om Mercke. CCCVII.

Mercke er aff hæd oc tør Natur som Platearius siger / at bode Røder oc Blader ere gode till Legdom / di haffuer lidel Blader bredere end Persilie Blader / oc ere mangehande art / en part Groer paa Bierge / en part i Marcken / Somme i gaarde / somme i Vand / denne Vrt fordriffuer den Blesen oc Vær i Liffuit / oc obner den som er bestoppit i Liffuet / derfor giør det Sued / de som Groer i Gaarde di haffuer en god smag / men det skader Hoffuedet / oc rører Fallendesott / den som berer disse Rødder om sin Halss / da fordriffuer det Tandvæ.

Galienus siger at denne Vrt er god at æde met Latucker / Hindis frø er god for Wattersott / det hæder Leffueren oc foruarmer den oc reiniger den / oc det Frøe fordriffuer Steen wdaff Blæren / Den som binder dette Frøe paa Blæren met Blanck Viin / det fordriffuer Steen met Vanden / denne Vrt oc Hindis Frøe giør Ammen skade / forthi

forthi det fordrer Wkyſkhed / ſaa forringer Melcket ſig oc forhinderis oc andre behendige Vedſke effter den Vkyſkhædt.

Om Holurte. CCCVIII.

Ariſtologia det er Holurt oc haffuer mange haand Krafft / ſom den M. Diaſchorides ſiger / oc ere mange Art Holurte / ſomme Lange / ſomme Trinde / oc en part ſom Viinbær / bland dem er bode han oc hun / deris Blader ſmager vell oc haffuer en ſkarp foruegening i Magen / denne Vrte er lidel / oc wdaff en rod groer mange ſtilcken ſom ere lange / oc i deris Bloſter er en Rød hud ſkafft.

Hun renſer alle onde ſmitte aff Hoffuedet ocſaa Saarelſe / oc giffuer Menniſken en god Farffue / oc den ſom haffuer ont i Øern / hand drippe den Oeſſ i Øern blend met Honing / det ſkarper Hørelſen / oc renſer den Vnaturlige Wedſke / oc beuarer for bollenhed oc flod / det er oc gott for Fallendeſott / oc renſer Bryſten / ocſaa drager denne Vrte torne wdaff Menniſkens Kiød / oc er det gott for Forgyfftige Creatur deris Forgifftighed / Holurte Puluer met Honning vdi en Saar / driffuer det onde oc Vilde Kiød aff Saaret.

Om Huidløg. CCCIX.

Huidløg ere hæde oc Tørre i ſin Krafft / oc de ere gode for Kold Forgyfft / derfor ſiger mand / at Huidløg er Bundens Teragelſe / oc hun er Sichten ſkadelig oc den gandſke Liff den ſom æder megit der aff / den ſom giør Huidløg bred oc binder den paa Pulſen wed handled / det bortta-

 ger/

ger Tandvæ / soden Huidløg styrcker Brysten oc giør Liffuit Blød / oc styrcker den Fordøffuinge i Magen / oc forterer ond Dryck oc ond wedske i Magen / men Raae Huidløg giør ond i Hoffuedet.

Om Jord Eble eller Erdappelen. CCCX.

Jord Eble eller Farffue Vrte / oc kallis saa / forthi denne Vrt kand giffue Menniskens Liff en Farffue / naar en Menniske tilforne haffuer toid sig i en Badt / oc smøret sig met disse Vrter / oc toid sig der effter met Varm Vand / oc om anden Dagen ocsaa / det reengiør Liffuet megit skøn oc bliffuer deilige oc Huid / men den første Dag / da bliffuer Lemmoderne noget wsiønligere aff Saluen som de ere smurde met / men om anden Dagen bliffuer di noget rene / om den Tridie Dag bliffuer di bedre / i den Fierde Dag lutter oc Klaar / oc saa er denne Vrt god till at hele Saar met i Næsen oc i Hern.

Om Anijs. CCCXI.

Anisum Kaldis Anis / oc Kallis oc Romiske Fenekoel / fordi de haffuer Blader som Fenekoel / wndtagen at de ere en lidel breder / oc denne Vrtis frøe heder oc Anys / denne Vrt er hed i hindis Krafft oc tør / oc mand kaller det Søde Fenekoels kommen / det milder oc forterer oc er god for det Vær i Liffuit / oc for det som er wfordoffuede / ocsaa er det god till Herns Fuctighæd oc fordriffuer Steen / det forde-

rer Wkyskhed / oc det bestopper Liffuit / oc obner forstopede Nyrer / oc dryffuer Forgyfft wdaff Liffuet.

Om Bivot. CCCXII.

Arthemesia Kallis Bifod / oc det er hæd oc Tør Natur / oc er dem god som haffuer offuerflodige Fuctighed som er Siug der aff / det sigis den som binder det om Benen oc gaar der met / hand bliffuer icke trett.

Om Keruelen heller Kierild. CCCXIII.

Atriplex Kallis Keruelen / oc paa en anden sted malten / oc kallis ocsaa Crisolacanna / oc det haffuer brede Blader met Huide Blegner ret lige som di wore offuerstrødde met Meel / mange Koge dem met Kiød eller Koel / oc di ere aff Kold art / oc ere Fuctige / oc giffuer Liffuit lidel Næring / det wolder hindes fuctighed / den der komer det i en ny gryde / oc setter det i Jorden saa dypt at brederne ere skiulte / da bliffuer der frøer aff di Blader.

Om de Huide Popeler. CCCXIIII.

Altea Kallis Popelen / oc er madeligen hæd / oc haffuer Blader lige som di Huide Popell / oc er den Urt grøner / oc haffuer lengre stilcken / oc der ganger mange wdaff røderne / denne urt met sine Røder oc frøe haffuer denne mact / at den kand

kand foruegne oc forhindre di store Kierteler / som Kallis Drøsse / at di icke kand Groe større oc giør dennom tilige Maen / at mand kand obne dem / er di aff den Natur i Blodet / saa hielper det / Naar ij. Lemmoder haffuer wreen eller stød sig imod huer andre / da er Popell der god till met Gaase Ister for den Pine huad heller det er i Kneen eller andre sted.

Naar det siuder oc di Dricker Vandet/det renser Liffuit aff alle ilde Luctendis offuerflodighed som er i Liffuit i Blodet / denne Frøe met Viin oc Olie Drocken er god for Forgyfft.

Om Mussecken Øern.
CCCXV.

Auricula Muris Kaldis Mussecken Øern/ derfor at Hindis Blader er lige saadanne som Musse Øerne / oc breder sig wd paa Jorden / oc haffuer Blaa Bloster / oc er Kold oc Fuctige wdi sin Krafft / oc haffuer alle di Kraffter som Maalurten haffuer / oc di som haffuer Fallende Siuge / de Dricke aff disse Vrter till hand Pruster eller Nyser / det er megit god.

Om Betonica. CCCXVI.

Betonica Kaldis Betonie oc er hæd oc Tør som Plateariꝰ siger / de Blader ere gode till Legdom huad heller di ere Grønne eller Tørre / di haffuer mange Krafft / naar du siuder dem met Maalurt da ere di gode for Siugdom wdi Hoffuedet.

Alexan-

Alexander siger / den som æder eller Dricker denne Vrt Fastendis / da skarper det siunen oc beuarer Øyene for Saarelse oc for Formørckelse / oc giør Øyene klare / denne Vrt søger Troldfolck effter / oc siger at det haffuer mact i store Sager naar de det besuerer som det sig bør.

Om Basilicken. CCCXVII.

Basilicum Kallis Basilike / det haffuer en ædel smag/ Somme mener denne Vrte hæder Draconthea eller Serpentaria eller Colubrina/ oc er Tuinde slags/ den ene haffuer smaa Blader / oc den anden store Blader / effter den wiss som Mynter Blader / denne Vrt er hæd oc Tør / oc som somme siger at det haffuer mact at foriage Hugorme oc Slanger / oc den Menniske som drager det paa sig / Alexander siger at denne Vrt groer i di steder som wføddе Børn bliffuer begraffuet.

Om Hussløg. CCCXVIII.

Hussløg er aff Kold Natur/oc er god till den hæde Leffuere / oc den som met flid mercker denne Vrters Natur / di siger at den Affuender Lyusen oc Torden / derfor Planter mand dennem paa Huse/Somme siger at denne Vrte haffuer den art / at ligger mand den i en gryde till mange stycker Kiød / da giør det aff mange stycker en stycke / oc er Hussløg god at ligge paa en hæd Kiertell eller Drøsse.

Om Beten Beder. CCCXIX.

Bleta eller Blita kallis Bete / oc er Tuinde slags / den ene haffuer Grøne stilcken / den anden Røde stilcken oc er større oc bedre / somme haffuer store Blader som Weybrede / men di Lange ere di beste / disse Vrter ere Meddelmaade Kolde Fuctige / naar du tager Petersilie der till / da ere di Sunde at æde / oc ere Bløde oc lader sig vell Kaage oc fordoffuis vell naar du giør det saa reen oc Koger dette.

Om Cammelle. CCCXX.

Camomilla kallis Cammelle / oc di ere iij. Slags / den ene haffuer Huide Blommer / den anden Gule / den Tridie Purpur Farffue / oc er hæd oc Tør / som Galienus siger / oc lignes wed Roser / deris Kraffter det fordriffuer hæde Bylde oc Drøsser / di giør dennem Bløde oc Moende / oc styrcker de Lemmoder som haffuer mange Aaarer / oc hielper de forsprengde oc forarbeidede Lemmoder till deris kraffe igen / fordi deris hæde lignis wed Menniskens hæde / oc styrcker Hiernen / oc borttager aff Hoffuedet den onde Materie / oc er god for Gulesott / oc for Siugdom i Lenden.

Om Cipolen eller Løg. CCCXXI.

Cepe kaldis Løg / oc haffuer den Natur / at hun obner de genge i Lemmoderne oc i Liffuit / oc opbleser oc drager Blodit till Hoffuedet / der aff bliffuer Hoffuedet Rød oc giffuer gode Farffue / om di ere icke soden eller stegte / da giffuer de lidel Føde / men naar de ere Kogit / da giffuer di tyck

tyck Fuctighed / dog giør di ond Blod oc Fuctighed i Liffuit/ derfor skader det Menniskens Sind oc Fornufft/ oc styrcker Magen / oc giffuer Løst till Matt / oc obner den achterste Aare / som kaldis paa Latine Emorroides / oc forderer till Wkyskhed / det Vand er god for Gallende Hunde Bidt om du toer Saarit der met / eller giør Plaster der aff oc ligger paa.

Om Bockwete eller Kicher.
CCCXXII.

Cicer kaldis Kicher eller oc Bockwete/ oc haffuer smaa Blader / oc Groer lige som Bøne oc Wicker eller Linser/ oc di ere Toe slags / Røde oc Huide / oc er Langaffuge oc Spitz/ oc er Vilde oc somme Tamme/ di som mand Saaer i Gaarde eller i Ageren / de giffuer bedre Føde end di Wilde / Men di Vilde ere bedre oc hedere / oc lader sig bedre fordøffue / oc foruegner Krafftigere end di som Saais / det er aff Natur Hæd oc Tør / oc giffuer bedre Føde end Bøne / det er god till Lungen / forthi det giør den Fuctige / oc den det æder / den giør det god Farffue / det er oc god till Røgvæ/ oc det Oeffer god for Tendvæ at Smørie Tendgiorden met.

Om Skeelswort. *CCCXXIII.*

Celidonia kaldis Skeelwort/ oc er hæd oc tør som Platearius siger/ det renser Hoffuedet oc styrcker siønen / Isidorus siger at det er Sualers vrter/ fordi der som en stack en Suolis Vnge sin Øyen wd met en Naael/ strax hinter den Gammel Suole de bloster aff denne Vrt / oc ligger den paa

den Vngis Øye / saa seer den / Oesen aff denne Vrte er god i Øgen / det fordriffuer det Huidmaal eller Hud i Øyene oc Klarer Øyene.

Om Hund Tunge.
CCCXXIIII.

Cinoglossa Kaldis Hunde Tunge / denne Vrte er god for den Quartanien.

Om Suin Ørter.
CCCXXV.

Suin Vrte er hæd oc Tør / de Røder ere gode till Legdom / hun haffuer denne Krafft / at det vegner oc slancken giør / oc tager till sig / oc tiener vell till den nederste Aare / som kaldis emorroides / naar di ere Reissen / endog di giffuer ingen Flode.

Om Jord Eble.
CCCXXVI.

Jord Eble er icke allesammen ens / disse Frucht ere skadelige / fordi de giffuer wfordøffuelige vedske oc fuctighed i Aarer / der aff kommer stor Siugdom / dog ligeuell haffuer det denne Dygd i sig / naar mand holder en Amectige Menniske det for sin Næse / da kommer den till sig sielffuer igen oc begynder at tale / det lesker oc Menniskens Tørst / oc Bladerne ere gode dem en Gallend Hund haffuer bitt.

Om Kongens Krone.
CCCXXVII.

Coro-

Corona Regis kaldis Konningis Krone / oc er en vrt som haffuer mange Blader paa en stilcken / oc er som Basilicke Blader / oc fuld aff holler / derfor heder de oc paa Latine Perforata / oc paa Gredske Ypericon / oc paa Danske Marck Hommel / oc haffuer den Natur / at den styrcker Hiertet oc Leffueren / renser Nyren / oc heler Bylde oc besynderlige de store oc wrene Reissenninge / oc lesker Forgyfften / ocsaa kaldis denne Vrter / S. Hans Vrte.

Om Saffran. CCCXXVIII.

Crocus hæder Saffran/oc er en vell smagende Vrt oc hindis Blommer heder oc Crocos / oc er aff Natur maadeligen hæd oc Tør/ oc haffuer Krafft oc Mact till at styrcke/ derfor er det god till Magens Siugdom oc till Menniskens Amectighed / som heder paa Latine Syncopis / ocsaa er det god for Røde Øyen det som kommer aff Blod eller aff Colera / du skalt giøre den Hæd i en Kiel eller Becken / oc støde den saa till Puluer / oc menge det Puluer met Fæde spad eller sodt / oc wegner oc giør Liffuet Bløð oc sluncken / det er ocsaa god for den Siugdom som er før er sagt / du skalt icke giffue de Folck det / som ere hæde oc Tørre aff Natur/ som er Colericis / fordi det giør dennem wløstige oc heder dem / men huo det will bruge till sin Øyen / di skall Tempe-rere det Puluer met æge huide oc Bom Vld / oc ligge det offuer Øyene naar du ligger dig.

Kommer du Saffran i Viin / den der aff Dricker bliffuer Drucken oc leer megit saa at hand ved icke sielff huorfor / Saa styrcker Saffran hans Hierte / oc giør hannem glad oc Lystige saa megit oc saa stort / at hand maa død

i Glede / Nogre siger at Saffran er god till Milten / oc fordeler Wkyskhed / hun før oc Steen wd met Vandit.

Om Koruessen Cucurbita. CCCXXIX.

Cucurbita kaldis Koruissen eller Gresskar / oc er maadeligen hæd oc Fuctige.

Rasis siger de Frøe som er i Koruissen ere gode till Legdom / icke raae men det skall siudis / det er god for den Forstoppede Leffuere / oc for di induortis Lemmoderne oc Bylde som er i Brysten oc de andre Lemmoder / Naar du siuder de Koruissen eller steger dem / oc giffuer den Siuge at æde / Naar mand bager Koruissen i Dey oc en Sallat Sucker oc komer det i Vand / saa er det en god Syrup for den som ligger i en Siugdom / naar mand siuder di Koruissen wdi den Vand som di giffuer den Siuge at Dricke / det hielper Leffueren om den er betend / Koruissen breder hindis Blommer wd om Natten / oc beuiser hindis ære i mørcke / naar dagen gaar op saa tager hun Hindis Blommer tilsamen igen met en fortecht at det bliffuer Tør oc Fruchten falder.

Om Koell. CCCXXX.

Koel haffuer en Rød stilcken oc Brede Blader / di bliffuer oc saa Røde naar di Bliffuer igennem Frossen / Disse Vrter ere icke gode Føde / men giør Tyck Blod / oc bleser Liffuet op oc giør megen Pine / Koel er hæde oc Tørre /

Tørre / den som vill ret Koge Koell / den skall slaa den første Vand aff som det først opsiuder met / Siden Kog den met Fæd Kiød oc andet god tingist / da bliffuer Hindis Føde bedre / Hun giør Tungen Tør oc giør Soffuendis / oc beuarer Mennisken for Druckenskab / oc giør en reen Halss.

Om Ringelle. CCCXXXI.

Solsequium kaldis Ringel / denne Vrtis Blommer kallis Dionisia / di Breder dem op emod Solens opgang / denne Vrt er Kold oc Fuctige som Platearius siger / den som støder oc æder det / da er det god mod Forgyfft / oc for di Saar som er Bidt aff Forgyfftige Creatur naar du ligger det paa Saarit / denne Oeff er god for den forstoppede Leffuere oc Milte om den Forstoppening kommer aff hæde / denne Vrte Groer gerne paa det Jordt som tredes haart wed Weye / oc haffuer en gandske hord stilcken / oc deris Blommer haffuer en Blyfarffue / Guldfarffue som den ædele Steen Jachant haffuer.

Om Kommen. CCCXXXII.

Cyminum kaldis Kommen / oc er Vrters Frøe hæd oc Tør wdi sin Krafft som Platearius siger / denne Vrt haffuer Lange Bladere Smaa hoss huer andre som Fenneckoel eller Annis Blader / oc Hindis Blommer ere Blegfarffuit eller Gule / det ene kallis Marckener komen / den andet kallis Spißkomen / Peperkomen de Sorte ere

ere Krafftigere end di Gule / oc aff Natur fordriffuer det Vær i Liffuit / oc giør sluncken / oc størcker for den fordøffuinge wdi Magen / oc fordriffuer Hicke oc Halßbrynde som opfar i Halßen.

Om Aurinen.
CCCXXXIII.

Centaurea Kallis Aurin eller Erdgalle / oc heder paa Latin Felterræ / fordi det er megit Bitter / som Platearius siger / det er hæd oc Tør / oc er Tuinde slags / den ene Kallis den store Aurin / oc haffuer Blader lige som iij. Spitze / oc er oc Tuinde slags / fordi den ene haffuer en Guul stilcken / oc den anden en Grøn / dog er disse Vrter en slags / oc kallis de smaa Aurin / oc haffuer Blader som Ruder / oc er gandske Bitter fast mere end Schamonie / der om will wi tale her effter / oc di haffuer Rødafftige Blommer lige som en Krone der icke er fuldkomen.

Denne Vrt Groer sist wdi Maij Monet for S. Vrbani Dag / huer aff disse Vrter er hæde oc Tørre / oc er megit Bitter náar di ere nyligen optagen / di renser Saarit / di hielper den forstoppede Leffuere oc Miltens hordhed oc Døder Orme i Liffuit / du skalt siude det i Viin / oc tage Sucker der till / oc Dricke det / det hielper Leffueren oc Milten som før er sagd.

Tag Fenekoel Rod / Eppen Rod / Petersilien Rod / det siude i Aurin Oeß / tag Sucker der till / dette sije igennem en reen Klede / det giff den at Dricke som haffue siuge Lemmoder / som Gicht / Lende Vær / dem som haffner Orme i Liffuit giff dennem Oeß met Honnig / denne Vrters

Røder

Røder ere bedre naar di ere formengede met nogen Sødhed / oc haffuer den Natur at det drager tilsamen / derfor naar mand støder di Røder oc binder dem paa Saarit / saa heler det / Tag den Sap aff di stor Aurin Røder naar det er afftrøcht / formenge det met Rosen Vand / oc dryppe det i di tycke oc mørcke Øyen / saa bliffuer di Klare / den Vrte soden i Viin oc Drucken om Afftenen / giør hefftige Sued / du maat icke Dricke formegit / paa det at det icke skall giøre dig din Brystе for tør / det er megit bedre at Dricke det om Vinteren end om Sommeren / fordi at hæden er da for stor / oc haffuer det den art / den som siuder det met Kiød som er hoggen i smaa stycker / da bliffuer aff mange stycker en / lige som der sigis om Hussløg.

Om Dictam. CCCXXXIIII.

Dictamus kallis Diptam eller Peperkrut / oc er vell bekend / oc er god for Hugorme styng oc alle forgyfftige Creatur / ocsaa for Forgyfft som Mennisken haffuer Drucken / den som støder oc ligger den paa nogen Saar / oc trøcker denne Vrtis Oeff igennem met Viin / ocsaa met Mynte Oeff mengit der till / oc sigis det / at naar en hiort haffuer først obenbaret denne Vrt i det at naar en hiort bliffuer skøtt / da wrier oc nijer hand sig met sine Saar i samme Vrter / oc hand æder det / saa kommer Pijlen wdaff Vunde oc Saar / derfor hæder det oc hiort roed.

Om Popelen. CCCXXXV.

Malua kallis Popelle / oc haffuer en Huid Blomster / som er noget Langafftige / oc bøffuer sig altid mod Solens

 opgang /

Opgang / oc om Middag staar den ret op / denne Vrt er Kold oc Fuctige oc obner Liffuit.

Om Huide Sennip.
CCCXXXVI.

Eruca kaldis Sennep / det er en Vrt / oc haffuer Blader lige som di andre Senip / oc er medel maade hæd oc tør / derfor Planter mand dem i Gaarde / oc naar mand formenger denne Vrt met Beder / da metter det hindis Kuld oc vedske / Disse Vrter ere Tuinde slags / den ene er Vild Senep / oc di andre som Saais i Gaarde kaldis Saa Senip / den Saait er / Koger mand vell førend den bliffuer Moen.

Eder du denne Vrt alene / da Bemøyer oc Besuerer det dit Hoffuit / men skaden kand du betage hinde der med / at du menger det met Latucken eller Beder / denne Vrte hielper at fordoffue Spise i Magen / Men de Vilde Senep driffuer Stenen wdaff Blæren / oc forfordrer di naturlige gierninger / fordi det styrcker di naturlige Lemmoder / det giør denne Vrt allermest.

Om Skaffonien.
CCCXXXVII.

Elleborus kaldis Skaffoni oc er Tuinde slags / den ene Huid / den anden Sort / den Sorte er bedre oc Mectigere end den Huide / den som vill samle det / hand skall bede sig tilforne oc æde Huidløg oc Dricke stercke Viin / paa det / at det skall icke giøre hannem skade / det haffuer Blader som den Vrte Alexandria / oc somme kaller det

Wuluis

Wuluis Krud / derfor at naar nogen strøer dette Puluer paa det Spißning som Wlffue eller Hunde æder / saa Døør di.

Den Sort Skaffoni haffuer en tyck Stilcken / oc haffuer paa sig Sorte Aarer / oc stilckenen er vndertiden Purpur Farffue / paa en side paa stilcken er en ting paa som en Log / denne Vrt Groer gierne i Tørre steder i Gammele Rodnede Mure / oc naar du drager Roderen wd/ da ere di hole inden i / oc lige som Spindelweff i det huole / oc det er skarp paa Tungen oc bidder paa Tungen / denne Vrt Hun er hæd oc Tør / denne Vrte løßner bode smaa oc store Materie saa weldige / at det kand end oc tage Vild Kiød aff / oc haffuer den Natur at den kand forandre Legemet wdaff hindis skickelse till en anden bedre Vng skønhed/ det thiener icke at giffue nogen Quinder eller Veggelige mend / Men Nyffue nock at giffue stercke mend som haffuer megen blod/det skicker sig best at mand tager det in Martio end nogen anden tid / oc wdi Augusto / oc aldermest naar Mennisken er Løstige oc Glad / at mand tager det naar det er saa bered / Du skalt siude det met ædicke / saa fortager det den Siugdom i Øern / oc styrcker den Siuge Hørelse naar du dripper der aff i Øern / oc naar mand toer Munden i samme ædicke / da fortager det Tendvæ/ det fortager oc den Siugdom Melancoliam / naar en Menniske taler met sig sielffuer Hemmelige ting / ocsaa er det megit god for den Fallendesott som Kaldis Epilepsia.

Den Huide Skaffonie er saa skicket i sine Blader som di Sorte / vndtagen di haffuer Huide Aderer paa deris stilcken / oc deris Røder er lige som di Huide Popell Røder / oc er megit bedre end di Sorte / oc di Groer gerne paa Bierge

Mand samler gierne deris Roder naar mand Høster Korn oc andet saadanne / da dragis de op oc tørris / disse Røder ere Bitter paa Tungen / men icke megit di drager Spøtten till sig / Er det saa at di bidder formegit paa Tungen / da kast dennem bort / den Huid Skaffonie er hedere oc Tørrer end den Sortte.

Den som menger disse Røder iblant det som Muuss æder / da døer di naar di æder der aff / disse Roder ere icke trofast at bruge / for de fører paa Mennisken Dødelige Krampe / komer du denne Puluer i Mennistis Næse / da Nyser hand / der aff haffuer det denne naffn at det kaldis Nyssevrte / den som bruger den maadeligen / den skarper den oc styrcker hans siøn / den som bruger den offuermaade / da er det en Forgiffte for Mennisken / Suine / Hunde Hønss som æder de Menniskers skarn som haffuer nytte oc tagen disse Roder till sig / de døø der aff.

Om Fenneckoell.
CCCXXXVIII.

Feniculus kaldis Fenekoll / oc er wdi sin Krafft hædt oc tør som Platearius siger / oc en behendige Substantien eller verelse / oc haffuer den Natur at hun driffuer Steen vd met Vanden eller i Vandet / denne Vrtis Frø oc Hindis Røder / Blader oc Oesen der aff / er god till Legdom / oc dette skal samlis i Maijtid / den hud som er om deris røder / er god till den forstoppede Leffuere oc til Milten om den syudis i Viin / oc er ocsaa god for Stoelgang / oc for Stien om disse Siugdomme komer aff Kuld / men komer det aff hæde eller aff Fuctighed / da skalt du syude Feneckoel Vand som

førre

førre er rørd met Viin / oc giffue hannem det at æde lige som andre soden Vrter / det er ocsaa god for den forbeneffnde Feill oc Breckelighed / det fortager oc den Vær i Liffuit / det styrcker oc den fordøffning wdi Magen / det samme giør oc Puluerenn som giøris aff Fenekoel Frøø / den Oeſſ aff disse Vrter er god till de formørckede Øyen oc for deris siønen.

Alexander siger naar Slangen effter Winteren gaar wd aff deris holler / da æder di Fenekoel / oc wrier deris Øyene der emod / saa bliffuer di Klare igen / ocsaa er denne Vrte god for Forgyfftige Creaturis Bidt / det fortager ocsaa Wemmelse i Magen oc den opsoden Brynde i Halssen oc døder di Orme / du skalt foruarme denne Oeſſ i en stien Flaske eller anden Jordkar / det skall der wdi foruaris oc ophengis i L. Dage / naar mand dripper aff dette i Øyen / da giør det di Mørcke Øyene Klare.

Om Bøne. CCCXXXIX.

Bøne lader dennem icke vell fordøffe wdi Magen / naar di ere Grøne / da haffuer di megen offuerflodighed som Platearius siger / di Største oc di Blødiste ere di beste som ere icke Orme ædt / som kaldis paa Latine Gurguliones det er Korne Orme / naar du koger Bøne / oc rører dem intet paa Ilden / icke heller Puster eller weffter at dennem / da Bleser di allermest op / de skaller aff Bøner bleser mere op end kiernen eller Meelen.

Naar nogen giør en Plaster der aff / oc ligger den paa en sted som Haarit er affraget / da foruarer det den sted at der Groer icke Haar paa / at æde Bøne det giør Øgenen

 skade /

stade / Men Bøne Vand er god at toe vduortis Øgene met.

Om Korn. CCCXL.

Frumentum kallis Korn / oc er mange haande / som er Huede oc Rog oc Blendkorn / endog haffuer di iij. en Almindelig Natur / at di giffuer Mennisken bedre Føde end nogen anden Korn der er for den lignelsis skyld som di haffuer met Menniskens Nature / det Brød som der kommer aff det Meel som Maales aff Kornet / det fortager den skarphed i Brysten oc Lungen / oc naar mand siuder det met Olie / da Bløder oc foruegner det den Bøld wed Hiertet i Mennisken / oc naar nogen tygger det oc ligger paa Saarit som en Gallend Hund haffuer bitt / da heler det / det smaa Meel som styffuer i Møllen naar som der Maalis/ det støff er god for den Blodgang i Liffuit / dog Ligeuell fordøffuer sig bedre Huede Brød snar en Rog Brød / oc det Wsichtet Brød stopper Leffueren minder end det som Sichtet er/ fordi det Sichtet setter sig fast / oc det som er Wsictet siuncker mere paa grundē i Magē oc søger Liffuens porte bedre/ di som toer sig met di Kly / dem tager det megit vreenhed aff.

Om Heersse. CCCXLI.

Gergeres kallis Heersse / oc de ere Tuinde Slags/ den ene er Gemein / oc kallis paa Latine Milium / oc den haffuer Langafftige Blader oc er Guleafftige / den anden er icke saa megit Gemein oc kaldis in Latine Paulcum / paa Tydske Vennig / oc ere en lig/ oc ere Stor som en Kolue / oc der ere mange Korne wdi / oc er li-

er lige som andre Kersse / disse Korne ere Tørre oc Kolde / oc giffuer ond Blod/ oc lader sig icke vel fordøffue i Magen/ oc føder Spedalsken / den som haffuer Pinen i Liffuit wdaff stinger eller saadanne Vilckor / da skalt du bløde Heersse vdi en gryde/ oc tage dem till sig saa forgaar Pinen hannem.

Om Swerdele. CCCXLII.

Gladiolus det kaldis Swerdele / derfor at det er skafft som en Suerd / denne Vrt haffuer ingen stilcken / men det haffuer ix. Blader som Groer wdaff sin Roder / oc di ere Tuinde slag / den ene Groer i Tørre steder / oc haffuer en Høy Bloster / oc er gandske bløød oc smager well / den anden Groer i Vode steder / oc den haffuer icke heller wden en Blomme / den er Guul oc smager Skimmelige / oc Hindis Rødder ere Dypt i Jorden / disse Røder ere Kolde oc fuctige / naar nogen giør en Plaster der aff met Honning oc Olie / oc ligger det paa Milten / da fortager det Miltens Reissening.

Om Homle. CCCXLIII.

Humulus kallis Hommel / oc det er en lang Vrte / oc breder sig wd om Træerne oc paa Træerne / paa Mure/ Tørne gierder oc mangestedz / denne Vrtis bloster som er Hommel er aff Nature hædt oc Tør / oc mand kand lenge giemme oc beuare dē i deris krafft/oc er huer mand vel bekend/ di haffuer deñe mact/ at di kand fordriffue den vedske oc fuctighed i tenderne/oc saa vdi andre Lemmoderne/di foruarer vdi deris ve-

deris ve-

verelse den Naturlige Fuctighed/ saa at di icke Rodner/ forfulis eller forgaar.

Om Bilsen. CCCXLIIII.

Jusquiamus kallis Bilsen / oc er megit Kold Natur / oc hindis Frøø er god till mange Legdom / den som støder Bilsen blader / oc ligger dennem paa Tyndingen ved Pern / da giør det Mennisken vell Soffuendis / Hindis frø er oc gandske Krafftige till at giøre Mennisken Soffuendis / derfor huad Korn mand Blender der met oc strøer for fule / naar di æder der aff / da soffuer di saa haart / at mand kand gribe dem met Henderne / du skalt icke giffue nogen Menniske dette Frøø at æde / fordi det døder / oc fører hannem den Siugdom paa / saa at han Glemmer alting / oc Soffuer stedze / huilcken Siugdom kallis paa Latine Litargia / den Olie som giøris aff denne Vrtis Oeß er god for Tend Vær som er aff hæde Vilckor / oc saa for Reissening / oc for alle Siugdom som er aff hæde.

Om Isop. CCCXLV.

Isopus heder Isop / oc er i Nature hæd oc Tør / som Platearius siger / Hindis Blommer oc Blader ere nyttige till Legdom oc icke Røderen.

Den som siuder denne Vrtis Oeß / oc bestryger sin Ansicht der met / det giffuer en god Røg / Du skalt siude Isop oc Figen tilsammen / oc Drippe det Vand i Pern / det borttager Pine oc Vær i Pern / oc mange andre Dygder som det haffuer i sig.

Om

Om Latucken. CCCXLVI.

Latuca heder Latucke / oc er Middelmaade i hindis Dygder iblant andre Vrter / oc giør god Blod / hindis frø er god / fordi det giør Soffuendis / oc er god for de hæde Bylde naar di Først begyndis / huilcken full eller Dyur som bliffuer forgiffuen aff nogen forgyfftige Hogorm eller Slange / oc han æder Latucker / da bliffuer hand fri oc tryg for Forgyffe.

Om Lilier. CCCXLVII.

Lilium kallis Lilie / oc er vell bekend / oc haffuer skøne Huide Blommer met Sex Blader / oc met i samme Blommer staar en Guul Nelcken met Gule Knopper / disse Lilier ere hæde oc Fuctiger Natur / som Platearius siger / oc er gode der till / at hun Blød giør oc foruegner alle Bylde oc giør dem Maaen / det fordriffuer Slanger / oc er god for di skarpe Torne / Lilie Rødder giør skøne Ansicht naar nogen toer sig der met/oc fordriffuer Runckenhed/hun er oc god for dem som haffuer Brend sig met hæd Vand om samme rødder siudis met Rosen Olie / det er en god Legdom oc for dem som er stungen eller bidden aff en Forgyfftige Creatur.

Om den Alrunen. CCCXLVIII.

Mandragora kallis en Alrune / oc er hæd oc Tør / oc groer i de Lande mod Solens opgang/ oc hindis roder kaldis Sabro. Oc haffuer en Menniskis skickelse / som Auicenna

siger / at de ere Tuinde slage/ Han oc Hun/ den Hand haff-
uer Bladere lige som Beten Bladere / Men Hun haffuer
Bladere som Latucken Blader/wndtagen at Alrunen Bla-
der er noget skarpere.

Di Børn som først funde disse Røder oc æde der aff/
der aff Døde mange / Men en part bliffuer hiolper met
Smør / Honnig oc met Spijsen / denne Vrte Bærer skø-
ne Ebbel som smager vell / oc kaldis Erddappele eller Jord-
ebele / Men der er andre Jordeble / om huicke tilforne er
Schreffuit

Denne Alrune Rod oc hindis Barn oc hindis Blader
oc hindis Fruct er en god Legdom / oc haffuer denne Krafft
at det drager tilsammen / Naar du vilt at en Siug Men-
niske skall Soffue / saa tag Alrunen Puluer oc menge det
met Quinde Mielck / oc met det Huide aff en æg / oc giør
der aff en Plaster/ den leg hannem paa Forhoffuedet oc ved
Pern / oc det samme bruge for ont i Hoffuedet som er aff
hæde / tag denne Vrtis Blader oc stød dem oc legge paa
Pulsen wed Pern.

Alrunen Olie giør mand som efterfølger / tag Alrune
Blader oc stød dem vel smaa/ oc menge dem vel met Bomo-
lie / oc siude det vel tilsam̃en/oc trøcke det siden igennem en
klede/saa haffuer du Alrunen Olie/den giør Soffuendis/oc
fordriffuer siugdô oc werck i Hoffuedet/ocsaa fordriffuer det
hæden som komer aff kolde siuge naar mand smører forhoff-
uedet oc Pulsen ved Pern oc tyndingen/ocsaa siud disse røder
i Viin / oc giff dem som skal skeris Ledmoder aff / saa føler
hand ingen Pine for offuerflodige Søffn / om du ligger aff
disse røder i Viin / da giør di Mennisken snart Drucken/ oc
den som nytter dennom tid / da fanger han den rørende siug-
dom/som kallis paa Latine Apoplexia.   Om

Om Mynter. CCCXLIX.

Menta kaldis Mynte / oc haffuer en Rødt stilcken / dog vnderuden ere di Grøne / di Mynte som Groer i Vand / de ere Rødafftige bode paa stilcken oc Bladerne / denne vrt er i hindis Krafft hæd oc Tør / som Platearius siger / endog ere di marck Mynter bedre end di Mynter i Gaarde / Men di Gaard Mynter ere bedre till Legdom end di Vilde / disse Vrter haffuer den art / at di giør sluncken oc Lemmyge oc foruegner det styffue oc haarde Lemmoder oc giffuer Krafft formedelst den gode Røg / den sin Mund Luchter ilde / oc Tendegierdene ere icke Sunde oc di Bløder / hand siude Mynter i ædicke oc thoe Munden der met / oc Gnide Tendgiordene der met / der effter met Tørre Mynte Blader / Mynter soden i Viin eller Vand er god for den forstoppede Leuere oc Milte om det er aff Kold Fuctighedz / Naar du giffuer nogen en Dryck imod Forgyfft / da giff hannem den met Mynte Oess eller Vandt / Den som Dricker Viin som er soden met Mynter oc Mynten Puluer met ædicke tager till sig / det styrcker hans Mage / Mynter haffuer den art / der som nogen Planter dennem hoss andre Vrter / besynderlige hoss Koell / da lader det ingen skadelige Creatur fange Mact / Ligger du Mynter i Melck / da bliffuer det icke till Ost / den som Dricker Mynte Oess met ædicke / det fortager Blodgang.

Om Wyffuekrighe. CCCL.

Marrubiũ kaldis Sygemynte eller Wyuekrig / oc kaldis oc i Latin Prassium / oc haffuer røde Blader trind effter den stick som Neller / di som icke brender / oc di ere tuindeslage / den ene Huid / oc den anden Sort / den huidis bladere ere lige som di wore offuerstenckit met Melck / den Sorte er Brun / oc haffuer icke saadanne Spetter paa sig / disse

Vrter ere hæde oc Tørre / oc haffuer Andre Krafft / som Platearius siger / det giør gengerne i Halssen Klare / reiniger Brysten / oc er god / for den Reissening i bag Aderen / som kallis Emorroides / om du det bereder som det sig Bør.

Om Nardus.
CCCLI.

Nardus er megit Tør oc Luchter lige som Cipressien Røg / som Platearius siger / oc haffuer skarpe Blader / oc Groer i de ij. Lande / som er wdi India oc vdi Syrien / di som ere aff Jndien ere mange honde skøne slag/ oc mangfoldeligen aff alting / Men det aff Syrien er det beste / naar mand holder det lenge i Munden/da giør det Tungen Tør/ Men Hindis Blommer beuares gandske vell for deris gode Røg skyld.

Disse Vrter ere hæde oc Tørre / oc er god for Amectighed som kaldis Sincopis/ oc er oc god till en trang Bryst/ oc till Hiertens Siugdom som kaldis Cardiaca / naar mand Siuder det i Vandt / oc tager Sucker der till / oc giør der aff en Syrup / for Hiernens Siugdom Lucter mand der till / det er ocsaa god for Flod i Hoffuedet / som kaldis Reuma / oc for Kuld i Magen / oc for ont i Tarmen som er kommen aff Kold Fuctighed/ oc for den forstoppede Leffuere oc Milte giffues aff disse Vrter naar di ere vell soden / du kand oc giøre en Eddele Salue aff samme Vrter / lige som mand giør Olie aff di Vrter som før er sagt.

Denne samme Salue eller Olie er god for Gicht / oc for den Rørende Siugdom / oc for den Fallende Sott / den

ene

ene Kallis Apoplexia / den anden Epilepsia / det er oc god for den Gicht i Sennerne som hæder Artetica / oc for den Gicht i Føderne oc Benene / som kalldis Podagra / oc for Hendernis Gicht som kaldis Chiragra / naar mand Salner eller Smører Lemmoderne der met.

Om Kersse. CCCLII.

Nasturcium kallis Kersse / oc er i sin Krafft hæd oc Tør / oc forterer den fule Fuctighed oc vedske i Liffuet / oc beuarer Menniskens Haar / at det icke falder aff / naar mand bruger dennem i deris Dryck / oc smører sig der met / da er det god for Bylde oc Drøse / som er Kierteler / oc andre heffuelse / naar du menger det met Salt oc Honning / Saa er det ocsaa god for den forterende Siugdom / som kaldis paa Latine Ignis Persicus / oc mand kalder det det Helsche Füre / oc det reengiør Lungen / oc er god for Trang oc suar Aandedrecht som kallis Asma / det hæder Magen oc Leffueren / oc er god till Milten som er Ressen / dog er det vndertiden Magen skadelig / ocsaa formerer denne Vrt den Naturlige gierning eller wirckinge / det er oc god for Forgyfftige Dyuris Bidt.

Om Mummelcken. CCCLIII.

Nenufar Mummelcke eller Aakander di haffuer Brede Blader som flyder offuen paa Vandet / oc kallis Søblommer / oc di ere Tuinde slags / Gule oc Huide / di Røder aff disse Vrter som kommer aff det Landt India / de haffuer mest lige den samme Krafft / som den Vrters Rod

 Alru-

Alrune haffuer / disse Vrters Rødere er Tuinde slage som er Huid oc Sort / oc den Huide Rod er sterckere end den Sorte / deris Blommer ere Kolde oc Fuetige / oc Røderne ere gode till mange haande ting / naar de saa beredes som det sig bør / saa som for di fuetige Siugdom som kaldis Morphea / det er de røde Pletter vnder Ansichtet / de giør vel soffuendis / oc fortager Hoffuit werck om det er aff Kolde sager komen / saa forkrencker hand Hoffuedet der met / oc skader den naturlige wirckinge / naar mand tager den met en Syrup som er giord aff Mannekop frø sappe eller Oeff.

Om Raden. CCCLIIII.

Nigella kaldis Rade / oc haffuer Røde Blommer / oc Groer ibland Kornit / oc haffuer smaa Blader / oc en Lang stilcken som er Grøn oc Ruch / oc haffuer en Rød Blostier eller Blomme / oc i somme steder Sort / denne Vrt er i hindis Krafft hedt oc Tør / oc fordriffuer det Vær oc det Reissning i Liffuit / oc borttager den Blege farffue / det slancker oc Blød giør den horde Byld oc Reissening om du tempererer det met ædicke / oc toe Munden der met / det fordriffuer Tendvæ / oc saa siger de som Weffuer Vllen / at det giør Vand eller Kleden reen.

Om Feldt Blommer eller Marck Blommeren. CCCLV.

Oculus Porci heller Flos Campi kallis Feldblomen / ocsaa Himmel slotell / disse Blomster Groer gerne wed

Veye

Veye paa Tørre steder / oc haffuer en Lystige Rod / dem æder mand / oc graffuer dem wd oc giffuer Suin at æde / de Blommer haffuer en Høy stilcken / oc haffuer smaa blader / oc ere maadelig hæd oc Tør.

Om Byg. CCCLVI.

Hordeum Gerste eller Byg / Byg Korne giffuer icke saa god Meel som andre Korne det mand Maler.

Auicenna siger / at Rog Korne er aff den art som Byg er aff / oc siger at Rog giør Vær i Liffuit som Byg giør / dog wdi andre ting ere de wlige / Endog at Rog Korn er laangsom wdi sin Næring / dog kommer det mere offuer ens met Hueden end met Byggen / Bygkorne ere i deris Krafft Kold oc Tør / oc reiniger vell / Men det giffuer ringer Føde end Huæde Korn / Men Byguand fordøffuer vell bedre end Kornen i sig sielffuer / Endog fuchter Rogkorn Vand mere end Bygkorne / oc bode Vand giør opblæsen / Men mand Finder ingen Vand der er Siuge Mennisker bedre end Byguand som kaldis Tisma paa Latine / for det giør de Tørre Lemmoder fuctige / oc Lesker oc Suaaler hæden i Menncisken / oc giffuer dem igen den forlaaren Krafft / oc giør dem Saare Krafftige / oc Bygmeel bruges vell vndertiden till Plaster / dog ligeuel giør Byguand Magen Skade / det volder den Kuld / det haffuer i sig.

Om Petercilien. CCCLVII.

Petrocilium hæder Petercilie / denne Vrt er aff sin natur oc Krafft hæd oc Tør / som Platearius siger / oc de ere Tuin-

Tuindeslage / som er Vild oc Tamme / de Tamme / eller di som mand Planter / de thiener best till Legdom / oc haffuer denne Krafft / at det kand fordøffue Stenen i Blæren met Vandet / oc bode Vrter met deris Røder ere gode for Steen / oc huo som æder disse Vrter i sine Spise / da styrcker de fordøffuinge / oc for tager den Vær i Liffuit / Petersilie haffuer mange aff di Kraffter som Eppe haffuer / oc er huer andre lig paa skickelse / vndtagen at Petercilies stilcken oc sine Bladere er bredere end Eppe eller Mercke er / i Latin neffnis de Apium.

Om Mannekop Frøe.

CCCLVIII.

Papauer kallis Man / oc er Kold oc Tør / som Platearius siger / oc er Tuinde slag / den ene Huid / den anden Sort / den Huide er Kold oc Tør / oc fueter mere end den Sorte / Hindis Frø er god wdi Legdom / oc giffuer Søffn oc Sødhed i mange tingist / oc giffuer Fuctighed i mange Siugdom / mand giør en Plaster aff Manfrø / oc aff Quinde Melck oc aff Egge Huide / oc ligge den paa Pulsen wed Pern / det er god oc hielper for en Byld paa Kindbeen / oc er det samme god for offuerflodige hæde paa Leffueren / Tager mand ferske Rosen Olie till Mannefrø det er bedre till hæde Reissening oc Bølde / for de hæde Bylde oc for di Tørre oc Trange Bryste giør Dyapapauer / det er en Electuarium giørd aff Manfrø / oc aff Lackritz / oc aff Gummi Arabicum oc Draganten / dette allesammen Tempereret oc menget tilsammen.

Om

Om Pionien. CCCLIX.

Peonia kaldis Pionie / di ere i deris Blader noget lig de Schaffomen / oc iblandt dennem er han oc hun / den hun haffuer Brede Bladere / den Urt giffuer oc fører aff sine Røder mange lange Bladere / oc slaa ret op / oc ere Røde naar de Springer wd i det første / oc bliffuer effter haand jo lenger jo Grønner / oc bode han oc hun haffuer huer en Rød Blomme met mange Brede Blader / oc Breder end Rosen Blader / oc de Blommer kommer wnder en tilllucht Skiul eller Tecke / lige som Søblommen / oc samme fortecke breder sig wd i iiij. diele oc lader Blommen wd / oc den Fortecke eller Skiul neyer sig neder emod stilcken en / der effter kommer en anden Fortecke i Blomen den er langaffige / oc der i Groer Sort Frø / det skinner aff Sorthed / naar det Frø er maa / da obner det Fordeck sig sielff som Frøen er wdi / oc Frøen falder der wd / oc den er Rød inden i / Den Han aff disse Urter haffuer en Rod so stor som en Finger / Men den Hun deler hindis Roder oc hindis stilcken i mange dele.

Denne Urt er i hindis Krafft hæd oc Tør som Plateariús siger / oc haffuer denne Art / at det reengiør Liffuit / oc er god for den Siugdom i Føder oc Bene som er Podagel / hindis Frø er god for Fallende Sott som hæder paa Latine Epilepsia.

Isaac den Jøde siger / Den som giør en Røg neden op wdaff denne Urtis Frø / den er god for de Folck der kaldis Demoniaci / oc for dem som haffuer Fallende Siuge / denne Urtis Fruct Drucken oc tagen til sig met Rosen

Honnig er de samme Folck offuermaade god/ den som Drecker xv. Korne/ det er god for di Aander eller Spøgelser som Soffuer hoss Quinder wdi Mandz lignelse/som hæder paa Latine Incubi.

Denne Frø styrcker ocsaa Magen/ sin Røder ere gode for Gulesott som kaldis Ictericia/ oc obner den Forstoppede Leffuer som kaldis Opitulatio Epatis.

Denne Vrtis Rod soden oc Drucken saa stor som en Mandel Kierne met Viin reengiør Mennisken/ oc fordryffuer den Offuerflodighed oc onde Stanck aff Mennisken.

Om Løg. CCCLX.

Porrum kaldis Løg/ oc er Hæd oc Tør/ oc føder onde vedske oc Fuctighed/ som kallis paa Latine Colera/ oc ere Tuinde slags/ Vilde oc Tamme/ di Vilde ere bedre end di Tamme/ men di besuarer oc bemøyer Hoffuedet/ oc giør onde Drømme/ oc Saarer Tenderne oc Ganen/ huilcken Creatur som æder Løg/ det were sig Oxe eller faar/ det Kiød beholder sin smag effter Løg i det mindste ij. Dage/ det er Magen skadelige/ oc giør opblesinge/ oc er ond at fordøffue/ Derfor naar mand vill æde det/ da maat du siude det i ij. Vand/ det dryffuer Stenen wdaff Blæren/ oc forderer Menniskens Lyst.

Om Borgellen. CCCLXI.

Portulaca kallis Borgele/ di spreder deris stilcken wd paa Jorden/ oc haffuer tycke Blader fast lige som Vnge Hussløg/ oc hindis Deff er god/ oc er i hindis Krafft fuctig/ oc er den Blodgang gandske emod/ oc staar gandske imod

den fuctighed i Liffuit den Colera / Naar du æder alt formegit aff denne Vrte/ da giør hun dig en Hud offuer dine Syne/det er god for offuerflodige Hæde i Magen oc i Leueren/ men det betager den Løst till æden oc Mennistens begerlighed / men den ene er hæd oc Tør Natur/ den hielper til saadanne Menniskelig Løst / disse ere mange till Paris.

Om Polleigen. CCCLXII.

Pollegium Polei er lidel oc smager lige wed Isop / oc er wdi sin Krafft hæd oc Tør / oc fordriffuer Wreenhed bort/ oc haffuer den mact oc art i sig/ at det tager det till sig oc fordryffuer det.

Om Psillien. CCCLXIII.

Psillium Vrt haffuer sin Frø lige som Bølme Frø/ oc er Fuctige oc Kaald / som Platearius siger / oc er god i hæde Siugdom / du skalt først skrabe din Tunge met en Mund stycke som det sig bør / Siden skalt du binde denne Vrters frø wdi en Linden Klud / oc bløde det vell i Kaald Vand oc Gnyde oc toe Tungen / Ganen oc Tenderne dermet / oc holde denne frø vnder Tungen for Tørst/oc de tørre Hoste / oc for di induortis Lemmers Siugdomme / oc for Siugdom i Liffuit / Tag Psillium oc legge det en tidlang i Vand / der effter lad Vandet aff / oc giff den Psillium den Siuge met Kold Vand.

Om Ruder. CCCLXIIII.

Ruta kallis Rude / oc er hæd oc Tør som Platearius siger/hindis blader oc frø ere nyttelig till legdō/ den det støder

i Puluer / oc drager det i Næsen / da forterer det den Vandige Fuctighed som kaldis Flegma / oc reniger Hiernen / Ruder soden i Viin er oc god der till / oc god for Fallende Sott / naar du tager der till den Puluer aff Pionien Korne / naar dine Øyene bliffuer formørckede aff offuerflodighed aff Magens Damp oc Fuctighed som opstiger i Hoffuedet aff Magen / saa leg Ruder i en Kande met Most / oc Nytte det / eller tag Viin som Ruder ere Soden wdi / oc Beuergelle.

Den som sine Limmer giøre væ aff Falden eller aff anden sage / de giøre Ruder hæde i en Pande eller Degell / oc binde dennem der paa / naar en led er Saare eller megit Reissen / det were sig Arm eller Been / de tage Ruder som wel er støt / oc menge dennem met Vsaltet Smør / oc legge det der paa den sted / strygen paa en Klud som er wel Kølnet i Kold Vand / saa tager sig den Reissninge neder oc bliffuer borte / eller ocsaa det wdkommer paa Huden i smaa Blegner / oc der aff forgaar Pinen / De som haffuer Røde Øyen oc Saare / de tage Komen som er stødt smaa / oc Røre den met Ruden Oeff / giør Bom Vld wdi det / oc legge det offuer Øyene / Det samme er ocsaa god for de Øgene som Rinder oc Taarer / oc er Rude Oeff god at Dricke for Forgyfft / den som bliffuer Bidt aff en Forgyfftige Creatur / eller aff en Gallend Hund / de støde Rude smaa / oc legge det paa Saarit / Ruder fordryffuer den Stanck oc Røg aff Huidløg oc andre Løg / oc giffuer Løst till æden / oc Krefftiger oc styrcker Magen / oc er Milten godt / oc det forbyuder den Menniskelige Løst oc Fuctighed.

Om Redicke. CCCLXV.

Raphanus kallis Redicke / De Grecker kalder disse Røder Radicem / Democritus siger / den som sine Hender Wrier oc Gnider met tidige oc maade Redickers Frø / hand maa tage oc gribe paa Slanger oc handle met dennem vden Skade / Redicke giør Elpenbeen Huid / oc den Forgyfft som er i Spisen er hun emod / Den som æder Redicke Røder / de Tør icke fryete nogen Hugørm eller Slange / Di Grecker Scriffuer at de ere Tuinde slag Vrter som haffuer en art / den ene kallis Raphanus / om Huilcken wi ville nu tale / Den Anden Radix / det er saa megit som en Rod / som beholder allene den Naffn Rod / for hindis Røder ere store oc Longe / Offuen paa Bræde / oc Neden spisse / det skall ingen Tencke at Merredicke Rod er saa hied / at der er ingen Rod saa hied / Men de Grecker forandre de ij. Naffne / som forschreffuen staar / oc kaller Redicke Radicem / oc den Liden Raphanum / huorledis det er nu / da maatthu vide / at Redicke er wdi sin Krafft hied oc Fuctige / oc giør Vær i Liffuit / men hindis Frø fordriffuer Værit / Den som giør en Plaster aff Redicke / oc legger den paa en Ar paa Menniskens Liff / som er slagen / saa fordriffuer det Arren / Redicke Affler oc Føder Orme i Menniskens Liff / oc giør Hoffuedet skade Tenden oc Magen / huo som Eder den for Maaltid / da giør hun det saa / at Spisen Suømmer wdi Magen / oc haffuer ingen huile / Men den som æder den effter Maaltid / den giør det hans Liff Rask / oc Spisen Siuncker neder.

Om Rower.

CCCLXVI.

Rapa kallis Roffue / oc den Vrt er aff Natur Kold oc fuctige / oc giffuer megen Vær / wden mand beuarer det naar mand koger dem/ derfor naar du siuder dem/ da skalt du slaa det første Vand bort som det siudis wdi / Oc soden Roffuer bløder Liffuit / oc giør den rom.

Om Ryse. CCCLXVII.

Risum er Ryß / oc hindis Korn / Blader oc Halm er lige som Byg / oc er wdi sin Krafft Varm oc Tør/ dog offuergaar hindis Tørhed hindis Varm / dog er hun megit Varmer end hueden / oc naar du siuder den met Mandel Melck / saa fordoffuer det vell / Men Koger du den met Vand / da Tuinger den Liffuit / oc formerer den Fuctighed den Menniskelige Løst.

Om Luse Vrt. CCCLXVIII.

Staphisagria kallis Luse Vrt / oc er en Sort Korne/ som en Boguæde Korne / dog minder/ oc paa den Berg Libano findes mange / oc er aff Natur hæd oc Tør / oc Brender / oc er skarp paa Tungen / oc det Døder Luse / mand tager det i Munden / fordi det drager den fuctighed wdaff Munden fra Hiernen oc Tenderne som denne frø tager met ædicke / det fordryffuer Tendvæ / oc reengiør Tenderne oc Ganen fra ond Blod / oc andre Whumskhed / Naar nogen støder denne Frøe till Puluer / oc binder det i en Klud / da samlis alle de Luss paa Mennisken er till samme Klud / oc Døer der hoss.

Om Steenbrecke. CCCLXIX.

Saxifraga kallis Stenbrecke / oc er en lidel Vrt / oc Groer wdi Sandige Jord oc steder/oc hindis Natur er hæd oc Tør / naar mand tager denne Vrtis Røder i Viin / da bryder det Steen i Blæren / disse Røder ere ocsaa god for Siugdom oc Pine i Lenden / naar du støder det / oc thager det till dig i en Blød æg.

Om Saluie. CCCLXX.

Saluia Saluie er hæd oc Tør / som Platearius siger/ hindis Bladere ere gode till Legdom / di ere Tuinde slags/ som er Vild oc Tam / di Vilde deris roder bruges till Legdom / oc de Tamme deris Bladere / de Tamme forderer oc giffuer Krafft / oc der som di siuder dem i Viin / da ere di gode for Gicht / oc for den Fallende Sott som hæder Epilemsia / De Bredesøder æder gierne Salute / naar der er Rude soit hoss Saluie eller Plantet / da æder di dem icke / oc kallis den Vrt paa Latine Ambrosia Deorum.

Om Muss Sneuel. CCCLXXI.

Squilla kaldis Muss Sneuel / eller Muse Sweuell/ derfor at det Døder Muse / denne Vrtis Bladere ere skaffte som Lilie Blader / oc det er forgyfftige oc Dødelige / somme mener at det er Napellen Vrt / det er inthet / derfor er den Vrt falsk / der er oc en anden Vrte det er god oc smager vell / oc er wdi sin Krafft hed oc Tør / det betager den Røg aff Munden/ oc den det æder/da giør det hannem skarpsichtige / oc er god for Gulesott/oc reniger Blæren/dette siger en spamend/huem som deñe vrte henger offuer sin dør/ da gaar der in-

der in-

inthet Forgyfftige Dyur eller Creatur ind / Men forhindrer dett.

Om Sennepe. CCCLXXII.

Sinapis Sennep / Denne Urt er hæd oc Tør / oc igennem skier den Flod som kaldis Flegma / oc hindis Røg Bortdrifuer de forgyfftige Orme / heller aff hindes Røg flyer de forgyfftige Orme bort / oc ere Tuinde slags / som er Vild oc Tam / De Vilde giør ond Fuctighed i Liffuit / de Tamme er gode till mange haande ting / hindis Blader oc Røder ere Nyttelige / naar du siuder dennem / till at æde / di Renser Ansichtet / oc Milder det wrene Blod i Menniskten / En Plaster der aff giord borttager den Wreenhed oc Bollenhed.

Der scriffuis om / at den som det Dricker huer Morgen Fastendis / det forklarer Menniskens fornufft / Men det er Brysten icke god / det formerer oc mandz Werck.

Om Lynsade heller Hørfrø. CCCLXXIII.

Semen Lini er Linsad eller Hørfrø / denne Frø er aff den Natur / at det er mere ligt at were Fuctig oc Tør / dog Varm i den Første Grad / hindis Krafft er lige wed Fenogræcum Frø / Bomolie / Honning / Vand tilsammen soden bløder oc foruegner alle hæde Bylde oc Reissening induortis oc vduortis.

En Plaster aff Lin oc Spere met Figer stødt tilsammen / det fordryffuer di Huide Blægner / oc Mørckhed i Ansictet.

Den

Den som sin Næse oc sin Hoffuit saa Forstoppet er / at hand kand icke Drage sin Aande eller Vær igennem Næsen / hand skall Brende Hørfrø paa Gloende Koll / oc lade den Røg gaa ind i Næsen / for Hoste oc ond wedske i Brysten nytte Lin met Honing tilsamen stødt / om Morge.. / Middagen oc om Afftenen.

Om Naller. CCCLXXIIII.

Vrtica Nelle / Disse Vrter ere iij. slage / den ene kallis Døde Næller / den anden / hæder Naller / oc er smaa oc Brender megit haart mere end de gemein Naller / den Tridie er di gemeine Neller.

Disse Naller ere i deris Krafft hied oc Tør / dog deris Frø haffuer icke saa megen hæde / den som er brend aff Naller / hand stryge Bomolie paa de Blegner wdi Maij / naar Naller ere smaa / da Nøtte dem i din Koell / oc i dine Spise.

Jmod mange onde tilkommendis Siugdom om Sommeren / om Winteren for Frøst / tag Nalle Frø oc Bomolie / Suin Yster stød det tilsammen / der met Smøre Hender / Fødder oc Liffuet.

Paa Hundbidt stød Neller met Salt oc legge paa / det samme er god paa onde Bylde / Saarelse oc Blegner / For den Reissening paa Milten / tag Nalle Blader / stød dem met Bomolie oc Viin / æd det / Men di Røder aff di store Naller ere allerbest der till / Alle Horde Bylde foruegner oc Bløder Naller naar de stødis met deris Deff oc liggis paa.

Du skalt siude Naller wdi Byg Vand / oc giffue dem som haffuer ond i Brysten / det reniger Brysten / oc wddriffuer den onde wedske / siud de smaa Naller i Viinædicke / den ædt / oc dricke Edicken Varm Afften oc Morgen / det er oc god for den onde Fuctighed i Magen / som Mennisken fanger aff Vmaade Fruct / oc ond Fuctighed oc andet saadanne.

Den som er Trang i Brysten / oc haffuer suar Aandrecht / den siude Neller i Viin / eller di Neller som er opgraffuen emellom begge wor Fruedag / dette Drick Afften oc Morgen Fastendis Varm. Det samme er god for kolde Hoste / Kolde Lunge / oc dem som haffuer ond i Liffuit Drick Nalle Oeff met Viin / det er oc god.

Om Yßerne Haarde.
CCCLXXV.

Verbena Yßernehart eller Jerne Vrt / er Tuinde slag / oc den ene haffuer Gule Blommer / den anden Blaa Blomen / oc haffuer bode er Krafft / Den som haffuer Gulesott / hand Dricke den met Viin / Jßerhard er hæd oc Tør aff Natur / den som haffuer en ond Saar / hand støde den oc legge der paa / den som haffuer ond i Munden / hand siude den i Viin / oc toe Munden der met / den som støder den / oc legger den paa Saarit / det hieler / den som det æder eller Dricker met Viin / den kand ingen forgyfftige Creatur skade.

Den som sin Hoffuit giør Vær / den ligge den Lud / oc toe Hoffuedet der met / oc giør en Krantz der aff paa Hoffuedet / Stød Yßernhard met Viin / den Drick Afften oc Morgen Varm for Hoste oc Damp i Brysten.

Den-

Denne Deſſ holt Varm i Munden / det fordriffuer all Saarelſe i Munden / oc fordryffuer den Walgeringe / oc den Vand ſom Opløber i Halſſen. Om Morgen denne Deſſ drucken met Viin fordryffuer Forgyfft / Iſernhard / Betonie / Skarfflodicken Vrt all lige megit / det ſtød allesammen ſmaa / oc det Drick ſiedze aff met Vand / det er god for onde Tarmer / Milte / Leweren / Lunge / Hierte / oc for en ond ſide / oc ſaa for den ſom haffuer Steen / Yſernhardes Vrter met gammel Yſter ſtød / fordryffuer onde Bylde i Øren / Yſſernhart er god for alle ſiuge met andre Legdom.

Verbena haffuer klene oc ſmaa Bladere oc en hord ſtilcken / oc groer i tørre ſteder / oc er hæd oc Tør / oc er Spaamend oc Wickerſke vell nyttelige / det wide de vell ſom haffuer wdi fengzel werit / men ſaadanne forborgene Hemmelige ting kand icke obenbaris alle mandt.

Den ſom denne Vrte ſiuder i Vin oc Dricker der aff / da glæder det Menniſkens Hierte / oc den ſom tager det i Munden / oc Gurgeler det i Halſſen / da tager det alle wrenhed wd aff Halſſen.

Om Fiolæ. CCCLXXVI

Viola kallis Fiole / denne Vrt met ſine Blader / Blomer oc frø er alle aff en Natur / fordi de ere alle Kolde oc fuctige / endog at nogen ſiger / at de ere Varm / det er icke Sand / ij. Aar kand di nyffue vere gode / derfor tag huer Aar Ferſke Fiole ere iij. ſlags / Huide / Sorte oc Gule / di ere alle iij. lige gode till Legdom / de Huide Fiol kalder mand Suolcken Snippen Blomen / Sorte Farffue Fiole kallis paa Latine Vaccinia.

Du tag Huide Fiole met de Huide Blommer oc tygge den i din Mundt / oc legge paa den Saare som Blø-der megit.

Wilthu giøre Fiol Syrup / da tag Fiole oc siude det i Vand / oc Tryck det vell igennem en Klede / tag Sucker der till / saa bliffuer det giord.

Wilthu giøre Syrup till Søffn / da ere de Grøne best der till / denne Syrup styrcker Liffuit / oc giør dem frij for den hæde / som Kolde Siuge dennom paafør / Fiole Olie giør du lige saa / Du siud Fiole i Olie / Den som haffuer ont i sin Hoffuet aff hæde Siuge / den Smørie sin Forhoffuet der met / oc wed bode Ørerne oc i Tyn-dingerne.

Fiole Olie haffuer den Natur / at den Kølner oc Suaaler / oc giør Fuctige / oc giør Liffuit sluncken oc smi-dige / Den som det syuder i Vand / oc thoer sine Føder der wdi / oc sin Forhoffuit / det giffuer den som ligger i en hæd Siugdom stor Krafft.

Huilcken Barn eller anden Menniske der haffuer Fal-lendesott / da stød Fiole met Vand / oc lad den det Dricke.

Der som nogen sine Øyen ere hæde aff Bollenhed oc Saarelse / de støde Fiole Roder met Myrre oc Saffran / oc binde paa Øgenen om Natten / Den som haffuer Bylde i sin Hoffuit / de støde Fioll Blader met Honnig oc Sure ædicke oc legge der paa / Met det samme fordriffuer du Ny Bylde som nyligen er vorden / det hieler oc vell Ferske Saar / Er din Milte Reissen / saa tag Fiole Rod / siude den i ædi-cke / det Drick Afften oc Morgen Varm / oc giør en Pla-ster der aff / oc legge paa Milten Varm / Det samme leg paa Hender oc Føder som haffuer Podall aff hæde / Naar

Børn

Børn Hoster oc icke kand heller drage deris Aande / oc Hoffuedet er bestoppet / saa tag Fioll Rod oc Vrter / stød det met Vand / lad dem Dricke det Varm / Naar din Side er Reissen / Saa tag Fiole Roder oc Blader / stød dem met Honnig oc ædicke / Smøre dig der met.

Den som haffuer den hæde Gicht i sine Bene oc de ere Varme / de støde Fioll Roder / oc Dricke dennem met ædicke / Den som er Siug i Lungen eller i Lenden / di støde Fiole Roder eller Blommer oc Blader / oc siude det i Rinden Vand / oc dricke det Afften oc Morgen Varm / den som sine Ørne Suser / Piber eller Siunger / oc det Klopper hannem i Hoffuedet / di skall lade Fioll Olie i Ørerne / oc Smørie Tyndingerne oc Hoffuedet der met.

Den som haffuer megen hæde oc Suaghed i Hoffuedet / di Smørie Forhoffuedet oc Tyndinge met den samme Olie / Den sin Leffuer er for hied / hand ligge de samme Olie der paa / oc smørie sig der met / Den som haffuer Spollorme eller andre Orme i Liffuit / di Dricke denne Olie oc Smørie sin Naffle oc Bug der met / Den som sin Hoffuit bliffuer ilde slagen eller stødt / eller oc i saadanne maade fanger store skade / at Hoffuet Panden bliffuer Nederslagen i Hoffuedet / saa witt slagen ind eller neder Bøyet / at Tungen haffuer ingen Mact / oc hand kand icke tale / saa siude hannem Fiole Vrter at hand det Dricker jo førre jo bedre det skee kand / Er Saaren paa den Høgre Sijde paa Hoffuedet / saa legge hannem disse Vrter stødt met Viin paa den Vinstre Side paa Hoffuedet / ocsaa paa den Vinstre Fod / Er Saarit paa den Vinstre Siide / saa bind hannem det paa Høgre Side / oc paa Høgre Fod / saa fanger han sin Mæle igen.

Den som sin Hoffuit er hæd oc Siug / oc kand icke vel Soffue / hand rage Haarit aff / oc smøre Hoffuedet met Fioll Olie / saa bliffuer han Sund / kanthu icke gaa till Stoell / saa siude Fiole met hindis Blade i Honnig / det nøtte om Afften naar du gaar till Seng Varm / Den som pleger at haffue stor sterck hæde / hand tage Sucker Fioll huor saa stor som en Welske Walnød wdi Kold Vand / førend hæden komer paa hannem / at nytte Fiole i sin Mad eller dricke / det giør god Blod / det beskryffuer mange.

Om Engefer. CCCLXXVII.

Zinciber kallis Engefer / oc er hæd i den anden Grad / oc tør i den første Grade siger Auicenna.

Ingefer er hæd i den Tridie Grade / Fuctige i den første Grade skriffuer Platearius. Jo des Huidere oc Nyer Engefer er / des bedre er det / oc des skarper smag haffuer det paa Tungen / men naar Engefer bliffuer ij. eller iij. Aar Gammel / saa foruerrer hun sig oc bliffuer Ormestunget / men legger Engefer iblandt Peber / da kand Orme icke sticke det i laang tiid / det wolder den Tørhed som Peberen haffuer i sig / Hun tager den Fuctighed fra Engefer oc till sig.

Haffuer du Finner i dine Øyen / saa tygge Engefer oc legge paa Øyene Loge eller stryg der paa / Siud Engefer i en Gryde met Kiød / da bliffuer Kiødet Blød / haffuer du kolde Hoste / eller Kuld i Brystet om Hiertet / saa Drick varm Viin Afften oc Morgen / som er wdi soden Engefer / Figen oc Rosiner.

Zinciber Engefer groer i det Land India / oc de Roder som

som wi kaller Engefer / ere den Vrters Røder / oc de ere Tuinde slage Engefer Vilde oc Tamme / den som haffuer megen ond Vær wdi sin Liff / hand skall tage Engefer oc Kommen / oc støde det oc siude i Viin / oc det skall hand dricke Afften oc Morgen / oc den som icke haffuer Viin / hand tage god Øll / dette fordøffuer oc spisen wdi Magen.

Den som æder Engefer Fastende / det styrcker Menniskens Tancker / det fordøffuer vel i Magen som er forkølnet / oc saa Leffueren / oc Tørrer den Fuctighed i Hiernen / Øgene oc Magen.

Tag Engefer Puder / oc kom det i Figer / oc stege dem der met / oc æde dem saa Varme om Afften / det er oc god till dem som er megit Amectige / som tyckis at de ville Besuimme / oc saa dem som det klemmer om Hiertet / skall bruge Engefer Puluer / Kummen Puluer effter sin Maaltid paa blød Brød strød / det er god / Tag halff anden Quintin Engefer Puluer / ij. Quintin Sucker / menge det tilsammen / det bruge Afftenen oc Morgenen / det fordriffuer alle ond Fuctighed oc Slimighed wd aff Magen / oc wdaff Tarmen.

Om Morgen Fastendis tag Engefer i din Mund / oc siuncke den Fuctighed neder som der i Munden forsamlis / siden der effter æd Engefer / det giør Magen Gaffn / oc gode i Brysten / det wddryffuer den vedske / oc at du kand vell Hoste wd den onde Materie. Giør Brød vod i god Varm Øll eller i Viin / siden strød Engefer Puluer / det æde om Morgenen naar du est Fastendis / det giør en god Mage / oc naturlige god Sued / oc forklarer Menniskens Øyene / oc fordriffuer den Fuctighed fra Øyen / oc giffuer Løst till æden.

Nytte

Nytte Engefer tid om Morgenen Fastendis / det for-uarmer den Kolde Mage / det blød giør oc fordoffuer / oc wddriffuer den Spise / som er icke om Natten fordoffuet.

Huid Peber eller Long Peber er god der som ingen Engefer er till Legdom / fordi her siger Isaac / Constantinus / Cato / Macer / Engefer doffuer / Nieder / Tørrer alt det som Mennisken giør skade i Magen / det were oc aff Eble / Perer eller andre Fruct / som nogen kunde haffue ædet / Saa siger Auicenna secunde Canone.

Om Sedefer. CCCLXXVIII.

Zeduarium er Zedefer / oc er en Vrt som Voxer oc Groer i di Lande emod Solens Opgang / Huos denne Vrters Roder Groer de Roder / som wi kalder Zedefer / de Groer ocsaa i Italien / wdi x. Aar beholder Zedefer sin Krafft / den Zedefer som haffuer en Guul Farffue / den er best / oc den som er skarp oc Bitter paa Tungen / oc huor Engefer er god till / der er Sedefer oc god till / En er god for Vær i Liffuit / oc for Tarm Gicht oc siyrige.

Den Salse som mand giør aff denne Puluer / den er god for Amectighed / oc for Suimmelse / som heder paa Latine Syncopis / oc giffuer Løst till Eden / oc styrcker Liffuit / ocsaa er det god for Hogorme styng / æderkoppe / oc andre onde Orme oc Forgyffte er god.

Sedefer som er icke fuld aff huoller / som er Long oc Tynd / oc Skarp i Munden met en god Smag / Siger Constantinus / Sedefer soden oc Nøttet er god for Forgyfft / oc den som en Slange haffuer stungen / hand tygge det oc legge der paa / Den som sin Mund Lucter ilde / hand tygge altid

altid Zedefer i Munden / Den som om Morgen Fastende siuncker Zedefer / det Døder Spolorme / oc styrcker Menniskens Sind / oc Tørrer den vedste wed Hiernen / Siger Macer / den som æder tid Sedefer / da giør det hannem Løstige / oc styrcker Magen / huad heller det er Gammel eller Ny Siugdom / Sedefer soden i Viin oc Drucken / fordriffuer den Hoste som er aff Kuld / oc Siugdom i Magen / oc Induollen som er aff Kuld eller ond Vær / Den som Viin eller Øll Luchter wdaff Munden oc Halssen / den er det god / Sedefer tygget lenge i Munden / oc siden siuncken / fordriffuer den Stanck aff Løg wdaff Munden bode Røde oc Huidløg / at æde Zedefer Fastendis er dennem god som haffuer ædet Raa Spise / eller Haarde / ocsaa effter Maaltid / de samme er det ocsaa god som Nyligen haffuer ædt Raa oc Haarde Spise i Magen.

Om Sucker. CCCLXXIX.

Zuckara kallis Zuckere / oc er aff Natur Varm oc fuctige som Platearius siger / Den Huide Sucker er Loffliger oc bedre / oc er Kolder / oc god till Brystens Væ oc Pine / oc giør den Tørre Bryst Fuctige / oc slycker Tørsten / huem som sin Hoffuit giør Væ aff hæde Siuges Aarsage / oc will sin Liff frij holde for forstoppinge / den tage Zucker oc Soden Vand met Fiole / oc menge det tilsammen oc Dricke det.

Sucker foruegner Liffuet / oc dryffuer Vandet / oc giør opblessening i Liffuit / besynderlige den Huide Sucker / naar mand æder den tid / da er hun lenge god / haffuer du Spolorme i din Bug / da legge Sucker om Afftenen i Viin

ædicke / lad den legge till om Morgenen / æde det Fastendis om Morgenen / oc Faste der paa till Middage / saa Døer Ormen / Sucker føder Lungen bedre end nogen anden ting / naar Lungen haffuer Blægner / Saarelse eller Bylde / da siud Sucker well i Melck / det Dryck / oc ædt det Afften oc Morgen.

Alle haande Sucker besynderligen den Sorte soden oc brugt / er god for Siugdom i Lenden / Wattersott / Gulesott / Siugdom i Nyren / oc for den forstoppinge i Leffneren / oc i Milten / oc obner Wandgaang / oc styrcker Naturen.

En Plaster aff Sucker Mell met Viin / eller æge Huide tilsammen Tempererit / oc lagd paa en Been eller Arm / som er i sønder / eller ilde stød eller slagen / eller din Liff er tilstoppet nytte Sucker Rosarum / Sucker soden i Viinædicke / ædt det offte / det fordriffuer Vkysthed.

Om nogeu Vand till adskiellige Siugdomme. CCCLXXX.

Item her effter i det sidste vill ieg beschriffue oc Antegne nogre dyder oc Kraffte om det brende Vand / huad det kand i nogen maade wdrette / naar det bliffuer rett til bereds som det sig bør / da fører det megit nytte oc Gaffn met sig som her effter følger / huad heller det Drickes / eller det bliffuer smurd wden paa.

For det første / den som sin maale haffuer lagd / dennem skal thu giffue Saluie Vand / eller Lauendel Vand / eller Apenblad Vand.

For hiertens pine oc wæ giff den siuge Borasien vand / Mellissien eller Oxetunge Vand at Dricke.

Den

Den som haffuer Pine oc Væ i Magen/ hannem skalthu giffue Maalurte Vand / Rude Vand / Mynte Vand oc Wolgemoet Vand.

Til Leweren Weybrede / Mey tydzel / Jordbær oc Amfer Vand.

Till Kolde Siuge Popelen Vand / Ruder / Matter/ Peperlinges eller Afflockes Vand.

For ont i Hoffuedet / Saluie / Betonie / Meieran/ Lauendel / Fenekoel / Alhorn Blommer Vand.

Til Øgen Yssernhart Ørter / Ridder Sporer Roser/ Fennekoel / Ruder / Øgentrost oc skeluort Vand.

Till Ansichtet Lilie Conuallium / Bøne Bloster / Rosen Vand.

For offuerflodige Stolgang / Weybrede / Egeloff oc Himmelbreder Vand.

For Pestilentz amfer vand / Buck amfer vand/ Dictames / Valtrianes / Brunelle / Wittewortis vand for Reisning Fodstock Vand/Nattskade/Bilsom oc Hussløg vand.

For Mylten Hemmelske Slotels / Hiortis Tunge / Koneling kendz / Tamaricke Vand.

For Wattersott Atickes Wilde Knofflocke Vand.

For Steen i Lenden / Redicke / Dille / Spisse Weybrede / Petersilie / Stienbrecke / Spindelbomes Waldrianes Spargen Watter.

Register offuer denne Bog.

For

Om

Om

FINIS.

361.
362.
363.
364.
365.
366.
367.
368.
369.
370.
371.
372.
373.
374.
375.
376.
377.
378.
379.
moc Breck
ade.

